శ్రీరామాయణ విషయానుక్రమణికా.

బాలకాండః

అశుద్ధసంశోధనమ్.

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధం	శుద్ధం.
౩౨	౫	సుతార్థేం।	సుతార్థేం
౧౦౬	౧౩	సుబాహో	సుబాహూ
౧౨౫	౧౦	స్నుసుతాః	స్నుతాః
౧౯౧	౮	రాత్త్రిం	రాత్రిం
౧౬౯	౯	పృచ్ఛత్	పృచ్ఛత
౧౭౪	౪	ఇత	ఇతి
౧౫౮	౬	తైలోక్య	త్రైలోక్య
౧౫౬	౭	ధివతే	ధిపతే
౧౯౦	౩	ప్రవతేతాం	ప్రవత్యేతాం
౧౯౩	౫	। పస్థితాః	ప్రస్థితాః
౧౯౪	౧	వశు	పశు
౨౧౧	౩	నమా	సమా
౨౧౯	౪	తేజసా	తేజసా
౨౨౧	౧	త్తాల	తాల
౨౩౪	౧౦	సనుత	సనుత

శ్రీః

శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణే

అయోధ్యాకాండః

శ్రీమత్కృష్ణరాజ మహారాజ పరిపోషితైః
ఆస్థానపండితై సంశోధితః

మైసూరు కె. నరసింహయ్యా వంపెని,
ముద్రాక్షరశాలాయాం ముద్రితశ్చ విజయతే.
మైసూరు.
౧౯౧౪

విషయానుక్రమణికా

అయోధ్యాకాండే

అశుద్ధసంశోధన పత్రికా.

పుట.	పఙ్క్తి.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౩౭	౨౦	సంభారాత్	సంభారాణ్
౩౯	౫	ప్రవాజనం	ప్రవ్రాజనం
౪౩	౧౩	నా కృత్యం నా	నా కృత్యం నా
౫౭	౧౧	తదసత్య	తదసత్యం
౫౮	౧౯	ధినీ	ధని
౫౯	౮	బాషితుం	భాషితుం
౯౩	౪	దద్యా	దద్యాం
౧౨౮	౧౧	శుశ్రాస	శుశ్రావ
౧౨౯	౧౮	తెటాగతః	తెటాగ్రతః
౧౪౫	౫	మహార్ణణి	మహామహార్ణణి
౧౫౦	౧౧	హేమా	హేమ
౧౭౦	౬	సాద్యతా	సాధ్యతా

పుట.	పఙ్క్తి.	అశుద్ధమ్.	శుద్ధమ్.
౨౧౯	౧౭	ద్వైజై	ద్వైజై
౨౪౩	౯	వెక్ష్యతె	వెక్షతె
,,	౧౯	శాంత	శ్రాంత
౨౪౬	౧౮	సఘాటం	సంఘాటం
౨౫౦	౬	సౌ్సమ్య	సౌమ్య
౨౫౬	౧౫	పత్యా	ప్రత్యా
౨౬౩	౧	వ ృద్ధై	వృద్ధై
౨౯౧	౧౩	నిశాను	నిశాసు
౨౯౨	౭	ప్రసవ	ప్రస్రవ
౩౦౭	౧	గ్రాత్రాణి	గాత్రాణి
౩౦౯	౧౩	ప్రవిపెశాశు	ప్రవివెశాశు
౩౧౧	౩	మనసా—	మనసా౽
,,	౫	స హృష్టః	న హృష్టః

హరిః ఓమ్.

శ్రీ సీతాలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత
శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

బాలకాండప్రారంభః.

తపస్స్వాధ్యాయనిరతం తపస్వీ వాగ్విదాం వరం ।
నారదా పరిపప్రచ్ఛ వాల్మీకిర్మునిపుంగవం ॥ ౧
కో న్వస్మిన్ సాంప్రతం లోకే గుణవాన్ కశ్చ వీర్యవాన్ ।
ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ సత్యవాక్యో దృఢవ్రతః ॥ ౨
చారిత్రేణ చ కో యుక్తః సర్వభూతేషు కో హితః ।
విద్వాన్ కః కస్సమర్థశ్చ కశ్చైకప్రియదర్శనః ॥ ౩
ఆత్మవాన్ కో జితక్రోధః ద్యుతిమాన్ కోఽనసూయకః ।
కస్య బిభ్యతి దేవాశ్చ జాతరోషస్య సంయుగే ॥ ౪
ఏతదిచ్ఛామ్యహం శ్రోతుం పరం కౌతూహలం హి మే ।
మహర్షే త్వం సమర్థోఽసి జ్ఞాతుమేవంవిధం నరం ॥ ౫
శ్రుత్వా చైతత్ త్రిలోకజ్ఞః వాల్మీకేర్నారదో వచః ।
శ్రూయతామితి చామంత్ర్య ప్రహృష్టో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౬
బహవో దుర్లభాశ్చైవ యే త్వయా కీర్తితా గుణాః ।
మునే వక్ష్యామ్యహం బుద్ధ్వా తైర్యుక్తః శ్రూయతాం నరః ॥ ౭

ఇక్ష్వాకువంశప్రభవః రామో నామ జనైశ్శ్రుతః ।
నియతాత్మా మహావీరః ద్యుతిమాన్ ధృతిమాన్ వశీ ॥ ౮
బుద్ధిమాన్ నీతిమాన్ వాగ్మీ శ్రీమాన్ శత్రునిబర్హణః ।
విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవో మహాహనుః ॥ ౯
మహోరస్కో మహేష్వాసః గూఢజత్రురరిందమః ।
ఆజానుబాహుస్సుశిరాః సులలాటస్సువిక్రమః ॥ ౧౦
సమస్సమవిభక్తాంగః స్నిగ్ధవర్ణః ప్రతాపవాన్ ।
పీనవక్షా విశాలాక్షో లక్ష్మీవాన్ శుభలక్షణః ॥ ౧౧
ధర్మజ్ఞస్సత్యసంధశ్చ ప్రజానాం చ హితే రతః ।
యశస్వీ జ్ఞానసంపన్నః శుచిర్వశ్యస్సమాధిమాన్ ॥ ౧౨
ప్రజాపతిసమః శ్రీమాన్ ధాతా రిపునిషూదనః ।
రక్షితా జీవలోకస్య ధర్మస్య పరిరక్షితా ॥ ౧౩
రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా ।
వేదవేదాంతతత్త్వజ్ఞః ధనుర్వేదే చ నిష్ఠితః ॥ ౧౪
సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞః స్మృతిమాన్ ప్రతిభానవాన్ ।
సర్వలోకప్రియస్సాధుః అదీనాత్మా విచక్షణః ॥ ౧౫
సర్వదాఽభిగతస్సద్భిః సముద్ర ఇవ సింధుభిః ।
ఆర్యస్సర్వసమశ్చైవ సదైకప్రియదర్శనః ॥ ౧౬
స చ సర్వగుణోపేతః కౌసల్యానందవర్ధనః ।
సముద్ర ఇవ గాంభీర్యే ధైర్యేణ హిమవానివ ॥ ౧౭

విష్ణునా సదృశో వీర్యే సోమవత్ ప్రియదర్శనః ।
కాలాగ్నిసదృశః క్రోధే క్షమయా పృథివీసమః ॥ ౧౮
ధనదేన సమస్త్యాగే సత్యే ధర్మ ఇవాపరః ।
తమేవంగుణసంపన్నం రామం సత్యపరాక్రమం ॥ ౧౯
జ్యేష్ఠం శ్రేష్ఠగుణైర్యుక్తం ప్రియం దశరథస్సుతం ।
ప్రకృతీనాం హితైర్యుక్తం ప్రకృతిప్రియకామ్యయా ॥ ౨౦
యౌవరాజ్యేన సంయోక్తుం ఐచ్ఛత్ ప్రీత్యా మహీపతిః ।
తస్యాభిషేకసంభారాన్ దృష్ట్వా భార్యాఽథ కైకయీ ॥ ౨౧
పూర్వం దత్తవరా దేవీ వరమేనమయాచత ।
వివాసనం చ రామస్య భరతస్యాభిషేచనం ॥ ౨౨
స సత్యవచనాద్రాజా ధర్మపాశేన సంయతః ।
వివాసయామాస సుతం రామం దశరథః ప్రియం ॥ ౨౩
స జగామ వనం వీరః ప్రతిజ్ఞామనుపాలయన్ ।
పితుర్వచననిర్దేశాత్ కైకేయ్యాః ప్రియకారణాత్ ॥ ౨౪
తం వ్రజంతం ప్రియో భ్రాతా లక్ష్మణోఽనుజగామ హ ।
స్నేహాద్వినయసంపన్నః సుమిత్రానందవర్ధనః ॥ ౨౫
భ్రాతరం దయితో భ్రాతుః సౌభ్రాత్రమనుదర్శయన్ ।
రామస్య దయితా భార్యా నిత్యం ప్రాణసమా హితా ౨౬
జనకస్య కులే జాతా దేవమాయేవ నిర్మితా ।
సర్వలక్షణసంపన్నా నారీణాముత్తమా వధూః ॥ ౨౭

సీతాఽప్యనుగతా రామం శశినం రోహిణీ యథా ।
పౌరైరనుగతో దూరం పిత్రా దశరథేన చ ॥ ౨౮
శృంగిబేరపురే సూతం గంగాకూలే వ్యసర్జయత్ ।
గుహమాసాద్య ధర్మాత్మా నిషాదాధిపతిం ప్రియం ॥ ౨౯
గుహేన సహితో రామః లక్ష్మణేన చ సీతయా ।
తే వనేన వనం గత్వా నదీస్తీర్త్వా బహూదకాః ॥ ౩౦
చిత్రకూటమనుప్రాప్య భరద్వాజస్య శాసనాత్ ।
రమ్యమావసథం కృత్వా రమమాణా వనే త్రయః ॥ ౩౧
దేవగంధర్వసంకాశాః తత్ర తే న్యవసన్ సుఖం ।
చిత్రకూటం గతే రామే పుత్రశోకాతురస్తదా ॥ ౩౨
రాజా దశరథః స్వర్గం జగామ విలపన్ సుతం ।
మృతే తు తస్మిన్ భరతః వసిష్ఠప్రముఖైర్ద్విజైః ॥ ౩౩
నియుజ్యమానో రాజ్యాయ నైచ్ఛద్రాజ్యం మహాబలః ।
స జగామ వనం వీరః రామపాదప్రసాదకః ॥ ౩౪
గత్వా తు స మహాత్మానం రామం సత్యపరాక్రమం ।
అయాచద్భ్రాతరం రామం ఆర్యభావపురస్కృతః ॥ ౩౫
త్వమేవ రాజా ధర్మజ్ఞ ఇతి రామం వచోఽబ్రవీత్ ।
రామోఽపి పరమోదారః సుముఖస్సుమహాయశాః ॥ ౩౬
న చైచ్ఛత్ పితురాదేశాత్ రాజ్యం రామో మహాబలః ।
పాదుకే చాస్య రాజ్యాయ న్యాసం దత్త్వా పునఃపునః ॥ ౩౭

నివర్తయామాస తతః భరతం భరతాగ్రజః ।
స కామమనవాప్యైవ రామపాదావుపస్పృశన్ ॥ ౩౮
నందిగ్రామేఽకరోద్రాజ్యం రామాగమనకాంక్షయా ।
గతే తు భరతే శ్రీమాన్ సత్యసంధో జితేంద్రియః ॥ ౩౯
రామస్తు పునరాలక్ష్య నాగరస్య జనస్య చ ।
తత్రాగమనమేకాగ్రః దండకాన్ ప్రవివేశ హ ॥ ౪౦
ప్రవిశ్య తు మహారణ్యం రామో రాజీవలోచనః ।
విరాధం రాక్షసం హత్వా శరభంగం దదర్శ హ ॥ ౪౧
సుతీక్ష్ణం చాప్యగస్త్యం చ అగస్త్యభ్రాతరం తథా ।
అగస్త్యవచనాచ్చైవ జగ్రాహైంద్రం శరాసనం ॥ ౪౨
ఖడ్గం చ పరమప్రీతః తూణీ చాక్షయసాయకౌ ।
వసతస్తస్య రామస్య వనే వనచరైస్సహ ॥ ౪౩
ఋషయోఽభ్యాగమన్ సర్వే వధాయాసురరక్షసాం ।
స తేషాం ప్రతిశుశ్రావ రాక్షసానాం తథా వనే ॥ ౪౪
ప్రతిజ్ఞాతశ్చ రామేణ వధస్సంయతి రక్షసాం ।
ఋషీణామగ్నికల్పానాం దండకారణ్యవాసినాం ॥ ౪౫
తేన తత్రైవ వసతా జనస్థాననివాసినీ ।
విరూపితా శూర్పణఖా రాక్షసీ కామరూపిణీ ॥ ౪౬
తతశ్శూర్పణఖావాక్యాత్ ఉద్యుక్తాన్ సర్వరాక్షసాన్ ।
ఖరం త్రిశిరసం చైవ దూషణం చైవ రాక్షసం ॥ ౪౭

నిజఘాన రణే రామః తేషాం చైవ పదానుగాన్ ।
వనే తస్మిన్నివసతా జనస్థాననివాసినాం ॥ ౪౮
రక్షసాం నిహతాన్యాసన్ సహస్రాణి చతుర్దశ ।
తతో జ్ఞాతివధం శ్రుత్వా రావణః క్రోధమూర్ఛితః ॥ ౪౯
సహాయం వరయామాస మారీచం నామ రాక్షసం ।
వార్యమాణస్సుబహుశః మారీచేన స రావణః ॥ ౫౦
న విరోధో బలవతా క్షమో రావణ తేన తే ।
అనాదృత్య తు తద్వాక్యం రావణః కాలచోదితః ॥ ౫౧
జగామ సహమారీచః తస్యాశ్రమపదం తదా ।
తేన మాయావినా దూరం అపవాహ్య నృపాత్మజౌ ॥ ౫౨
జహార భార్యాం రామస్య గృధ్రం హత్వా జటాయుషం ।
గృధ్రం చ నిహతం దృష్ట్వా హృతాం శ్రుత్వా చ మైథిలీం॥ ౫౩
రాఘవశ్శోకసంతప్తః విలలాపాకులేంద్రియః ।
తతస్తేనైవ శోకేన గృధ్రం దగ్ధ్వా జటాయుషం ॥ ౫౪
మార్గమాణో వనే సీతాం రాక్షసం సందదర్శ హ ।
కబంధం నామ రూపేణ వికృతం ఘోరదర్శనం ॥ ౫౫
తం నిహత్య మహాబాహుః దదాహ స్వర్గతశ్చ సః ।
స చాస్య కథయామాస శబరీం ధర్మచారిణీం ॥ ౫౬
శ్రమణీం ధర్మనిపుణాం అభిగచ్ఛేతి రాఘవ ।
సోఽభ్యగచ్ఛన్మహాతేజాః శబరీం శత్రుసూదనః ॥ ౫౭

శబర్యా పూజితస్సమ్యక్ రామో దశరథాత్మజః ।
పంపాతీరే హనుమతా సంగతో వానరేణ హ ॥ ౫౮
హనుమద్వచనాచ్చైవ సుగ్రీవేణ సమాగతః ।
సుగ్రీవాయ చ తత్సర్వం శంసద్రామో మహాబలః ॥ ౫౯
ఆదితస్తద్యథావృత్తం సీతాయాశ్చ విశేషతః ।
సుగ్రీవశ్చాపి తత్సర్వం శ్రుత్వా రామస్య వానరః ॥ ౬౦
చకార సఖ్యం రామేణ ప్రీతశ్చైవాగ్నిసాక్షికం ।
తతో వానరరాజేన వైరానుకథనం ప్రతి ॥ ౬౧
రామాయావేదితం సర్వం ప్రణయాద్దుఃఖితేన చ ।
ప్రతిజ్ఞాతం చ రామేణ తదా వాలివధం ప్రతి ॥ ౬౨
వాలినశ్చ బలం తత్ర కథయామాస వానరః ।
సుగ్రీవశ్శంకితశ్చాసీత్ నిత్యం వీర్యేణ రాఘవే ॥ ౬౩
రాఘవప్రత్యయార్థం తు దుందుభేః కాయముత్తమం ।
దర్శయామాస సుగ్రీవః మహాపర్వతసన్నిభం ॥ ౬౪
ఉత్స్మయిత్వా మహాబాహుః ప్రేక్ష్య చాస్థి మహాబలః ।
పాదాంగుష్ఠేన చిక్షేప సంపూర్ణం దశయోజనం ॥ ౬౫
బిభేద చ పునస్సాలాన్ సప్తైకేన మహేషుణా ।
గిరిం రసాతలం చైవ జనయన్ ప్రత్యయం తదా ॥ ౬౬
తతః ప్రీతమనాస్తేన విశ్వస్తస్స మహాకపిః ।
కిష్కింధాం రామసహితః జగామ చ గుహాం తదా ॥ ౬౭

తతోఽగర్జద్ధరివరః సుగ్రీవో హేమపింగళః ।
తేన నాదేన మహతా నిర్జగామ హరీశ్వరః ॥ ౬౮
అనుమాన్య తదా తారాం సుగ్రీవేణ సమాగతః ।
నిజఘాన చ తత్రైనం శరేణైకేన రాఘవః ॥ ౬౯
తతస్సుగ్రీవవచనాత్ హత్వా వాలినమాహవే ।
సుగ్రీవమేవ తద్రాజ్యే రాఘవః ప్రత్యపాదయత్ ॥ ౭౦
స చ సర్వాన్ సమానీయ వానరాన్ వానరర్షభః ।
దిశః ప్రస్థాపయామాస దిదృక్షుర్జనకాత్మజాం ॥ ౭౧
తతో గృధ్రస్య వచనాత్ సంపాతేర్హనుమాన్ బలీ ।
శతయోజనవిస్తీర్ణం పుప్లువే లవణార్ణవం ॥ ౭౨
తత్ర లంకాం సమాసాద్య పురీం రావణపాలితాం ।
దదర్శ సీతాం ధ్యాయంతీం అశోకవనికాం గతాం ॥ ౭౩
నివేదయిత్వాఽభిజ్ఞానం ప్రవృత్తిం చ నివేద్య చ ।
సమాశ్వాస్య చ వైదేహీం మర్దయామాస తోరణం ॥ ౭౪
పంచ సేనాగ్రగాన్ హత్వా సప్త మంత్రిసుతానపి ।
శూరమక్షం చ నిష్పిష్య గ్రహణం సముపాగమత్ ॥ ౭౫
అస్త్రేణోన్ముక్తమాత్మానం జ్ఞాత్వా పైతామహాద్వరాత్ ।
మర్షయన్ రాక్షసాన్ వీరః యంత్రిణస్తాన్ యదృచ్ఛయా ॥ ౭౬
తతో దగ్ధ్వా పురీం లంకాం ఋతే సీతాం చ మైథిలీం ।
రామాయ ప్రియమాఖ్యాతుం పునరాయాన్మహాకపిః ॥ ౭౭

సోఽభిగమ్య మహాత్మానం కృత్వా రామం ప్రదక్షిణం ।
న్యవేదయదమేయాత్మా దృష్టా సీతేతి తత్త్వతః ॥ ౭౮
తతస్సుగ్రీవసహితః గత్వా తీరం మహోదధేః ।
సముద్రం క్షోభయామాస శరైరాదిత్యసన్నిభైః ॥ ౭౯
దర్శయామాస చాత్మానం సముద్రస్సరితాం పతిః ।
సముద్రవచనాచ్చైవ నలం సేతుమకారయత్ ॥ ౮౦
తేన గత్వా పురీం లంకాం హత్వా రావణమాహవే ।
రామస్సీతామనుప్రాప్య పరాం వ్రీడాముపాగమత్ ॥ ౮౧
తాముువాచ తతో రామః పరుషం జనసంసది ।
అమృష్యమాణా సా సీతా వివేశ జ్వలనం సతీ ॥ ౮౨
తతోఽగ్నివచనాత్సీతాం జ్ఞాత్వా విగతకల్మషాం ।
బభౌ రామస్సంప్రహృష్టః పూజితస్సర్వదైవతైః ॥ ౮౩
కర్మణా తేన మహతా త్రైలోక్యం సచరాచరం ।
సదేవర్షిగణం తుష్టం రాఘవస్య మహాత్మనః ॥ ౮౪
అభిషిచ్య చ లంకాయాం రాక్షసేంద్రం విభీషణం ।
కృతకృత్యస్తదా రామః విజ్వరః ప్రముమోద హ ॥ ౮౫
దేవతాభ్యో వరం ప్రాప్య సముత్థాప్య చ వానరాన్ ।
అయోధ్యాం ప్రస్థితో రామః పుష్పకేణ సుహృద్వృతః ॥ ౮౬
భరద్వాజాశ్రమం గత్వా రామస్సత్యపరాక్రమః ।
భరతస్యాంతికం రామః హనుమంతం వ్యసర్జయత్ ॥ ౮౭

పునరాఖ్యాయికాం జల్పన్ సుగ్రీవసహితశ్చ సః ।
పుష్పకం తత్సమారుహ్య నందిగ్రామం యయౌ తదా ॥ ౮౮
నందిగ్రామే జటా హిత్వా భ్రాతృభిస్సహితోఽనఘః ।
రామస్సీతామనుప్రాప్య రాజ్యం పునరవాప్తవాన్ ॥ ౮౯
ప్రహృష్టముదితో లోకః తుష్టః పుష్టస్సుధార్మికః ।
నిరామయో హ్యరోగశ్చ దుర్భిక్షభయవర్జితః ॥ ౯౦
న పుత్రమరణం కించిత్ ద్రక్ష్యంతి పురుషాః క్వచిత్ ।
నార్యశ్చావిధవా నిత్యం భవిష్యంతి పతివ్రతాః ॥ ౯౧
న చాగ్నిజం భయం కించిత్ నాప్సు మజ్జంతి జంతవః ।
న వాతజం భయం కించిత్ నాపి జ్వరకృతం తథా ॥ ౯౨
న చాపి క్షుద్భయం తత్ర న తస్కరభయం తథా ।
నగరాణి చ రాష్ట్రాణి ధనధాన్యయుతాని చ ॥ ౯౩
నిత్యం ప్రముదితాస్సర్వే యథా కృతయుగే తథా ।
అశ్వమేధశతైరిష్ట్వా తథా బహుసువర్ణకైః ॥ ౯౪
గవాం కోట్యయుతం దత్వా బ్రహ్మలోకం ప్రయాస్యతి ।
అసంఖ్యేయం ధనం దత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో మహాయశాః ॥ ౯౫
రాజవంశాన్ శతగుణాన్ స్థాపయిష్యతి రాఘవః ।
చాతుర్వర్ణ్యం చ లోకేఽస్మిన్ స్వే స్వే ధర్మే నియోక్ష్యతి ॥
దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ ।
రామో రాజ్యముపాసిత్వా బ్రహ్మలోకం గమిష్యతి ॥ ౯౭

ఇదం పవిత్రం పాపఘ్నం పుణ్యం వేదైశ్చ సమ్మితం ।
యః పఠేద్రామచరితం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౯౮
ఏతదాఖ్యానమాయుష్యం పఠన్ రామాయణం నరః ।
సపుత్రపౌత్రస్సగణః ప్రేత్య స్వర్గే మహీయతే ॥ ౯౯
పఠన్ ద్విజో వాగృషభత్వమీయాత్
స్యాత్ క్షత్రియో భూమిపతిత్వమీయాత్ ।
వణిగ్జనః పణ్యఫలత్వమీయాత్
జనశ్చ శూద్రోఽపి మహత్త్వమీయాత్ ॥ ౧౦౦

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే శ్రీమద్బాలకాండే శ్రీరామాయణకథాసంక్షేపో నామ ప్రథమస్సర్గః.

అథ ద్వితీయస్సర్గః.

నారదస్య తు తద్వాక్యం శ్రుత్వా వాక్యవిశారదః ।
పూజయామాస ధర్మాత్మా సహశిష్యో మహామునిః ॥ ౧
యథావత్ పూజితస్తేన దేవర్షిర్నారదస్తదా ।
ఆపృచ్ఛ్యైవాభ్యనుజ్ఞాతః స జగామ విహాయసం ॥ ౨
స ముహూర్తం గతే తస్మిన్ దేవలోకం మునిస్తదా ।
జగామ తమసాతీరం జాహ్నవ్యాస్త్వవిదూరతః ॥ ౩
స తు తీరం సమాసాద్య తమసాయా మహామునిః ।
శిష్యమాహ స్థితం పార్శ్వే దృష్ట్వా తీర్థమకర్దమం ॥ ౪

అకర్దమమిదం తీర్థం భరద్వాజ నిశామయ ।
రమణీయం ప్రసన్నాంబు సన్మనుష్యమనో యథా ॥ ౫
న్యస్యతాం కలశస్తాత దీయతాం వల్కలం మమ ।
ఇదమేవావగాహిష్యే తమసాతీర్థముత్తమం ॥ ౬
ఏవముక్తో భరద్వాజః వాల్మీకేన మహాత్మనా ।
ప్రాయచ్ఛత మునేస్తస్య వల్కలం నియతో గురోః ॥ ౭
స శిష్యహస్తాదాదాయ వల్కలం నియతేంద్రియః ।
విచచార హ పశ్యంస్తత్ సర్వతో విపులం వనం ॥ ౮
తస్యాభ్యాశే తు మిథునం చరంతమనపాయినం ।
దదర్శ భగవాంస్తత్ర క్రౌంచయోశ్చారునిస్వనం ॥ ౯
తస్మాత్తు మిథునాదేకం పుమాంసం పాపనిశ్చయః ।
జఘాన వైరనిలయః నిషాదస్తస్య పశ్యతః ॥ ౧౦
తం శోణితపరీతాంగం వేష్టమానం మహీతలే ।
భార్యా తు నిహతం దృష్ట్వా రురావ కరుణాం గిరం ॥ ౧౧
వియుక్తా పతినా తేన ద్విజేన సహచారిణా ।
తామ్రశీర్షేణ మత్తేన పత్రిణా సహితేన వై ॥ ౧౨
తదా తు తం ద్విజం దృష్ట్వా నిషాదేన నిపాతితం ।
ఋషేర్ధర్మాత్మనస్తస్య కారుణ్యం సమపద్యత ॥ ౧౩
తతః కరుణవేదిత్వాత్ అధర్మోఽయమితి ద్విజః ।
నిశామ్య రుదతీం క్రౌంచీం ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౪

మా నిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వం అగమశ్శాశ్వతీస్సమాః ।
యత్క్రౌంచమిథునాదేకం అవధీః కామమోహితం ॥ ౧౫
తస్యైవం బ్రువతశ్చింతా బభూవ హృది వీక్షతః ।
శోకార్తేనాస్య శకునేః కిమిదం వ్యాహృతం మయా ॥ ౧౬
చింతయన్ స మహాప్రాజ్ఞః చకార మతిమాన్ మతిం ।
శిష్యం చైవాబ్రవీద్వాక్యం ఇదం స మునిపుంగవః ॥ ౧౭
పాదబద్ధోఽక్షరసమః తంత్రీలయసమన్వితః ।
శోకార్తస్య ప్రవృత్తో మే శ్లోకో భవతు నాన్యథా ॥ ౧౮
శిష్యస్తు తస్య బ్రువతః మునేర్వాక్యమనుత్తమం ।
ప్రతిజగ్రాహ సంహృష్టః తస్య తుష్టోఽభవద్గురుః ॥ ౧౯
సోభిషేకం తతః కృత్వా తీర్థే తస్మిన్ యథావిధి ।
తమేవ చింతయన్నర్థం ఉపావర్తత వై మునిః ॥ ౨౦
భరద్వాజస్తతశ్శిష్యః వినీతః శ్రుతవాన్మునేః ।
కలశం పూర్ణమాదాయ పృష్ఠతోఽనుజగామ హ ॥ ౨౧
స ప్రవిశ్యాశ్రమపదం శిష్యేణ సహ ధర్మవిత్ ।
ఉపవిష్టః కథాశ్చాన్యాః చకార ధ్యానమాస్థితః ॥ ౨౨
ఆజగామ తతో బ్రహ్మా లోకకర్తా స్వయంప్రభుః ।
చతుర్ముఖో మహాతేజాః ద్రష్టుం తం మునిపుంగవం ॥ ౨౩
వాల్మీకిరథ తం దృష్ట్వా సహసోత్థాయ వాగ్యతః ।
ప్రాంజలిః ప్రణతో భూత్వా తస్థౌ పరమవిస్మితః ॥ ౨౪

పూజయామాస తం దేవం పాద్యార్ఘ్యాసనవందనైః ।
ప్రణమ్యవిధివచ్చైనం పృష్ట్వాఽనామయమవ్యయం ॥ ౨౫
అథోపవిశ్య భగవాన్ ఆసనే పరమార్చితే ।
వాల్మీకయే మహర్షయే సందిదేశాసనం తతః ॥ ౨౬
బ్రహ్మణా సమనుజ్ఞాతః సోప్యుపావిశదాసనే ।
ఉపవిష్టే తదా తస్మిన్ సాక్షాల్లోకపితామహే ॥ ౨౭
తద్గతేనైవ మనసా వాల్మీకిర్ధ్యానమాస్థితః ।
పాపాత్మనా కృతం కష్టం వైరగ్రహణబుద్ధినా ॥ ౨౮
యస్తాదృశం చారురవం క్రౌంచం హన్యాదకారణాత్ ।
శోచన్నేవ ముహుః క్రౌంచీం ఉపశ్లోకమిమం పునః ॥ ౨౯
జగావంతర్గతమనాః భూత్వా శోకపరాయణః ।
తమువాచ తతో బ్రహ్మా ప్రహసన్ మునిపుంగవం ॥ 30
శ్లోక ఏవ త్వయా బద్ధః నాత్ర కార్యా విచారణా ।
మచ్ఛందాదేవ తే బ్రహ్మన్ ప్రవృత్తేయం సరస్వతీ ॥ 3౧
రామస్య చరితం సర్వం కురు త్వమృషిసత్తమ ।
ధర్మాత్మనో గుణవతః లోకే రామస్య ధీమతః ॥ 3౨
వృత్తం కథయ వీరస్య యథా తే నారదాచ్ఛ్రుతం ।
రహస్యం చ ప్రకాశం చ యద్వృత్తం తస్య ధీమతః ॥ 33
రామస్య సహసౌమిత్రేః రాక్షసానాం చ సర్వశః ।
వైదేహ్యాశ్చైవ యద్వృత్తం ప్రకాశం యది వా రహః ॥ 3౪

తచ్చాప్యవిదితం సర్వం విదితం తే భవిష్యతి ।
న తే వాగనృతా కావ్యే కాచిదత్ర భవిష్యతి ॥ ౩౫
కురు రామకథాం పుణ్యాం శ్లోకబద్ధాం మనోరమాం ।
యావత్ స్థాస్యంతి గిరయః సరితశ్చ మహీతలే ॥ ౩౬
తావద్రామాయణకథా లోకేషు ప్రచరిష్యతి ।
యావద్రామాయణకథా త్వత్కృతా ప్రచరిష్యతి ॥ ౩౭
తావదూర్ధ్వమధశ్చ త్వం మల్లోకేషు నివత్స్యసి ।
ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ బ్రహ్మా తత్రైవాంతరధీయత ॥ ౩౮
తతస్సశిష్యో భగవాన్ మునిర్విస్మయమాయయౌ ।
తస్య శిష్యాస్తతస్సర్వే జగుః శ్లోకమిమం పునః ॥ ౩౯
ముహుర్ముహుః ప్రీయమాణాః ప్రాహుశ్చ భృశవిస్మితాః ।
సమాక్షరైశ్చతుర్భిర్యః పాదైర్గీతో మహర్షిణా ॥ ౪౦
సోఽనువ్యాహరణాద్భూయః శోకః శ్లోకత్వమాగతః ।
తస్య బుద్ధిరియం జాతా వాల్మీకేర్భావితాత్మనః ॥ ౪౧
కృత్స్నం రామాయణం కావ్యం ఈదృశైః కరవాణ్యహం ।

ఉదారవృత్తార్థపదైర్మనోరమైః
తదాఽస్య రామస్య చకార కీర్తిమాన్ ।
సమాక్షరైః శ్లోకశతైర్యశస్వినః
యశస్కరం కావ్యముదారధీర్మునిః ॥ ౪౨

తదుపగతసమాససంధియోగం
సమమధురోపనతార్థవాక్యబద్ధం ।
రఘువరచరితం మునిప్రణీతం
దశశిరసశ్చ వధం నిశామయధ్వం ॥ ౪౫

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ద్వితీయస్సర్గః.

అథ తృతీయస్సర్గః.

శ్రుత్వా వస్తు సమగ్రం తత్ ధర్మాత్మా ధర్మసంహితం ।
వ్యక్తమన్వేషతే భూయః యద్వృత్తం తస్య ధీమతః ॥ ౧
ఉపస్పృశ్యోదకం సమ్యక్ మునిః స్థిత్వా కృతాంజలిః ।
ప్రాచీనాగ్రేషు దర్భేషు ధర్మేణాన్వేషతే గతిం ॥ ౨
రామలక్ష్మణసీతాభిః రాజ్ఞా దశరథేన చ ।
సభార్యేణ సరాష్ట్రేణ యత్ప్రాప్తం తత్ర తత్త్వతః ॥ ౩
హసితం భాషితం యచ్చ గతిర్యా యచ్చ చేష్టితం ।
తత్సర్వం ధర్మవీర్యేణ యథావత్ సంప్రపశ్యతి ॥ ౪
స్త్రీతృతీయేన చ తదా యత్ప్రాప్తం చరతా వనే ।
సత్యసంధేన రామేణ తత్సర్వం చాన్వవైక్షత ॥ ౫
తతః పశ్యతి ధర్మాత్మా తత్సర్వం యోగమాస్థితః ।
పురా యత్తత్ర నిర్వృత్తం పాణావామలకం యథా ॥ ౬

తత్సర్వం తత్త్వతో దృష్ట్వా ధర్మేణ స మహాద్యుతిః ।
అభిరామస్య రామస్య చరితం కర్తుముద్యతః ॥ ౭
కామార్థగుణసంయుక్తం ధర్మార్థగుణవిస్తరం ।
సముద్రమివ రత్నాఢ్యం సర్వశ్రుతిమనోహరం ॥ ౮
స యథా కథితం పూర్వం నారదేన మహర్షిణా ।
రఘువంశస్య చరితం చకార భగవాన్ ఋషిః ॥ ౯
జన్మ రామస్య సుమహత్ వీర్యం సర్వానుకూలతాం ।
లోకస్య ప్రియతాం క్షాంతిం సౌమ్యతాం సత్యశీలతాం ॥ ౧౦
నానాచిత్రకథాశ్చాన్యాః విశ్వామిత్ర సమాగమే ।
జానక్యాశ్చ వివాహం చ ధనుషశ్చ విభేదనం ॥ ౧౧
రామరామవివాదం చ గుణాన్ దాశరథేస్తథా ।
తథాఽభిషేకం రామస్య కైకేయ్యా దుష్టభావతాం ॥ ౧౨
విఘాతం చాభిషేకస్య రాఘవస్య వివాసనం ।
రాజ్ఞశ్శోకవిలాపం చ పరలోకస్య చాశ్రయం ॥ ౧౩
ప్రకృతీనాం విషాదం చ ప్రకృతీనాం విసర్జనం ।
నిషాదాధిపసంవాదం సూతోపావర్తనం తథా ॥ ౧౪
గంగాయాశ్చాపి సంతారం భరద్వాజస్య దర్శనం ।
భరద్వాజాభ్యనుజ్ఞానాత్ చిత్రకూటస్య దర్శనం ॥ ౧౫
వాస్తుకర్మనివేశం చ భరతాగమనం తథా ।
ప్రసాదనం చ రామస్య పితుశ్చ సలిలక్రియాం ॥ ౧౬

పాదుకాగ్ర్యాభిషేకం చ నందిగ్రామనివాసనం ।
దండకారణ్యగమనం విరాధస్య వధం తథా ॥ ౧౭
దర్శనం శరభంగస్య సుతీక్ష్ణేన సమాగమం ।
అనసూయాసహాస్యామప్యంగరాగస్య చార్పణం ॥ ౧౮
అగస్త్యదర్శనం చైవ జటాయోరభిసంగమం ।
పంచవట్యాశ్చ గమనం శూర్పణఖ్యాశ్చ దర్శనం ॥ ౧౯
శూర్పణఖ్యాశ్చ సంవాదం విరూపకరణం తథా ।
వధం ఖరత్రిశిరసోః ఉత్థానం రావణస్య చ ॥ ౨౦
మారీచస్య వధం చైవ వైదేహ్యా హరణం తథా ।
రాఘవస్య విలాపం చ గృధ్రరాజనిబర్హణం ॥ ౨౧
కబంధదర్శనం చైవ పంపాయాశ్చాపి దర్శనం ।
శబర్యా దర్శనం చైవ హనుమద్దర్శనం తథా ॥ ౨౨
ఋశ్యమూకస్య గమనం సుగ్రీవేణ సమాగమం ।
ప్రత్యయోత్పాదనం సఖ్యం వాలిసుగ్రీవవిగ్రహం ॥ ౨౩
వాలిప్రమథనం చైవ సుగ్రీవప్రతిపాదనం ।
తారావిలాపం సమయం వర్షరాత్రనివాసనం ॥ ౨౪
కోపం రాఘవసింహస్య బలానాముపసంగ్రహం ।
దిశః ప్రస్థాపనం చైవ పృథివ్యాశ్చ నివేదనం ॥ ౨౫
అంగులీయకదానం చ ఋక్షస్య బిలదర్శనం ।
ప్రాయోపవేశనం చాపి సంపాతేశ్చాపి దర్శనం ॥ ౨౬

పర్వతారోహణం చాపి సాగరస్య చ లంఘనం ।
సముద్రవచనాచ్చైవ మైనాకస్య చ దర్శనం ॥ ౨౭
సింహికాయాశ్చ నిధనం లంకామలయదర్శనం ।
రాత్రౌ లంకాప్రవేశం చ ఏకస్యాథ విచింతనం ॥ ౨౮
దర్శనం రావణస్యాపి పుష్పకస్య చ దర్శనం ।
ఆపానభూమిగమనం అవరోధస్య దర్శనం ॥ ౨౯
అశోకవనికాయానం సీతాయాశ్చాపి దర్శనం ।
అభిజ్ఞానప్రదానం చ రావణస్య చ దర్శనం ॥ ౩౦
రాక్షసీతర్జనం చైవ త్రిజటాస్వప్నదర్శనం ।
మణిప్రదానం సీతాయాః వృక్షభంగం తథైవ చ ॥ ౩౧
రాక్షసీవిద్రవం చైవ కింకరాణాం నిబర్హణం ।
గ్రహణం వాయుసూనోశ్చ లంకాదాహాభిగర్జనం ॥ ౩౨
ప్రతిప్లవనమేవాథ మధూనాం హరణం తథా ।
రాఘవాశ్వాసనం చాపి మణినిర్యాతనం తథా ॥ ౩౩
సంగమం చ సముద్రేణ నళసేతోశ్చ బంధనం ।
ప్రతారం చ సముద్రస్య రాత్రౌ లంకావరోధనం ॥ ౩౪
విభీషణేన సంసర్గం వధోపాయనివేదనం ।
కుంభకర్ణస్య నిధనం మేఘనాదనిబర్హణం ॥ ౩౫
రావణస్య వినాశం చ సీతావాప్తిమరేః పురే ।
విభీషణాభిషేకం చ పుష్పకస్య చ దర్శనం ॥ ౩౬

అయోధ్యాయాశ్చ గమనం భరతేన సమాగమం ।
రామాభిషేకాభ్యుదయం సర్వసైన్యవిసర్జనం ॥ ౩౭
స్వరాష్ట్రరంజనం చైవ వైదేహ్యాశ్చ విసర్జనం ।
అనాగతం చ యత్కించిత్ రామస్య వసుధాతలే ॥ ౩౮
తచ్చకారోత్తరే కావ్యే వాల్మీకిర్భగవాన్ ఋషిః ।
ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే తృతీయస్సర్గః.

అథ చతుర్థస్సర్గః.

ప్రాప్తరాజ్యస్య రామస్య వాల్మీకిర్భగవానృషిః ।
చకార చరితం కృత్స్నం విచిత్రపదమాత్మవాన్ ॥ ౧
చతుర్వింశత్సహస్రాణి శ్లోకానాముక్తవానృషిః ।
తథా సర్గశతాన్ పంచ షట్కాండాని తథోత్తరం ॥ ౨
కృత్వాఽపి తన్మహాప్రాజ్ఞః సభవిష్యం సహోత్తరం ।
చింతయామాస కోన్వేతత్ ప్రయుంజీయాదితి ప్రభుః ॥ ౩
తస్య చింతయమానస్య మహర్షేర్భావితాత్మనః ।
అగృహ్ణీతాం తతః పాదౌ మునివేషౌ కుశీలవౌ ॥ ౪
కుశీలవౌ తు ధర్మజ్ఞౌ రాజపుత్రౌ యశస్వినౌ ।
భ్రాతరౌ స్వరసంపన్నౌ దదర్శాశ్రమవాసినౌ ॥ ౫
స తు మేధావినౌ దృష్ట్వా వేదేషు పరినిష్ఠితౌ ।
వేదోపబృంహణార్థాయ తావగ్రాహయత ప్రభుః ॥ ౬

కావ్యం రామాయణం కృత్స్నం సీతాయాశ్చరితం మహత్ ।
పౌలస్త్యవధమిత్యేవ చకార చరితవ్రతః ॥ ౭
పాఠ్యే గేయే చ మధురం ప్రమాణైస్త్రిభిరన్వితం ।
జాతిభిస్సప్తభిర్బద్ధం తంత్రీలయసమన్వితం ॥ ౮
రసైః శృంగారకారుణ్యహాస్యవీరభయానకైః ।
రౌద్రాదిభిశ్చ సంయుక్తం కావ్యమేతదగాయతాం ॥ ౯
తౌ తు గాంధర్వతత్త్వజ్ఞౌ మూర్ఛనాస్థానకోవిదౌ ।
భ్రాతరౌ స్వరసంపన్నౌ గంధర్వావివ రూపిణౌ ॥ ౧౦
రూపలక్షణసంపన్నౌ మధురస్వరభాషిణౌ ।
బింబాదివోద్ధృతౌ బింబౌ రామదేహాత్తథాపరౌ ॥ ౧౧
తౌ రాజపుత్రౌ కార్త్స్న్యేన ధర్మ్యమాఖ్యానముత్తమం ।
వాచోవిధేయం తత్సర్వం కృత్వా కావ్యమనిందితౌ ॥ ౧౨
ఋషీణాం చ ద్విజాతీనాం సాధూనాం చ సమాగమే ।
యథోపదేశం తత్త్వజ్ఞౌ జగతుస్తౌ సమాహితౌ ॥ ౧౩
మహాత్మానౌ మహాభాగౌ సర్వలక్షణలక్షితౌ ।
తౌ కదాచిత్ సమేతానాం ఋషీణాం భావితాత్మనాం ॥ ౧౪
ఆసీనానాం సమీపస్థా ఇదం కావ్యమగాయతాం ।
తచ్ఛ్రుత్వా మునయస్సర్వే బాష్పపర్యాకులేక్షణాః ॥ ౧౫
సాధు సాధ్వితి తావూచుః పరం విస్మయమాగతాః ।
తే ప్రీతమనసస్సర్వే మునయో ధర్మవత్సలాః ॥ ౧౬

ప్రశశంసుః ప్రశస్తవ్యౌ గాయమానౌ కుశీలవౌ ।
అహో గీతస్య మాధుర్యం శ్లోకానాం తు విశేషతః ॥ ౧౭
చిరనిర్వృత్తమప్యేతత్ ప్రత్యక్షమివ దర్శితం ।
ప్రవిశ్య తావుభౌ సుష్ఠు తదా భావమగాయతాం ॥ ౧౮
సహితౌ మధురం రక్తం సంపన్నౌ స్వరసంపదా ।
ఏవం ప్రశస్యమానౌ తౌ తపశ్శ్లాఘ్యైర్మహాత్మభిః ॥ ౧౯
సంరక్తతరమత్యర్థం మధురం తావగాయతాం ।
ప్రీతః కశ్చిన్మునిస్తాభ్యాం సంస్థితః కలశం దదౌ ॥ ౨౦
ప్రసన్నో వల్కలం కశ్చిత్ దదౌ తాభ్యాం మహాయశాః ।
అన్యః కృష్ణాజినం ప్రాదాత్ మౌంజీమన్యో మహామునిః ॥ ౨౧
కశ్చిత్ కమండలుం ప్రాదాత్ యజ్ఞసూత్రం తథాఽపరః ।
ఔదుంబరీం బ్రుసీమన్యః జపమాలామథాపరః ॥ ౨౨
ఆయుష్యమపరే ప్రోచుః ముదా తత్ర మహర్షయః ।
ఆశ్చర్యమిదమాఖ్యానం మునినా సంప్రకీర్తితం ॥ ౨౩
పరం కవీనామాధారం సమాప్తం చ యథాక్రమం ।
అభిగీతమిదం గీతం సర్వగీతేషు కోవిదౌ ॥ ౨౪
ఆయుష్యం పుష్టిజనకం సర్వశ్రుతిమనోహరం ।
ప్రశస్యమానౌ సర్వత్ర కదాచిత్తత్ర గాయకౌ ॥ ౨౫
రథ్యాసు రాజమార్గేషు దదర్శ భరతాగ్రజః ।
స్వవేశ్మ చానీయ తదా భ్రాతరౌ స కుశీలవౌ ॥ ౨౬

పూజయామాస పూజార్హౌ రామశ్శత్రునిబర్హణః ।
ఆసీనః కాంచనే దివ్యే స చ సింహాసనే ప్రభుః ॥ ౨౭
ఉపోపవిష్టస్సచివైః భ్రాతృభిశ్చ పరంతపః ।
దృష్ట్వా తు రూపసంపన్నౌ తావుభౌ నియతస్తథా ॥ ౨౮
ఉవాచ లక్ష్మణం రామః శత్రుఘ్నం భరతం తదా ।
శ్రూయతామిదమాఖ్యానం అనయోర్దేవవర్చసోః ॥ ౨౯
విచిత్రార్థపదం సమ్యక్ గాయకౌ తావచోదయత్ ।
తౌ చాపి మధురం రక్తం స్వచింతాయతనిస్వనం ॥ ౩౦
తంత్రీలయవదత్యర్థం విశ్రుతార్థమగాయతాం ।
హ్లాదయత్ సర్వగాత్రాణి మనాంసి హృదయాని చ ॥ ౩౧
శ్రోత్రాశ్రయసుఖం గేయం తద్బభౌ జనసంసది ।

ఇమౌ మునీ పార్థివలక్షణాన్వితౌ
కుశీలవౌ చైవ మహాతపస్వినౌ ।
మమాపి తద్భూతికరం ప్రవక్ష్యతే
మహానుభావం చరితం నిబోధత ॥ ౩౨౪

తతస్తు తౌ రామవచః ప్రచోదితౌ
అగాయతాం మార్గవిధానసంపదా ।
స చాపి రామః పరిషద్గతశ్శనైః
బుభూషయాఽఽసక్తమనా బభూవ హ ॥ ౩౩౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – చతుర్థస్సర్గః.

అధ పంచమస్సర్గః.

సర్వాపూర్వమియం యేషాం ఆసీత్ కృత్స్నా వసుంధరా।
ప్రజాపతిముపాదాయ నృపాణాం జయశాలినాం॥ ౧
యేషాం స సగరో నామ సాగరో యేన ఖానితః।
షష్టిః పుత్రసహస్రాణి యం యాంతం పర్యవారయన్॥ ౨
ఇక్ష్వాకూణామిదం తేషాం రాజ్ఞాం వంశే మహాత్మనాం।
మహదుత్పన్నమాఖ్యానం రామాయణమితి శ్రుతం॥ ౩
తదిదం వర్తయిష్యామి సర్వం నిఖిలమాదితః।
ధర్మకామార్థసహితం శ్రోతవ్యమనసూయయా॥ ౪
కోసలో నామ ముదితః స్ఫీతో జనపదో మహాన్।
నివిష్టస్సరయూతీరే ప్రభూతధనధాన్యవాన్॥ ౫
అయోధ్యా నామ నగరీ తత్రాసీల్లోకవిశ్రుతా।
మనునా మానవేంద్రేణ యా పురీ నిర్మితా స్వయం॥ ౬
ఆయతా దశ చ ద్వే చ యోజనాని మహాపురీ।
శ్రీమతీ త్రీణి విస్తీర్ణా సువిభక్తమహాపథా॥ ౭
రాజమార్గేణ మహతా సువిభక్తేన శోభితా।
ముక్తపుష్పావకీర్ణేన జలసిక్తేన నిత్యశః॥ ౮
తాం తు రాజా దశరథః మహాన్ రాష్ట్రవివర్ధనః।
పురీమావాసయామాస దివం దేవపతిర్యథా॥ ౯

కవాటతోరణవతీం సువిభక్తాంతరాపణాం ।
సర్వయంత్రాయుధవతీం ఉపేతాం సర్వశిల్పిభిః ॥ ౧౦
సూతమాగధసంబాధాం శ్రీమతీమతులప్రభాం ।
ఉచ్చాట్టాలధ్వజవతీం శతఘ్నీశతసంకులాం ॥ ౧౧
వధూనాటకసంఘైశ్చ సంయుక్తాం సర్వతః పురీం ।
ఉద్యానామ్రవణోపేతాం మహతీం సాలమేఖలాం ॥ ౧౨
దుర్గగంభీరపరిఘాం దుర్గామన్యైర్దురాసదాం ।
వాజివారణసంపూర్ణాం గోభిరుష్ట్రైః ఖరైస్తథా ॥ ౧౩
సామంతరాజసంఘైశ్చ బలికర్మభిరావృతాం ।
నానాదేశనివాసైశ్చ వణిగ్భిరుపశోభితాం ॥ ౧౪
ప్రాసాదై రత్నవికృతైః పర్వతైరుపశోభితాం ।
కూటాగారైశ్చ సంపూర్ణాం ఇన్ద్రస్యేవామరావతీం ॥ ౧౫
చిత్రామష్టాపదాకారాం వరనారీగణైర్యుతాం ।
సర్వరత్నసమాకీర్ణాం విమానగృహశోభితాం ॥ ౧౬
గృహగాఢామవిచ్ఛిద్రాం సమభూమౌ నివేశితాం ।
శాలితండులసంపూర్ణాం ఇక్షుకాండరసోదకాం ॥ ౧౭
దుందుభీభిర్మృదంగైశ్చ వీణాభిః పణవైస్తథా ।
నాదితాం భృశమత్యర్థం పృథివ్యాం తామనుత్తమాం ॥ ౧౮
విమానమివ సిద్ధానాం తపసాఽధిగతం దివి ।
సునివేశితవేశ్మాన్తాం నరోత్తమసమావృతాం ॥ ౧౯

యే చ బాణైర్న విధ్యంతి వివిక్తమపరాపరం ।
శబ్దవేధ్యం చ వితతం లఘుహస్తా విశారదాః ॥ ౨౦
సింహవ్యాఘ్రవరాహాణాం మత్తానాం నర్దతాం వనే ।
హంతారో నిశితైశ్శస్త్రైః బలాద్బాహుబలైరపి ॥ ౨౧
తాదృశానాం సహస్రైస్తాం అభిపూర్ణాం మహారథైః ।
పురీమావాసయామాస రాజా దశరథస్తదా ॥ ౨౨

తామగ్నిమద్భిర్గుణవద్భిరావృతాం
ద్విజోత్తమైర్వేదషడంగపారగైః ।
సహస్రదైస్సత్యరతైర్మహాత్మభిః
మహర్షికల్పై ఋషిభిశ్చ కేవలైః ॥ ౨౩

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-పంచమస్సర్గః.

అథ షష్ఠస్సర్గః.

తస్యాం పుర్యామయోధ్యాయాం వేదవిత్ సర్వసంగ్రహః ।
దీర్ఘదర్శీ మహాతేజాః పౌరజానపదప్రియః ॥ ౧
ఇక్ష్వాకూణామతిరథః యజ్వా ధర్మపరో వశీ ।
మహర్షికల్పో రాజర్షిః త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః ॥ ౨
బలవాన్ నిహతామిత్రః మిత్రవాన్ విజితేంద్రియః ।
ధనైశ్చ సంగ్రహైశ్చాన్యైః శక్రవైశ్రవణోపమః ॥ ౩
యథా మనుర్మహాతేజాః లోకస్య పరిరక్షితా ।
తథా దశరథో రాజా వసన్ జగదపాలయత్ ॥ ౪

తేన సత్యాభిసంధేన త్రివర్గమనుతిష్ఠతా ।
పాలితా సా పురీ శ్రేష్ఠా ఇంద్రేణేవామరావతీ ॥ ౫
తస్మిన్ పురవరే హృష్టా ధర్మాత్మానో బహుశ్రుతాః ।
నరాస్తుష్టా ధనైస్స్వైస్స్వైః అలుబ్ధాస్సత్యవాదినః ॥ ౬
నాల్పసన్నిచయః కశ్చిత్ ఆసీత్తస్మిన్ పురోత్తమే ।
కుటుంబీ యో హ్యసిద్ధార్థోఽగవాశ్వధనధాన్యవాన్ ॥ ౭
కామీ వా న కదర్యో వా నృశంసః పురుషః క్వచిత్ ।
ద్రష్టుం శక్యమయోధ్యాయాం నావిద్వాన్ న చ నాస్తికః ॥ ౮
సర్వే నరాశ్చ నార్యశ్చ ధర్మశీలాస్సుసంయతాః ।
ఉదితాశ్శీలవృత్తాభ్యాం మహర్షయ ఇవామలాః ॥ ౯
నాకుండలీ నామకుటీ నాస్రగ్వీ నాల్పభోగవాన్ ।
నామృష్టో నానులిప్తాంగః నాసుగంధశ్చ విద్యతే ॥ ౧౦
నామృష్టభోజీ నాదాతా నాప్యనంగదనిష్కధృక్ ।
నాహస్తాభరణో వాఽపి దృశ్యతే నాప్యనాత్మవాన్ ॥ ౧౧
నానాహితాగ్నిర్నాయజ్వా న క్షుద్రో వా న తస్కరః ।
కశ్చిదాసీదయోధ్యాయాం న చ నిర్వృత్తసంకరః ॥ ౧౨
స్వకర్మనిరతా నిత్యం బ్రాహ్మణా విజితేంద్రియాః ।
దానాధ్యయనశీలాశ్చ సంయతాశ్చ పరిగ్రహే ॥ ౧౩
న నాస్తికో నానృతకః న కశ్చిదబహుశ్రుతః ।
నాసూయకో న చాశక్తః నావిద్వాన్ విద్యతే తదా ॥ ౧౪

నాషడంగవిదత్రాసీత్ నావ్రతో నాసహస్రదః ।
న దీనః క్షిప్తచిత్తో వా వ్యథితో వాఽపి కశ్చన ॥ ౧౫
కశ్చిన్నరో వా నారీ వా నాశ్రీమాన్ నాప్యరూపవాన్ ।
ద్రష్టుం శక్యమయోధ్యాయాం నాపి రాజన్యభక్తిమాన్ ॥ ౧౬
వర్ణేష్వగ్ర్యచతుర్థేషు దేవతాఽతిథిపూజకాః ।
కృతజ్ఞాశ్చ వదాన్యాశ్చ శూరా విక్రమసంయుతాః ॥ ౧౭
దీర్ఘాయుషో నరాస్సర్వే ధర్మం సత్యం చ సంశ్రితాః ।
సహితాః పుత్రపౌత్రైశ్చ నిత్యం స్త్రీభిః పురోత్తమే ॥ ౧౮
క్షత్రం బ్రహ్మముఖం చాసీత్ వైశ్యాః క్షత్రమనువ్రతాః ।
శూద్రాః స్వధర్మనిరతాః త్రీన్ వర్ణానుపచారిణః ॥ ౧౯
సా తేనేక్ష్వాకునాథేన పురీ సుపరిరక్షితా ।
యథా పురస్తాన్మనునా మానవేంద్రేణ ధీమతా ॥ ౨౦
యోధానామగ్నికల్పానాం పేశలానాం సువర్చసాం ।
సంపూర్ణా కృతవిద్యానాం గుహా కేసరిణామివ ॥ ౨౧
కాంభోజవిషయే జాతైః బాహ్లీకైశ్చ హయోత్తమైః ।
వనాయుజైర్నదీజైశ్చ పూర్ణా హరిహయోత్తమైః ॥ ౨౨
వింధ్యపర్వతజైర్మత్తైః పూర్ణా హైమవతైరపి ।
మదాన్వితైరతిబలైః మాతంగైః పర్వతోపమైః ॥ ౨౩
ఐరావతకులీనైశ్చ మహాపద్మకులైస్తథా ।
అంజనాదపి నిష్పన్నైః వామనాదపి చ ద్విపైః ॥ ౨౪

భద్రైర్మన్ద్రైర్మృగైశ్చైవ భద్రమన్ద్రమృగైస్తథా ।
భద్రమన్ద్రైర్భద్రమృగైః మృగమన్ద్రైశ్చ సా పురీ ॥ ౨౫
నిత్యమత్తైస్సదా పూర్ణా నాగైరచలసన్నిభైః ।
సా యోజనే చ ద్వే భూయః సత్యనామా ప్రకాశతే ॥ ౨౬
యస్యాం దశరథో రాజా వసన్ జగదపాలయత్ ।
తాం పురీం స మహాతేజాః రాజా దశరథో మహాన్ ॥ ౨౭
శశాస శమితామిత్రః నక్షత్రాణీవ చంద్రమాః ।

తాం సత్యనామాం దృఢతోరణార్గళాం
గృహైర్విచిత్రైరుపశోభితాం శివాం ।
పురీమయోధ్యాం నృసహస్రసంకులాం
శశాస వై శక్రసమో మహీపతిః ॥ ౨౮ ౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - షష్ఠస్సర్గః.

అథ సప్తమస్సర్గః.

తస్యామాత్యా గుణైరాసన్ ఇక్ష్వాకోస్సు మహాత్మనః ।
మంత్రజ్ఞాశ్చేంగితజ్ఞాశ్చ నిత్యం ప్రియహితే రతాః ॥ ౧
అష్టౌ బభూవుర్వీరస్య తస్యామాత్యా యశస్వినః ।
శుచయశ్చానురక్తాశ్చ రాజకృత్యేషు నిత్యశః ॥ ౨
ధృష్టిర్జయంతో విజయః సిద్ధార్థో హ్యర్థసాధకః ।
అశోకో మంత్రపాలశ్చ సుమంత్రశ్చాష్టమోఽభవత్ ॥ 3

ఋత్విజౌ ద్వావభిమతౌ తస్యాస్తామృషిసత్తమౌ ।
వసిష్ఠో వామదేవశ్చ మంత్రిణశ్చ తథాఽపరే ॥ ౪
విద్యావినీతా హ్రీమంతః కుశలా నియతేంద్రియాః ।
పరస్పరానురక్తాశ్చ నీతిమంతో బహుశ్రుతాః ॥ ౫
శ్రీమంతశ్చ మహాత్మానః శాస్త్రజ్ఞా దృఢవిక్రమాః ।
కీర్తిమంతః ప్రణిహితాః యథావచనకారిణః ॥ ౬
తేజఃక్షమాయశఃప్రాప్తాః స్మితపూర్వాభిభాషిణః ।
క్రోధాత్ కామార్థహేతోర్వా న బ్రూయురనృతం వచః ॥ ౭
తేషామవిదితం కించిత్ స్వేషు నాస్తి పరేషు వా ।
క్రియమాణం కృతం వాఽపి చారేణాపి చికీర్షితం ॥ ౮
కుశలా వ్యవహారేషు సౌహృదేషు పరీక్షితాః ।
ప్రాప్తకాలం తు తే దండం ధారయేయుస్సుతేష్వపి ॥ ౯
కోశసంగ్రహణే యుక్తాః బలస్య చ పరిగ్రహే ।
అహితం చాపి పురుషం న విహింస్యురదూషకం ॥ ౧౦
వీరాశ్చ నియతోత్సాహాః రాజశాస్త్రమనుష్ఠితాః ।
శుచీనాం రక్షితారశ్చ నిత్యం విషయవాసినాం ॥ ౧౧
బ్రహ్మక్షత్రమహింసంతః తే కోశం సమపూరయన్ ।
సుతీక్ష్ణదండాస్సంప్రేక్ష్య పురుషస్య బలాబలం ॥ ౧౨
శుచీనామేకబుద్ధీనాం సర్వేషాం సంప్రజానతాం ।
నాసీత్పురే వా రాష్ట్రే వా మృషావాదీ నరః క్వచిత్ ॥ ౧౩

కశ్చిన్న దుష్టస్తత్రాసీత్ పరదారరతో నరః ।
ప్రశాంతం సర్వమేవాసీత్ రాష్ట్రం పురవరం చ తత్ ॥ ౧౪

సువాససస్సువేషాశ్చ తే చ సర్వే సుశీలినః ।
హితార్థం చ నరేంద్రస్య జాగ్రతో నయచక్షుషా ॥ ౧౫
గురౌ గుణగృహీతాశ్చ ప్రఖ్యాతాశ్చ పరాక్రమే ।
విదేశేష్వపి విజ్ఞాతాః సర్వతో బుద్ధినిశ్చయాత్ ॥ ౧౬
సంధివిగ్రహతత్త్వజ్ఞాః ప్రకృత్యా సంపదాఽన్వితాః ।
మంత్రసంవరణే శక్తాః శ్లక్ష్ణాస్సూక్ష్మాసు బుద్ధిషు ॥ ౧౭
నీతిశాస్త్రవిశేషజ్ఞాః సతతం ప్రియవాదినః ।
ఈదృశైస్తైరమాత్యైస్తు రాజా దశరథోఽనఘః ॥ ౧౮

ఉపపన్నో గుణోపేతైః అన్వశాసద్వసుంధరాం ।
అవేక్షమాణశ్చారేణ ప్రజా ధర్మేణ రంజయన్ ॥ ౧౯

ప్రజానాం పాలనం కుర్వన్ అధర్మం పరివర్జయన్ ।
విశ్రుతస్త్రిషు లోకేషు వదాన్యస్సత్యసంగరః ॥ ౨౦

స తత్ర పురుషవ్యాఘ్రః శశాస పృథివీమిమాం ।
నాధ్యగచ్ఛద్విశిష్టం వా తుల్యం వా శత్రుమాత్మనః ॥ ౨౧

మిత్రవాన్ నతసామంతః ప్రతాపహతకంటకః ।
తాన్ పూజయిత్వా ధర్మాత్మా రాజా దశరథస్తదా ॥ ౨౨

స శశాస జగద్రాజా దివం దేవపతిర్యథా ।

తైర్మంత్రిభిర్మంత్రహితే నియుక్తైః
వృతోఽనురక్తైః కుశలైస్సమర్థైః ।
స పార్థివో దీప్తిమవాప యుక్తైః
తేజోమయైర్గోభిరివోదితోఽర్కః ॥ ౨౩౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-సప్తమస్సర్గః.

అథ అష్టమస్సర్గః.

తస్య త్వేవం ప్రభావస్య ధర్మజ్ఞస్య మహాత్మనః ।
సుతార్థం తప్యమానస్య నాసీద్వంశకరస్సుతః ॥ ౧
చింతయానస్య తస్యైవం బుద్ధిరాసీన్మహాత్మనః ।
సుతార్థం హయమేధేన కిమర్థం న యజామ్యహం ॥ ౨
స నిశ్చితాం మతిం కృత్వా యష్టవ్యమితి బుద్ధిమాన్ ।
మంత్రిభిస్సహ ధర్మాత్మా సర్వైరేవ కృతాత్మభిః ॥ ౩
తతోఽబ్రవీదిదం రాజా సుమంత్రం మంత్రిసత్తమం ।
శీఘ్రమానయ మె సర్వాన్ గురూంస్తాన్ సపురోహితాన్ ॥ ౪
తతస్సుమంత్రస్త్వరితం గత్వా త్వరితవిక్రమః ।
సమానయత్ స తాన్ సర్వాన్ సమస్తాన్ వేదపారగాన్ ॥ ౫
సుయజ్ఞం వామదేవం చ జాబాలిమథ కాశ్యపం ।
పురోహితం వసిష్ఠం చ యే చాన్యే ద్విజసత్తమాః ॥ ౬

తాన్ పూజయిత్వా ధర్మాత్మా రాజా దశరథస్తదా ।
ఇదం ధర్మార్థసహితం శ్లక్ష్ణం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౭
మమ లాలప్యమానస్య పుత్రార్థం నాస్తి వై సుఖం ।
తదర్థం హయమేధేన యక్ష్యామీతి మతిర్మమ ॥ ౮
తదహం యష్టుమిచ్ఛామి శాస్త్రదృష్టేన కర్మణా ।
కథం ప్రాప్స్యామ్యహం కామం బుద్ధిరత్ర విచార్యతాం ॥ ౯
తతస్సాధ్వితి తద్వాక్యం బ్రాహ్మణాః ప్రత్యపూజయన్ ।
వసిష్ఠప్రముఖాస్సర్వే పార్థివస్య ముఖాచ్చ్యుతం ॥ ౧౦
ఊచుశ్చ పరమప్రీతాః సర్వే దశరథం వచః ।
సంభారాస్సంభ్రియంతాం తే తురగశ్చ విముచ్యతాం ॥ ౧౧
సర్వథా ప్రాప్స్యసే పుత్రాన్ అభిప్రేతాంశ్చ పార్థివ ।
యస్య తే ధార్మికీ బుద్ధిః ఇయం పుత్రార్థమాగతా ॥ ౧౨
తతః ప్రీతోఽభవద్రాజా శ్రుత్వా తద్ద్విజభాషితం ।
అమాత్యాంశ్చాబ్రవీద్రాజా హర్షపర్యాకులేక్షణః ॥ ౧౩
సంభారాస్సంభ్రియంతాం మే గురూణాం వచనాదిహ ।
సమర్థాధిష్ఠితశ్చాశ్వః సోపాధ్యాయో విముచ్యతాం ॥ ౧౪
సరయ్వాశ్చోత్తరే తీరే యజ్ఞభూమిర్విధీయతాం ।
శాంతయశ్చాభివర్ధంతాం యథాకల్పం యథావిధి ॥ ౧౫
శక్యః ప్రాప్తుమయం యజ్ఞః సర్వేణాపి మహీక్షితా ।
నాపరాధో భవేత్కష్టః యద్యస్మిన్ క్రతుసత్తమే ॥ ౧౬

ఛిద్రం హి మృగయంతేఽత్ర విద్వాంసో బ్రహ్మరాక్షసాః ।
నిహతస్య చ యజ్ఞస్య సద్యః కర్తా వినశ్యతి ॥ ౧౭
తద్యథా విధిపూర్వం మే క్రతురేష సమాప్యతే ।
తథా విధానం క్రియతాం సమర్థాః కరణేష్విహ ॥ ౧౮

తథేతి చాబ్రువన్ సర్వే మంత్రిణః ప్రత్యపూజయన్ ।
పార్థివేంద్రస్య తద్వాక్యం యథాఽఽజ్ఞప్తం నిశమ్య తే॥ ౧౯
తథా ద్విజాస్తే ధర్మజ్ఞాః వర్ధయంతో నృపోత్తమం ।
అనుజ్ఞాతాస్తతస్సర్వే పునర్జగ్ముర్యథాగతం ॥ ౨౦
విసర్జయిత్వా తాన్ విప్రాన్ సచివానిదమబ్రవీత్ ।
ఋత్విగ్భిరుపదిష్టోఽయం యథావత్ క్రతురాప్యతాం ॥ ౨౧
తావద్యూయం చ భవత సమర్థాః కరణేష్విహ ।
ఇత్యుక్త్వా నృపశార్దూలః సచివాన్ సముపస్థితాన్ ॥ ౨౨
విసర్జయిత్వా స్వం వేశ్మ ప్రవివేశ మహాద్యుతిః ।
తతస్స గత్వా తాః పత్నీః నరేంద్రో హృదయప్రియాః ॥ ౨౩
ఉవాచ దీక్షాం విశత యక్ష్యేఽహం సుతకారణాత్ ।
తాసాం తేనాతికాంతేన వచనేన సువర్చసాం ॥ ౨౪
ముఖపద్మాన్యశోభంత పద్మానీవ హిమాత్యయే ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే–అష్టమస్సర్గః.

అథ నవమస్సర్గః.

ఏతచ్ఛ్రుత్వా రహస్సూతః రాజానమిదమబ్రవీత్ ।
ఋత్విగ్భిరుపదిష్టోఽయం పురావృత్తో మయా శ్రుతః ॥ ౧
సనత్కుమారో భగవాన్ పూర్వం కథితవాన్ కథాం ।
ఋషీణాం సన్నిధౌ రాజన్ తవ పుత్రాగమం ప్రతి ॥ ౨
కాశ్యపస్య తు పుత్రోఽస్తి విభండక ఇతి శ్రుతః ।
ఋశ్యశృంగ ఇతి ఖ్యాతః తస్య పుత్రో భవిష్యతి ॥ ౩
స వనే నిత్యసంవృద్ధః మునిర్వనచరస్సదా ।
నాన్యం జానాతి విప్రేంద్రో నిత్యం పిత్రనువర్తనాత్ ॥ ౪
ద్వైవిధ్యం బ్రహ్మచర్యస్య భవిష్యతి మహాత్మనః ।
లోకేషు ప్రథితం రాజన్ విప్రైశ్చ కథితం సదా ॥ ౫
తస్యైవం వర్తమానస్య కాలస్సమభివర్తత ।
అగ్నిం శుశ్రూషమాణస్య పితరం చ యశస్వినం ॥ ౬
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు రోమపాదః ప్రతాపవాన్ ।
అంగేషు ప్రథితో రాజా భవిష్యతి మహాబలః ॥ ౭
తస్య వ్యతిక్రమాద్రాజ్ఞః భవిష్యతి సుదారుణా ।
అనావృష్టిస్సుఘోరా వై సర్వభూతభయావహా ॥ ౮
అనావృష్ట్యాం ప్రవృత్తాయాం రాజా దుఃఖసమన్వితః ।
బ్రాహ్మణాన్ శ్రుతవృద్ధాంశ్చ సమానీయ ప్రవక్ష్యతి ॥ ౯

భవంతః శ్రుతధర్మాణః లోకచారిత్రవేదినః ।
సమాదిశంతు నియమం ప్రాయశ్చిత్తం యథా భవేత్ ॥ ౧౦
వక్ష్యంతి తే మహీపాలం బ్రాహ్మణా వేదపారగాః ।
విభండకసుతం రాజన్ సర్వోపాయైరిహానయ ॥ ౧౧
ఆనాయ్య చ మహీపాల ఋశ్యశృంగం సుసత్కృతం ।
ప్రయచ్ఛ కన్యాం శాంతాం వై విధినా సుసమాహితః ॥ ౧౨
తేషాం తు వచనం శ్రుత్వా రాజా చింతాం ప్రపత్స్యతే ।
కేనోపాయేన వై శక్యః ఇహానేతుం స వీర్యవాన్ ॥ ౧౩
తతో రాజా వినిశ్చిత్య సహ మంత్రిభిరాత్మవాన్ ।
పురోహితమమాత్యాంశ్చ తతః ప్రేష్యతి సత్కృతాన్ ॥ ౧౪
తే తు రాజ్ఞో వచశ్శ్రుత్వా వ్యథితా వినతాననాః ।
న గచ్ఛేమ ఋషేర్భీతాః అనునేష్యంతి తం నృపం ॥ ౧౫
వక్ష్యంతి చింతయిత్వా తే తస్యోపాయాంశ్చ తత్క్షమాన్ ।
ఆనేష్యామో వయం విప్రం న చ దోషో భవిష్యతి ॥ ౧౬
ఏవమంగాధిపేనైవ గణికాభి ఋషేస్సుతః ।
ఆనీతోఽవర్షయద్దేవః శాంతా చాస్మై ప్రదీయతే ॥ ౧౭
ఋశ్యశృంగస్తు జామాతా పుత్రాంస్తవ విధాస్యతి ।
సనత్కుమారకథితం ఏతావద్వ్యాహృతం మయా ॥ ౧౮
అథ హృష్టో దశరథః సుమంత్రం ప్రత్యభాషత ।
యథర్శ్యశృంగస్త్వానీతః విస్తరేణ త్వయోచ్యతాం ॥ ౧౯

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-నవమస్సర్గః.

అథ దశమస్సర్గః.

సుమంత్రశ్చోదితో రాజ్ఞా ప్రోవాచేదం వచస్తదా ।
యథర్శ్యశృంగస్త్వానీతః శృణు మే మంత్రిభిస్సహ ॥ ౧
తన్మే నిగదతస్సర్వం విస్తరేణ శృణుష్వ హ ।
రోమపాదమువాచేదం సహామాత్యః పురోహితః ॥ ౨
ఉపాయో నిరపాయోఽయం అస్మాభిరభిచింతితః ।
ఋశ్యశృంగో వనచరః తపస్స్వాధ్యాయనే రతః ॥ ౩
అనభిజ్ఞస్స నారీణాం విషయాణాం సుఖస్య చ ।
ఇంద్రియార్థైరభిమతైః నరచిత్తప్రమాథిభిః ॥ ౪
పురమానాయయిష్యామః క్షిప్రం చాధ్యవసీయతాం ।
గణికాస్తత్ర గచ్ఛంతు రూపవత్యస్స్వలంకృతాః ॥ ౫
ప్రలోభ్య వివిధోపాయైః ఆనేష్యంతీహ సత్కృతాః ।
శ్రుత్వా తథేతి రాజా చ ప్రత్యువాచ పురోహితం ॥ ౬
పురోహితో మంత్రిణశ్చ తథా చక్రుశ్చ తే తదా ।
వారముఖ్యాశ్చ తచ్ఛ్రుత్వా వనం ప్రవివిశుర్మహత్ ॥ ౭
ఆశ్రమస్యావిదూరేఽస్మిన్ యత్నం కుర్వంతి దర్శనే ।
ఋషిపుత్రస్య ధీరస్య నిత్యమాశ్రమవాసినః ॥ ౮
పితుస్స నిత్యసంతుష్టః నాతిచక్రామ చాశ్రమాత్ ।
న తేన జన్మప్రభృతి దృష్టపూర్వం తపస్వినా ॥ ౯

స్త్రీ వా పుమాన్వా యచ్చాన్యత్ సత్త్వం నగరరాష్ట్రజం ।
తతః కదాచిత్తం దేశం ఆజగామ యదృచ్ఛయా ॥ ౧౦
విభండకసుతస్తత్ర తాశ్చాపశ్యద్వరాంగనాః ।
తాశ్చిత్రవేషాః ప్రమదాః గాయంత్యో మధురస్వరైః ॥ ౧౧
ఋషిపుత్రముపాగమ్య సర్వా వచనమబ్రువన్ ।
కస్త్వం కిం వర్తసే బ్రహ్మన్ జ్ఞాతుమిచ్ఛామహే వయం॥౧౨
ఏకస్త్వం విజనే ఘోరే వనే చరసి శంస నః ।
అదృష్టరూపాస్తాస్తేన కామ్యరూపా వనే స్త్రియః ॥ ౧౩
హార్దాత్తస్య మతిర్జాతా హ్యాఖ్యాతుం పితరం స్వకం ।
పితా విభండకోఽస్మాకం తస్యాహం సుత ఔరసః ॥ ౧౪
ఋశ్యశృంగ ఇతి ఖ్యాతం నామ కర్మ చ మే భువి ।
ఇహాశ్రమపదోఽస్మాకం సమీపే శుభదర్శనాః ॥ ౧౫
కరిష్యే వోఽత్ర పూజాం వై సర్వేషాం విధిపూర్వకం ।
ఋషిపుత్రవచశ్శ్రుత్వా సర్వాసాం మతిరాస వై ॥ ౧౬
తదాశ్రమపదం ద్రష్టుం జగ్ముస్సర్వాశ్చ తేన తాః ।
ఆగతానాం తతః పూజాం ఋషిపుత్రశ్చకార హ ॥ ౧౭
ఇదమర్ఘ్యమిదం పాద్యం ఇదం మూలం ఫలం చ నః ।
ప్రతిగృహ్య చ తాం పూజాం సర్వా ఏవ సముత్సుకాః ॥ ౧౮
ఋషేర్భీతాశ్చ శీఘ్రం తాః గమనాయ మతిం దధుః ।
అస్మాకమపి ముఖ్యాని ఫలానీమాని వై ద్విజ ॥ ౧౯

గృహాణ ప్రతిభద్రం తే భక్షయస్వ చ మా చిరం ।
తతస్తాస్తం సమాలింగ్య సర్వా హర్షసమన్వితాః ॥ ౧౦
మోదకాన్ ప్రదదుస్తస్మై భక్ష్యాంశ్చ వివిధాన్ బహూన్ ।
తాని చాస్వాద్య తేజస్వీ ఫలానీతి స్మ మన్యతే ॥ ౧౧
అనాస్వాదితపూర్వాణి వనే నిత్యనివాసినాం ।
ఆపృచ్ఛ్య చ తదా విప్రం వ్రతచర్యాం నివేద్య చ ॥ ౧౨
గచ్ఛంతి స్మాపదేశాత్తాః భీతాస్తస్య పితుః స్త్రియః ।
గతాసు తాసు సర్వాసు కాశ్యపస్యాత్మజో ద్విజః ॥ ౧౩
అస్వస్థహృదయశ్చాసీత్ దుఃఖం స్మ పరివర్తతే ।
తతోఽపరేద్యుస్తం దేశం ఆజగామ స వీర్యవాన్ ॥ ౧౪
మనోజ్ఞా యత్ర తా దృష్టాః వారముఖ్యాస్స్వలంకృతాః ।
దృష్ట్వైవ తాస్తదా విప్రం ఆయాంతం హృష్టమానసాః ॥ ౧౫
ఉపసృత్య తతస్సర్వాః తాస్తమూచురిదం వచః ।
ఏహ్యాశ్రమపదం సౌమ్య హ్యస్మాకమితి చాబ్రువన్ ॥ ౧౬
తత్రాప్యేష విధిశ్శ్రీమాన్ విశేషేణ భవిష్యతి ।
శ్రుత్వా తు వచనం తాసాం సర్వాసాం హృదయంగమం ॥ ౧౭
గమనాయ మతిం చక్రే తం చ నిన్యుస్తదా స్త్రియః ।
తతశ్చానీయమానే తు విప్రే తస్మిన్ మహాత్మని ॥ ౧౮
వవర్ష సహసా దేవః జగత్ ప్రహ్లాదయంస్తదా ।
వర్షేణైవాగతం విప్రం విషయం స్వం నరాధిపః ॥ ౧౯

ప్రత్యుద్గమ్య మునిం ప్రహ్వః శిరసా చ మహీం గతః ।
అర్ఘ్యం చ ప్రదదౌ తస్మై న్యాయతస్సుసమాహితః ॥ ౩౦
వవ్రే ప్రసాదం విప్రేంద్రాత్ మా విప్రం మన్యురావిశేత్ ।
అంతఃపురం ప్రవిశ్యాస్మై కన్యాం దత్త్వా యథావిధి ॥ ౩౧
శాంతాం శాంతేన మనసా రాజా హర్షమవాప సః ।
ఏవం స న్యవసత్తత్ర సర్వకామైస్సుపూజితః ॥ ౩౨
ఋశ్యశృంగో మహాతేజాః శాంతయా సహ భార్యయా ॥

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-దశమస్సర్గః.

అథ ఏకాదశస్సర్గః.

భూయ ఏవ హి రాజేంద్ర శృణు మే వచనం హితం ।
యథా స దేవప్రవరః కథాయామేవమబ్రవీత్ ॥ ౧
ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతః భవిష్యతి సుధార్మికః ।
రాజా దశరథో నామ శ్రీమాన్ సత్యప్రతిశ్రవః ॥ ౨
అంగరాజేన సఖ్యం చ తస్య రాజ్ఞో భవిష్యతి ।
కన్యా చాస్య మహాభాగ శాంతా నామ భవిష్యతి ॥ ౩
పుత్రస్త్వంగాధిరాజస్య రోమపాద ఇతి శ్రుతః ।
తం స రాజా దశరథః గమిష్యతి మహాయశాః ॥ ౪
అనపత్యోఽస్మి ధర్మాత్మన్ శాంతాభర్తా మమ క్రతుం ।
ఆహరేత త్వయాఽఽజ్ఞప్తః సంతానార్థం కులస్య చ ॥ ౫

శ్రుత్వా రాజ్ఞోఽథ తద్వాక్యం మనసా స విచింత్య చ ।
ప్రదాస్యతే పుత్రవంతం శాంతాభర్తారమాత్మవాన్ ॥ ౬
ప్రతిగృహ్య చ తం విప్రం స రాజా విగతజ్వరః ।
ఆహరిష్యతి తం యజ్ఞం ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ॥ ౭
తం చ రాజా దశరథః యశస్కామః కృతాంజలిః ।
ఋశ్యశృంగం ద్విజశ్రేష్ఠం వరయిష్యతి ధర్మవిత్ ॥ ౮
యజ్ఞార్థం ప్రసవార్థం చ స్వర్గార్థం చ నరేశ్వరః ।
లభతే చ స తం కామం ద్విజముఖ్యాద్విశాంపతిః ॥ ౯
పుత్రాశ్చాస్య భవిష్యంతి చత్వారోఽమితవిక్రమాః ।
వంశప్రతిష్ఠానకరాః సర్వలోకేషు విశ్రుతాః ॥ ౧౦
ఏవం స దేవప్రవరః పూర్వం కథితవాన్ కథాం ।
సనత్కుమారో భగవాన్ పురా దేవయుగే ప్రభుః ॥ ౧౧
స త్వం పురుషశార్దూల తమానయ సుసత్కృతం ।
స్వయమేవ మహారాజ గత్వా సబలవాహనః ॥ ౧౨
అనుమాన్య వసిష్ఠం చ సూతవాక్యం నిశమ్య చ ।
వసిష్ఠేనాభ్యనుజ్ఞాతః రాజా సంపూర్ణమానసః ॥ ౧౩
సాంతఃపురస్సహామాత్యః ప్రయయౌ యత్ర స ద్విజః ।
వనాని సరితశ్చైవ వ్యతిక్రమ్య శనైశ్శనైః ॥ ౧౪
అభిచక్రామ తం దేశం యత్ర వై మునిపుంగవః ।
ఆసాద్య తం ద్విజశ్రేష్ఠం రోమపాదసమీపగం ॥ ౧౫

ఋషిపుత్రం దదర్శాదౌ దీప్యమానమివానలం ।
తతో రాజా యథాన్యాయం పూజాం చక్రే విశేషతః ॥ ౧౬
సఖిత్వాత్తస్య వై రాజ్ఞః ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ।
రోమపాదేన చాఖ్యాతం ఋషిపుత్రాయ ధీమతే ॥ ౧౭
సఖ్యం సంబంధకం చైవ తదా తం ప్రత్యపూజయత్ ।
ఏవం సుసత్కృతస్తేన సహోషిత్వా నరర్షభః ॥ ౧౮
సప్తాష్టదివసాన్ రాజా రాజానమిదమబ్రవీత్ ।
శాంతా తవ సుతా రాజన్ సహ భర్త్రా విశాంపతే ॥ ౧౯
మదీయం నగరం యాతు కార్యం హి మహదుద్యతం ।
తథేతి రాజా సంశ్రుత్య గమనం తస్య ధీమతః ॥ ౨౦
ఉవాచ వచనం విప్రం గచ్ఛ త్వం సహ భార్యయా ।
ఋషిపుత్రః ప్రతిశ్రుత్య తథేత్యాహ నృపం తదా ॥ ౨౧
స నృపేణాభ్యనుజ్ఞాతః ప్రయయౌ సహ భార్యయా ।
తావన్యోన్యాంజలిం కృత్వా స్నేహాత్ సంశ్లిష్య చోరసా ॥ ౨౨
ననందతుర్దశరథః రోమపాదశ్చ వీర్యవాన్ ।
తతస్సుహృదమాపృచ్ఛ్య ప్రస్థితో రఘునందనః ॥ ౨౩
పౌరేభ్యః ప్రేషయామాస దూతాన్వై శీఘ్రగామినః ।
క్రియతాం నగరం సర్వం క్షిప్రమేవ స్వలంకృతం ॥ ౨౪
ధూపితం సిక్తసంమృష్టం పతాకాభిరలంకృతం ।
తతః ప్రహృష్టాః పౌరాస్తే శ్రుత్వా రాజానమాగతం ॥ ౨౫

తథా ప్రచక్రుస్తత్సర్వం రాజ్ఞా యత్ప్రేషితం తదా ।
తతస్స్వలంకృతం రాజా నగరం ప్రవివేశ హ ॥ ౨౬
శంఖదుందుభినిర్ఘోషైః పురస్కృత్య ద్విజర్షభం ।
తతః ప్రముదితాస్సర్వే దృష్ట్వా తం నాగరా ద్విజం ॥ ౨౭
ప్రవేశ్యమానం సత్కృత్య నరేంద్రేణేంద్రకర్మణా ।
అంతఃపురం ప్రవేశ్యైనం పూజాం కృత్వా చ శాస్త్రతః॥ ౨౮
కృతకృత్యం తదాఽఽత్మానం మేనే తస్యోపవాహనాత్ ।
అంతఃపురస్త్రియస్సర్వాః శాంతాం దృష్ట్వా తథాఽఽగతాం ॥
సహ భర్త్రా విశాలాక్షీం ప్రీత్యాఽఽనందముపాగమన్ ।
పూజ్యమానా చ తాభిస్సా రాజ్ఞా చైవ విశేషతః ॥ ౩౦
ఉవాస తత్ర సుఖితా కంచిత్కాలం సహర్త్విజా ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ఏకాదశస్సర్గః.

అథ ద్వాదశస్సర్గః.

తతః కాలే బహుతిథే కస్మింశ్చిత్ సుమనోహరే ।
వసంతే సమనుప్రాప్తే రాజ్ఞో యష్టుం మనోఽభవత్ ॥ ౧
తతః ప్రసాద్య శిరసా తం విప్రం దేవవర్ణినం ।
యజ్ఞాయ వరయామాస సంతానార్థం కులస్య వై ॥ ౨
తథేతి చ స రాజానం ఉవాచ చ సుసత్కృతః ।
సంభారాస్సంభ్రియంతాం తే తురగశ్చ విముచ్యతాం ॥ ౩

తతో రాజాఽబ్రవీద్వాక్యం సుమంత్రం మంత్రిసత్తమం ।
సుమంత్రావాహయ క్షిప్రం ఋత్విజో బ్రహ్మవాదినః ॥ ౪
సుయజ్ఞం వామదేవం చ జాబాలిమథ కాశ్యపం ।
పురోహితం వసిష్ఠం చ యే చాన్యే ద్విజసత్తమాః ॥ ౫
తతస్సుమంత్రస్త్వరితం గత్వా త్వరితవిక్రమః ।
సమానయత్ స తాన్ విప్రాన్ సమస్తాన్ వేదపారగాన్ ॥ ౬
తాన్ పూజయిత్వా ధర్మాత్మా రాజా దశరథస్తదా ।
ధర్మార్థసహితం యుక్తం శ్లక్ష్ణం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౭
మమ లాలప్యమానస్య పుత్రార్థం నాస్తి వై సుఖం ।
తదర్థం హయమేధేన యక్ష్యామీతి మతిర్మమ ॥ ౮
తదహం యష్టుమిచ్ఛామి శాస్త్రదృష్టేన కర్మణా ।
ఋషిపుత్రప్రభావేన కామాన్ ప్రాప్స్యామి చాప్యహం ॥ ౯
తతస్సాధ్వితి తద్వాక్యం బ్రాహ్మణాః ప్రత్యపూజయన్ ।
వసిష్ఠప్రముఖాస్సర్వే పార్థివస్య ముఖాచ్చ్యుతం ॥ ౧౦
ఋశ్యశృంగపురోగాశ్చ ప్రత్యూచుర్నృపతిం తదా ।
సంభారాస్సంభ్రియంతాం తే తురగశ్చ విముచ్యతాం ॥ ౧౧
సర్వథా ప్రాప్స్యసే పుత్రాన్ చతురోఽమితవిక్రమాన్ ।
యస్య తే ధార్మికీ బుద్ధిః ఇయం పుత్రార్థమాగతా ॥ ౧౨
తతః ప్రీతోఽభవద్రాజా శ్రుత్వా తద్ద్విజభాషితం ।
అమాత్యాంశ్చాబ్రవీద్రాజా హర్షేణేదం శుభాక్షరం ॥ ౧౩

గురూణాం వచనాచ్ఛీఘ్రం సంభారాస్సంభ్రియంతు మే ।
సమర్థాధిష్ఠితశ్చాశ్వః సోపాధ్యాయో విముచ్యతాం ॥ 14
సరయ్వాశ్చోత్తరే తీరే యజ్ఞభూమిర్విధీయతాం ।
శాంతయశ్చాభివర్ధంతాం యథాకల్పం యథావిధి ॥ 15
శక్యః ప్రాప్తుమయం యజ్ఞః సర్వేణాపి మహీక్షితా ।
నాపరాధో భవేత్కష్టః యద్యస్మిన్ క్రతుసత్తమే ॥ 16
ఛిద్రం హి మృగయంతేఽత్ర విద్వాంసో బ్రహ్మరాక్షసాః ।
నిహతస్య చ యజ్ఞస్య సద్యః కర్తా వినశ్యతి ॥ 17
తద్యథా విధిపూర్వం మే క్రతురేష సమాప్యతే ।
తథా విధానం క్రియతాం సమర్థాః కరణేష్విహ ॥ 18
తథేతి చ తతస్సర్వే మంత్రిణః ప్రత్యపూజయన్ ।
పార్థివేంద్రస్య తద్వాక్యం యథాఽఽజ్ఞప్తమకుర్వత ॥ 19
తతో ద్విజాస్తే ధర్మజ్ఞం అస్తువన్ పార్థివర్షభం ।
అనుజ్ఞాతాస్తతస్సర్వే పునర్జగ్ముర్యథాఽఽగతం ॥ 20
గతేష్వథ ద్విజాగ్ర్యేషు మంత్రిణస్తాన్నరాధిపః ।
విసర్జయిత్వా స్వం వేశ్మ ప్రవివేశ మహాద్యుతిః ॥ 21

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ద్వాదశస్సర్గః.

అథ త్రయోదశస్సర్గః.

పునః ప్రాప్తే వసంతే తు పూర్ణస్సంవత్సరోఽభవత్ ।
ప్రసవార్థం గతో యష్టుం హయమేధేన వీర్యవాన్ ॥ ౧
అభివాద్య వసిష్ఠం చ న్యాయతః ప్రతిపూజ్య చ ।
అబ్రవీత్ ప్రశ్రితం వాక్యం ప్రసవార్థం ద్విజోత్తమం ॥ ౨
యజ్ఞో మే క్రియతాం బ్రహ్మన్ యథోక్తం మునిపుంగవ ।
యథా న విఘ్నః క్రియతే యజ్ఞాంగేషు విధీయతాం ॥ ౩
భవాన్ స్నిగ్ధస్సుహృన్మహ్యం గురుశ్చ పరమో మహాన్ ।
వోఢవ్యో భవతా చైవ భారో యజ్ఞస్య చోద్యతః ॥ ౪
తథేతి చ స రాజానం అబ్రవీద్ద్విజసత్తమః ।
కరిష్యే సర్వమేవైతత్ భవతా యత్ సమర్థితం ॥ ౫
తతోఽబ్రవీద్ద్విజాన్ వృద్ధాన్ యజ్ఞకర్మసు నిష్ఠితాన్ ।
స్థాపత్యే నిష్ఠితాంశ్చైవ వృద్ధాన్ పరమధార్మికాన్ ॥ ౬
కర్మాంతికాన్ శిల్పకరాన్ వర్ధకీన్ ఖనకానపి ।
గణకాన్ శిల్పినశ్చైవ తథైవ నటనర్తకాన్ ॥ ౭
తథా శుచీన్ శాస్త్రవిదః పురుషాన్ సుబహుశ్రుతాన్ ।
యజ్ఞకర్మ సమీహంతాం భవంతో రాజశాసనాత్ ॥ ౮
ఇష్టకా బహుసాహస్రాః శీఘ్రమానీయతామితి ।
ఔపకార్యాః క్రియంతాం చ రాజ్ఞాం బహుగుణాన్వితాః ॥ ౯

బ్రాహ్మణావసథాశ్చైవ కర్తవ్యాశ్శతశశ్శుభాః ।
భక్ష్యాన్నపానైర్బహుభిః సముపేతాస్సునిష్ఠితాః ॥ ౧౦
తథా పౌరజనస్యాపి కర్తవ్యా బహువిస్తరాః ।
ఆవాసా బహుభక్ష్యా వై సర్వకామైరుపస్థితాః ॥ ౧౧
తథా జానపదస్యాపి జనస్య బహు శోభనం ।
దాతవ్యమన్నం విధివత్ సత్కృత్య న తు లీలయా ॥ ౧౨
సర్వవర్ణా యథా పూజాం ప్రాప్నువంతి సుసత్కృతాః ।
న చావజ్ఞా ప్రయోక్తవ్యా కామక్రోధవశాదపి ॥ ౧౩
యజ్ఞకర్మసు యే వ్యగ్రాః పురుషాశ్శిల్పినస్తథా ।
తేషామపి విశేషేణ పూజా కార్యా యథాక్రమం ॥ ౧౪
తే చ స్యుస్సంభృతాస్సర్వే వసుభిర్భోజనేన చ ।
యథా సర్వం సువిహితం న కించిత్ పరిహీయతే ॥ ౧౫
తథా భవంతః కుర్వంతు ప్రీతిస్నిగ్ధేన చేతసా ।
తతస్సర్వే సమాగమ్య వసిష్ఠమిదమబ్రువన్ ॥ ౧౬
యథోక్తం తత్సువిహితం న కించిత్ పరిహీయతే ।
యథోక్తం తత్కరిష్యామః న కించిత్పరిహాస్యతే ॥ ౧౭
తతస్సుమంత్రమానీయ వసిష్ఠో వాక్యమబ్రవీత్ ।
నిమంత్రయస్వ నృపతీన్ పృథివ్యాం యే చ ధార్మికాః ॥ ౧౮
బ్రాహ్మణాన్ క్షత్రియాన్ వైశ్యాన్ శూద్రాంశ్చైవ సహస్రశః।
సమానయస్వ సత్కృత్య సర్వదేశేషు మానవాన్ ॥ ౧౯

మిథిలాధిపతిం శూరం జనకం సత్యవిక్రమం ।
నిష్ఠితం సర్వశాస్త్రేషు తథా వేదేషు నిష్ఠితం ॥ ౨౦
తమానయ మహాభాగం స్వయమేవ సుసత్కృతం ।
పూర్వసంబంధినం జ్ఞాత్వా తతః పూర్వం బ్రవీమి తే ॥ ౨౧
తథా కాశీపతిం స్నిగ్ధం సతతం ప్రియవాదినం ।
సద్వృత్తం దేవసంకాశం స్వయమేవానయస్వ హ ॥ ౨౨
తథా కేకయరాజానం వృద్ధం పరమధార్మికం ।
శ్వశురం రాజసింహస్య సపుత్రం త్వమిహానయ ॥ ౨౩
అంగేశ్వరం మహాభాగం రోమపాదం సుసత్కృతం ।
వయస్యం రాజసింహస్య సమానయ యశస్వినం ॥ ౨౪
ప్రాచీనాన్ సింధుసౌవీరాన్ సౌరాష్ట్రేయాంశ్చ పార్థివాన్ ।
దాక్షిణాత్యాన్ నరేంద్రాంశ్చ సమస్తానానయస్వ హ ॥ ౨౫
సంతి స్నిగ్ధాశ్చ యే చాన్యే రాజానః పృథివీతలే ।
తానానయ యథాక్షిప్రం సానుగాన్ సహబాంధవాన్ ॥ ౨౬
వసిష్ఠవాక్యం తచ్ఛ్రుత్వా సుమంత్రస్త్వరితస్తదా ।
వ్యాదిశత్ పురుషాంస్తత్ర రాజ్ఞామానయనే శుభాన్ ॥ ౨౭
స్వయమేవ హి ధర్మాత్మా ప్రయయౌ మునిశాసనాత్ ।
సుమంత్రస్త్వరితో భూత్వా సమానేతుం మహీక్షితః ॥ ౨౮
తే చ కర్మాంతికాస్సర్వే వసిష్ఠాయ చ ధీమతే ।
సర్వం నివేదయంతి స్మ యజ్ఞే యదుపకల్పితం ॥ ౨౯

తతః ప్రీతో ద్విజశ్రేష్ఠః తాన్ సర్వానిదమబ్రవీత్ ।
అవజ్ఞయా న దాతవ్యం కస్యచిల్లీలయాఽపి వా ॥ ౩౦
అవజ్ఞయా కృతం హన్యాత్ దాతారం నాత్ర సంశయః ।
తతః కైశ్చిదహోరాత్రైః ఉపయాతా మహీక్షితః ॥ ౩౧
బహూని రత్నాన్యాదాయ రాజ్ఞో దశరథస్య వై ।
తతో వసిష్ఠస్సుప్రీతః రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౩౨
ఉపయాతా నరవ్యాఘ్ర రాజానస్తవ శాసనాత్ ।
మయా తే సత్కృతాస్సర్వే యథార్హం రాజసత్తమాః ॥ ౩౩
యజ్ఞీయం చ కృతం రాజన్ పురుషైస్సుసమాహితైః ।
నిర్యాతు చ భవాన్ యష్టుం యజ్ఞాయతనమంతికాత్ ॥ ౩౪
సర్వకామైరుపహృతైః ఉపేతం వై సమంతతః ।
ద్రష్టుమర్హసి రాజేంద్ర మనసేవ వినిర్మితం ॥ ౩౫
తదా వసిష్ఠవచనాత్ ఋశ్యశృంగస్య చోభయోః ।
శుభే దివసనక్షత్రే నిర్యాతో జగతీపతిః ॥ ౩౬
తతో వసిష్ఠప్రముఖాః సర్వ ఏవ ద్విజోత్తమాః ।
ఋశ్యశృంగం పురస్కృత్య యజ్ఞకర్మారభంస్తదా ॥ ౩౭
యజ్ఞవాటగతాస్సర్వే యథాశాస్త్రం యథావిధి । ౩౭½

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-త్రయోదశస్సర్గః.

అథ చతుర్దశస్సర్గః.

అథ సంవత్సరే పూర్ణే తస్మిన్ ప్రాప్తే తురంగమే ।
సరయ్వాశ్చోత్తరే తీరే రాజ్ఞో యజ్ఞోఽభ్యవర్తత ॥ ౧
ఋశ్యశృంగం పురస్కృత్య కర్మ చక్రుర్ద్విజర్షభాః ।
అశ్వమేధే మహాయజ్ఞే రాజ్ఞోఽస్య సుమహాత్మనః ॥ ౨
కర్మ కుర్వంతి విధివత్ యాజకా వేదపారగాః ।
యథావిధి యథాన్యాయం పరిక్రామంతి శాస్త్రతః ॥ ౩
ప్రవర్గ్యం శాస్త్రతః కృత్వా తథైవోపసదం ద్విజాః ।
చక్రుశ్చ విధివత్ సర్వం అధికం కర్మ శాస్త్రతః ॥ ౪
అభిపూజ్య తతో హృష్టాః సర్వే చక్రుర్యథావిధి ।
ప్రాతస్సవనపూర్వాణి కర్మాణి మునిపుంగవాః ॥ ౫
ఐంద్రశ్చ విధివద్దత్తో రాజా చాభిష్టుతోఽనఘః ।
మాధ్యందినం చ సవనం ప్రావర్తత యథాక్రమం ॥ ౬
తృతీయసవనం చైవ రాజ్ఞోఽస్య సుమహాత్మనః ।
చక్రుస్తే శాస్త్రతో దృష్ట్వా తదా బ్రాహ్మణపుంగవాః ॥ ౭
న చాహుతమభూత్తత్ర స్ఖలితం వా న కించన ।
దృశ్యతే బ్రహ్మవత్సర్వం క్షేమయుక్తం హి చక్రిరే ॥ ౮
న తేష్వహస్సు శ్రాంతో వా క్షుధితో వాఽపి దృశ్యతే ।
నావిద్వాన్ బ్రాహ్మణస్తత్ర నాశతానుచరస్తథా ॥ ౯

బ్రాహ్మణా భుంజతే నిత్యం నాథవంతశ్చ భుంజతే ।
తాపసా భుంజతే చాపి శ్రమణా భుంజతే తథా ॥ ౧౦
వృద్ధాశ్చ వ్యాధితాశ్చైవ స్త్రియో బాలాస్తథైవ చ ।
అనిశం భుంజమానానాం న తృప్తిరుపలభ్యతే ॥ ౧౧
దీయతాం దీయతామన్నం వాసాంసి వివిధాని చ ।
ఇతి సంచోదితాస్తత్ర తథా చక్రురనేకశః ॥ ౧౨
అన్నకూటాశ్చ బహవః దృశ్యంతే పర్వతోపమాః ।
దివసే దివసే తత్ర సిద్ధస్య విధివత్తదా ॥ ౧౩
నానాదేశాదనుప్రాప్తాః పురుషాః స్త్రీగణాస్తథా ।
అన్నపానైస్సువిహితాః తస్మిన్ యజ్ఞే మహాత్మనః ॥ ౧౪
అన్నం హి విధివత్ స్వాదు ప్రశంసంతి ద్విజర్షభాః ।
అహో తృప్తాస్స్మ భద్రం తే ఇతి శుశ్రావ రాఘవః ॥ ౧౫
స్వలంకృతాశ్చ పురుషాః బ్రాహ్మణాన్ పర్యవేషయన్ ।
ఉపాసతే చ తానన్యే సుమృష్టమణికుండలాః ॥ ౧౬
కర్మాంతరే తదా విప్రాః హేతువాదాన్ బహూనపి ।
ప్రాహుస్స్మ వాగ్మినో ధీరాః పరస్పరజిగీషయా ॥ ౧౭
దివసే దివసే తత్ర సంస్తరే కుశలా ద్విజాః ।
సర్వకర్మాణి చక్రుస్తే యథాశాస్త్రం ప్రచోదితాః ॥ ౧౮
నాషడంగవిదత్రాసీత్ నావ్రతో నాబహుశ్రుతః ।
సదస్యాస్తస్య వై రాజ్ఞః నావాదకుశలా ద్విజాః ॥ ౧౯

ప్రాప్తే యూపోచ్ఛ్రయే తస్మిన్ షడ్బైల్వాః ఖాదిరాస్తథా ।
తావన్తో బిల్వసహితాః పర్ణినశ్చ తథా పరే ॥ ౨౦
శ్లేష్మాతకమయో దిష్టః దేవదారుమయస్తథా ।
ద్వావేవ విహితౌ తత్ర బాహువ్యస్తపరిగ్రహౌ ॥ ౨౧
కారితాస్సర్వ ఏవైతే శాస్త్రజ్ఞైర్యజ్ఞకోవిదైః ।
శోభార్థం తస్య యజ్ఞస్య కాంచనాలంకృతాఽభవన్ ॥ ౨౨
ఏకవింశతియూపాస్తే ఏకవింశత్యరత్నయః ।
వాసోభిరేకవింశద్భిః ఏకైకం సమలంకృతాః ॥ ౨౩
విన్యస్తా విధివత్సర్వే శిల్పిభిస్సుకృతా దృఢాః ।
అష్టాశ్రయస్సర్వ ఏవ శ్లక్ష్ణరూపసమన్వితాః ॥ ౨౪
ఆచ్ఛాదితాస్తే వాసోభిః పుష్పైర్గంధైశ్చ భూషితాః ।
సప్తర్షయో దీప్తిమంతః విరాజంతే యథావిధి ॥ ౨౫
ఇష్టకాశ్చ యథాన్యాయం కారితాశ్చ ప్రమాణతః ।
చితోఽగ్నిర్బ్రాహ్మణైస్తత్ర కుశలైశ్శుల్బకర్మణి ॥ ౨౬
స చిత్యో రాజసింహస్య సంచితః కుశలైర్ద్విజైః ।
గరుడో రుక్మపక్షో వై త్రిగుణోఽష్టాదశాత్మకః ॥ ౨౭
నియుక్తాస్తత్ర పశవః తత్తదుద్దిశ్య దైవతం ।
ఉరగాః పక్షిణశ్చైవ యథాశాస్త్రం ప్రచోదితాః ॥ ౨౮
శామిత్రే తు హయస్తత్ర తథా జలచరాశ్చ యే ।
ఋత్విగ్భిస్సర్వమేవైతత్ నియుక్తం శాస్త్రతస్తదా ॥ ౨౯

పశూనాం త్రిశతం తత్ర యూపేషు నియతం తదా ।
అశ్వరత్నోత్తమం తస్య రాజ్ఞో దశరథస్య చ ॥ ౩౦
కౌసల్యా తం హయం తత్ర పరిచర్య సమంతతః ।
కృపాణైర్విశశాసైనం త్రిభిః పరమయా ముదా ॥ ౩౧
పతత్రిణా తదా సార్ధం సుస్థితేన చ చేతసా ।
అవసద్రజనీమేకాం కౌసల్యా ధర్మకామ్యయా ॥ ౩౨
హోతాఽధ్వర్యుస్తథోద్గాతా హయేన సమయోజయన్ ।
మహిష్యా పరివృత్త్యా చ వావాతాం చ తథాఽపరాం ॥ ౩౩
పతత్రిణస్తస్య వపాం ఉద్ధృత్య నియతేంద్రియః ।
ఋత్విక్పరమసంపన్నః శ్రపయామాస శాస్త్రతః ॥ ౩౪
ధూమగంధం వపాయాస్తు జిఘ్రతి స్మ నరాధిపః ।
యథాకాలం యథాన్యాయం నిర్ణుదన్ పాపమాత్మనః ॥ ౩౫
హయస్య యాని చాంగాని తాని సర్వాణి బ్రాహ్మణాః ।
అగ్నౌ ప్రాస్యంతి విధివత్ సమంత్రాష్షోడశర్త్విజః ॥ ౩౬
ప్లక్షశాఖాసు యజ్ఞానాం అన్యేషాం క్రియతే హవిః ।
అశ్వమేధస్య యజ్ఞస్య వైతసో భాగ ఇష్యతే ॥ ౩౭
త్ర్యహోఽశ్వమేధస్సంఖ్యాతః కల్పసూత్రేణ బ్రాహ్మణైః ।
చతుష్టోమమహస్తస్య ప్రథమం పరికల్పితం ॥ ౩౮
ఉక్థ్యం ద్వితీయం సంఖ్యాతం అతిరాత్రం తథోత్తరం ।
కారితాస్తత్ర బహవః విహితాశ్శాస్త్రదర్శనాత్ ॥ ౩౯

జ్యోతిష్టోమాయుషీ చైవ అతిరాత్రౌ వినిర్మితౌ ।
అభిజిద్విశ్వజిచ్చైవం అప్తోర్యామో మహాక్రతుః ॥ ౪౦
ప్రాచీం హోత్రే దదౌ రాజా దిశం స్వకులవర్ధనః ।
అధ్వర్యవే ప్రతీచీం తు బ్రహ్మణే దక్షిణాం దిశం ॥ ౪౧
ఉద్గాత్రే చ తథోదీచీం దక్షిణైషా వినిర్మితా ।
అశ్వమేధ మహాయజ్ఞే స్వయంభువిహితే పురా ॥ ౪౨
క్రతుం సమాప్య తు తదా న్యాయతః పురుషర్షభః ।
ఋత్విగ్భ్యో హి దదౌ రాజా ధరాం తాం క్రతువర్ధనః ॥ ౪౩
ఋత్విజస్త్వబ్రువన్ సర్వే రాజానం గతకల్మషం ।
భవానేవ మహీం కృత్స్నాం ఏకో రక్షితుమర్హతి ॥ ౪౪
న భూమ్యా కార్యమస్మాకం న హి శక్తాః స్మ పాలనే ।
రతాః స్వాధ్యాయకరణే వయం నిత్యం హి భూమిప ॥ ౪౫
నిష్క్రియం కించిదేవేహ ప్రయచ్ఛతు భవానితి ।
మణిరత్నం సువర్ణం వా గావో యద్వా సముద్యతం ॥ ౪౬
తత్ప్రయచ్ఛ నరశ్రేష్ఠ ధరణ్యా న ప్రయోజనం ।
ఏవముక్తో నరపతిః బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ ౪౭
గవాం శతసహస్రాణి దశ తేభ్యో దదౌ నృపః ।
దశకోటీస్సువర్ణస్య రజతస్య చతుర్గుణం ॥ ౪౮
ఋత్విజశ్చ తతస్సర్వే ప్రదదుస్సహితా వసు ।
ఋశ్యశృంగాయ మునయే వసిష్ఠాయ చ ధీమతే ॥ ౪౯

తతస్తే న్యాయతః కృత్వా ప్రవిభాగం ద్విజోత్తమాః ।
సుప్రీతమనసస్సర్వే ప్రత్యూచుర్ముదితా భృశం ॥ ౫౦
తతః ప్రసర్పకేభ్యస్తు హిరణ్యం సుసమాహితః ।
జాంబూనదం కోటిసంఖ్యం బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ తదా ॥ ౫౧
దరిద్రాయ ద్విజాయాథ హస్తాభరణముత్తమం ।
కస్మైచిద్యాచమానాయ దదౌ రాఘవనందనః ॥ ౫౨
తతః ప్రీతేషు నృపతిః ద్విజేషు ద్విజవత్సలః ।
ప్రణామమకరోత్తేషాం హర్షపర్యాకులేక్షణః ॥ ౫౩
తస్యాశిషోఽథ విధివత్ బ్రాహ్మణైస్సముదీరితాః ।
ఉదారస్య నృవీరస్య ధరణ్యాం ప్రణతస్య చ ॥ ౫౪
తతః ప్రీతమనా రాజా ప్రాప్య యజ్ఞమనుత్తమం ।
పాపాపహం స్వర్నయనం దుష్కరం పార్థివర్షభైః ॥ ౫౫
తతోఽబ్రవీదృశ్యశృంగం రాజా దశరథస్తదా ।
కులస్య వర్ధనం త్వం తు కర్తుమర్హసి సువ్రత ॥ ౫౬
తథేతి చ స రాజానం ఉవాచ ద్విజసత్తమః ।
భవిష్యంతి సుతా రాజన్ చత్వారస్తే కులోద్వహాః ॥ ౫౭

స తస్య వాక్యం మధురం నిశమ్య
ప్రణమ్య తస్మై ప్రయతో నృపేంద్రః ।
జగామ హర్షం పరమం మహాత్మా
తమృశ్యశృంగః పునరప్యువాచ ॥ ౫౮

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే చతుర్దశస్సర్గః.

అథ పంచదశస్సర్గః.

మేధావీ తు తతో ధ్యాత్వా స కించిదిదముత్తరం ।
లబ్ధసంజ్ఞస్తతస్తం తు వేదజ్ఞో నృపమబ్రవీత్ ॥ ౧
ఇష్టిం తేఽహం కరిష్యామి పుత్రీయాం పుత్రకారణాత్ ।
అథర్వశిరసి ప్రోక్తైః మంత్రైస్సిద్ధాం విధానతః ॥ ౨
తతః ప్రాక్రమ్య తామిష్టిం పుత్రీయాం పుత్రకారణాత్ ।
జుహావ చాగ్నౌ తేజస్వీ మంత్రదృష్టేన కర్మణా ॥ ౩
తతో దేవాస్సగంధర్వాః సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః ।
భాగప్రతిగ్రహార్థం వై సమవేతా యథావిధి ॥ ౪
తాస్సమేత్య యథాన్యాయం తస్మిన్ సదసి దేవతాః ।
అబ్రువన్ లోకకర్తారం బ్రహ్మాణం వచనం మహత్ ॥ ౫
భగవంస్త్వత్ప్రసాదేన రావణో నామ రాక్షసః ।
సర్వాన్నో బాధతే వీర్యాత్ శాసితుం తం న శక్నుమః ॥ ౬
త్వయా తస్మై వరో దత్తః ప్రీతేన భగవన్ పురా ।
మానయంతశ్చ తం నిత్యం సర్వం తస్య క్షమామహే ॥ ౭
ఉద్వేజయతి లోకాంస్త్రీన్ ఉచ్ఛ్రితాన్ ద్వేష్టి దుర్మతిః ।
శక్రం త్రిదశరాజానం ప్రధర్షయితుమిచ్ఛతి ॥ ౮
ఋషీన్ యక్షాన్ సగంధర్వాన్ అసురాన్ బ్రాహ్మణాంస్తథా ।
అతిక్రామతి దుర్ధర్షః వరదానేన మోహితః ॥ ౯

నైనం సూర్యః ప్రతపతి పార్శ్వే వాతి న మారుతః ।
చలోర్మిమాలీ తం దృష్ట్వా సముద్రోఽపి న కంపతే ॥ ౧౦
తన్మహన్నో భయం తస్మాత్ రాక్షసాద్ఘోరదర్శనాత్ ।
వధార్థం తస్య భగవన్ ఉపాయం కర్తుమర్హసి ॥ ౧౧
ఏవముక్తస్సురైస్సర్వైః చింతయిత్వా తతోఽబ్రవీత్ ।
హంతాయం విదితస్తస్య వధోపాయో దురాత్మనః ॥ ౧౨
తేన గంధర్వయక్షాణాం దేవదానవరక్షసాం ।
అవధ్యోఽస్మీతి వాగుక్తా తథేత్యుక్తం చ తన్మయా ॥ ౧౩
నాకీర్తయదవజ్ఞానాత్ తద్రక్షో మానుషాంస్తదా ।
తస్మాత్స మానుషాద్వధ్యః మృత్యుర్నాన్యోఽస్య విద్యతే ॥ ౧౪
ఏతచ్ఛ్రుత్వా ప్రియం వాక్యం బ్రహ్మణా సముదాహృతం ।
దేవా మహర్షయస్సర్వే ప్రహృష్టాస్తేఽభవంస్తదా ॥ ౧౫
ఏతస్మిన్నంతరే విష్ణుః ఉపయాతో మహాద్యుతిః ।
శంఖచక్రగదాపాణిః పీతవాసా జగత్పతిః ॥ ౧౬
బ్రహ్మణా చ సమాగమ్య తత్ర తస్థౌ సమాహితః ।
తమబ్రువన్ సురాస్సర్వే సమభిష్టూయ సంనతాః ॥ ౧౭
త్వాం నియోక్ష్యామహే విష్ణో లోకానాం హితకామ్యయా ।
రాజ్ఞో దశరథస్య త్వం అయోధ్యాధిపతేః ప్రభోః ॥ ౧౮
ధర్మజ్ఞస్య వదాన్యస్య మహర్షిసమతేజసః ।
తస్య భార్యాసు తిసృషు హ్రీశ్రీకీర్త్యుపమాసు చ ॥ ౧౯

విష్ణో పుత్రత్వమాగచ్ఛ కృత్వాఽఽత్మానం చతుర్విధం ।
తత్ర త్వం మానుషో భూత్వా ప్రవృద్ధం లోకకంటకం ॥ ౨౦
అవధ్యం దైవతైర్విష్ణో సమరే జహి రావణం ।
స హి దేవాంశ్చ గంధర్వాన్ సిద్ధాంశ్చ మునిసత్తమాన్ ॥ ౨౧
రాక్షసో రావణో మూర్ఖః వీర్యోత్సేకేన బాధతే ।
ఋషయశ్చ తతస్తేన గంధర్వాప్సరసస్తథా ॥ ౨౨
క్రీడంతో నందనవనే క్రూరేణ కిల హింసితాః ।
వధార్థం వయమాయాతాః తస్య వై మునిభిస్సహ ॥ ౨౩
సిద్ధగంధర్వయక్షాశ్చ తతస్త్వాం శరణం గతాః ।
త్వం గతిః పరమా దేవ సర్వేషాం నః పరంతప ॥ ౨౪
వధాయ దేవశత్రూణాం నృణాం లోకే మనః కురు ।
ఏవముక్తస్తు దేవేశః విష్ణుస్త్రిదశపుంగవః ॥ ౨౫
పితామహపురోగాంస్తాన్ సర్వలోకనమస్కృతః ।
అబ్రవీత్ త్రిదశాన్ సర్వాన్ సమేతాన్ ధర్మసంహితాన్ ॥
భయం త్యజత భద్రం వః హితార్థం యుధి రావణం ।
సపుత్రపౌత్రం నామాత్యం సమిత్రజ్ఞాతిబాంధవం ॥ ౨౬
హత్వా క్రూరం దురాత్మానం దేవర్షీణాం భయావహం ।
దశవర్షసహస్రాణి దశవర్షశతాని చ ॥ ౨౭
వత్స్యామి మానుషే లోకే పాలయన్ పృథివీమిమాం ।
ఏవం దత్వా వరం దేవః దేవానాం విష్ణురాత్మవాన్ ॥ ౨౮

మానుషే చింతయామాస జన్మభూమిమథాత్మనః ।
తతః పద్మపలాశాక్షః కృత్వాఽఽత్మానం చతుర్విధం ॥ ౩౦
పితరం రోచయామాస తదా దశరథం నృపం ।
తతో దేవాస్సగంధర్వాః సరుద్రాస్సాప్సరోగణాః ॥ ౩౧
స్తుతిభిర్దివ్యరూపాభిః తుష్టువుర్మధుసూదనం ।

తముద్ధతం రావణముగ్రతేజసం
ప్రవృద్ధదర్పం త్రిదశేశ్వరద్విషం ।
విరావణం సాధుతపస్వికంటకం
తపస్వినాముద్ధర తం భయావహం ॥ ౩౨౪
తమేవ హత్వా సబలం సబాంధవం
విరావణం రావణమగ్ర్యపౌరుషం ।
స్వలోకమాగచ్ఛ గతజ్వరశ్చిరం
సురేంద్రగుప్తం గతదోషకల్మషం ॥ ౩౩౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-పంచదశస్సర్గః.

అథ షోడశస్సర్గః.

తతో నారాయణో దేవః నియుక్తస్సురసత్తమైః ।
జానన్నపి సురానేవం శ్లక్ష్ణం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧
ఉపాయః కో వధే తస్య రావణస్య దురాత్మనః ।
యమహం తం సమాస్థాయ నిహన్యామృషికంటకం ॥ ౨

ఏవముక్తాస్సురాస్సర్వే ప్రత్యూచుర్విష్ణుమవ్యయం ।
మానుషీం తనుమాస్థాయ రావణం జహి సంయుగే ॥ ౩
స హి తేపే తపస్తీవ్రం దీర్ఘకాలమరిందమ ।
యేన తుష్టోఽభవద్బ్రహ్మా లోకకృల్లోకపూర్వజః ॥ ౪
సంతుష్టః ప్రదదౌ తస్మై రాక్షసాయ వరం ప్రభుః ।
నానావిధేభ్యో భూతేభ్యః భయం నాన్యత్ర మానుషాత్ ॥ ౫
అవజ్ఞాతాః పురా తేన వరదానేన మానవాః ।
ఏవం పితామహాత్తస్మాత్ వరం ప్రాప్య స దర్పితః ॥ ౬
ఉత్సాదయతి లోకాంస్త్రీన్ స్త్రియశ్చాప్యపకర్షతి ।
తస్మాత్తస్య వధో దృష్టః మానుషేభ్యః పరంతప ॥ ౭
ఇత్యేతద్వచనం శ్రుత్వా సురాణాం విష్ణురాత్మవాన్ ।
పితరం రోచయామాస తదా దశరథం నృపం ॥ ౮
స చాప్యపుత్రో నృపతిః తస్మిన్ కాలే మహాద్యుతిః ।
అయజత్పుత్రియామిష్టిం పుత్రేప్సురరిసూదనః ॥ ౯
స కృత్వా నిశ్చయం విష్ణుః ఆమంత్ర్య చ పితామహం ।
అంతర్ధానం గతో దేవైః పూజ్యమానో మహర్షిభిః ॥ ౧౦
తతో వై యజమానస్య పావకాదతులప్రభం ।
ప్రాదుర్భూతం మహద్భూతం మహావీర్యం మహాబలం ॥ ౧౧
కృష్ణరక్తాంబరధరం రక్తాస్యం దుందుభిస్వనం ।
స్నిగ్ధహర్యక్షతనుజశ్మశ్రుప్రవరమూర్ధజం ॥ ౧౨

శుభలక్షణసంపన్నం దివ్యాభరణభూషితం ।
శైలశృంగసముత్సేధం దృప్తశార్దూలవిక్రమం ॥ ౧౩
దివాకరసమాకారం దీప్తానలశిఖోపమం ।
తప్తజాంబూనదమయీం రాజతాంతపరిచ్ఛదాం ॥ ౧౪
దివ్యపాయససంపూర్ణాం పాత్రీం పత్నీమివ ప్రియాం ।
ప్రగృహ్య విపులాం దోర్భ్యాం స్వయం మాయామయీమివ ॥
సమవేక్ష్యాబ్రవీద్వాక్యం ఇదం దశరథం నృపం ।
ప్రాజాపత్యం నరం విద్ధి మామిహాభ్యాగతం నృప ॥ ౧౬
తదద్భుతం తదా రాజా ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః ।
భగవన్ స్వాగతం తేఽస్తు కిమహం కరవాణి తే ॥ ౧౭
అథో పునరిదం వాక్యం ప్రాజాపత్యో నరోఽబ్రవీత్ ।
రాజన్నర్చయతా దేవాన్ అద్య ప్రాప్తమిదం త్వయా ॥ ౧౮
ఇదం తు నృపశార్దూల పాయసం దేవనిర్మితం ।
ప్రజాకరం గృహాణ త్వం ధన్యమారోగ్యవర్ధనం ॥ ౧౯
భార్యాణామనురూపాణాం అశ్నీతేతి ప్రయచ్ఛ వై ।
తాసు త్వం ప్రాప్స్యసే పుత్రాన్ యదర్థం యజసే నృప ॥
తథేతి నృపతిః ప్రీతః శిరసా ప్రతిగృహ్య తాం ।
పాత్రీం దేవాన్నసంపూర్ణాం దేవదత్తాం హిరణ్మయీం ॥ ౨౧
అభివాద్య చ తద్భూతం అద్భుతం ప్రియదర్శనం ।
ముదా పరమయా యుక్తః చకారాభిప్రదక్షిణం ॥ ౨౨

తతో దశరథః ప్రాప్య పాయసం దేవనిర్మితం ।
బభూవ పరమప్రీతః ప్రాప్య విత్తమివాధనః ॥ ౨౩
తతస్తదద్భుతప్రఖ్యం భూతం పరమభాస్వరం ।
సంవర్తయిత్వా తత్కర్మ తత్రైవాంతరధీయత ॥ ౨౪
హర్షరశ్మిభిరుద్యోతం తస్యాంతఃపురమాబభౌ ।
శారదస్యాభిరామస్య చంద్రస్యేవ నభోంశుభిః ॥ ౨౫
సోంతఃపురం ప్రవిశ్యైవ కౌసల్యామిదమబ్రవీత్ ।
పాయసం ప్రతిగృహ్ణీష్వ పుత్రీయం త్విదమాత్మనః ॥ ౨౬
కౌసల్యాయై నరపతిః పాయసార్ధం దదౌ తదా ।
అర్ధాదర్ధం దదౌ చాపి సుమిత్రాయై నరాధిపః ॥ ౨౭
కైకేయ్యై చావశిష్టార్ధం దదౌ పుత్రార్థకారణాత్ ।
ప్రదదౌ చావశిష్టార్ధం పాయసస్యామృతోపమం ॥ ౨౮
అనుచింత్య సుమిత్రాయై పునరేవ మహీపతిః ।
ఏవం తాసాం దదౌ రాజా భార్యాణాం పాయసం పృథక్ ॥
తాస్త్వేతత్పాయసం ప్రాప్య నరేంద్రస్యోత్తమాః స్త్రియః ।
సంమానం మేనిరే సర్వాః ప్రహర్షోదితచేతసః ॥ ౩౦

తతస్తు తాః ప్రాశ్య తదుత్తమస్త్రియః
మహీపతేరుత్తమపాయసం పృథక్ ।
హుతాశనాదిత్యసమానతేజసః
చిరేణ గర్భాన్ ప్రతిపేదిరే తదా ॥ ౩౧

తతస్తు రాజా ప్రసమీక్ష్య తాః స్త్రియః
ప్రరూఢగర్భాః ప్రతిలబ్ధమానసః ।
బభూవ హృష్టస్త్రిదివే యథా హరిః
సురేంద్రసిద్ధర్షిగణాభిపూజితః ॥ ౩౨

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే షోడశస్సర్గః

అథ సప్తదశస్సర్గః.

పుత్రత్వం తు గతే విష్ణౌ రాజ్ఞస్తస్య మహాత్మనః ।
ఉవాచ దేవతాస్సర్వాః స్వయంభూర్భగవానిదం ॥ ౧
సత్యసంధస్య వీరస్య సర్వేషాం నో హితైషిణః ।
విష్ణోస్సహాయాన్ బలినః సృజధ్వం కామరూపిణః ॥ ౨
మాయావిదశ్చ శూరాంశ్చ వాయువేగసమాన్ జవే ।
నయజ్ఞాన్ బుద్ధిసంపన్నాన్ విష్ణుతుల్యపరాక్రమాన్ ॥ ౩
అసంహార్యానుపాయజ్ఞాన్ దివ్యసంహననాన్వితాన్ ।
సర్వాస్త్రగుణసంపన్నాన్ అమృతప్రాశనానివ ॥ ౪
అప్సరస్సు చ ముఖ్యాసు గంధర్వీణాం తనూషు చ ।
యక్షపన్నగకన్యాసు ఋక్షీవిద్యాధరీషు చ ॥ ౫
కిన్నరీణాం చ గాత్రేషు వానరీణాం తనూషు చ ।
సృజధ్వం హరిరూపేణ పుత్రాంస్తుల్యపరాక్రమాన్ ॥ ౬

పూర్వమేవ మయా సృష్టః జాంబవానృక్షపుంగవః ।
జృంభమాణస్య సహసా మమ వక్త్రాదజాయత ॥ ౭
తే తథోక్తా భగవతా తత్ప్రతిశ్రుత్య శాసనం ।
జనయామాసురేవం తే పుత్రాన్ వానరరూపిణః ॥ ౮
ఋషయశ్చ మహాత్మానః సిద్ధవిద్యాధరోరగాః ।
చారణాశ్చ సుతాన్ వీరాన్ ససృజుర్వనచారిణః ॥ ౯
వానరేంద్రం మహేంద్రాభం ఇంద్రో వాలినమూర్జితం ।
సుగ్రీవం జనయామాస తపనస్తపతాం వరః ॥ ౧౦
బృహస్పతిస్త్వజనయత్ తారం నామ మహాహరిం ।
సర్వవానరముఖ్యానాం బుద్ధిమంతమనుత్తమం ॥ ౧౧
ధనదస్య సుతః శ్రీమాన్ వానరో గంధమాదనః ।
విశ్వకర్మా త్వజనయత్ నళం నామ మహాహరిం ॥ ౧౨
పావకస్య సుతః శ్రీమాన్ నీలోఽగ్నిసదృశప్రభః ।
తేజసా యశసా వీర్యాత్ అత్యరిచ్యత వానరాన్ ॥ ౧౩
రూపద్రవిణసంపన్నౌ అశ్వినౌ రూపసంమతౌ ।
మైందం చ ద్వివిదం చైవ జనయామాసతుః స్వయం ॥ ౧౪
వరుణో జనయామాస సుషేణం వానరర్షభం ।
శరభం జనయామాస పర్జన్యస్తు మహాబలం ॥ ౧౫
మారుతస్యాత్మజః శ్రీమాన్ హనుమాన్నామ వానరః ।
వజ్రసంహననోపేతః వైనతేయసమో జవే ॥ ౧౬

సర్వవానరముఖ్యేషు బుద్ధిమాన్ బలవానపి ।
తే సృష్టా బహుసాహస్రాః దశగ్రీవవధే రతాః ॥ ౧౭
అప్రమేయబలా వీరాః విక్రాంతాః కామరూపిణః ।
మేరుమందరసంకాశాః వపుష్మంతో మహాబలాః ॥ ౧౮
ఋక్షవానరగోపుచ్ఛాః క్షిప్రమేవాభిజజ్ఞిరే ।
యస్య దేవస్య యద్రూపం వేషో యశ్చ పరాక్రమః ॥ ౧౯
అజాయత సమస్తేన తస్య తస్య సుతః పృథక్ ।
గోలాంగూలీషు చోత్పన్నాః కేచిత్సంమతవిక్రమాః ॥ ౨౦
ఋక్షీషు చ తథా జాతాః వానరాః కిన్నరీషు చ ।
దేవా మహర్షిగంధర్వాః తార్క్ష్యా యక్షా యశస్వినః ॥ ౨౧
నాగాః కింపురుషాశ్చైవ సిద్ధవిద్యాధరోరగాః ।
బహవో జనయామాసుః హృష్టాస్తత్ర సహస్రశః ॥ ౨౨
వానరాన్ సుమహాకాయాన్ సర్వాన్ వై వనచారిణః ।
అప్సరస్సు చ ముఖ్యాసు తథా విద్యాధరీషు చ ॥ ౨౩
నాగకన్యాసు చ తథా గంధర్వీణాం తనూషు చ ।
కామరూపబలోపేతాః యథాకామం విచారిణః ॥ ౨౪
సింహశార్దూలసదృశాః దర్పేణ చ బలేన చ ।
శిలాప్రహరణాస్సర్వే సర్వే పాదపయోధినః ॥ ౨౫
నఖదంష్ట్రాయుధాస్సర్వే సర్వే సర్వాస్త్రకోవిదాః ।
విచాలయేయుశ్శైలేంద్రాన్ భేదయేయుః స్థిరాన్ ద్రుమాన్ ॥

క్షోభయేయుశ్చ వేగేన సముద్రం సరితాం పతిం ।
దారయేయుః క్షితిం పద్భ్యాం ఆప్లవేయుర్మహార్ణవం ॥ ౨౭
నభస్స్థలం విశేయుశ్చ గృహ్ణీయురపి తోయదాన్ ।
గృహ్ణీయుఽపి మాతంగాన్ మత్తాన్ ప్రవ్రజతో వనే ॥ ౨౮
నర్దమానాశ్చ నాదేన పాతయేయుర్విహంగమాన్ ।
ఈదృశానాం ప్రసూతాని హరీణాం కామరూపిణాం ॥ ౨౯
శతం శతసహస్రాణి యూథపానాం మహాత్మనాం ।
తే ప్రదానేషు యూథేషు హరీణాం హరియూథపాః ॥ ౩౦
బభూవుర్యూథపశ్రేష్ఠాః వీరాంశ్చాజనయన్ హరీన్ ।
అన్యే ఋక్షవతః ప్రస్థాన్ ఉపతస్థుస్సహస్రశః ॥ ౩౧
అన్యే నానావిధాన్ శైలాన్ భేజిరే కాననాని చ ।
సూర్యపుత్రం చ సుగ్రీవం శక్రపుత్రం చ వాలినం ॥ ౩౨
భ్రాతరావుపతస్థుస్తే సర్వ ఏవ హరీశ్వరాః ।
నళం నీలం హనూమంతం అన్యాంశ్చ హరియూథపాన్ ॥ ౩౩
తే తార్క్ష్యబలసంపన్నాః సర్వే యుద్ధవిశారదాః ।
విచరంతోఽర్దయన్ దర్పాత్ సింహవ్యాఘ్రమహోరగాన్ ॥ ౩౪
తాంశ్చ సర్వాన్ మహాబాహుః వాలీ విపులవిక్రమః ।
జుగోప భుజవీర్యేణ ఋక్షగోపుచ్ఛవానరాన్ ॥ ౩౫
తైరియం పృథివీ శూరైః సపర్వతవనార్ణవా ।
కీర్ణా వివిధసంస్థానైః నానావ్యంజనలక్షణైః ॥ ౩౬

తైర్మేఘబృందాచలకూటకల్పైః
మహాబలైర్వానరయూథపాలైః ।
బభూవ భూర్భీమశరీరరూపైః
సమావృతా రామసహాయహేతోః ॥ ౩౭

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-సప్తదశస్సర్గః.

అథ అష్టాదశస్సర్గః

నిర్వృత్తే తు క్రతౌ తస్మిన్ హయమేధే మహాత్మనః ।
ప్రతిగృహ్య సురా భాగాన్ ప్రతిజగ్ముర్యథాగతం ॥ ౧
సమాప్తదీక్షానియమః పత్నీగణసమన్వితః ।
ప్రవివేశ పురీం రాజా సభృత్యబలవాహనః ॥ ౨
యథార్హం పూజితాస్తేన రాజ్ఞా వై పృథివీశ్వరాః ।
ముదితాః ప్రయయుర్దేశాన్ ప్రణమ్య మునిపుంగవం ॥ ౩
శ్రీమతాం గచ్ఛతాం తేషాం స్వపురాణి పురాత్తతః ।
బలాని రాజ్ఞాం శుభ్రాణి ప్రహృష్టాని చకాశిరే ॥ ౪
గతేషు పృథివీశేషు రాజా దశరథస్తదా ।
ప్రవివేశ పురీం శ్రీమాన్ పురస్కృత్య ద్విజోత్తమాన్ ॥ ౫
శాంతయా ప్రయయా సార్ధం ఋశ్యశృంగస్సుపూజితః ।
అన్వీయమానో రాజ్ఞాఽథ సానుయాత్రేణ ధీమతా ॥ ౬
ఏవం విసృజ్య తాన్ సర్వాన్ రాజా సంపూర్ణమానసః ।
ఉవాస సుఖితస్తత్ర పుత్రోత్పత్తిం విచింతయన్ ॥ ౭

-శ్రీరామావతారఘట్టః-

తతో యజ్ఞే సమాప్తే తు ఋతూనాం షట్సమత్యయుః ।
తతశ్చ ద్వాదశే మాసే చైత్రే నావమికే తిథౌ ॥ ౮
నక్షత్రేఽదితిదైవత్యే స్వోచ్చసంస్థేషు పంచసు ।
గ్రహేషు కర్కటే లగ్నే వాక్పతావిందునా సహ ॥ ౯
ప్రోద్యమానే జగన్నాథం సర్వలోకనమస్కృతం ।
కౌసల్యాఽజనయద్రామం సర్వలక్షణసంయుతం ॥ ౧౦
విష్ణోరర్ధం మహాభాగం పుత్రమైక్ష్వాకవర్ధనం ।
కౌసల్యా శుశుభే తేన పుత్రేణామితతేజసా ॥ ౧౧
యథా వరేణ దేవానాం అదితిర్వజ్రపాణినా ।
భరతో నాను కైకేయ్యాం జజ్ఞే సత్యపరాక్రమః ॥ ౧౨
సాక్షాద్విష్ణోశ్చతుర్భాగః సర్వైస్సముదితో గుణైః ।
అథ లక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ సుమిత్రాఽజనయత్ సుతౌ ॥ ౧౩
వీరౌ సర్వాస్త్రకుశలౌ విష్ణోరర్ధసమన్వితౌ ।
పుష్యే జాతస్తు భరతః మీనలగ్నే ప్రసన్నధీః ॥ ౧౪
సార్పే జాతౌ తు సౌమిత్రీ కులీరేఽభ్యుదితే రవౌ ।
రాజ్ఞః పుత్రా మహాత్మానః చత్వారో జజ్ఞిరే పృథక్ ॥ ౧౫
గుణవంతోఽనురూపాశ్చ రుచ్యా ప్రోష్ఠపదోపమాః ।
జగుః కలం చ గంధర్వాః ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ॥ ౧౬

దేవదుందుభయో నేదుః పుష్పవృష్టిశ్చ ఖాచ్చ్యుతా ।
ఉత్సవశ్చ మహానాసీత్ అయోధ్యాయాం జనాకులః ॥ ౧౭
రథ్యాశ్చ జనసంబాధాః నటనర్తకసంకులాః ।
గాయనైశ్చ విరావిణ్యః వాదనైశ్చ తథా పరైః ॥ ౧౮
ప్రదేయాంశ్చ దదౌ రాజా సూతమాగధవందినాం ।
బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ విత్తం గోధనాని సహస్రశః ॥ ౧౯
అతీత్యైకాదశాహం తు నామకర్మ తథాఽకరోత్ ।
జ్యేష్ఠం రామం మహాత్మానం భరతం కైకయీసుతం ॥ ౨౦
సౌమిత్రిం లక్ష్మణమితి శత్రుఘ్నమపరం తథా ।
వసిష్ఠః పరమప్రీతః నామాని కురుతే తదా ॥ ౨౧
బ్రాహ్మణాన్ భోజయామాస పౌరాన్ జానపదానపి ।
అదదాద్బ్రాహ్మణానాం చ రత్నౌఘమమితం బహు ॥ ౨౨
తేషాం జన్మక్రియాదీని సర్వకర్మాణ్యకారయత్ ।
తేషాం కేతురివ జ్యేష్ఠః రామో రతికరః పితుః ॥ ౨౩
బభూవ భూయో భూతానాం స్వయంభూరివ సంమతః ।
సర్వే వేదవిదశ్శూరాః సర్వే లోకహితే రతాః ॥ ౨౪
సర్వే జ్ఞానోపసంపన్నాః సర్వే సముదితా గుణైః ।
తేషామపి మహాతేజాః రామస్సత్యపరాక్రమః ॥ ౨౫
ఇష్టస్సర్వస్య లోకస్య శశాంక ఇవ నిర్మలః ।
గజస్కంధేఽశ్వపృష్ఠే చ రథచర్యాసు సంమతః ॥ ౨౬

ధనుర్వేదే చ నిరతః పితృశుశ్రూషణే రతః ।
బాల్యాత్ ప్రభృతి సుస్నిగ్ధః లక్ష్మణో లక్ష్మివర్ధనః ॥ ౨౭
రామస్య లోకరామస్య భ్రాతుర్జ్యేష్ఠస్య నిత్యశః ।
సర్వప్రియకర స్తస్య రామస్యాపి శరీరతః ॥ ౨౮
లక్ష్మణో లక్ష్మిసంపన్నః బహిః ప్రాణ ఇవాపరః ।
న చ తేన వినా నిద్రాం లభతే పురుషోత్తమః ॥ ౨౯
మృష్టమన్నముపానీతం అశ్నాతి న చ తం వినా ।
యదా హి హయమారుహ్య మృగయాం యాతి రాఘవః ॥ ౩౦
తదైనం పృష్ఠతోఽన్వేతి స ధనుః పరిపాలయన్ ।
భరతస్యాపి శత్రుఘ్నః లక్ష్మణావరజో హి సః ॥ ౩౧
ప్రాణైః ప్రియతరో నిత్యం తస్య చాసీత్తథా ప్రియః ।
స చతుర్భిర్మహాభాగైః పుత్రైర్దశరథః ప్రియైః ॥ ౩౨
బభూవ పరమప్రీతః దేవైరివ పితామహః ।
తే యధాజ్ఞానసంపన్నాః సర్వే సముదితా గుణైః ॥ ౩౩
హ్రీమంతః కీర్తిమంతశ్చ సర్వజ్ఞా దీర్ఘదర్శినః ।
తేషామేవంప్రభావానాం సర్వేషాం దీప్తతేజసాం ॥ ౩౪
పితా దశరథో హృష్టః బ్రహ్మా లోకాధిపో యధా ।
తే చాపి మనుజవ్యాఘ్రాః వైదికాధ్యయనే రతాః ॥ ౩౫
పితృశుశ్రూషణరతాః ధనుర్వేదే చ నిష్ఠితాః ।
అధ రాజా దశరథః తేషాం దారక్రియాం ప్రతి ॥ ౩౬

చింతయామాస ధర్మాత్మా సోపాధ్యాయస్సబాంధవః ।
తస్య చింతయమానస్య మంత్రిమధ్యే మహాత్మనః ॥ ౩౭
అభ్యగచ్ఛన్మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
స రాజ్ఞో దర్శనాకాంక్షీ ద్వారాధ్యక్షానువాచ హ ॥ ౩౮
శీఘ్రమాఖ్యాత మాం ప్రాప్తం కౌశికం గాధినస్సుతం ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం త్రాసాత్ రాజ్ఞో వేశ్మ ప్రదుద్రువుః ॥ ౩౯
సంభ్రాంతమనసస్సర్వే తేన వాక్యేన చోదితాః ।
తే గత్వా రాజభవనం విశ్వామిత్రమృషిం తదా ॥ ౪౦
ప్రాప్తమావెదయామాసుః నృపాయైక్ష్వాకవె తదా ।
తెషాం తద్వచనం శ్రుత్వా సపురోధాస్సమాహితః ॥ ౪౧
ప్రత్యుజ్జగామ తం హృష్టః బ్రహ్మాణమివ వాసవః ।
తం దృష్ట్వా జ్వలితం దీప్త్యా తాపసం సంశితవ్రతం ॥ ౪౨
ప్రహృష్టవదనో రాజా తతోఽర్ఘ్యముపహారయత్ ।
స రాజ్ఞః ప్రతిగృహ్యార్ఘ్యం శాస్త్రదృష్టేన కర్మణా ॥ ౪౩
కుశలం చావ్యయం చైవ పర్యపృచ్ఛన్నరాధిపం ।
పురే కోశే జనపదే బాంధవేషు సుహృత్సు చ ॥ ౪౪
కుశలం కౌశికో రాజ్ఞః పర్యపృచ్ఛత్ సుధార్మికః ।
అపి తే సంనతాస్సర్వే సామంతా రిపవో జితాః ॥ ౪౫
దైవం చ మానుషం చాపి కర్మ తే సాధ్వనుష్ఠితం ।
వసిష్ఠం చ సమాగమ్య కుశలం మునిపుంగవః ॥ ౪౬

ఋషీంశ్చ తాన్ యథాన్యాయం మహాభాగానువాచ హ ।
తే సర్వే హృష్టమనసః తస్య రాజ్ఞో నివేశనమ్ ॥ ౪౭
వివిశుః పూజితాస్తత్ర నిషేదుశ్చ యథార్హతః ।
అథ హృష్టమనా రాజా విశ్వామిత్రం మహామునిమ్ ॥ ౪౮
ఉవాచ పరమోదారః హృష్టస్తమభిపూజయన్ ।
యథాఽమృతస్య సంప్రాప్తిః యథా వర్షమనూదకే ॥ ౪౯
యథా సదృశదారేషు పుత్రజన్మాప్రజస్య చ ।
ప్రణష్టస్య యథా లాభః యథా హర్షో మహోదయే ॥ ౫౦
తథైవాగమనం మన్యే స్వాగతం తే మహామునే ।
కం చ తే పరమం కామం కరోమి కిము హర్షితః ॥ ౫౧
పాత్రభూతోఽసి మే బ్రహ్మన్ దిష్ట్యా ప్రాప్తోఽసి కౌశిక ।
అద్య మే సఫలం జన్మ జీవితం చ సుజీవితమ్ ॥ ౫౨
పూర్వం రాజర్షిశబ్దేన తపసా ద్యోతితప్రభః ।
బ్రహ్మర్షిత్వమనుప్రాప్తః పూజ్యోఽసి బహుధా మయా ॥ ౫౩
తదద్భుతమిదం బ్రహ్మన్ పవిత్రం పరమం మమ ।
శుభక్షేత్రగతశ్చాహం తవ సందర్శనాత్ ప్రభో ॥ ౩౪
బ్రూహి యత్ ప్రార్థితం తుభ్యం కార్యమాగమనం ప్రతి ।
ఇచ్ఛామ్యనుగృహీతోఽహం త్వదర్థపరివృద్ధయే ॥ ౫౫
కార్యస్య న విమర్శం చ గంతుమర్హసి కౌశిక ।
కర్తా చాహమశేషేణ దైవతం హి భవాన్ మమ ॥ ౫౬

మమ చాయమనుప్రాప్తః మహానభ్యుదయో ద్విజ ।
తవాగమనజః కృత్స్నః ధర్మశ్చానుత్తమో మమ ॥ ౫౭

ఇతి హృదయసుఖం నిశమ్య వాక్యం
శ్రుతిసుఖమాత్మవతా వినీతముక్తం ।
ప్రథితగుణయశా గుణైర్విశిష్టః
పరమఋషిః పరమం జగామ హర్షం ॥ ౫౮

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-అష్టాదశస్సర్గః.

అథ ఏకోనవింశస్సర్గః.

తచ్ఛ్రుత్వా రాజసింహస్య వాక్యమద్భుతవిస్తరం ।
హృష్టరోమా మహాతేజాః విశ్వామిత్రోఽభ్యభాషత ॥ ౧
సదృశం రాజశార్దూల తవైతద్భువి నాన్యథా ।
మహావంశప్రసూతస్య వసిష్ఠవ్యపదేశినః ॥ ౨
యత్తు మే హృద్గతం వాక్యం తస్య కార్యస్య నిశ్చయం ।
కురుష్వ రాజశార్దూల భవ సత్యప్రతిశ్రవః ॥ ౩
అహం నియమమాతిష్ఠే సిద్ధ్యర్థం పురుషర్షభ ।
తస్య విఘ్నకరౌ ద్వౌ తు రాక్షసౌ కామరూపిణౌ ॥ ౪
వ్రతే మే బహుశశ్చీర్ణే సమాప్త్యాం రాక్షసావిమౌ ।
మారీచశ్చ సుబాహుశ్చ వీర్యవంతౌ సుశిక్షితౌ ॥ ౫

సమాంసరుధిరౌఘేణ వేదిం తామభ్యవర్షతాం ।
అవధూతే తధాభూతే తస్మిన్నియమనిశ్చయే ॥ ౬
కృతశ్రమో నిరుత్సాహః తస్మాద్దేశాదపాక్రమే ।
న చ మే క్రోధముత్స్రష్టుం బుద్ధిర్భవతిపార్థివ ॥ ౭
తధాభూతా హి సా చర్యా న శాపస్తత్ర ముచ్యతే ।
స్వపుత్రం రాజశార్దూల రామం సత్యపరాక్రమం ॥ ౮
కాకపక్షధరం శూరం జ్యేష్ఠం మే దాతుమర్హసి ।
శక్తో హ్యేష మయా గుప్తః దివ్యేన స్వేన తేజసా ॥ ౯
రాక్షసా యే వికర్తారః తేషామపి వినాశనే ।
శ్రేయశ్చాస్మై ప్రదాస్యామి బహురూపం న సంశయః ॥ ౧౦
త్రయాణామపి లోకానాం యేన ఖ్యాతిం గమిష్యతి ।
న చ తౌ రామమాసాద్య శక్తౌ స్థాతుం కథంచన ॥ ౧౧
న చ తౌ రాఘవాదన్యః హంతుముత్సహతే పుమాన్ ।
వీర్యోత్సిక్తౌ హి తౌ పాపౌ కాలపాశవశం గతౌ ॥ ౧౨
రామస్య రాజశార్దూల న పర్యాప్తౌ మహాత్మనః ।
న చ పుత్రకృతం స్నేహం కర్తుమర్హసి పార్థివ ॥ ౧౩
అహం తే ప్రతిజానామి హతౌ తౌ విద్ధి రాక్షసౌ ।
అహం వేద్మి మహాత్మానం రామం సత్యపరాక్రమం ॥ ౧౪
వసిష్ఠోఽపి మహాతేజాః యే చేమే తపసి స్థితాః ।
యది తే ధర్మలాభం చ యశశ్చ పరమం భువి ॥ ౧౫

స్థితమిచ్ఛసి రాజేంద్ర రామం మె దాతుమర్హసి ।
యది హ్యనుజ్ఞాం కాకుత్స్థ దదతే తవ మంత్రిణః ॥ ౧౬
వసిష్ఠప్రముఖాస్సర్వే తతో రామం విసర్జయ ।
అభిప్రేతమసంసక్తం ఆత్మజం దాతుమర్హసి ॥ ౧౭
దశరాత్రం హి యజ్ఞస్య రామం రాజీవలోచనం ।
నాత్యేతి కాలో యజ్ఞస్య యథాఽయం మమ రాఘవ ॥ ౧౮
తథా కురుష్వ భద్రం తే మా చ శోకే మనః కృథాః ।
ఇత్యేవముక్త్వా ధర్మాత్మా ధర్మార్థసహితం వచః ॥ ౧౯
విరరామ మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
స తన్నిశమ్య రాజేంద్రః విశ్వామిత్రవచశ్శుభం ॥ ౨౦
శోకమభ్యగమత్తీవ్రం వ్యషీదత భయాన్వితః ।

ఇతి హృదయమనోవిదారణం
మునివచనం తదతీవ శుశ్రువాన్ ।
నరపతిరభవన్మహాంస్తదా
వ్యథితమనాః ప్రచచాల చాసనాత్ ॥ ౨౧

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే ఏకోనవింశస్సర్గః.

అథ వింశస్సర్గః.

తచ్ఛ్రుత్వా రాజశార్దూలః విశ్వామిత్రస్య భాషితం ।
ముహూర్తమివ నిస్సంజ్ఞః సంజ్ఞావానిదమబ్రవీత్ ॥ ౧

ఊనషోడశవర్షో మే రామో రాజీవలోచనః ।
న యుద్ధయోగ్యతామస్య పశ్యామి సహ రాక్షసైః ॥ ౨
ఇయమక్షౌహిణీ పూర్ణా యస్యాహం పతిరీశ్వరః ।
అనయా సంవృతో గత్వా యోద్ధాఽహం తైర్నిశాచరైః ॥ ౩
ఇమే శూరాశ్చ విక్రాంతాః భృత్యా మేఽస్త్రవిశారదాః ।
యోగ్యా రక్షోగణైర్యోద్ధుం న రామం నేతుమర్హసి ॥ ౪
అహమేవ ధనుష్పాణిః గోప్తా సమరమూర్ధని ।
యావత్ ప్రాణాన్ ధరిష్యామి తావద్యోత్స్యే నిశాచరైః ॥ ౫
నిర్విఘ్నా వ్రతచర్యా సా భవిష్యతి సురక్షితా ।
అహం తత్రాగమిష్యామి న రామం నేతుమర్హసి ॥ ౬
బాలో హ్యకృతవిద్యశ్చ న చ వేత్తి బలాబలం ।
న చాస్త్రబలసంయుక్తః న చ యుద్ధవిశారదః ॥ ౭
న చాసౌ రక్షసాం యోగ్యః కూటయుద్ధా హి తే ధ్రువం ।
విప్రయుక్తో హి రామేణ ముహూర్తమపి నోత్సహే ॥ ౮
జీవితుం మునిశార్దూల న రామం నేతుమర్హసి ।
యది వా రాఘవం బ్రహ్మన్ నేతుమిచ్ఛసి సువ్రత ॥ ౯
చతురంగసమాయుక్తం మయా చ సహితం నయ ।
షష్టిర్వర్షసహస్రాణి జాతస్య మమ కౌశిక ॥ ౧౦
దుఃఖేనోత్పాదితశ్చాయం న రామం నేతుమర్హసి ।
చతుర్ణామాత్మజానాం హి ప్రీతిః పరమికా మమ ॥ ౧౧

జ్యేష్ఠం ధర్మప్రధానం చ న రామం నేతుమర్హసి ।
కింవీర్యా రాక్షసాస్తే చ కస్య పుత్రాశ్చ కే చ తే ॥ ౧౨
కథంప్రమాణాః కే చైతాన్ రక్షంతి మునిపుంగవ ।
కథం చ ప్రతికర్తవ్యం తేషాం రామేణ రక్షసాం ॥ ౧౩
మామకైర్వా బలైర్బ్రహ్మన్ మయా వా కూటయోధినాం ।
సర్వం మే శంస భగవన్ కథం తేషాం మయా రణే ॥ ౧౪
స్థాతవ్యం దుష్టభావానాం వీర్యోత్సిక్తా హి రాక్షసాః ।
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా విశ్వామిత్రోఽభ్యభాషత ॥ ౧౫
పౌలస్త్యవంశప్రభవః రావణో నామ రాక్షసః ।
స బ్రహ్మణా దత్తవరః త్రైలోక్యం బాధతే భృశం ॥ ౧౬
మహాబలో మహావీర్యః రాక్షసైర్బహుభిర్వృతః ।
శ్రూయతే హి మహావీర్యః రావణో రాక్షసాధిపః ॥ ౧౭
సాక్షాద్వైశ్రవణభ్రాతా పుత్రో విశ్రవసో మునేః ।
యదా స్వయం న యజ్ఞస్య విఘ్నకర్తా మహాబలః ॥ ౧౮
తేన సంచోదితౌ ద్వౌ తు రాక్షసౌ సుమహాబలౌ ।
మారీచశ్చ సుబాహుశ్చ యజ్ఞవిఘ్నం కరిష్యతః ॥ ౧౯
ఇత్యుక్తో మునినా తేన రాజోవాచ మునిం తదా ।
న హి శక్తోస్మి సంగ్రామే స్థాతుం తస్య దురాత్మనః ॥ ౨౦
స త్వం ప్రసాదం ధర్మజ్ఞ కురుష్వ మమ పుత్రకే ।
మమ చైవాల్పభాగ్యస్య దైవతం హి భవాన్ గురుః ॥ ౨౧

దేవదానవగంధర్వాః యక్షాః పతగపన్నగాః ।
న శక్తా రావణం సోఢుం కిం పునర్మానవా యుధి ॥ ౨౨
స హి వీర్యవతాం వీర్యం ఆదత్తే యుధి రాక్షసః ।
తేన చాహం న శక్తోస్మి సంయోద్ధుం తస్య వా బలైః ॥ ౨౩
సబలో వా మునిశ్రేష్ఠ సహితో వా మమాత్మజైః ।
కథమప్యమరప్రఖ్యం సంగ్రామాణామకోవిదం ॥ ౨౪
బాలం మే తనయం బ్రహ్మన్ నైవ దాస్యామి పుత్రకం ।
అథ కాలోపమౌ యుద్ధే సుతౌ సుందోపసుందయోః ॥ ౨౫
యజ్ఞవిఘ్నకరౌ తౌ తే నైవ దాస్యామి పుత్రకం ।
మారీచశ్చ సుబాహుశ్చ వీర్యవంతౌ సుశిక్షితౌ ॥ ౨౬
తయోరన్యతరేణాహం యోద్ధా స్యాం ససుహృద్గణః ।

ఇతి నరపతిజల్పనాత్ ద్విజేంద్రం
కుశికసుతం సుమహాన్ వివేశ మన్యుః ।
సుహుత ఇవ మఖేఽగ్నిరాజ్యసిక్తః
సమభవదుజ్జ్వలితో మహర్షివహ్నిః ॥ ౨౭

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – వింశస్సర్గః.

అథ ఏకవింశస్సర్గః.

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య స్నేహపర్యాకులాక్షరం ।
సమన్యుః కౌశికో వాక్యం ప్రత్యువాచ మహీపతిం ॥ ౧

పూర్వమర్థం ప్రతిశ్రుత్య ప్రతిజ్ఞాం హాతుమిచ్ఛసి ।
రాఘవాణామయుక్తోఽయం కులస్యాస్య విపర్యయః ॥ ౨
యదీదం తే క్షమం రాజన్ గమిష్యామి యథాగతం ।
మిథ్యాప్రతిజ్ఞః కాకుత్స్థ సుఖీ భవ సబాంధవః ॥ ౩
తస్య రోషపరీతస్య విశ్వామిత్రస్య ధీమతః ।
చచాల వసుధా కృత్స్నా వివేశ చ భయం సురాన్ ॥ ౪
త్రస్తరూపం తు విజ్ఞాయ జగత్ సర్వం మహానృషిః ।
నృపతిం సువ్రతో ధీరః వసిష్ఠో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౫
ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతః సాక్షాద్ధర్మ ఇవాపరః ।
ధృతిమాన్ సువ్రతః శ్రీమాన్ న ధర్మం హాతుమర్హసి ॥ ౬
త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతః ధర్మాత్మా ఇతి రాఘవ ।
స్వధర్మం ప్రతిపద్యస్వ నాధర్మం వోఢుమర్హసి ॥ ౭
సంశ్రుత్యైవం కరిష్యామీత్యకుర్వాణస్య రాఘవ ।
ఇష్టాపూర్తవధో భూయాత్ తస్మాద్రామం విసర్జయ ॥ ౮
కృతాస్త్రమకృతాస్త్రం వా నైనం శక్ష్యంతి రాక్షసాః ।
గుప్తం కుశికపుత్రేణ జ్వలనేనామృతం యథా ॥ ౯
ఏష విగ్రహవాన్ ధర్మః ఏష వీర్యవతాం వరః ।
ఏష బుద్ధ్యాఽధికో లోకే తపసశ్చ పరాయణం ॥ ౧౦
ఏషోఽస్త్రాన్ వివిధాన్ వేత్తి త్రైలోక్యే సచరాచరే ।
నైనమన్యః పుమాన్ వేత్తి న చ వేత్స్యంతి కేచన ॥ ౧౧

న దేవా నర్షయః కేచిత్ నాసురా న చ రాక్షసాః ।
గంధర్వయక్షప్రవరాః సకిన్నరమహోరగాః ॥ ౧౨
సర్వాస్త్రాణి భృశాశ్వస్య పుత్రాః పరమధార్మికాః ।
కౌశికాయ పురా దత్తాః యదా రాజ్యం ప్రశాసతి ॥ ౧౩
తేఽపి పుత్రా భృశాశ్వస్య ప్రజాపతిసుతాసుతాః ।
నైకరూపా మహావీర్యాః దీప్తిమంతో జయావహాః ॥ ౧౪
జయా చ సుప్రభా చైవ దక్షకన్యే సుమధ్యమే ।
తే సువాతేఽస్త్రశస్త్రాణి శతం పరమభాస్వరం ॥ ౧౫
పంచాశతం సుతాన్ లేభే జయా నామ పరాన్ పురా ।
వధాయాసురసైన్యానాం అమేయాన్ కామరూపిణః ॥ ౧౬
సుప్రభాఽజనయచ్చాపి పుత్రాన్ పంచాశతం పునః ।
సంహారాన్నామ దుర్ధర్షాన్ దురాక్రామాన్ బలీయసః ॥ ౧౭
తాని చాస్త్రాణి వేత్త్యేషః యథావత్ కుశికాత్మజః ।
అపూర్వాణాం చ జననే శక్తో భూయస్స ధర్మవిత్ ॥ ౧౮
ఏవంవీర్యో మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహాయశాః ।
న రామగమనే రాజన్ సంశయం కర్తుమర్హసి ॥ ౧౯
తేషాం నిగ్రహణే శక్తః స్వయం చ కుశికాత్మజః ।
తవ పుత్రహితార్థాయ త్వాముపేత్యాభియాచతే ॥ ౨౦

ఇతి మునివచనాత్ ప్రసన్నచిత్తః
రఘువృషభస్తు ముమోద భాస్వరాంగః ।

గమనమభిరురోచ రాఘవస్య
ప్రథితయశాః కుశికాత్మజాయ బుద్ధ్యా ॥ ౨౧

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ఏకవింశస్సర్గః.

అథ ద్వావింశస్సర్గః

తథా వసిష్ఠే బ్రువతి రాజా దశరథస్సుతం ।
ప్రహృష్టవదనో రామం ఆజుహావ సలక్ష్మణం ॥ ౧
కృతస్వస్త్యయనం మాత్రా పిత్రా దశరథేన చ ।
పురోధసా వసిష్ఠేన మంగళైరభిమంత్రితం ॥ ౨
స పుత్రం మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ రాజా దశరథః ప్రియం ।
దదౌ కుశికపుత్రాయ సుప్రీతేనాంతరాత్మనా ॥ ౩
తతో వాయుః సుఖస్పర్శః నీరజస్కో వవౌ తదా ।
విశ్వామిత్రగతం దృష్ట్వా రామం రాజీవలోచనం ॥ ౪
పుష్పవృష్టిర్మహత్యాసీత్ దేవదుందుభినిస్వనః ।
శంఖదుందుభినిర్ఘోషః ప్రయాతే తు మహాత్మని ॥ ౫
విశ్వామిత్రో యయావగ్రే తతో రామో ధనుర్ధరః ।
కాకపక్షధరో ధన్వీ తం చ సౌమిత్రిరన్వగాత్ ॥ ౬
కలాపినౌ ధనుష్పాణీ శోభయానౌ దిశో దశ ।
విశ్వామిత్రం మహాత్మానం త్రిశీర్షావివ పన్నగౌ ॥ ౭

అనుజగ్మతురక్షుద్రౌ పితామహమివాశ్వినౌ ।
తదా కుశికపుత్రం తు ధనుష్పాణీ స్వలంకృతౌ ॥ ౮
బద్ధగోధాంగులిత్రాణౌ ఖడ్గవంతౌ మహాద్యుతీ ।
కుమారౌ చారువపుషౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ ౯
అనుయాతౌ శ్రియా దీప్త్యా శోభయేతామనిందితౌ ।
స్థాణుం దేవమివాచింత్యం కుమారావివ పావకీ ॥ ౧౦
అధ్యర్ధయోజనం గత్వా సరయ్వా దక్షిణే తటే ।
రామేతి మధురాం వాణీం విశ్వామిత్రోఽభ్యభాషత ॥ ౧౧
గృహాణ వత్స సలిలం మా భూత్కాలస్య పర్యయః ।
మంత్రగ్రామం గృహాణ త్వం బలామతిబలాం తథా ॥ ౧౨
న శ్రమో న జ్వరో వా తే న రూపస్య విపర్యయః ।
న చ సుప్తం ప్రమత్తం వా ధర్షయిష్యంతి నైరృతాః ॥ ౧౩
న బాహ్వోస్సదృశో వీర్యే పృథివ్యామస్తి కశ్చన ।
త్రిషు లోకేషు వై రామ న భవేత్ సదృశస్తవ ॥ ౧౪
న సౌభాగ్యే న దాక్షిణ్యే న జ్ఞానే బుద్ధినిశ్చయే ।
నోత్తరే ప్రతివక్తవ్యే సమో లోకే తవానఘ ॥ ౧౫
ఏతద్విద్యాద్వయే లబ్ధే భవితా నాస్తి తే సమః ।
బలా త్వతిబలా చైవ సర్వజ్ఞానస్య మాతరౌ ॥ ౧౬
క్షుత్పిపాసే న తే రామ భవిష్యేతే నరోత్తమ ।
బలామతిబలాం చైవ పఠతః పథి రాఘవ ॥ ౧౭

విద్యాద్వయమధీయానే యశశ్చాప్యతులం త్వయి ।
పితామహసుతే హ్యేతే విద్యే తేజస్సమన్వితే ॥ ౧౮
ప్రదాతుం తవ కాకుత్స్థ సదృశస్త్వం హి ధార్మిక ।
కామం బహుగుణాస్సర్వే త్వయ్యేతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౯
తపసా సంభృతే చైతే బహురూపే భవిష్యతః ।
తతో రామో జలం స్పృష్ట్వా ప్రహృష్టవదనశ్శుచిః ॥ ౨౦
ప్రతిజగ్రాహ తే విద్యే మహర్షేర్భావితాత్మనః ।
విద్యాసముదితో రామః శుశుభే భూరివిక్రమః ॥ ౨౧
సహస్రరశ్మిర్భగవాన్ శరదీవ దివాకరః ।
గురుకార్యాణి సర్వాణి నియుజ్య కుశికాత్మజే ॥ ౨౨
ఊషుస్తాం రజనీం తత్ర సరయ్వాం సుసుఖం త్రయః ।
దశరథనృపసూనుసత్తమాభ్యాం
తృణశయనేఽనుచితే సహోషితాభ్యాం ।
కుశికసుతవచోఽనులాలితాభ్యాం
సుఖమివ సా విబభౌ విభావరీ చ ॥ ౨౩

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే—ద్వావింశస్సర్గః.

అథ త్రయోవింశస్సర్గః.

ప్రభాతాయాం తు శర్వర్యాం విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
అభ్యభాషత కాకుత్స్థౌ శయానౌ పర్ణసంస్తరే ॥ ౧

కౌసల్యా సుప్రజా రామ పూర్వా సంధ్యా ప్రవర్తతే ।
ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాహ్నికం ॥ ౨
తస్యర్షేః పరమోదారం వచః శ్రుత్వా నృపాత్మజౌ ।
స్నాత్వా కృతోదకౌ వీరౌ జేపతుః పరమం జపం ॥ ౩
కృతాహ్నికౌ మహావీర్యౌ విశ్వామిత్రం తపోధనం ।
అభివాద్యాభిసంహృష్టౌ గమనాయాభితస్థతుః ॥ ౪
తౌ ప్రయాతౌ మహావీర్యౌ దివ్యాం త్రిపథగాం నదీం ।
దదృశాతే తతస్తత్ర సరయ్వాస్సంగమే శుభే ॥ ౫
తత్రాశ్రమపదం పుణ్యం ఋషీణాముగ్రతేజసాం ।
బహువర్షసహస్రాణి తప్యతాం పరమం తపః ॥ ౬
తం దృష్ట్వా పరమప్రీతౌ రాఘవౌ పుణ్యమాశ్రమం ।
ఊచతుస్తం మహాత్మానం విశ్వామిత్రమిదం వచః ॥ ౭
కస్యాయమాశ్రమః పుణ్యః కో న్వస్మిన్ వసతే పుమాన్ ।
భగవన్ శ్రోతుమిచ్ఛావః పరం కౌతూహలం హి నౌ ॥ ౮
తయోస్తద్వచనం శ్రుత్వా ప్రహస్య మునిపుంగవః ।
అబ్రవీచ్ఛ్రూయతాం రామ యస్యాయం పూర్వమాశ్రమః ॥ ౯
కందర్పో మూర్తిమానాసీత్ కామ ఇత్యుచ్యతే బుధైః ।
తపస్యంతమిహ స్థాణుం నియమేన సమాహితం ॥ ౧౦
కృతోద్వాహం తు దేవేశం గచ్ఛంతం సమరుద్గణం ।
ధర్షయామాస దుర్మేధాః హుంకృతశ్చ మహాత్మనా ॥ ౧౧

అవదగ్ధస్య రౌద్రేణ చక్షుషా రఘునందన ।
వ్యశీర్యంత శరీరాత్ స్వాత్ సర్వగాత్రాణి దుర్మతేః ॥ ౧౨
తస్య గాత్రం హతం తత్ర నిర్దగ్ధస్య మహాత్మనా ।
అశరీరః కృతః కామః క్రోధాద్దేవేశ్వరేణ హి ॥ ౧౩
అనంగ ఇతి విఖ్యాతః తదా ప్రభృతి రాఘవ ।
స చాంగవిషయః శ్రీమాన్ యత్రాంగం ప్రముమోచ హ ॥
తస్యాయమాశ్రమః పుణ్యః తస్యేమే మునయః పురా ।
శిష్యా ధర్మపరా నిత్యం తేషాం పాపం న విద్యతే ॥ ౧౫
ఇహాద్య రజనీం రామ వసేమ శుభదర్శన ।
పుణ్యయోస్సరితోర్మధ్యే శ్వస్తరిష్యామహే వయం ॥ ౧౬
అభిగచ్ఛామహే సర్వే శుచయః పుణ్యమాశ్రమం ।
స్నాతాశ్చ కృతజప్యాశ్చ హుతహవ్యా నరోత్తమ ॥ ౧౭
తేషాం సంవదతాం తత్ర తపోదీర్ఘేణ చక్షుషా ।
విజ్ఞాయ పరమప్రీతాః మునయో హర్షమాగమన్ ॥ ౧౮
అర్ఘ్యం పాద్యం తథాఽఽతిథ్యం నివేద్య కుశికాత్మజే ।
రామలక్ష్మణయోః పశ్చాత్ అకుర్వన్నతిథిక్రియాం ॥ ౧౯
సత్కారం సమనుప్రాప్య కథాభిరభిరంజయన్ ।
యథార్హమజపన్ సంధ్యాం ఋషయస్తే సమాహితాః ॥ ౨౦
తత్ర వాసిభిరానీతాః మునిభిస్సువ్రతైస్సహ ।
న్యవసన్ సుసుఖం తత్ర కామాశ్రమపదే తదా ॥ ౨౧

కథాభిరభిరామాభిః అభిరామౌ నృపాత్మజౌ ।
రమయామాస ధర్మాత్మా కౌశికో మునిపుంగవః ॥ ౨౨

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-త్రయోవింశస్సర్గః.

అథ చతుర్వింశస్సర్గః.

తతః ప్రభాతే విమలే కృతాహ్నికమరిందమౌ ।
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య నద్యాస్తీరముపాగతౌ ॥ ౧
తే చ సర్వే మహాత్మానః మునయస్సంశితవ్రతాః ।
ఉపస్థాప్య శుభాం నావం విశ్వామిత్రమథాబ్రువన్ ॥ ౨
ఆరోహతు భవాన్నావం రాజపుత్రపురస్కృతః ।
అరిష్టం గచ్ఛ పంథానం మా భూత్కాలస్య పర్యయః ॥ ౩
విశ్వామిత్ర స్తథేత్యుక్త్వా తానృషీనభిపూజ్య చ ।
తతార సహితస్తాభ్యాం సరితం సాగరంగమాం ॥ ౪
తతశ్శుశ్రావ వై శబ్దం అతిసంరంభవర్ధితం ।
మధ్యమాగమ్య తోయస్య సహ రామః కనీయసా ॥ ౫
అథ రామస్సరిన్మధ్యే పప్రచ్ఛ మునిపుంగవం ।
వారిణో భిద్యమానస్య కిమయం తుములో ధ్వనిః ॥ ౬
రాఘవస్య వచః శ్రుత్వా కౌతూహలసమన్వితః ।
కథయామాస ధర్మాత్మా తస్య శబ్దస్య నిశ్చయం ॥ ౭

కైలాసపర్వతే రామ మనసా నిర్మితం సరః ।
బ్రహ్మణా నరశార్దూల తేనేదం మానసం సరః ॥ ౮
తస్మాత్ సుస్రావ సరసః సాఽయోధ్యాముపగూహతే ।
సరఃప్రవృత్తా సరయూః పుణ్యా బ్రహ్మసరశ్చ్యుతా ॥ ౯
తస్యాయం తుములశ్శబ్దః జాహ్నవీమభివర్తతే ।
వారిసంక్షోభజో రామ ప్రణామం నియతః కురు ॥ ౧౦
తాభ్యాం తు తావుభౌ కృత్వా ప్రణామమతిధార్మికౌ ।
తీరం దక్షిణమాసాద్య జగ్మతుర్లఘువిక్రమౌ ॥ ౧౧
స వనం ఘోరసంకాశం దృష్ట్వా నృపవరాత్మజః ।
అవిప్రహతమైక్ష్వాకః పప్రచ్ఛ మునిపుంగవం ॥ ౧౨
అహో వనమిదం దుర్గం ఝిల్లికాగణనాదితం ।
భైరవైః శ్వాపదైః పూర్ణం శకుంతైర్దారుణారుతైః ॥ ౧౩
నానాప్రకారైశ్శకునైః వాశ్యద్భిర్భైరవస్వనైః ।
సింహవ్యాఘ్రవరాహైశ్చ వారణైశ్చోపశోభితం ॥ ౧౪
ధవాశ్వకర్ణకకుభైః బిల్వతిందుకపాటలైః ।
సంకీర్ణం బదరీభిశ్చ కిం న్వేతద్దారుణం వనం ॥ ౧౫
తమువాచ మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
శ్రూయతాం వత్స కాకుత్స్థ యస్యైతద్దారుణం వనం ॥ ౧౬
ఏతౌ జనపదౌ స్ఫీతౌ పూర్వమాస్తాం నరోత్తమ ।
మలదాశ్చ కరూశాశ్చ దేవనిర్మాణనిర్మితౌ ॥ ౧౭

పురా వృత్రవధే రామ మలేన సమభిప్లుతం ।
క్షుధా చైవ సహస్రాక్షం బ్రహ్మహత్యా సమావిశత్ ॥ ౧౮
తమింద్రం స్నాపయన్ దేవాః ఋషయశ్చ తపోధనాః ।
కలశైః స్నాపయామాసుః మలం చాస్య ప్రమోచయన్ ॥౧౯
ఇహ భూమ్యాం మలం దత్త్వా దత్త్వా కారూశమేవ చ ।
శరీరజం మహేంద్రస్య తతో హర్షం ప్రపేదిరే ॥ ౨౦
నిర్మలో నిష్కరూశశ్చ శుచిరింద్రో యదాఽభవత్ ।
దదౌ దేశస్య సుప్రీతః వరం ప్రభురనుత్తమం ॥ ౨౧
ఇమౌ జనపదౌ స్ఫీతౌ ఖ్యాతిం లోకే గమిష్యతః ।
మలదాశ్చ కరూశాశ్చ మమాంగమలధారిణౌ ॥ ౨౨
సాధు సాధ్వితి తం దేవాః పాకశాసనమబ్రువన్ ।
దేశస్య పూజాం తాం దృష్ట్వా కృతాం శక్రేణ ధీమతా ॥ ౨౩
ఏతౌ జనపదౌ స్ఫీతౌ దీర్ఘకాలమరిందమ ।
మలదాశ్చ కరూశాశ్చ ముదితౌ ధనధాన్యతః ॥ ౨౪
కస్యచిత్త్వథ కాలస్య యక్షీ వై కామరూపిణీ ।
బలం నాగసహస్రస్య ధారయంతీ తదా హ్యభూత్ ॥ ౨౫
తాటకా నామ భద్రం తే భార్యా సుందస్య ధీమతః ।
మారీచో రాక్షసః పుత్రః యస్యాశ్శక్రపరాక్రమః ॥ ౨౬
వృత్తబాహుర్మహావీర్యః విపులాస్యతనుర్మహాన్ ।
రాక్షసో భైరవాకారః నిత్యం త్రాసయతే ప్రజాః ॥ ౨౭

ఇమౌ జనపదౌ నిత్యం వినాశయతి రాఘవ ।
మలదాంశ్చ కరూశాంశ్చ తాటకా దుష్టచారిణీ ॥ ౨౮
సేయం పంథానమావార్య వసత్యధ్యర్ధయోజనే ।
అత ఏవ చ గంతవ్యం తాటకాయా వనం యతః ॥ ౨౯
స్వబాహుబలమాశ్రిత్య జహీమాం దుష్టచారిణీం ।
మన్నియోగాదిమం దేశం కురు నిష్కంటకం పునః ॥ ౩౦
న హి కశ్చిదిమం దేశం శక్నోత్యాగంతుమీదృశం ।
యక్షిణ్యా ఘోరయా రామ ఉత్సాదితమసహ్యయా ॥ ౩౧
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యథైతద్దారుణం వనం ।
యక్ష్యా చోత్సాదితం సర్వం అద్యాపి న నివర్తతే ॥ ౩౨

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - చతుర్వింశస్సర్గః.

అథ పంచవింశస్సర్గః.

అథ తస్యాప్రమేయస్య మునేర్వచనముత్తమం ।
శ్రుత్వా పురుషశార్దూలః ప్రత్యువాచ శుభాం గిరం ॥ ౧
అల్పవీర్యా యదా యక్షాః శ్రూయంతే మునిపుంగవ ।
కథం నాగసహస్రస్య ధారయత్యబలా బలం ॥ ౨
విశ్వామిత్రోఽబ్రవీద్వాక్యం శృణు యేన బలోత్తరా ।
వరదానకృతం వీర్యం ధారయత్యబలా బలం ॥ ౩

పూర్వమాసీన్మహాయక్షః సుకేతుర్నామ వీర్యవాన్ ।
అనపత్యశ్శుభాచారః స చ తేపే మహత్తపః ॥ ౪
పితామహస్తు సుప్రీతః తస్య యక్షపతేస్తదా ।
కన్యారత్నం దదౌ రామ తాటకాం నామ నామతః ॥ ౫
దదౌ నాగసహస్రస్య బలం చాస్యాః పితామహః ।
న త్వేవ పుత్రం యక్షాయ దదౌ బ్రహ్మా మహాయశాః ॥ ౬
తాం తు జాతాం వివర్ధంతీం రూపయౌవనశాలినీం ।
ఝర్ఝపుత్రాయ సుందాయ దదౌ భార్యాం యశస్వినీం ॥ ౭
కస్యచిత్త్వథ కాలస్య యక్షీ పుత్రం వ్యజాయత ।
మారీచం నామ దుర్ధర్షం యశ్శాపాద్రాక్షసోఽభవత్ ॥ ౮
సుందే తు నిహతే రామ సాఽగస్త్యమృషిసత్తమం ।
తాటకా సహ పుత్రేణ ప్రధర్షయితుమిచ్ఛతి ॥ ౯
భక్షార్థం జాతసంరంభా గర్జంతీ సాఽభ్యధావత ।
ఆపతంతీం తు తాం దృష్ట్వా అగస్త్యో భగవానృషిః ॥ ౧౦
రాక్షసత్వం భజస్వేతి మారీచం వ్యాజహార హ ।
అగస్త్యః పరమక్రుద్ధః తాటకామపి శప్తవాన్ ॥ ౧౧
పురుషాదీ మహాయక్షీ విరూపా వికృతాననా ।
ఇదం రూపం విహాయాశు దారుణం రూపమస్తు తే ॥ ౧౨
సైషా శాపకృతామర్షా తాటకా క్రోధమూర్ఛితా ।
దేశముత్సాదయత్యేనం అగస్త్యచరితం శుభం ॥ ౧౩

ఏనాం రాఘవ దుర్వృత్తాం యక్షీం పరమదారుణాం ।
గోబ్రాహ్మణహితార్థాయ జహి దుష్టపరాక్రమాం ॥ ౧౪
న హ్యేనాం శాపసంస్పృష్టాం కశ్చిదుత్సహతే పుమాన్ ।
నిహంతుం త్రిషు లోకేషు త్వామృతే రఘునందన ॥ ౧౫
న హి తే స్త్రీవధకృతే ఘృణా కార్యా నరోత్తమ ।
చాతుర్వర్ణ్యహితార్థాయ కర్తవ్యం రాజసూనునా ॥ ౧౬
నృశంసమనృశంసం వా ప్రజారక్షణకారణాత్ ।
పాతకం వా సదోషం వా కర్తవ్యం రక్షతా సతా ॥ ౧౭
రాజ్యభారనియుక్తానాం ఏష ధర్మస్సనాతనః ।
అధర్మ్యాం జహి కాకుత్స్థ ధర్మో హ్యస్యా న విద్యతే ॥ ౧౮
శ్రూయతే హి పురా శక్రః విరోచనసుతాం నృప ।
పృథివీం హంతుమిచ్ఛంతీం మంథరామభ్యసూదయత్ ॥ ౧౯
విష్ణునాఽపి పురా రామ భృగుపత్నీ దృఢవ్రతా ।
అనింద్రం లోకమిచ్ఛంతీ కావ్యమాతా నిషూదితా ॥ ౨౦
ఏతైశ్చాన్యైశ్చ బహుభిః రాజపుత్ర మహాత్మభిః ।
అధర్మసహితా నార్యః హతాః పురుషసత్తమైః ॥ ౨౧

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - పంచవింశస్సర్గః.

అథ షడ్వింశస్సర్గః.

మునేర్వచనమక్లీబం శ్రుత్వా నరవరాత్మజః ।
రాఘవః ప్రాంజలిర్భూత్వా ప్రత్యువాచ దృఢవ్రతః ॥ ౧

పితుర్వచననిర్దేశాత్ పితుర్వచనగౌరవాత్ ।
వచనం కౌశికస్యేతి కర్తవ్యమవిశంకయా ॥ ౨
అనుశిష్టోఽస్మ్యయోధ్యాయాం గురుమధ్యే మహాత్మనా ।
పిత్రా దశరథేనాహం నావజ్ఞేయం హి తద్వచః ॥ ౩
సోఽహం పితుర్వచః శ్రుత్వా శాసనాద్బ్రహ్మవాదినః ।
కరిష్యామి న సందేహః తాటకావధముత్తమం ॥ ౪
గోబ్రాహ్మణహితార్థాయ దేశస్యాస్య సుఖాయ చ ।
తవ చైవాప్రమేయస్య వచనం కర్తుముద్యతః ॥ ౫
ఏవముక్త్వా ధనుర్మధ్యే బధ్వా ముష్టిమరిందమః ।
జ్యాశబ్దమకరోత్తీవ్రం దిశశ్శబ్దేన నాదయన్ ॥ ౬
తేన శబ్దేన విత్రస్తాః తాటకావనవాసినః ।
తాటకా చ సుసంక్రుద్ధా తేన శబ్దేన మోహితా ॥ ౭
తం శబ్దమభినిధ్యాయ రాక్షసీ క్రోధమూర్ఛితా ।
శ్రుత్వా చాభ్యద్రవద్వేగాత్ యతశ్శబ్దో వినిస్సృతః ॥ ౮
తాం దృష్ట్వా రాఘవః క్రుద్ధాం వికృతాం వికృతాననాం ।
ప్రమాణేనాతివృద్ధాం చ లక్ష్మణం సోఽభ్యభాషత ॥ ౯
పశ్య లక్ష్మణ యక్షిణ్యాః భైరవం దారుణం వపుః ।
భిద్యేరన్ దర్శనాదస్యా భీరూణాం హృదయాని చ ॥ ౧౦
ఏనాం పశ్య దురాధర్షాం మాయాబలసమన్వితాం ।
వినివృత్తాం కరోమ్యద్య హృతకర్ణాగ్రనాసికాం ॥ ౧౧

న హ్యేనాముత్సహే హంతుం స్త్రీస్వభావేన లక్షితాం ।
వీర్యం చాస్యా గతిం చాపి హనిష్యామీతి మే మతిః ॥ ౧౨
ఏవం బ్రువాణే రామే తు తాటకా క్రోధమూర్ఛితా ।
ఉద్యమ్య బాహూ గర్జంతీ రామమేవాభ్యధావత ॥ ౧౩
విశ్వామిత్రస్తు బ్రహ్మర్షిః హుంకారేణాభిభర్త్స్య తాం ।
స్వస్తి రాఘవయోరస్తు జయం చైవాభ్యభాషత ॥ ౧౪
ఉద్ధూన్వానా రజో ఘోరం తాటకా రాఘవావుభౌ ।
రజోమోహేన మహతా ముహూర్తం సా వ్యమోహయత్ ॥
తతో మాయాం సమాస్థాయ శిలావర్షేణ రాఘవౌ ।
అవాకిరత్ సుమహతా తతశ్చుక్రోధ రాఘవః ॥ ౧౬
శిలావర్షం మహత్తస్యాః శరవర్షేణ రాఘవః ।
ప్రతిహత్యోపధావంత్యాః కరౌ చిచ్ఛేద పత్రిభిః ॥ ౧౭
తతశ్ఛిన్నభుజాం శ్రాంతాం అభ్యాశే పరిగర్జతీం ।
సౌమిత్రిరకరోత్ క్రోధాత్ హృతకర్ణాగ్రనాసికాం ॥ ౧౮
కామరూపధరా సద్యః కృత్వా రూపాణ్యనేకశః ।
అంతర్ధానం గతా యక్షీ మోహయంతీ చ మాయయా ॥ ౧౯
అశ్మవర్షం విముంచంతీ భైరవం విచచార హ ।
తతస్తావశ్మవర్షేణ కీర్యమాణౌ సమంతతః ॥ ౨౦
దృష్ట్వా గాధిసుతః శ్రీమాన్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
అలం తే ఘృణయా రామ పాపైషా దుష్టచారిణీ ॥ ౨౧

యజ్ఞవిఘ్నకరీ యక్షీ పురా వర్ధతి మాయయా ।
వధ్యతాం తావదేవైషా పురా సంధ్యా ప్రవర్తతే ॥ ౨౨
రక్షాంసి సంధ్యాకాలేషు దుర్ధర్షాణి భవంతి వై ।
ఇత్యుక్తస్తు తదా యక్షీం అశ్మవృష్ట్యాఽభివర్షతీం ॥ ౨౩
దర్శయన్ శబ్దవేధిత్వం తాం రురోధ స సాయకైః ।
సా రుద్ధా శరజాలేన మాయాబలసమన్వితా ॥ ౨౪
అభిదుద్రావ కాకుత్స్థం లక్ష్మణం చ వినేదుషీ ।
తామాపతంతీం వేగేన విక్రాంతామశనీమివ ॥ ౨౫
శరేణోరసి వివ్యాధ సా పపాత మమార చ ।
తాం హతాం భీమసంకాశాం దృష్ట్వా సురపతిస్తదా ॥ ౨౬
సాధు సాధ్వితి కాకుత్స్థం సురాశ్చ సమపూజయన్ ।
ఉవాచ పరమప్రీతః సహస్రాక్షః పురందరః ॥ ౨౭
సురాశ్చ సర్వే సంహృష్టాః విశ్వామిత్రమథాబ్రువన్ ।
మునే కౌశిక భద్రం తే సేంద్రాస్సర్వే మరుద్గణాః ॥ ౨౮
తోషితాః కర్మణాఽనేన స్నేహం దర్శయ రాఘవే ।
ప్రజాపతేర్భృశాశ్వస్య పుత్రాన్ సత్యపరాక్రమాన్ ॥ ౨౯
తపోబలభృతాన్ బ్రహ్మన్ రాఘవాయ నివేదయ ।
పాత్రభూతశ్చ తే బ్రహ్మన్ తవానుగమనే ధృతః ॥ ౩౦
కర్తవ్యం చ మహత్కర్మ సురాణాం రాజసూనునా ।
ఏవముక్త్వా సురాస్సర్వే హృష్టా జగ్ముర్యథాగతం ॥ ౩౧

విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య తతస్సంధ్యా ప్రవర్తతే ।
తతో మునివరః ప్రీతః తాటకావధతోషితః ॥ ౩౨
మూర్ధ్ని రామముపాఘ్రాయ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
ఇహాద్య రజనీం రామ వసేమ శుభదర్శన ॥ ౩౩
శ్వః ప్రభాతే గమిష్యామః తదాశ్రమపదం మమ ।
విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా హృష్టో దశరథాత్మజః ॥ ౩౪
ఉవాస రజనీం తత్ర తాటకాయా వనే సుఖం ।
ముక్తశాపం వనం తచ్చ తస్మిన్నేవ తదాఽహని ॥ ౩౫
రమణీయం విబభ్రాజ యథా చైత్రరథం వనం ।

నిహత్య తాం యక్షసుతాం స రామః
ప్రశస్యమానస్సురసిద్ధసంఘైః ।
ఉవాస తస్మిన్ మునినా సహైవ
ప్రభాతవేళాం ప్రతిబోధ్యమానః ॥ ౩౬

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – షడ్వింశస్సర్గః.

అథ సప్తవింశస్సర్గః.

అథ తాం రజనీముష్య విశ్వామిత్రో మహాయశాః ।
ప్రహస్య రాఘవం వాక్యం ఉవాచ మధురాక్షరం ॥ ౧
పరితుష్టోఽస్మి భద్రం తే రాజపుత్ర మహాయశః ।
ప్రీత్యా పరమయా యుక్తః దదామ్యస్త్రాణి సర్వశః ॥ ౨

దేవాసురగణాన్వాఽపి సగంధర్వోరగానపి ।
యైరమిత్రాన్ ప్రసహ్యాజౌ వశీకృత్య జయిష్యసి ॥ ౩
తాని దివ్యాని భద్రం తే దదామ్యస్త్రాణి సర్వశః ।
దండచక్రం మహద్దివ్యం తవ దాస్యామి రాఘవ ॥ ౪
ధర్మచక్రం తతో వీర కాలచక్రం తథైవ చ ।
విష్ణుచక్రం తథాఽత్యుగ్రం ఐంద్రమస్త్రం తథైవ చ ॥ ౫
వజ్రమస్త్రం నరశ్రేష్ఠ శైవం శూలవరం తథా ।
అస్త్రం బ్రహ్మశిరశ్చైవ ఐషీకమపి రాఘవ ॥ ౬
దదామి తే మహాబాహో బ్రాహ్మమస్త్రమనుత్తమం ।
గదే ద్వే చైవ కాకుత్స్థ మోదకీ శిఖరీ ఉభే ॥ ౭
ప్రదీప్తే నరశార్దూల ప్రయచ్ఛామి నృపాత్మజ ।
ధర్మపాశమహం రామ కాలపాశం తథైవ చ ॥ ౮
పాశం వారుణమస్త్రం చ దదామ్యహమనుత్తమం ।
అశనీ ద్వే ప్రయచ్ఛామి శుష్కార్ద్రే రఘునందన ॥ ౯
దదామి చాస్త్రం పైనాకం అస్త్రం నారాయణం తథా ।
ఆగ్నేయమస్త్రం దయితం శిఖరం నామ నామతః ॥ ౧౦
వాయవ్యం ప్రథనం నామ దదామి చ తవానఘ ।
అస్త్రం హయశిరో నామ క్రౌంచమస్త్రం తథైవ చ ॥ ౧౧
శక్తిద్వయం చ కాకుత్స్థ దదామి తవ రాఘవ ।
కంకాళం ముసలం ఘోరం కాపాలమథ కంకణం ॥ ౧౨

ధారయంత్యసురా యాని దదామ్యేతాని సర్వశః ।
వైద్యాధరం మహాస్త్రం చ నందనం నామ నామతః ॥ ౧౩
అసిరత్నం మహాబాహో దదామి చ నృపాత్మజ ।
గాంధర్వమస్త్రం దయితం మానవం నామ నామతః ॥ ౧౪
ప్రస్వాపనప్రశమనే దద్మి సౌరం చ రాఘవ ।
దర్పణం శోషణం చైవ సంతాపనవిలాపనే ॥ ౧౫
మదనం చైవ దుర్ధర్షం కందర్పదయితం తథా ।
పైశాచమస్త్రం దయితం మోహనం నామ నామతః ॥ ౧౬
ప్రతీచ్ఛ నరశార్దూల రాజపుత్ర మహాయశః ।
తామసం నరశార్దూల సౌమనం చ మహాబల ॥ ౧౭
సంవర్తం చైవ దుర్ధర్షం మౌసలం చ నృపాత్మజ ।
సత్యమస్త్రం మహాబాహో తథా మాయాధరం పరం ॥ ౧౮
ఘోరం తేజఃప్రభం నామ పరతేజోఽపకర్షణం ।
సౌమ్యాస్త్రం శిశిరం నామ త్వాష్ట్రమస్త్రం సుదామనం ॥ ౧౯
దారుణం చ భగస్యాపి శీతేషుమథ మానవం ।
ఏతాన్ రామ మహాబాహో కామరూపాన్ మహాబలాన్ ॥ ౨౦
గృహాణ పరమోదారాన్ క్షిప్రమేవ నృపాత్మజ ।
స్థితస్తు ప్రాఙ్ముఖో భూత్వా శుచిర్మునివరస్తదా ॥ ౨౧
దదౌ రామాయ సుప్రీతః మంత్రగ్రామమనుత్తమం ।
సర్వసంగ్రహణం యేషాం దైవతైరపి దుర్లభం ॥ ౨౨

తాన్యస్త్రాణి తదా విప్రః రాఘవాయ న్యవేదయత్ ।
జపతస్తు మునేస్తస్య విశ్వామిత్రస్య ధీమతః ॥ ౨౩
ఉపతస్థుర్మహార్హాణి సర్వాణ్యస్త్రాణి రాఘవం ।
ఊచుశ్చ ముదితాస్సర్వే రామం ప్రాంజలయస్తదా ॥ ౨౪
ఇమే స్మ పరమోదారాః కింకరాస్తవ రాఘవ ।
ప్రతిగృహ్య చ కాకుత్స్థః సమాలభ్య చ పాణినా ॥ ౨౫
మానసా మే భవిష్యధ్వం ఇతి తానభ్యచోదయత్ ।
తతః ప్రీతమనా రామః విశ్వామిత్రం మహామునిం ॥ ౨౬
అభివాద్య మహాతేజాః గమనాయోపచక్రమే ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-సప్తవింశస్సర్గః

అథ అష్టావింశస్సర్గః.

ప్రతిగృహ్య తతోఽస్త్రాణి ప్రహృష్టవదనశ్శుచిః ।
గచ్ఛన్నేవ చ కాకుత్స్థః విశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ ॥ ౧
గృహీతాస్త్రోఽస్మి భగవన్ దురాధర్షస్సురైరపి ।
అస్త్రాణాం త్వహమిచ్ఛామి సంహారం మునిపుంగవ ॥ ౨
ఏవం బ్రువతి కాకుత్స్థే విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
సంహారం వ్యాజహారాథ ధృతిమాన్ సువ్రతశ్శుచిః ॥ ౩
సత్యవంతం సత్యకీర్తిం ధృష్టం రభసమేవ చ ।
ప్రతిహారతరం నామ పరాఙ్ముఖమవాఙ్ముఖం ॥ ౪

లక్షాక్షవిషమౌ చైవ దృఢనాభసునాభకౌ ।
దశాక్షశతవక్త్రౌ చ దశశీర్షశతోదరౌ ॥ ౫
పద్మనాభమహానాభౌ దుందునాభసునాభకౌ ।
జ్యోతిషం కృశనం చైవ నైరాశ్యవిమలావుభౌ ॥ ౬
యౌగంధరహరిద్రౌ చ దైత్యప్రశమనౌ తథా ।
శుచిర్బాహుర్మహాబాహుః నిష్కలిర్విరుచిస్తథా ॥ ౭
సార్చిర్మాలీ ధృతిర్మాలీ వృత్తిమాన్ రుచిరస్తథా ।
పితృసౌమనసం చైవ విధూతమకరావుభౌ ॥ ౮
కరవీరకరం చైవ ధనధాన్యౌ చ రాఘవ ।
కామరూపం కామరుచిం మోహనం వారణం తథా ॥ ౯
జృంభకం సర్వనాభం చ సంధానావరణౌ తథా ।
భృశాశ్వతనయాన్ రామ భాస్వరాన్ కామరూపిణః ॥ ౧౦
ప్రతీచ్ఛ మమ భద్రం తే పాత్రభూతోఽసి రాఘవ ।
బాఢమిత్యేవ కాకుత్స్థః ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ॥ ౧౧
జగ్రాహ మంత్రగ్రామం తేఽప్యుపతస్థుశ్చ రాఘవం ।
దివ్యభాస్వరదేహాశ్చ మూర్తిమంతస్సుఖప్రదాః ॥ ౧౨
కేచిదంగారసదృశాః కేచిద్ధూమోపమాస్తథా ।
చంద్రార్కసదృశాః కేచిత్ ప్రహ్వాంజలిపుటాస్తథా ॥ ౧౩
రామం ప్రాంజలయో భూత్వాఽబ్రువన్ మధురభాషిణః ।
ఇమే స్మ నరశార్దూల శాధి కిం కరవామ తే ॥ ౧౪

మానసాః కార్యకాలేషు సాహాయ్యం మే కరిష్యథ ।
గమ్యతామితి తానాహ యథేష్టం రఘునందనః ॥ ౧౫
అథ తే రామమామంత్ర్య కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణం ।
ఏవమస్త్వితి కాకుత్స్థం ఉక్త్వా జగ్ముర్యథాగతం ॥ ౧౬
తతస్తు రామః కాకుత్స్థః శాసనాద్బ్రహ్మవాదినః ।
లక్ష్మణాయ చ తాన్ సర్వాన్ వరాస్త్రాన్ రఘునందనః ॥ ౧౭
సంహారాన్ స చ సంప్రాప్తః శ్రీమాంస్తస్మై న్యవేదయత్ ।
స చ తాన్ రాఘవో జ్ఞాత్వా విశ్వామిత్రం మహామునిం॥౧౮
గచ్ఛన్నేవాథ మధురం శ్లక్ష్ణం వచనమబ్రవీత్ ।
కిం న్వేతన్మేఘసంకాశం పర్వతస్యావిదూరతః ॥ ౧౯
వృక్షషండమితో భాతి పరం కౌతూహలం హి మే ।
దర్శనీయం మృగాకీర్ణం మనోరమమతీవ చ ॥ ౨౦
నానాప్రకారైశ్శకునైః వల్గునాదైరలంకృతం ।
నిస్సృతాస్స్మ మునిశ్రేష్ఠ కాంతారాద్రోమహర్షణాత్ ॥ ౨౧
అనయా త్వవగచ్ఛామి దేశస్య సుఖవత్తయా ।
సర్వం మే శంస భగవన్ కస్యాశ్రమపదం త్విదం ॥ ౨౨
సంప్రాప్తా యత్ర తే పాపాః బ్రహ్మఘ్నా దుష్టచారిణః ।
తవ యజ్ఞస్య విఘ్నాయ దురాత్మానో మహామునే ॥ ౨౩
భగవంస్తస్య కో దేశః సా యత్ర తవ యాజ్ఞికీ ।
రక్షితవ్యా క్రియా బ్రహ్మన్ మయా వధ్యాశ్చ రాక్షసాః ॥ ౨౪

ఏతత్ సర్వం మునిశ్రేష్ఠ శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహం ప్రభో ।
ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-అష్టావింశస్సర్గః.

అథ ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

అథ తస్యాప్రమేయస్య తద్వనం పరిపృచ్ఛతః ।
విశ్వామిత్రో మహాతేజాః వ్యాఖ్యాతుముపచక్రమే ॥ ౧
ఇహ రామ మహాబాహో విష్ణుర్దేవవరః ప్రభుః ।
వర్షాణి సుబహూన్యేవ తథా యుగశతాని చ ॥ ౨
తపశ్చరణయోగార్థం ఉవాస సుమహాతపాః ।
ఏష పూర్వాశ్రమో రామ వామనస్య మహాత్మనః ॥ ౩
సిద్ధాశ్రమ ఇతి ఖ్యాతః సిద్ధో హ్యత్ర మహాతపాః ।
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు రాజా వైరోచనిర్బలిః ॥ ౪
నిర్జిత్య దైవతగణాన్ సేంద్రాంశ్చ సమరుద్గణాన్ ।
కారయామాస తద్రాజ్యం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః ॥ ౫
బలేస్తు యజమానస్య దేవాస్సాగ్నిపురోగమాః ।
సమాగమ్య స్వయం చైవ విష్ణుమూచురిహాశ్రమే ॥ ౬
బలిర్వైరోచనిర్విష్ణో యజతే యజ్ఞముత్తమం ।
అసమాప్తే క్రతౌ తస్మిన్ స్వకార్యమభిపద్యతాం ॥ ౭
యే చైనమభివర్తంతే యాచితార ఇతస్తతః ।
యచ్చ యత్ర యథావచ్చ సర్వం తేభ్యః ప్రయచ్ఛతి ॥ ౮

స త్వం సురహితార్థాయ మాయాయోగముపాశ్రితః ।
వామనత్వం గతో విష్ణో కురు కల్యాణముత్తమం ॥ ౯
ఏతస్మిన్నంతరే రామ కాశ్యపోఽగ్నిసమప్రభః ।
అదిత్యా సహితో రామ దీప్యమాన ఇవౌజసా ॥ ౧౦
దేవీసహాయో భగవాన్ దివ్యం వర్షసహస్రకం ।
వ్రతం సమాప్య వరదం తుష్టావ మధుసూదనం ॥ ౧౧
తపోమయం తపోరాశిం తపోమూర్తిం తపాత్మకం ।
తపసా త్వాం సుతప్తేన పశ్యామి పురుషోత్తమం ॥ ౧౨
శరీరే తవ పశ్యామి జగత్ సర్వమిదం ప్రభో ।
త్వమనాదిరనిర్దేశ్యః త్వామహం శరణం గతః ॥ ౧౩
తమువాచ హరిః ప్రీతః కాశ్యపం ధూతకల్మషం ।
వరం వరయ భద్రం తే వరార్హోఽసి మతో మమ ॥ ౧౪
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య మారీచః కాశ్యపోఽబ్రవీత్ ।
అదిత్యా దేవతానాం చ మమ చైవానుయాచతః ॥ ౧౫
వరం వరద సుప్రీతః దాతుమర్హసి సువ్రత ।
పుత్రత్వం గచ్ఛ భగవన్ అదిత్యా మమ చానఘ ॥ ౧౬
భ్రాతా భవ యవీయాంస్త్వం శక్రస్యాసురసూదన ।
శోకార్తానాం తు దేవానాం సాహాయ్యం కర్తుమర్హసి ॥ ౧౭
అయం సిద్ధాశ్రమో నామ ప్రసాదాత్తే భవిష్యతి ।
సిద్ధే కర్మణి దేవేశ ఉత్తిష్ఠ భగవన్నితః ॥ ౧౮

అథ విష్ణుర్మహాతేజాః అదిత్యాం సమజాయత ।
వామనం రూపమాస్థాయ వైరోచనిముపాగమత్ ॥ ౧౯
త్రీన్ క్రమానథ భిక్షిత్వా ప్రతిగృహ్య చ మానదః ।
ఆక్రమ్య లోకాన్ లోకాత్మా సర్వభూతహితే రతః ॥ ౨౦
మహేంద్రాయ పునః ప్రాదాత్ నియమ్య బలిమోజసా ।
త్రైలోక్యం స మహాతేజాః చక్రే శక్రవశం పునః ॥ ౨౧
తేనైష పూర్వమాక్రాంతః ఆశ్రమః శ్రమనాశనః ।
మయాఽపి భక్త్యా తస్యైషః వామనస్యోపభుజ్యతే ॥ ౨౨
ఏతమాశ్రమమాయాంతి రాక్షసా విఘ్నకారిణః ।
అత్రైవ పురుషవ్యాఘ్ర హంతవ్యా దుష్టచారిణః ॥ ౨౩
అద్య గచ్ఛామహే రామ సిద్ధాశ్రమమనుత్తమం ।
తదాశ్రమపదం తాత తవాప్యేతద్యథా మమ ॥ ౨౪
ప్రవిశన్నాశ్రమపదం వ్యరోచత మహామునిః ।
శశీవ గతనీహారః పునర్వసుసమన్వితః ॥ ౨౫
తం దృష్ట్వా మునయస్సర్వే సిద్ధాశ్రమనివాసినః ।
ఉత్పత్యోత్పత్య సహసా విశ్వామిత్రమపూజయన్ ॥ ౨౬
యథార్హం చక్రిరే పూజాం విశ్వామిత్రాయ ధీమతే ।
తథైవ రాజపుత్రాభ్యాం అకుర్వన్నతిథిక్రియాం ॥ ౨౭
ముహూర్తమథ విశ్రాంతౌ రాజపుత్రావరిందమౌ ।
ప్రాంజలీ మునిశార్దూలం ఊచతూ రఘునందనౌ ॥ ౨౮

అద్యైవ దీక్షాం ప్రవిశ భద్రం తే మునిపుంగవ ।
సిద్ధాశ్రమోఽయం సిద్ధః స్యాత్ సత్యమస్తు వచస్తవ ॥ ౨౯
ఏవముక్తో మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహానృషిః ।
ప్రవివేశ తదా దీక్షాం నియతో నియతేంద్రియః ॥ ౩౦
కుమారావపి తాం రాత్రిం ఉషిత్వా సుసమాహితౌ ।
ప్రభాతకాలే చోత్థాయ పూర్వాం సంధ్యాముపాస్య చ ॥ ౩౧
స్పృష్టోదకౌ శుచీ జప్యం సమాప్య నియమేన చ ।
హుతాగ్నిహోత్రమాసీనం విశ్వామిత్రమవందతాం ॥ ౩౨

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః.

అథ త్రింశస్సర్గః.

అథ తౌ దేశకాలజ్ఞౌ రాజపుత్రావరిందమౌ ।
దేశే కాలే చ వాక్యజ్ఞౌ అబ్రూతాం కౌశికం వచః ॥ ౧
భగవన్ శ్రోతుమిచ్ఛావః యస్మిన్ కాలే నిశాచరౌ ।
సంరక్షణీయౌ తౌ బ్రహ్మన్ నాతివర్తేత తత్క్షణం ॥ ౨
ఏవం బ్రువాణౌ కాకుత్స్థౌ త్వరమాణౌ యుయుత్సయా ।
సర్వే తే మునయః ప్రీతాః ప్రశశంసుర్నృపాత్మజౌ ॥ ౩
అద్య ప్రభృతి షడ్రాత్రం రక్షతం రాఘవౌ యువాం ।
దీక్షాం గతో హ్యేష మునిః మౌనిత్వం చ గమిష్యతి ॥ ౪
తౌ తు తద్వచనం శ్రుత్వా రాజపుత్రౌ యశస్వినౌ ।
అనిద్రౌ షడహోరాత్రం తపోవనమరక్షతాం ॥ ౫

ఉపాసాం చక్రతుర్వీరౌ యత్తౌ పరమధన్వినౌ ।
రరక్షతుర్మునివరం విశ్వామిత్రమరిందమౌ ॥ ౬
అథ కాలే గతే తస్మిన్ షష్ఠేఽహని సమాగతే ।
సౌమిత్రిమబ్రవీద్రామః యత్తో భవ సమాహితః ॥ ౭
రామస్యైవం బ్రువాణస్య త్వరితస్య యుయుత్సయా ।
ప్రజజ్వాల తతో వేదిః సోపాధ్యాయపురోహితా ॥ ౮
సదర్భచమసస్రుక్కా ససమిత్కుసుమోచ్చయా ।
విశ్వామిత్రేణ సహితా వేదిర్జజ్వాల సర్త్విజా ॥ ౯
మంత్రవచ్చ యథాన్యాయం యజ్ఞోఽసౌ సంప్రవర్తతే ।
ఆకాశే చ మహాన్ శబ్దః ప్రాదురాసీద్భయానకః ॥ ౧౦
ఆవార్య గగనం మేఘః యథా ప్రావృషి నిర్గతః ।
తథా మాయాం వికుర్వాణౌ రాక్షసావభ్యధావతాం ॥ ౧౧
మారీచశ్చ సుబాహుశ్చ తయోరనుచరాశ్చ యే ।
ఆగమ్య భీమసంకాశాః రుధిరౌఘమవాసృజన్ ॥ ౧౨
సా తేన రుధిరౌఘేణ వేదిర్జజ్వాల మండితా ।
దృష్ట్వా వేదిం తథాభూతాం సానుజః క్రోధసంయుతః ॥ ౧౩
సహసాఽభిద్రుతో రామః తానపశ్యత్తతో దివి ।
తావాపతంతౌ సహసా దృష్ట్వా రాజీవలోచనః ॥ ౧౪
లక్ష్మణం త్వభిసంప్రేక్ష్య రామో వచనమబ్రవీత్ ।
పశ్య లక్ష్మణ దుర్వృత్తాన్ రాక్షసాన్ పిశితాశనాన్ ॥ ౧౫

మానవాస్త్రసమాధూతా౯ అనిలేన యథా ఘనా౯ ।
మానవం పరమోదారం అస్త్రం పరమభాస్వరం ॥ ౧౬
చిక్షేప పరమక్రుద్ధః మారీచోరసి రాఘవః ।
స తేన పరమాస్త్రేణ మానవేన సమాహితః ॥ ౧౭
సంపూర్ణం యోజనశతం క్షిప్తస్సాగరసంప్లవే ।
విచేతనం విఘూర్ణంతం శీతేషుబలతాడితం ॥ ౧౮
నిరస్తం దృశ్య మారీచం రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ।
పశ్య లక్ష్మణ శీతేషుం మానవం ధర్మసంహితం ॥ ౧౯
మోహయిత్వానయత్యేనం న చ ప్రాణైర్వ్యయుజ్యత ।
ఇమానపి వధిష్యామి నిర్ఘృణా౯ దుష్టచారిణః ॥ ౨౦
రాక్షసా౯ పాపకర్మస్థా౯ యజ్ఞఘ్నా౯ రుధిరాశనా౯ ।
సంగృహ్యాస్త్రం తతో రామః దివ్యమాగ్నేయమద్భుతం ॥ ౨౧
సుబాహోరసి చిక్షేప స విద్ధః ప్రాపతద్భువి ।
శేషా౯ వాయవ్యమాదాయ నిజఘాన మహాయశాః ॥ ౨౨
రాఘవః పరమోదారః మునీనాం ముదమావహ౯ ।
స హత్వా రాక్షసా౯ సర్వా౯ యజ్ఞఘ్నా౯ రఘునందనః॥ ౨౩
ఋషిభిః పూజితస్తత్ర యథేంద్రో విజయే పురా ।
అథ యజ్ఞే సమాప్తే తు విశ్వామిత్రో మహామునిః ॥ ౨౪
నిరీతికా దిశో దృష్ట్వా కాకుత్స్థమిదమబ్రవీత్ ।
కృతార్థోఽస్మి మహాబాహో కృతం గురువచస్త్వయా ॥ ౨౫

సిద్ధాశ్రమమిదం సత్యం కృతం రామ మహాయశః ।
ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-త్రింశస్సర్గః.

అథ ఏకత్రింశస్సర్గః

అథ తాం రజనీం తత్ర కృతార్థౌ రామలక్ష్మణౌ ।
ఊషతుర్ముదితౌ వీరౌ ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా ॥ ౧
ప్రభాతాయాం తు శర్వర్యాం కృతపౌర్వాహ్ణికక్రియౌ ।
విశ్వామిత్రమృషీంశ్చాన్యాన్ సహితావభిజగ్మతుః ॥ ౨
అభివాద్య మునిశ్రేష్ఠం జ్వలంతమివ పావకం ।
ఊచతుర్మధురోదారం వాక్యం మధురభాషిణౌ ॥ ౩
ఇమౌ స్మ మునిశార్దూల కింకరౌ సముపస్థితౌ ।
ఆజ్ఞాపయ యథేష్టం వై శాసనం కరవావ కిం ॥ ౪
ఏవముక్తే తతస్తాభ్యాం సర్వ ఏవ మహర్షయః ।
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య రామం వచనమబ్రువన్ ॥ ౫
మైథిలస్య నరశ్రేష్ఠ జనకస్య భవిష్యతి ।
యజ్ఞః పరమధర్మిష్ఠః తస్య యాస్యామహే వయం ॥ ౬
త్వం చైవ నరశార్దూల సహాస్మాభిర్గమిష్యసి ।
అద్భుతం ధనురత్నం చ తత్ర తద్ద్రష్టుమర్హసి ॥ ౭
తద్ధి పూర్వం నరశ్రేష్ఠ దత్తం సదసి దైవతైః ।
అప్రమేయబలం ఘోరం మఖే పరమభాస్వరం ॥ ౮

నాస్య దేవా న గంధర్వాః నాసురా న చ రాక్షసాః ।
కర్తుమారోపణం శక్తాః న కథంచన మానుషాః ॥ ౯
ధనుషస్తస్య వీర్యం తు జిజ్ఞాసంతో మహీక్షితః ।
న శేకురారోపయితుం రాజపుత్రా మహాబలాః ॥ ౧౦
తద్ధనుర్నరశార్దూల మైథిలస్య మహాత్మనః ।
తత్ర ద్రక్ష్యసి కాకుత్స్థ యజ్ఞం చాద్భుతదర్శనం ॥ ౧౧
తద్ధి యజ్ఞఫలం తేన మైథిలేనోత్తమం ధనుః ।
యాచితం నరశార్దూల సునాభం సర్వదైవతైః ॥ ౧౨
ఆయాగభూతం నృపతేః తస్య వేశ్మని రాఘవ ।
అర్చితం వివిధైర్గంధైః ధూపైశ్చాగరుగంధిభిః ॥ ౧౩
ఏవముక్త్వా మునివరః ప్రస్థానమకరోత్తదా ।
సర్షిసంఘస్సకాకుత్స్థః ఆమంత్ర్య వనదేవతాః ॥ ౧౪
స్వస్తి వోస్తు గమిష్యామి సిద్ధస్సిద్ధాశ్రమాదహం ।
ఉత్తరే జాహ్నవీతీరే హిమవంతం శిలోచ్చయం ॥ ౧౫
ప్రదక్షిణం తతః కృత్వా సిద్ధాశ్రమమనుత్తమం ।
ఉత్తరాం దిశముద్దిశ్య ప్రస్థాతుముపచక్రమే ॥ ౧౬
తం ప్రయాంతం మునివరం అన్వయాదనుసారిణం ।
శకటీశతమాత్రం తు ప్రాయేణ బ్రహ్మవాదినాం ॥ ౧౭
మృగపక్షిగణాశ్చైవ సిద్ధాశ్రమనివాసినః ।
అనుజగ్ముర్మహాత్మానం విశ్వామిత్రం మహామునిం ॥ ౧౮

నివర్తయామాస తతః పక్షిసంఘాన్ మృగానపి ।
తే గత్వా దూరమధ్వానం లంబమానే దివాకరే ॥ ౧౯
వాసం చక్రుర్మునిగణాః శోణాకూలే సమాహితాః ।
తేఽస్తం గతే దినకరే స్నాత్వా హుతహుతాశనాః॥ ౨౦
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య నిషేదురమితౌజసః ।
రామోఽపి సహసౌమిత్రిః మునీంస్తానభిపూజ్య చ ॥ ౨౧
అగ్రతో నిషసాదాథ విశ్వామిత్రస్య ధీమతః ।
అథ రామో మహాతేజాః విశ్వామిత్రం మహామునిం ॥ ౨౨
పప్రచ్ఛ నరశార్దూలః కౌతూహలసమన్వితః ।
భగవన్ కో న్వయం దేశః సమృద్ధవనశోభితః ॥ ౨౩
శ్రోతుమిచ్ఛామి భద్రం తే వక్తుమర్హసి తత్త్వతః ।
చోదితో రామవాక్యేన కథయామాస సువ్రతః ॥ ౨౪
తస్య దేశస్య నిఖిలం ఋషిమధ్యే మహాతపాః ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ఏకత్రింశస్సర్గః.

అథ ద్వాత్రింశస్సర్గః.

బ్రహ్మయోనిర్మహానాసీత్ కుశో నామ మహాతపాః ।
అక్లిష్టవ్రతధర్మజ్ఞః సజ్జనప్రతిపూజకః ॥ ౧
స మహాత్మా కులీనాయాం యుక్తాయాం సుగుణోల్బణాన్ ।
వైదర్భ్యాం జనయామాస చతురస్సదృశాన్ సుతాన్ ॥ ౨

కుశాంబం కుశనాభం చ ఆధూర్త్తరజసం వసుం ।
దీప్తియుక్తాన్ మహోత్సాహాన్ క్షత్రధర్మచికీర్షయా ॥ ౩
తానువాచ కుశః పుత్రాన్ ధర్మిష్ఠాన్ సత్యవాదినః ।
క్రియతాం పాలనం పుత్రాః ధర్మం ప్రాప్స్యథ పుష్కలం ॥ ౪
ఋషేస్తు వచనం శ్రుత్వా చత్వారో లోకసమ్మతాః ।
నివేశం చక్రిరే సర్వే పురాణాం నృవరాస్తదా ॥ ౫
కుశాంబస్తు మహాతేజాః కౌశాంబీమకరోత్ పురీం ।
కుశనాభస్తు ధర్మాత్మా పురం చక్రే మహోదయం ॥ ౬
ఆధూర్త్తరజసో రామ ధర్మారణ్యాం మహీపతిః ।
చక్రే పురవరం రాజా వసుశ్చక్రే గిరివ్రజం ॥ ౭
ఏషా వసుమతీ రామ వసోస్తస్య మహాత్మనః ।
ఏతే శైలవరాః పంచ ప్రకాశంతే సమంతతః ॥ ౮
సుమాగధీ నదీ రమ్యా మగధాద్విశ్రుతాఽఽయయౌ ।
పంచానాం శైలముఖ్యానాం మధ్యే మాలేవ శోభతే ॥ ౯
సైషా హి మాగధీ రామ వసోస్తస్య మహాత్మనః ।
పూర్వాభిచరితా రామ సుక్షేత్రా సస్యమాలినీ ॥ ౧౦
కుశనాభస్తు రాజర్షిః కన్యాశతమనుత్తమం ।
జనయామాస ధర్మాత్మా ఘృతాచ్యాం రఘునందన ॥ ౧౧
తాస్తు యౌవనశాలిన్యః రూపవత్యః స్వలంకృతాః ।
ఉద్యానభూమిమాగమ్య ప్రావృషీవ శతహ్రదాః ॥ ౧౨

గాయంత్యో నృత్యమానాశ్చ వాదయంత్యశ్చ సర్వశః ।
ఆమోదం పరమం జగ్ముః వరాభరణభూషితాః ॥ ౧౩
అథ తాశ్చారుసర్వాంగ్యః రూపేణాప్రతిమా భువి ।
ఉద్యానభూమిమాగమ్య తారా ఇవ ఘనాంతరే ॥ ౧౪
తాస్సర్వగుణసంపన్నాః రూపయౌవనసంయుతాః ।
దృష్ట్వా సర్వాత్మకో వాయుః ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౫
అహం వః కామయే సర్వాః భార్యా మమ భవిష్యథ ।
మానుషస్త్యజ్యతాం భావః దీర్ఘమాయురవాప్స్యథ ॥ ౧౬
చలం హి యౌవనం నిత్యం మానుషేషు విశేషతః ।
అక్షయ్యం యౌవనం ప్రాప్తాః అమర్యశ్చ భవిష్యథ ॥ ౧౭
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా వాయోరక్లిష్టకర్మణః ।
అపహాస్య తతో వాక్యం కన్యాశతమథాబ్రవీత్ ॥ ౧౮
అంతశ్చరసి భూతానాం సర్వేషాం త్వం సురోత్తమ ।
ప్రభావజ్ఞాః స్మ తే సర్వాః కిమస్మానవమన్యసే ॥ ౧౯
కుశనాభసుతాస్సర్వాః సమర్థాస్త్వాం సురోత్తమ ।
స్థానాచ్చ్యావయితుం దేవం రక్షామస్తు తపో వయం ॥ ౨౦
మా భూత్ స కాలో దుర్మేధః పితరం సత్యవాదినం ।
నావమన్యస్వ ధర్మేణ స్వయంవరముపాస్మహే ॥ ౨౧
పితా హి ప్రభురస్మాకం దైవతం పరమం హి సః ।
యస్య నో దాస్యతి పితా స నో భర్తా భవిష్యతి ॥ ౨౨

తాసాం తద్వచనం శ్రుత్వా వాయుః పరమకోపనః ।
ప్రవిశ్య సర్వగాత్రాణి బభంజ భగవాన్ ప్రభుః ॥ ౨౩
అరత్నిమాత్రాకృతయః భగ్నదర్పా భయార్దితాః ।
తాః కన్యా వాయునా భగ్నాః వివిశుర్నృపతేర్గృహం ॥ ౨౪
ప్రాపతన్ భువి సంభ్రాంతాః సలజ్జాస్సాశ్రులోచనాః ।
స చ తా దయితా దీనాః కన్యాః పరమశోభనాః ॥ ౨౫
దృష్ట్వా భగ్నాస్తదా రాజా సంభ్రాంత ఇదమబ్రవీత్ ।
కిమిదం కథ్యతాం పుత్ర్యః కో ధర్మమవమన్యతే ॥ ౨౬
కుబ్జాః కేన కృతాస్సర్వాః వేష్టంత్యో నాభిభాషథ ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి తం పుత్ర్యః యస్యేదం కర్మణః ఫలం ॥ ౨౭
ఏవం రాజా వినిశ్వస్య సమాధిం సందధే తతః ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ద్వాత్రింశస్సర్గః.

అథ త్రయస్త్రింశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా కుశనాభస్య ధీమతః ।
శిరోభిశ్చరణౌ స్పృష్ట్వా కన్యాశతమభాషత ॥ ౧
వాయుస్సర్వాత్మకో రాజన్ ప్రధర్షయితుమిచ్ఛతి ।
అశుభం మార్గమాస్థాయ న ధర్మం ప్రత్యవేక్షతే ॥ ౨
పితృమత్యః స్మ భద్రం తే స్వచ్ఛందే న వయం స్థితాః ।
పితరం నో వృణీష్వ త్వం యది నో దాస్యతే తవ ॥ ౩

తేన పాపానుబంధేన వచనం న ప్రతీచ్ఛతా ।
ఏవం బ్రువంత్యస్సర్వాః స్మ వాయునా నిహతా భృశం ॥ ౪
తాసాం తద్వచనం శ్రుత్వా రాజా పరమధార్మికః ।
ప్రత్యువాచ మహాతేజాః కన్యాశతమనుత్తమం ॥ ౫
క్షాంతం క్షమావతాం పుత్ర్యః కర్తవ్యం సుమహత్ కృతం ।
ఐకమత్యముపాగమ్య కులం చావేక్షితం మమ ॥ ౬
అలంకారో హి నారీణాం క్షమా తు పురుషస్య వా ।
దుష్కరం తచ్చ యత్ క్షాంతం త్రిదశేషు విశేషతః ॥ ౭
యాదృశీ వః క్షమా పుత్ర్యః సర్వాసామవిశేషతః ।
క్షమా దానం క్షమా యజ్ఞః క్షమా సత్యం హి పుత్రికాః ॥ ౮
క్షమా యశః క్షమా ధర్మః క్షమయా విష్ఠితం జగత్ ।
విసృజ్య కన్యాః కాకుత్స్థ రాజా త్రిదశవిక్రమః ॥ ౯
మంత్రజ్ఞో మంత్రయామాస ప్రదానం సహ మంత్రిభిః ।
దేశకాలా ప్రదానస్య సదృశే ప్రతిపాదనం ॥ ౧౦
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు చూళీ నామ మహామునిః ।
ఊర్ధ్వరేతాశ్శుభాచారః బ్రాహ్మం తప ఉపాగమత్ ॥ ౧౧
తప్యంతం తమృషిం తత్ర గంధర్వీ పర్యుపాసతే ।
సోమదా నామ భద్రం తే ఊర్మిళాతనయా తదా ॥ ౧౨
సా చ తం ప్రణతా భూత్వా శుశ్రూషణపరాయణా ।
ఉవాస కాలే ధర్మిష్ఠా తస్యాస్తుష్టోఽభవద్గురుః ॥ ౧౩

స చ తాం కాలయోగేన ప్రోవాచ రఘునందన ।
పరితుష్టోఽస్మి భద్రం తే కిం కరోమి తవ ప్రియం ॥ ౧౪
పరితుష్టం మునిం జ్ఞాత్వా గంధర్వీ మధురస్వరా ।
ఉవాచ పరమప్రీతా వాక్యజ్ఞా వాక్యకోవిదం ॥ ౧౫
లక్ష్మ్యా సముదితో బ్రాహ్మ్యా బ్రహ్మభూతో మహాతపాః ।
బ్రాహ్మేణ తపసా యుక్తం పుత్రమిచ్ఛామి ధార్మిక ॥ ౧౬
అపతిశ్చాస్మి భద్రం తే భార్యా చాస్మి న కస్యచిత్ ।
బ్రాహ్మేణోపగతాయాశ్చ దాతుమర్హసి మే సుతం ॥ ౧౭
తస్యాః ప్రసన్నో బ్రహ్మర్షిః దదౌ పుత్రమనుత్తమం ।
బ్రహ్మదత్త ఇతి ఖ్యాతం మానసం చూళినస్సుతం ॥ ౧౮
స రాజా సౌమదేయస్తు పురీమధ్యావసత్తదా ।
కాంపిల్యాం పరయా లక్ష్మ్యా దేవరాజో యథా దివం ॥ ౧౯
స బుద్ధిం కృతవాన్ రాజా కుశనాభస్సుధార్మికః ।
బ్రహ్మదత్తాయ కాకుత్స్థ దాతుం కన్యాశతం తదా ॥ ౨౦
తమాహూయ మహాతేజాః బ్రహ్మదత్తం మహీపతిః ।
దదౌ కన్యాశతం రాజా సుప్రీతేనాంతరాత్మనా ॥ ౨౧
యథాక్రమం తతః పాణిం జగ్రాహ రఘునందన ।
బ్రహ్మదత్తో మహీపాలః తాసాం దేవపతిర్యథా ॥ ౨౨
స్పృష్టమాత్రే తతః పాణౌ వికుబ్జా విగతజ్వరాః ।
యుక్తాః పరమయా లక్ష్మ్యా బభుః కన్యాశతం తదా ॥ ౨౩

స దృష్ట్వా వాయునా ముక్తాః కుశనాభో మహీపతిః ।
బభూవ పరమప్రీతః హర్షం లేభే పునః పునః ॥ ౨౪
కృతోద్వాహం తు రాజానం బ్రహ్మదత్తం మహీపతిః ।
సదారం ప్రేషయామాస సోపాధ్యాయగణం తదా ॥ ౨౫
సోమదాఽపి సుసంహృష్టా పుత్రస్య సదృశీం క్రియాం ।
యథాన్యాయం చ గంధర్వీ స్నుషాస్తాః ప్రత్యనందత ॥ ౨౬
దృష్ట్వా స్పృష్ట్వా చ తాః కన్యాః కుశనాభం ప్రశస్య చ ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-త్రయస్త్రింశస్సర్గః.

అథ చతుస్త్రింశస్సర్గః.

కృతోద్వాహే గతే తస్మిన్ బ్రహ్మదత్తే చ రాఘవ ।
అపుత్రః పుత్రలాభాయ పౌత్రీమిష్టిమకల్పయత్ ॥ ౧
ఇష్ట్యాం తు వర్తమానాయాం కుశనాభం మహీపతిం ।
ఉవాచ పరమోదారః కుశో బ్రహ్మసుతస్తదా ॥ ౨
పుత్ర తే సదృశః పుత్రః భవిష్యతి సుధార్మికః ।
గాధిం ప్రాప్స్యసి తేన త్వం కీర్తిం లోకే చ శాశ్వతీం ॥ 3
ఏవముక్త్వా కుశో రామ కుశనాభం మహీపతిం ।
జగామాకాశమావిశ్య బ్రహ్మలోకం సనాతనం ॥ ౪
కస్యచిత్త్వథ కాలస్య కుశనాభస్య ధీమతః ।
జజ్ఞే పరమధర్మిష్ఠః గాధిరిత్యేవ నామతః ॥ ౫

స పితా మమ కాకుత్స్థ గాధిః పరమధార్మికః ।
కుశవంశప్రసూతోఽస్మి కౌశికో రఘునందన ॥ ౬
పూర్వజా భగినీ చాపి మమ రాఘవ సువ్రత ।
నామ్నా సత్యవతీ నామ ఋచీకే ప్రతిపాదితా ॥ ౭
సశరీరా గతా స్వర్గం భర్తారమనువర్తినీ ।
కౌశికీ పరమోదారా ప్రవృత్తా చ మహానదీ ॥ ౮
దివ్యా పుణ్యోదకా రమ్యా హిమవంతముపాశ్రితా ।
లోకస్య హితకామార్థం ప్రవృత్తా భగినీ మమ ॥ ౯
తతోఽహం హిమవత్పార్శ్వే వసామి నిరతస్సుఖం ।
భగిన్యాం స్నేహసంయుక్తః కౌశిక్యాం రఘునందన ॥ ౧౦
సా తు సత్యవతీ పుణ్యా సత్యే ధర్మే ప్రతిష్ఠితా ।
పతివ్రతా మహాభాగా కౌశికీ సరితాం వరా ॥ ౧౧
అహం హి నియమాద్రామ హిత్వా తాం సముపాగతః ।
సిద్ధాశ్రమమనుప్రాప్య సిద్ధోఽస్మి తవ తేజసా ॥ ౧౨
ఏషా రామ మమోత్పత్తిః స్వస్య వంశస్య కీర్తితా ।
దేశస్య చ మహాబాహో యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి ॥ ౧౩
గతోఽర్ధరాత్రః కాకుత్స్థ కథాః కథయతో మమ ।
నిద్రామభ్యేహి భద్రం తే మాభూద్విఘ్నోఽధ్వనీహ నః ॥ ౧౪
నిష్పందాస్తరవస్సర్వే నిలీనా మృగపక్షిణః ।
నైశేన తమసా వ్యాప్తాః దిశశ్చ రఘునందన ॥ ౧౫

శనైర్వియుజ్యతే సంధ్యా నభో నేత్రైరివావృతం ।
నక్షత్రతారాగహనం జ్యోతిర్భిరవభాసతే ॥ ౧౬
ఉత్తిష్ఠతి చ శీతాంశుః శశీ లోకతమోనుదః ।
హ్లాదయన్ ప్రాణినాం లోకే మనాంసి ప్రభయా విభో ॥ ౧౭
నైశాని సర్వభూతాని ప్రచరంతి తతస్తతః ।
యక్షరాక్షససంఘాశ్చ రౌద్రాశ్చ పిశితాశనాః ॥ ౧౮
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః విరరామ మహామునిః ।
సాధు సాధ్వితి తం సర్వే మునయో హ్యభ్యపూజయన్ ॥ ౧౯
కుశికానామయం వంశః మహాన్ ధర్మపరస్సదా ।
బ్రహ్మోపమా మహాత్మానః కుశవంశ్యా నరోత్తమాః ॥ ౨౦
విశేషేణ భవానేవ విశ్వామిత్రో మహాయశః ।
కౌశికీ సరితాం శ్రేష్ఠా కులోద్యోతకరీ తవ ॥ ౨౧
ఇతి తైర్మునిశార్దూలైః ప్రశస్తః కుశికాత్మజః ।
నిద్రాముపాగమచ్ఛ్రీమాన్ అస్తం గత ఇవాంశుమాన్ ॥ ౨౨
రామోపి సహసౌమిత్రిః కించిదాగతవిస్మయః ।
ప్రశస్య మునిశార్దూలం నిద్రాం సముపసేవతే ॥ ౨౩

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - చతుస్త్రింశస్సర్గః

అథ పంచత్రింశస్సర్గః.

ఉపాస్య రాత్రిశేషం తు శోణాకూలే మహర్షిభిః ।
నిశాయాం సుప్రభాతాయాం విశ్వామిత్రోఽభ్యభాషత ॥ ౧

సుప్రభాతా నిశా రామ పూర్వా సంధ్యా ప్రవర్తతే ।
ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ భద్రం తే గమనాయాభిరోచయ ॥ ౨
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య కృత్వా పౌర్వాహ్ణికీం క్రియాం ।
గమనం రోచయామాస వాక్యం చేదమువాచ హ ॥ ౩
అయం శోణశ్శుభజలః గాధః పులినమండితః ।
కతరేణ పథా బ్రహ్మన్ సంతరిష్యామహే వయం ॥ ౪
ఏవముక్తస్తు రామేణ విశ్వామిత్రోఽబ్రవీదిదం ।
ఏష పంథా మయోద్దిష్టః యేన యాంతి మహర్షయః ॥ ౫
ఏవముక్తా మహర్షయో విశ్వామిత్రేణ ధీమతా ।
పశ్యంతస్తే ప్రయాతా వై వనాని వివిధాని చ ॥ ౬
తే గత్వా దూరమధ్వానం గతేఽర్ధదివసే తదా ।
జాహ్నవీం సరితాం శ్రేష్ఠాం దదృశుర్మునిసేవితాం ॥ ౭
తాం దృష్ట్వా పుణ్యసలిలాం హంససారససేవితాం ।
బభూవుర్ముదితాస్సర్వే మునయస్సహరాఘవాః ॥ ౮
తస్యాస్తీరే తతశ్చక్రుః త ఆవాసపరిగ్రహం ।
తతః స్నాత్వా యథాన్యాయం సంతర్ప్య పితృదేవతాః ॥ ౯
హుత్వా చైవాగ్నిహోత్రాణి ప్రాశ్య చామృతవద్ధవిః ।
వివిశుర్జాహ్నవీతీరే శుచౌ ముదితమానసాః ॥ ౧౦
విశ్వామిత్రం మహాత్మానం పరివార్య సమంతతః ।
అథ తత్ర తదా రామః విశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ ॥ ౧౧

భగవంచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛామి గంగాం త్రిపథగాం నదీం ।
త్రైలోక్యం కథమాక్రమ్య గతా నదనదీపతిం ॥ ౧౨
చోదితో రామవాక్యేన విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
వృద్ధిం జన్మ చ గంగాయాః వక్తుమేవోపచక్రమే ॥ ౧౩
శైలేంద్రో హిమవాన్నామ ధాతూనామాకరో మహాన్ ।
తస్య కన్యాద్వయం రామ రూపేణాప్రతిమం భువి ॥ ౧౪
యా మేరుదుహితా రామ తయోర్మాతా సుమధ్యమా ।
నామ్నా మనోరమా నామ పత్నీ హిమవతః ప్రియా ॥ ౧౫
తస్యాం గంగేయమభవత్ జ్యేష్ఠా హిమవతస్సుతా ।
ఉమా నామ ద్వితీయాఽభూత్ కన్యా తస్యైవ రాఘవ ॥౧౬
అథ జ్యేష్ఠాం సురాస్సర్వే దేవతార్థచికీర్షయా ।
శైలేంద్రం వరయామాసుః గంగాం త్రిపథగాం నదీం ॥ ౧౭
దదౌ ధర్మేణ హిమవాన్ తనయాం లోకపావనీం ।
స్వచ్ఛందపథగాం గంగాం త్రైలోక్యహితకామ్యయా ॥ ౧౮
ప్రతిగృహ్య తతో దేవాః త్రిలోకహితకారిణః ।
గంగామాదాయ తేఽగచ్ఛన్ కృతార్థేనాంతరాత్మనా ॥ ౧౯
యా చాన్యా శైలదుహితా కన్యాఽఽసీద్రఘునందన ।
ఉగ్రం సా వ్రతమాస్థాయ తపస్తేపే తపోధనా ॥ ౨౦
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తాం దదౌ శైలవరస్సుతాం ।
రుద్రాయాప్రతిరూపాయ ఉమాం లోకనమస్కృతాం ॥ ౨౧

ఏతే తే శైలరాజస్య సుతే లోకనమస్కృతే ।
గంగా చ సరితాం శ్రేష్ఠా ఉమా దేవీ చ రాఘవ ॥ ౨౨
ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం యథా త్రిపథగా నదీ ।
ఖం గతా ప్రథమం తాత గతిం గతిమతాం వర ॥ ౨౩
సైషా సురనదీ రమ్యా శైలేంద్రస్య సుతా తదా ।
సురలోకం సమారూఢా విపాపా జలవాహినీ ॥ ౨౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే పంచత్రింశస్సర్గః.

అథ షట్త్రింశస్సర్గః.

ఉక్తవాక్యే మునౌ తస్మిన్ ఉభౌ రాఘవలక్ష్మణౌ ।
ప్రతినంద్య కథాం వీరౌ ఊచతుర్మునిపుంగవం ॥ ౧
ధర్మయుక్తమిదం బ్రహ్మన్ కథితం పరమం త్వయా ।
దుహితుశ్శైలరాజస్య జ్యేష్ఠాయా వక్తుమర్హసి ॥ ౨
విస్తరం విస్తరజ్ఞోసి దివ్యమానుషసంభవం ।
త్రీన్ పథో హేతునా కేన ప్లావయేల్లోకపావనీ ॥ ౩
కథం గంగా త్రిపథగా విశ్రుతా సరిదుత్తమా ।
త్రిషు లోకేషు ధర్మజ్ఞ కర్మభిః కైస్సమన్వితా ॥ ౪
తథా బ్రువతి కాకుత్స్థే విశ్వామిత్రస్తపోధనః ।
నిఖిలేన కథాం సర్వాం ఋషిమధ్యే న్యవేదయత్ ॥ ౫

పురా రామ కృతోద్వాహః నీలకంఠో మహాతపాః ।
దృష్ట్వా చ స్పృహయా దేవీం మైథునాయోపచక్రమే ॥ ౬
శితికంఠస్య దేవస్య దివ్యం వర్షశతం గతం ।
న చాపి తనయో రామ తస్యామాసీత్ పరంతప ॥ ౭
తతో దేవాస్సముద్విగ్నాః పితామహపురోగమాః ।
యదిహోత్పద్యతే భూతం కస్తత్ప్రతిసహిష్యతే ॥ ౮
అభిగమ్య సురాస్సర్వే ప్రణిపత్యేదమబ్రువన్ ।
దేవదేవ మహాదేవ లోకస్యాస్య హితే రత ॥ ౯
సురాణాం ప్రణిపాతేన ప్రసాదం కర్తుమర్హసి ।
న లోకా ధారయిష్యంతి తవ తేజస్సురోత్తమ ॥ ౧౦
బ్రాహ్మేణ తపసా యుక్తః దేవ్యా సహ తపశ్చర ।
త్రైలోక్యహితకామార్థం తేజస్తేజసి ధారయ ॥ ౧౧
రక్ష సర్వానిమాన్ లోకాన్ నాలోకం కర్తుమర్హసి ।
దేవతానాం వచః శ్రుత్వా సర్వలోకమహేశ్వరః ॥ ౧౨
బాఢమిత్యబ్రవీత్ సర్వాన్ పునశ్చేదమువాచ హ ।
ధారయిష్యామ్యహం తేజః తేజస్యేవ సహోమయా ॥ ౧౩
త్రిదశాః పృథివీ చైవ నిర్వాణమధిగచ్ఛతు ।
యదిదం క్షుభితం స్థానాత్ మమ తేజో హ్యనుత్తమం ॥ ౧౪
ధారయిష్యతి కస్తన్మే బ్రువంతు సురసత్తమాః ।
ఏవముక్తాస్సురాస్సర్వే ప్రత్యూచుర్వృషభధ్వజం ॥ ౧౫

యత్తేజః క్షుభితం హ్యేతత్ తద్ధరా ధారయిష్యతి ।
ఏవముక్తస్సురపతిః ప్రముమోచ మహీతలే ॥ ౧౬
తేజసా పృథివీ యేన వ్యాప్తా సగిరికాననా ।
తతో దేవాః పునరిదం ఊచుశ్చాథ హుతాశనం ॥ ౧౭
ప్రవిశ త్వం మహాతేజః రౌద్రం వాయుసమన్వితః ।
తదగ్నినా పునర్వ్యాప్తం సంజాతః శ్వేతపర్వతః ॥ ౧౮
దివ్యం శరవణం చైవ పావకాదిత్యసన్నిభం ।
యత్ర జాతో మహాతేజాః కార్తికేయోఽగ్నిసంభవః ॥ ౧౯
అథోమాం చ శివం చైవ దేవాస్సర్షిగణాస్తదా ।
పూజయామాసురత్యర్థం సుప్రీతమనసస్తతః ॥ ౨౦
అథ శైలసుతా రామ త్రిదశానిదమబ్రవీత్ ।
అప్రియస్య కృతస్యాద్య ఫలం ప్రాప్స్యథ మే సురాః ॥ ౨౧
ఇత్యుక్త్వా సలిలం గృహ్య పార్వతీ భాస్కరప్రభా ।
సమన్యురశపత్ సర్వాన్ క్రోధసంరక్తలోచనా ॥ ౨౨
యస్మాన్నివారితా చైవ సంగతా పుత్రకామ్యయా ।
అపత్యం స్వేషు దారేషు తస్మాన్నోత్పాదయిష్యథ ॥ ౨౩
అద్య ప్రభృతి యుష్మాకం అప్రజాస్సంతు పత్నయః ।
ఏవముక్త్వా సురాన్ సర్వాన్ శశాప పృథివీమపి ॥ ౨౪
అవనే నైకరూపా త్వం బహుభార్యా భవిష్యసి ।
న చ పుత్రకృతాం ప్రీతిం మత్క్రోధకలుషీకృతా ॥ ౨౫

ప్రాప్స్యసి త్వం సుదుర్మేధే మమ పుత్రమనిచ్ఛతీ ।
తాన్ సర్వాన్ వ్రీడితాన్ దృష్ట్వా సురాన్ సురపతిస్తదా॥ ౨౬
గమనాయోపచక్రామ దిశం వరుణపాలితాం ।
స గత్వా తప ఆతిష్ఠత్ పార్శ్వే తస్యోత్తరే గిరౌ ॥ ౨౭
హిమవత్ప్రభవే శృంగే సహ దేవ్యా మహేశ్వరః ।
ఏష తే విస్తరో రామ శైలపుత్ర్యా నివేదితః ॥ ౨౮
గంగాయాః ప్రభవం చైవ శృణు మే సహలక్ష్మణ ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-షట్త్రింశస్సర్గః.

అథ సప్తత్రింశస్సర్గః.

తప్యమానే తపో దేవే దేవాస్సర్షిగణాః పురా ।
సేనాపతిమభీప్సంతః పితామహముపాగమన్ ॥ ౧
తతోఽబ్రువన్ సురాస్సర్వే భగవంతం పితామహం ।
ప్రణిపత్య సురాస్సర్వే సేంద్రాస్సాగ్నిపురోగమాః ॥ ౨
యో నస్సేనాపతిర్దేవ దత్తో భగవతా పురా ।
స న జాతోఽద్య భగవన్ అస్మదైవారిబర్హణః ॥ ౩
తత్పితా భగవాన్ శర్వః హిమవచ్ఛిఖరేఽద్య వై ।
తపః పరమమాస్థాయ తప్యతే స్మ సహోమయా ॥ ౪
యదత్రానంతరం కార్యం లోకానాం హితకామ్యయా ।
సంవిధత్స్వ విధానజ్ఞ త్వం హి నః పరమా గతిః ॥ ౫

దేవతానాం వచః శ్రుత్వా సర్వలోకపితామహః ।
సాంత్వయన్ మధురైర్వాక్యైః త్రిదశానిదమబ్రవీత్ ॥ ౬
శైలపుత్ర్యా యదుక్తం తత్ న ప్రజాస్సంతు పత్నిషు ।
తస్యా వచనమక్లిష్టం సత్యమేతన్న సంశయః ॥ ౭
ఇయమాకాశగా గంగా యస్యాం పుత్రం హుతాశనః ।
జనయిష్యతి దేవానాం సేనాపతిమరిందమం ॥ ౮
జ్యేష్ఠా శైలేంద్రదుహితా మానయిష్యతి తత్సుతం ।
ఉమాయాస్తద్బహుమతం భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౯
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య కృతార్థా రఘునందన ।
ప్రణిపత్య సురాస్సర్వే పితామహమపూజయన్ ॥ ౧౦
తే గత్వా పర్వతం రామ కైలాసం ధాతుమండితం ।
అగ్నిం నియోజయామాసుః పుత్రార్థం సర్వదైవతాః ॥ ౧౧
దేవకార్యమిదం దేవ సంవిధత్స్వ హుతాశన ।
శైలపుత్ర్యాం మహాతేజః గంగాయాం తేజ ఉత్సృజ ॥ ౧౨
దేవతానాం ప్రతిజ్ఞాయ గంగామభ్యేత్య పావకః ।
గర్భం ధారయ వై దేవి దేవతానామిదం ప్రియం ॥ ౧౩
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దివ్యం రూపమధారయత్ ।
దృష్ట్వా తన్మహిమానం సః సమంతాదవకీర్యత ॥ ౧౪
సమంతతస్తదా దేవీం అభ్యషించత పావకః ।
సర్వస్రోతాంసి పూర్ణాని గంగాయా రఘునందన ॥ ౧౫

తమువాచ తతో గంగా సర్వదేవపురోహితం ।
అశక్తా ధారణే దేవ తవ తేజస్సముద్ధతం ॥ ౧౬
దహ్యమానాఽగ్నినా తేన సంప్రవ్యథితచేతనా ।
అథాఽబ్రవీదిదం గంగాం సర్వదేవహుతాశనః ॥ ౧౭
ఇహ హైమవతే పాదే గర్భోఽయం సంనివేశ్యతాం ।
శ్రుత్వా త్వగ్నివచో గంగా తం గర్భమతిభాస్వరం ॥ ౧౮
ఉత్ససర్జ మహాతేజః స్రోతోభ్యో హి తదాఽనఘ ।
యదస్యా నిర్గతం తస్మాత్ తప్తజాంబూనదప్రభం ॥ ౧౯
కాంచనం ధరణీం ప్రాప్తం హిరణ్యమమలం శుభం ।
తామ్రం కార్ష్ణాయసం చైవ తైక్ష్ణ్యాదేవాభిజాయత ॥ ౨౦
మలం తస్యాభవత్తత్ర త్రపు సీసకమేవ చ ।
తదేతద్ధరణీం ప్రాప్య నానాధాతురవర్ధత ॥ ౨౧
నిక్షిప్తమాత్రే గర్భే తు తేజోభిరభిరంజితం ।
సర్వం పర్వతసన్నద్ధం సౌవర్ణమభవద్వనం ॥ ౨౨
జాతరూపమితి ఖ్యాతం తదా ప్రభృతి రాఘవ ।
సువర్ణం పురుషవ్యాఘ్ర హుతాశనసమప్రభం ॥ ౨౩
తృణవృక్షలతాగుల్మం సర్వం భవతి కాంచనం ।
తం కుమారం తతో జాతం సేంద్రాస్సహమరుద్గణాః ॥ ౨౪
క్షీరసంభావనార్థాయ కృత్తికాస్సమయోజయన్ ।
తాః క్షీరం జాతమాత్రస్య కృత్వా సమయముత్తమం ॥ ౨౫

దదుః పుత్రోఽయమస్మాకం సర్వాసామితి నిశ్చితాః ।
తతస్తు దేవతాస్సర్వాః కార్తికేయ ఇతి బ్రువన్ ॥ ౨౬
పుత్రస్త్రైలోక్యవిఖ్యాతః భవిష్యతి న సంశయః ।
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా స్కన్నం గర్భపరిస్రవే ॥ ౨౭
స్నాపయన్ పరయా లక్ష్మ్యా దీప్యమానం యథాఽనలం ।
స్కంద ఇత్యబ్రువన్ దేవాః స్కన్నం గర్భపరిస్రవాత్ ॥ ౨౮
కార్తికేయం మహాభాగం కాకుత్స్థ జ్వలనోపమం ।
ప్రాదుర్భూతం తతః క్షీరం కృత్తికానామనుత్తమం ॥ ౨౯
షణ్ణాం షడాననో భూత్వా జగ్రాహ స్తనజం పయః ।
గృహీత్వా క్షీరమేకాహ్నా సుకుమారవపుస్తదా ॥ 30
అజయత్ స్వేన వీర్యేణ దైత్యసైన్యగణాన్ విభుః ।
సురసేనాగణపతిం తతస్తమతులద్యుతిం ॥ 3౧
అభ్యషించన్ సురగణాః సమేత్యాగ్నిపురోగమాః ।
ఏష తే రామ గంగాయాః విస్తరోఽభిహితో మయా ॥ 3౨
కుమారసంభవశ్చైవ ధన్యః పుణ్యస్తథైవ చ ।
భక్తశ్చ యః కార్తికేయే కాకుత్స్థ భువి మానవః ॥ 33
ఆయుష్మాన్ పుత్రపౌత్రైశ్చ స్కందసాలోక్యతాం వ్రజేత్ ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - సప్తత్రింశస్సర్గః

అథ అష్టత్రింశస్సర్గః.

తాం కథాం కౌశికో రామే నివేద్య కుశికాత్మజః ।
పునరేవాపరం వాక్యం కాకుత్స్థమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧
అయోధ్యాధిపతిశ్శూరః పూర్వమాసీన్నరాధిపః ।
సగరో నామ ధర్మాత్మా ప్రజాకామస్స చాప్రజః ॥ ౨
వైదర్భదుహితా రామ కేశినీ నామ నామతః ।
జ్యేష్ఠా సగరపత్నీ సా ధర్మిష్ఠా సత్యవాదినీ ॥ ౩
అరిష్టనేమిదుహితా రూపేణాప్రతిమా భువి ।
ద్వితీయా సగరస్యాసీత్ పత్నీ సుమతిసంజ్ఞితా ॥ ౪
తాభ్యాం సహ తదా రాజా పత్నీభ్యాం తప్తవాంస్తపః ।
హిమవంతం సమాసాద్య భృగుప్రస్రవణే గిరౌ ॥ ౫
అథ వర్షశతే పూర్ణే తపసాఽఽరాధితో మునిః ।
సగరాయ వరం ప్రాదాత్ భృగుస్సత్యవతాం వరః ॥ ౬
అపత్యలాభస్సుమహాన్ భవిష్యతి తవానఘ ।
కీర్తిం చాప్రతిమాం లోకే ప్రాప్స్యసే పురుషర్షభ ॥ ౭
ఏకా జనయితా తాత పుత్రం వంశకరం తవ ।
షష్టిం పుత్రసహస్రాణి అపరా జనయిష్యతి ॥ ౮
భాషమాణం మహాత్మానం రాజపుత్ర్యౌ ప్రసాద్య తం ।
ఊచతుః పరమప్రీతే కృతాంజలిపుటే తదా ॥ ౯

ఏకః కస్యాస్సుతో బ్రహ్మన్ కా బహూన్ జనయిష్యతి ।
శ్రోతుమిచ్ఛావహే బ్రహ్మన్ సత్యమస్తు వచస్తవ ॥ ౧౦
తయోస్తద్వచనం శ్రుత్వా భృగుః పరమధార్మికః ।
ఉవాచ పరమాం వాణీం స్వచ్ఛందోఽత్ర విధీయతాం ॥ ౧౧
ఏకో వంశకరో వాఽస్తు బహవో వా మహాబలాః ।
కీర్తిమంతో మహోత్సాహాః కా వా కం వరమిచ్ఛతి ॥ ౧౨
మునేస్తు వచనం శ్రుత్వా కేశినీ రఘునందన ।
పుత్రం వంశకరం రామ జగ్రాహ నృపసన్నిధౌ ॥ ౧౩
షష్టిం పుత్రసహస్రాణి సుపర్ణభగినీ తదా ।
మహోత్సాహాన్ కీర్తిమతః జగ్రాహ సుమతిస్సుతాన్ ॥ ౧౪
ప్రదక్షిణమృషిం కృత్వా శిరసాఽభిప్రణమ్య చ ।
జగామ స్వపురం రాజా సభార్యో రఘునందన ॥ ౧౫
అథ కాలే గతే తస్మిన్ జ్యేష్ఠా పుత్రం వ్యజాయత ।
అసమంజ ఇతి ఖ్యాతం కేశినీ సగరాత్మజం ॥ ౧౬
సుమతిస్తు నరవ్యాఘ్ర గర్భతుంబం వ్యజాయత ।
షష్టిః పుత్రసహస్రాణి తుంబభేదాద్వినిస్సృతాః ॥ ౧౭
ఘృతపూర్ణేషు కుంభేషు ధాత్ర్యస్తాన్ సమవర్ధయన్ ।
కాలేన మహతా సర్వే యౌవనం ప్రతిపేదిరే ॥ ౧౮
అథ దీర్ఘేణ కాలేన రూపయౌవనశాలినః ।
షష్టిః పుత్రసహస్రాణి సగరస్యాభవంస్తదా ॥ ౧౯

స చ జ్యేష్ఠో నరశ్రేష్ఠ సగరస్యాత్మసంభవః ।
బాలాన్ గృహీత్వా తు జలే సరయ్వా రఘునందన ॥ ౨౦
ప్రక్షిప్య ప్రహసన్నిత్యం మజ్జతస్తాన్ సమీక్ష్య వై ।
ఏవం పాపసమాచారః సజ్జనప్రతిబాధకః ॥ ౨౧
పౌరాణామహితే యుక్తః పుత్రో నిర్వాసితః పురాత్ ।
తస్య పుత్రోఽంశుమాన్నామ అసమంజస్య వీర్యవాన్ ॥ ౨౨
సమ్మతస్సర్వలోకస్య సర్వస్యాపి ప్రియంవదః ।
తతః కాలేన మహతా మతిస్సమభిజాయత ॥ ౨౩
సగరస్య నరశ్రేష్ఠ యజేయమితి నిశ్చితా ।
స కృత్వా నిశ్చయం రామ సోపాధ్యాయగణస్తదా ॥ ౨౪
యజ్ఞకర్మణి వేదజ్ఞః యష్టుం సముపచక్రమే ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - అష్టత్రింశస్సర్గః.

అథ ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః.

విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా కథాన్తే రఘునందనః ।
ఉవాచ పరమప్రీతః మునిం దీప్తమివానలం ॥ ౧
శ్రోతుమిచ్ఛామి భద్రం తే విస్తరేణ కథామిమాం ।
పూర్వకో మే కథం బ్రహ్మన్ యజ్ఞం వై సముపాహరత్ ॥ ౨
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా కౌతూహలసమన్వితం ।
విశ్వామిత్రస్తు కాకుత్స్థం ఉవాచ ప్రహసన్నివ ॥ 3

శ్రూయతాం విస్తరో రామ సగరస్య మహాత్మనః ।
శంకరశ్వశురో నామ హిమవానచలోత్తమః ॥ ౪
వింధ్యపర్వతమాసాద్య నిరీక్షేతే పరస్పరం ।
తయోర్మధ్యే ప్రవృత్తోఽభూత్ యజ్ఞస్స పురుషోత్తమ ॥ ౫
స హి దేశో నరవ్యాఘ్ర ప్రశస్తో యజ్ఞకర్మణి ।
తస్యాశ్వచర్యాం కాకుత్స్థ దృఢధన్వా మహారథః ॥ ౬
అంశుమానకరోత్తాత సగరస్య మతే స్థితః ।
తస్య పర్వణి తం యజ్ఞం యజమానస్య వాసవః ॥ ౭
రాక్షసీం తనుమాస్థాయ యజ్ఞీయాశ్వమపాహరత్ ।
హ్రియమాణే తు కాకుత్స్థ తస్మిన్నశ్వే మహాత్మనః ॥ ౮
ఉపాధ్యాయగణాస్సర్వే యజమానమథాబ్రువన్ ।
అయం పర్వణి వేగేన యజ్ఞీయాశ్వోపనీయతే ॥ ౯
హర్తారం జహి కాకుత్స్థ హయశ్చైవోపనీయతాం ।
యజ్ఞచ్ఛిద్రం భవత్యేతత్ సర్వేషామశివాయ నః ॥ ౧౦
తత్తథా క్రియతాం రాజన్ యథాఽచ్ఛిద్రః క్రతుర్భవేత్ ।
ఉపాధ్యాయవచః శ్రుత్వా తస్మిన్ సదసి పార్థివః ॥ ౧౧
షష్టిం పుత్రసహస్రాణి వాక్యమేతదువాచ హ ।
గతిం పుత్రా న పశ్యామి రక్షసాం పురుషర్షభాః ॥ ౧౨
మంత్రపూతైర్మహాభాగైః ఆస్థితో హి మహాక్రతుః ।
తద్గచ్ఛత విచిన్వధ్వం పుత్రకా భద్రమస్తు వః ॥ ౧౩

సముద్రమాలినీం సర్వాం పృథివీమనుగచ్ఛత ।
ఏకైకయోజనం పుత్రాః విస్తారమధిగచ్ఛత ॥ ౧౪
యావత్తురగసందర్శః తావత్ ఖనత మేదినీం ।
తం చైవ హయహర్తారం మార్గమాణా మమాజ్ఞయా ॥ ౧౫
దీక్షితః పౌత్రసహితః సోపాధ్యాయగణో హ్యహం ।
ఇహ స్థాస్యామి భద్రం వః యావత్తురగదర్శనం ॥ ౧౬
ఇత్యుక్తా హృష్టమనసః రాజపుత్రా మహాబలాః ।
జగ్ముర్మహీతలం రామ పితుర్వచనయంత్రితాః ॥ ౧౭
యోజనాయామవిస్తారం ఏకైకో ధరణీతలం ।
బిభిదుః పురుషవ్యాఘ్రా వజ్రస్పర్శసమైర్నఖైః ॥ ౧౮
శూలైరశనికల్పైశ్చ హలైశ్చాపి సుదారుణైః ।
భిద్యమానా వసుమతీ ననాద రఘునందన ॥ ౧౯
నాగానాం వధ్యమానానాం అసురాణాం చ రాఘవ ।
రాక్షసానాం చ దుర్ధర్షః సత్వానాం నినదోఽభవత్ ॥ ౨౦
యోజనానాం సహస్రాణి షష్టిం తు రఘునందన ।
బిభిదుర్ధరణీం వీరాః రసాతలమనుత్తమం ॥ ౨౧
ఏవం పర్వతసంబాధం జంబూద్వీపం నృపాత్మజాః ।
ఖనంతో నరశార్దూల సర్వతః పరిచక్రముః ॥ ౨౨
తతో దేవాస్సగంధర్వాః సాసురాస్సహపన్నగాః ।
సంభ్రాంతమనసస్సర్వే పితామహముపాగమన్ ॥ ౨౩

తే ప్రసాద్య మహాత్మానం విషణ్ణవదనా స్తదా ।
ఊచుః పరమసంత్రస్తాః పితామహమిదం వచః ॥ ౨౪
భగవన్ పృథివీ సర్వా ఖన్యతే సగరాత్మజైః ।
బహవశ్చ మహాత్మానః హన్యంతే తలవాసినః ॥ ౨౫
అయం యజ్ఞహరోఽస్మాకం అనేనాశ్వోపనీయతే ।
ఇతి తే సర్వభూతాని నిఘ్నంతి సగరాత్మజాః ॥ ౨౬

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ఏకోనచత్వారింశస్సర్గః.

అథ చత్వారింశస్సర్గః.

దేవతానాం వచః శ్రుత్వా భగవాన్ వై పితామహః ।
ప్రత్యువాచ సుసంత్రస్తాన్ కృతాంతబలమోహితాన్ ॥ ౧
యస్యేయం వసుధా కృత్స్నా వాసుదేవస్య ధీమతః ।
కాపిలం రూపమాస్థాయ ధారయత్యనిశం ధరాం ॥ ౨
తస్య కోపాగ్నినా దగ్ధాః భవిష్యంతి నృపాత్మజాః ।
పృథివ్యాశ్చాపి నిర్భేదః దృష్ట ఏవ సనాతనః ॥ ౩
సగరస్య చ పుత్రాణాం వినాశో దీర్ఘజీవినాం ।
పితామహవచః శ్రుత్వా త్రయస్త్రింశదరిందమ ॥ ౪
దేవాః పరమసంహృష్టాః పునర్జగ్ముర్యథాగతం ।
సగరస్య చ పుత్రాణాం ప్రాదురాసీన్మహాత్మనాం ॥ ౫

పృథివ్యాం భిద్యమానాయాం నిర్ఘాతసమనిస్వనః ।
తతో భిత్త్వా మహీం సర్వే కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణం ॥ ౬
సహితాస్సాగరాస్సర్వే పితరం వాక్యమబ్రువన్ ।
పరిక్రాంతా మహీ సర్వా సత్త్వవంతశ్చ సూదితాః ॥ ౭
దేవదానవరక్షాంసి పిశాచోరగకిన్నరాః ।
న చ పశ్యామహేఽశ్వం తం అశ్వహర్తారమేవ చ ॥ ౮
కిం కరిష్యామ భద్రం తే బుద్ధిరత్ర విచార్యతాం ।
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా పుత్రాణాం రాజసత్తమః ॥ ౯
సమన్యురబ్రవీద్వాక్యం సగరో రఘునందన ।
భూయః ఖనత భద్రం వః నిర్భిద్య వసుధాతలం ॥ ౧౦
అశ్వహర్తారమాసాద్య కృతార్థాశ్చ నివర్తథ ।
పితుర్వచనమాసాద్య సగరస్య మహాత్మనః ॥ ౧౧
షష్టిః పుత్రసహస్రాణి రసాతలమభిద్రవన్ ।
ఖన్యమానే తతస్తస్మిన్ దదృశుః పర్వతోపమం ॥ ౧౨
దిశాగజం విరూపాక్షం ధారయంతం మహీతలం ।
సపర్వతవనాం కృత్స్నాం పృథివీం రఘునందన ॥ ౧౩
శిరసా ధారయామాస విరూపాక్షో మహాగజః ।
యదా పర్వణి కాకుత్స్థ విశ్రమార్థం మహాగజః ॥ ౧౪
ఖేదాచ్చాలయతే శీర్షం భూమికంపస్తదా భవేత్ ।
తం తే ప్రదక్షిణం కృత్వా దిశాపాలం మహాగజం ॥ ౧౫

మానయంతో హి తే రామ జగ్ముర్భిత్త్వా రసాతలం ।
తతః పూర్వాం దిశం భిత్త్వా దక్షిణాం బిభిదుః పునః ॥ ౧౬
దక్షిణస్యామపి దిశి దదృశుస్తే మహాగజం ।
మహాపద్మం మహాత్మానం సుమహత్పర్వతోపమం ॥ ౧౭
శిరసా ధారయంతం తే విస్మయం జగ్మురుత్తమం ।
తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా సగరస్య మహాత్మనః ॥ ౧౮
షష్టిః పుత్రసహస్రాణి పశ్చిమాం బిభిదుర్దిశం ।
పశ్చిమాయామపి దిశి మహాంతమచలోపమం ॥ ౧౯
దిశాగజం సౌమనసం దదృశుస్తే మహాబలాః ।
తం తే ప్రదక్షిణం కృత్వా పృష్ట్వా చాపి నిరామయం ॥ ౨౦
ఖనంతస్సముపక్రాంతాః దిశం హైమవతీం తతః ।
ఉత్తరస్యాం రఘుశ్రేష్ఠ దదృశుర్హిమపాండరం ॥ ౨౧
భద్రం భద్రేణ వపుషా ధారయంతం మహీమిమాం ।
సమాలభ్య తతస్సర్వే కృత్వా చైనం ప్రదక్షిణం ॥ ౨౨
షష్టిః పుత్రసహస్రాణి బిభిదుర్వసుధాతలం ।
తతః ప్రాగుత్తరాం గత్వా సాగరాః ప్రథితాం దిశం ॥ ౨౩
రోషాదభ్యఖనన్ సర్వే పృథివీం సగరాత్మజాః ।
తే తు సర్వే మహాత్మానః భీమవేగా మహాబలాః ॥ ౨౪
దదృశుః కపిలం తత్ర వాసుదేవం సనాతనం ।
హయం చ తస్య దేవస్య చరంతమవిదూరతః ॥ ౨౫

ప్రహర్షమతులం ప్రాప్తాః సర్వే తే రఘునందన ।
తే తం హయహరం జ్ఞాత్వా క్రోధపర్యాకులేక్షణాః ॥ ౨౬
ఖనిత్రలాంగలధరాః నానావృక్షశిలాధరాః ।
అభ్యధావంత సంక్రుద్ధాః తిష్ఠ తిష్ఠేతి చాబ్రువన్ ॥ ౨౭
అస్మాకం త్వం హి తురగం యజ్ఞీయం హృతవానసి ।
దుర్మేధస్త్వం హి సంప్రాప్తాన్ విద్ధి నస్సగరాత్మజాన్ ॥ ౨౮
శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం కపిలో రఘునందన ।
రోషేణ మహతాఽఽవిష్టః హుంకారమకరోత్తదా ॥ ౨౯
తతస్తేనాప్రమేయేన కపిలేన మహాత్మనా ।
భస్మరాశీకృతాస్సర్వే కాకుత్స్థ సగరాత్మజాః ॥ ౩౦

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-చత్వారింశస్సర్గః.

అథ ఏకచత్వారింశస్సర్గః.

పుత్రాంశ్చిరగతాన్ జ్ఞాత్వా సగరో రఘునందన ।
సప్తారమబ్రవీద్రాజా దీప్యమానం స్వతేజసా ॥ ౧
శూరశ్చ కృతవిద్యశ్చ పూర్వైస్తుల్యోఽసి తేజసా ।
పితౄణాం గతిమన్విచ్ఛ యేన చాశ్వోఽపవాహితః ॥ ౨
అంతర్భౌమాని సత్వాని వీర్యవంతి మహాంతి చ ।
తేషాం త్వం ప్రతిఘాతార్థం సాసిం గృహ్ణీష్వ కార్ముకం ॥ ౩

అభివాద్యాభివాద్యాంస్త్వం హత్వా విఘ్నకరానపి ।
సిద్ధార్థస్సన్నివర్తస్వ మమ యజ్ఞస్య పారగః ॥ ౪
ఏవముక్తోఽంశుమాన్ సమ్యక్ సగరేణ మహాత్మనా ।
ధనురాదాయ ఖడ్గం చ జగామ లఘువిక్రమః ॥ ౫
స ఖాతం పితృభిర్మార్గం అంతర్భౌమం మహాత్మభిః ।
ప్రాపద్యత నరశ్రేష్ఠ తేన రాజ్ఞాఽభిచోదితః ॥ ౬
దైత్యదానవరక్షోభిః పిశాచపతగోరగైః ।
పూజ్యమానం మహాతేజాః దిశాగజమపశ్యత ॥ ౭
స తం ప్రదక్షిణం కృత్వా పృష్ట్వా చాపి నిరామయం ।
పితౄన్ స పరిపప్రచ్ఛ వాజిహర్తారమేవ చ ॥ ౮
దిశాగజస్తు తచ్ఛ్రుత్వా ప్రత్యాహాంశుమతో వచః ।
ఆసమంజ కృతార్థస్త్వం సహాశ్వశ్శీఘ్రమేష్యసి ॥ ౯
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సర్వానేవ దిశాగజాన్ ।
యథాక్రమం యథాన్యాయం ప్రష్టుం సముపచక్రమే ॥ ౧౦
తైశ్చ సర్వైర్దిశాపాలైః వాక్యజ్ఞైర్వాక్యకోవిదైః ।
పూజితస్సహయశ్చైవ గంతాఽసీత్యభిచోదితః ॥ ౧౧
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా జగామ లఘువిక్రమః ।
భస్మరాశీకృతా యత్ర పితరస్తస్య సాగరాః ॥ ౧౨
స దుఃఖవశమాపన్నః త్వసమంజసుతస్తదా ।
చుక్రోశ పరమార్తస్తు వధాత్తేషాం సుదుఃఖితః ॥ ౧౩

యజ్ఞీయం చ హయం తత్ర చరంతమవిదూరతః ।
దదర్శ పురుషవ్యాఘ్రః దుఃఖశోకసమన్వితః ॥ ౧౪
స తేషాం రాజపుత్రాణాం కర్తుకామో జలక్రియాం ।
సలిలార్థీ మహాతేజాః న చాపశ్యజ్జలాశయం ॥ ౧౫
విసార్య నిపుణాం దృష్టిం తతోఽపశ్యత్ ఖగాధిపం ।
పితౄణాం మాతులం రామ సుపర్ణమనిలోపమం ॥ ౧౬
స చైనమబ్రవీద్వాక్యం వైనతేయో మహాబలః ।
మా శుచః పురుషవ్యాఘ్ర వధోఽయం లోకసమ్మతః ॥ ౧౭
కపిలేనాప్రమేయేన దగ్ధా హీమే మహాబలాః ।
సలిలం నార్హసి ప్రాజ్ఞ దాతుమేషాం హి లౌకికం ॥ ౧౮
గంగా హిమవతో జ్యేష్ఠా దుహితా పురుషర్షభ ।
తస్యాం కురు మహాబాహో పితౄణాం తు జలక్రియాం ॥ ౧౯
భస్మరాశీకృతానేతాన్ ప్లావయేల్లోకపావనీ ।
తయా క్లిన్నమిదం భస్మ గంగయా లోకకాంతయా ॥ ౨౦
షష్టిం పుత్రసహస్రాణి స్వర్గలోకం నయిష్యతి ।
గచ్ఛ చాశ్వం మహాభాగ తం గృహ్య పురుషర్షభ ॥ ౨౧
యజ్ఞం పైతామహం వీర సంవర్తయితుమర్హసి ।
సుపర్ణవచనం శ్రుత్వా సోఽంశుమానతివీర్యవాన్ ॥ ౨౨
త్వరితం హయమాదాయ పునరాయాన్మహాయశాః ।
తతో రాజానమాసాద్య దీక్షితం రఘునందన ॥ ౨౩

స్య వేదయద్యథావృత్తం సుపర్ణవచనం తథా ।
తచ్ఛ్రుత్వా ఘోరసంకాశం వాక్యమంశుమతో నృపః ॥ ౨౪
యజ్ఞం నిర్వర్తయామాస యథాకల్పం యథావిధి ।
స్వపురం చాగమచ్ఛ్రీమాన్ ఇష్టయజ్ఞో మహీపతిః ॥ ౨౫
గంగాయాశ్చాగమే రాజా నిశ్చయం నాధ్యగచ్ఛత ।
అకృత్వా నిశ్చయం రాజా కాలేన మహతా మహాన్ ॥ ౨౬
త్రింశద్వర్షసహస్రాణి రాజ్యం కృత్వా దివం గతః ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ఏకచత్వారింశస్సర్గః.

అథ ద్విచత్వారింశస్సర్గః.

కాలధర్మం గతే రామ సగరే ప్రకృతీజనాః ।
రాజానం రోచయామాసుః అంశుమంతం సుధార్మికం ॥ ౧
స రాజా సుమహానాసీత్ అంశుమాన్ రఘునందన ।
తస్య పుత్రో మహానాసీత్ దిలీప ఇతి విశ్రుతః ॥ ౨
తస్మిన్ రాజ్యం సమావేశ్య దిలీపే రఘునందన ।
హిమవచ్ఛిఖరే పుణ్యే తపస్తేపే సుదారుణం ॥ ౩
ద్వాత్రింశచ్చ సహస్రాణి వర్షాణి సుమహాయశాః ।
తపోవనం గతో రామ స్వర్గం లేభే తపోధనః ॥ ౪
దిలీపస్తు మహాతేజాః శ్రుత్వా పైతామహం వధం ।
దుఃఖోపహతయా బుద్ధ్యా నిశ్చయం నాధ్యగచ్ఛత ॥ ౫

కథం గంగావతరణం కథం తేషాం జలక్రియా ।
తారయేయం కథం చైనాన్ ఇతి చింతాపరోఽభవత్ ॥ ౬
తస్య చింతయతో నిత్యం ధర్మేణ విదితాత్మనః ।
పుత్రో భగీరథో నామ జజ్ఞే పరమధార్మికః ॥ ౭
దిలీపస్తు మహాతేజాః యజ్ఞైర్బహుభిరిష్టవాన్ ।
త్రింశద్వర్షసహస్రాణి రాజా రాజ్యమకారయత్ ॥ ౮
అగత్వా నిశ్చయం రాజా తేషాముద్ధరణం ప్రతి ।
వ్యాధినా నరశార్దూల కాలధర్మముపేయివాన్ ॥ ౯
ఇంద్రలోకం గతో రాజా స్వార్జితేనైవ కర్మణా ।
రాజ్యే భగీరథం పుత్రం అభిషిచ్య నరర్షభ ॥ ౧౦
భగీరథస్తు రాజర్షిః ధార్మికో రఘునందన ।
అనపత్యో మహాతేజాః ప్రజాకామస్స చాప్రజః ॥ ౧౧
మంత్రిష్వాధాయ తద్రాజ్యం గంగావతరణే రతః ।
స తపో దీర్ఘమాతిష్ఠత్ గోకర్ణే రఘునందన ॥ ౧౨
ఊర్ధ్వబాహుః పంచతపాః మాసాహారో జితేంద్రియః ।
తస్య వర్షసహస్రాణి ఘోరే తపసి తిష్ఠతః ॥ ౧౩
అతీతాని మహాబాహో తస్య రాజ్ఞో మహాత్మనః ।
సుప్రీతో భగవాన్ బ్రహ్మా ప్రజానాం పతిరీశ్వరః ॥ ౧౪
తతస్సురగణైస్సార్ధం ఉపాగమ్య పితామహః ।
భగీరథం మహాత్మానం తప్యమానమథాబ్రవీత్ ॥ ౧౫

భగీరథ మహాభాగ ప్రీతస్తేఽహం జనేశ్వర ।
తపసా చ సుతప్తేన వరం వరయ సువ్రత ॥ ౧౬

తమువాచ మహాతేజాః సర్వలోకపితామహం ।
భగీరథో మహాభాగః కృతాంజలిరుపస్థితః ॥ ౧౭

యది మే భగవన్ ప్రీతః యద్యస్తి తపసః ఫలం ।
సగరస్యాత్మజాస్సర్వే మత్తస్సలిలమాప్నుయుః ॥ ౧౮

గంగాయాస్సలిలక్లిన్నే భస్మన్యేషాం మహాత్మనాం ।
స్వర్గం గచ్ఛేయురత్యంతం సర్వే మే ప్రపితామహాః ॥ ౧౯

దేయా చ సంతతిర్దేవ నావసీదేత్ కులం చ నః ।
ఇక్ష్వాకూణాం కులే దేవ ఏష మేఽస్తు వరః పరః ॥ ౨౦

ఉక్తవాక్యం తు రాజానం సర్వలోకపితామహః ।
ప్రత్యువాచ శుభాం వాణీం మధురాం మధురాక్షరాం ॥ ౨౧

మనోరథో మహానేషః భగీరథ మహారథ ।
ఏవం భవతు భద్రం తే ఇక్ష్వాకుకులవర్ధన ॥ ౨౨

ఇయం హైమవతీ గంగా జ్యేష్ఠా హిమవతస్సుతా ।
తాం వై ధారయితుం శక్తః హరస్తత్ర నియుజ్యతాం ॥ ౨౩

గంగాయాః పతనం రాజన్ పృథివీ న సహిష్యతి ।
తాం వై ధారయితుం వీర నాన్యం పశ్యామి శూలినః ॥ ౨౪

తమేవముక్త్వా రాజానం గంగాం చాభాష్య లోకకృత్ ।
జగామ త్రిదివం దేవః సహ దేవైర్మరుద్గణైః ॥ ౨౫

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ద్విచత్వారింశస్సర్గః.

అథ త్రిచత్వారింశస్సర్గః.

దేవదేవే గతే తస్మిన్ సోఽంగుష్ఠాగ్రనిపీడితాం ।
కృత్వా వసుమతీం రామ సంవత్సరముపాసత ॥ ౧
ఊర్ధ్వబాహుర్నిరాలంబః వాయుభక్షో నిరాశ్రయః ।
అచలః స్థాణువత్ స్థిత్వా రాత్రందివమరిందమ ॥ ౨
అథ సంవత్సరే పూర్ణే సర్వలోకనమస్కృతః ।
ఉమాపతిః పశుపతిః రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౩
ప్రీతస్తేఽహం నరశ్రేష్ఠ కరిష్యామి తవ ప్రియం ।
శిరసా ధారయిష్యామి శైలరాజసుతామహం ॥ ౪
తతో హైమవతీ జ్యేష్ఠా సర్వలోకనమస్కృతా ।
తదా సాఽతిమహద్రూపం కృత్వా వేగం చ దుస్సహం ॥ ౫
ఆకాశాదపతద్రామ శివే శివశిరస్యుత ।
అచింతయచ్చ సా దేవీ గంగా పరమదుర్ధరా ॥ ౬
విశామ్యహం హి పాతాళం స్రోతసా గృహ్య శంకరం ।
తస్యాఽవలేపనం జ్ఞాత్వా క్రుద్ధస్తు భగవాన్ హరః ॥ ౭
తిరోభావయితుం బుద్ధిం చక్రే త్రిణయనస్తదా ।
సా తస్మిన్ పతితా పుణ్యా పుణ్యే రుద్రస్య మూర్ధని ॥ ౮
హిమవత్ప్రతిమే రామ జటామండలగహ్వరే ।
సా కథంచిన్మహీం గంతుం నాశక్నోద్యత్నమాస్థితా ॥ ౯

నైవ నిర్గమనం లేభే జటామండలమోహితా ।
తత్రైవాబంభ్రమద్దేవీ సంవత్సరగణాన్ బహూన్ ॥ ౧౦
తామపశ్యన్ పునస్తత్ర తపః పరమమాస్థితః ।
అనేన తోషితశ్చాభూత్ అత్యర్థం రఘునందన ॥ ౧౧
విససర్జ తతో గంగాం హరో బిందుసరః ప్రతి ।
తస్యాం విసృజ్యమానాయాం సప్త స్రోతాంసి జజ్ఞిరే ॥ ౧౨
హ్లాదినీ పావనీ చైవ నళినీ చ తథా పరా ।
తిస్రః ప్రాచీం దిశం జగ్ముః గంగాశ్శివజలాశ్శుభాః ॥ ౧౩
సుచక్షుశ్చైవ సీతా చ సింధుశ్చైవ మహానదీ ।
తిస్రస్త్వేతా దిశం జగ్ముః ప్రతీచీం తు శుభోదకాః ॥ ౧౪
సప్తమీ చాన్వగాత్తాసాం భగీరథమథో నృపం ।
భగీరథోపి రాజర్షిః దివ్యం స్యందనమాస్థితః ॥ ౧౫
ప్రాయాదగ్రే మహాతేజాః గంగా తం చాప్యనువ్రజత్ ।
గగనాచ్ఛంకరశిరః తతో ధరణిమాశ్రితా ॥ ౧౬
వ్యసర్పత జలం తత్ర తీవ్రశబ్దపురస్కృతం ।
మత్స్యకచ్ఛపసంఘైశ్చ శింశుమారగణైస్తథా ॥ ౧౭
పతద్భిః పతితైశ్చాన్యైః వ్యరోచత వసుంధరా ।
తతో దేవర్షిగంధర్వాః యక్షాస్సిద్ధగణాస్తదా ॥ ౧౮
వ్యలోకయంత తే తత్ర గగనాద్గాం గతాం తదా ।
విమానైర్నగరాకారైః హయైర్గజవరైస్తదా ॥ ౧౯

పారిప్లవగతైశ్చాపి దేవతాస్తత్ర విస్మితాః ।
తదద్భుతతమం లోకే గంగాపతనముత్తమం ॥ ౨౦
దిదృక్షవో దేవగణాః సమీయురమితౌజసః ।
సంపతద్భిస్సురగణైః తేషాం చాభరణౌజసా ॥ ౨౧
శతాదిత్యమివాభాతి గగనం గతతోయదం ।
శింశుమారోరగగణైః మీనైరపి చ చంచలైః ॥ ౨౨
విద్యుద్భిరివ నిక్షిప్తం ఆకాశమభవత్తదా ।
పాండరైస్సలిలోత్పీడైః కీర్యమాణైస్సహస్రధా ॥ ౨౩
శారదాభ్రైరివాకీర్ణం గగనం హంససంప్లవైః ।
క్వచిద్ద్రుతతరం యాతి కుటిలం క్వచిదాయతం ॥ ౨౪
వినతం క్వచిదుద్ధూతం క్వచిద్యాతి శనైశ్శనైః ।
సలిలేనైవ సలిలం క్వచిదభ్యాహతం పునః ॥ ౨౫
ముహురూర్ధ్వముఖం గత్వా పపాత వసుధాతలం ।
తచ్ఛంకరశిరోభ్రష్టం భ్రష్టం భూమితలే పునః ॥ ౨౬
వ్యరోచత తదా తోయం నిర్మలం గతకల్మషం ।
తత్ర దేవర్షిగంధర్వాః వసుధాతలవాసినః ॥ ౨౭
భవాంగపతితం తోయం పవిత్రమితి పస్పృశుః ।
శాపాత్ ప్రపతితా యే చ గగనాద్వసుధాతలం ॥ ౨౮
కృత్వా తత్రాభిషేకం తే బభూవుర్గతకల్మషాః ।
ధూతపాపాః పునస్తేన తోయేనాథ సుభాస్వతా ॥ ౨౯

పునరాకాశమావిశ్య స్వాన్ లోకాన్ ప్రతిపేదిరే ।
ముముదే ముదితో లోకః తేన తోయేన భాస్వతా ॥ ౩౦
కృతాభిషేకో గంగాయాం బభూవ విగతక్లమః ।
భగీరథోఽపి రాజర్షిః దివ్యం స్యందనమాస్థితః ॥ ౩౧
ప్రాయాదగ్రే మహాతేజాః తం గంగా పృష్ఠతోఽన్వగాత్ ।
దేవాస్సర్షిగణాస్సర్వే దైత్యదానవరాక్షసాః ॥ ౩౨
గంధర్వయక్షప్రవరాః సకిన్నరమహోరగాః ।
సర్వాశ్చాప్సరసో రామ భగీరథరథానుగాం ॥ ౩౩
గంగామన్వగమన్ ప్రీతాః సర్వే జలచరాశ్చ యే ।
యతో భగీరథో రాజా తతో గంగా యశస్వినీ ॥ ౩౪
జగామ సరితాం శ్రేష్ఠా సర్వపాపవినాశినీ ।
తతో హి యజమానస్య జహ్నోరద్భుతకర్మణః ॥ ౩౫
గంగా సంప్లావయామాస యజ్ఞవాటం మహాత్మనః ।
తస్యావలేపనం జ్ఞాత్వా క్రుద్ధో యజ్వా తు రాఘవ ॥ ౩౬
అపిబచ్చ జలం సర్వం గంగాయాః పరమాద్భుతం ।
తతో దేవాస్సగంధర్వాః ఋషయశ్చ సువిస్మితాః ॥ ౩౭
పూజయంతి మహాత్మానం జహ్నుం పురుషసత్తమం ।
గంగాం చాపి నయంతి స్మ దుహితృత్వే మహాత్మనః ॥ ౩౮
తతస్తుష్టో మహాతేజాః శ్రోత్రాభ్యామసృజత్ పునః ।
తస్మాజ్జహ్నుసుతా గంగా ప్రోచ్యతే జాహ్నవీతి చ ॥ ౩౯

జగామ చ పునర్గంగా భగీరథరథానుగా ।
సాగరం చాపి సంప్రాప్తా సా సరిచ్ఛ్రేష్ఠా తదా ॥ ౬౦
రసాతలముపాగచ్ఛత్ సిద్ధ్యర్థం తస్య కర్మణః ।
భగీరథోఽపి రాజర్షిః గంగామాదాయ యత్నతః ॥ ౬౧
పితామహాన్ భస్మకృతాన్ అపశ్యద్దీనచేతనః ।
అథ తద్భస్మనాం రాశిం గంగాసలిలముత్తమం ॥ ౬౨
ప్లావయద్ధూతపాప్మానః స్వర్గం ప్రాప్తా రఘూత్తమ ।
ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - త్రిచత్వారింశస్సర్గః.

అథ చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః.

స గత్వా సాగరం రాజా గంగయాఽనుగతస్తదా ।
ప్రవివేశ తలం భూమేః యత్ర తే భస్మసాత్ కృతాః ॥ ౧
భస్మన్యథాప్లుతే రామ గంగాయాస్సలిలేన వై ।
సర్వలోకప్రభుర్బ్రహ్మా రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨
తారితా నరశార్దూల దివం యాతాశ్చ దేవవత్ ।
షష్టిః పుత్రసహస్రాణి సగరస్య మహాత్మనః ॥ 3
సాగరస్య జలం లోకే యావత్ స్థాస్యతి పార్థివ ।
సగరస్యాత్మజాస్తావత్ స్వర్గే స్థాస్యంతి దేవవత్ ॥ ౪
ఇయం చ దుహితా జ్యేష్ఠా తవ గంగా భవిష్యతి ।
త్వత్కృతేన చ నామ్నాఽథ లోకే స్థాస్యతి విశ్రుతా ॥ ౫

గంగా త్రిపథగా రాజ౯ దివ్యా భాగీరథీతి చ ।
త్రీ౯ పథో భావయంతీతి తత స్త్రిపథగా స్మృతా ॥ ౬
పితామహానాం సర్వేషాం త్వమత్ర మనుజాధిప ।
కురుష్వ సలిలం రాజ౯ ప్రతిజ్ఞామపవర్జయ ॥ ౭
పూర్వకేణ హి తే రాజ౯ తేనాతియశసా తదా ।
ధర్మిణాం ప్రవరేణాపి నైష ప్రాప్తో మనోరథః ॥ ౮
తథైవాంశుమతా తాత లోకేఽప్రతిమతేజసా ।
గంగాం ప్రార్థయతా నేతుం ప్రతిజ్ఞా నాపవర్జితా ॥ ౯
రాజర్షిణా గుణవతా మహర్షిసమతేజసా ।
మత్తుల్యతపసా చైవ క్షత్రధర్మస్థితేన చ ॥ ౧౦
దిలీపేన మహాభాగ తవ పిత్రాఽతితేజసా ।
పునర్న శంకితా నేతుం గంగాం ప్రార్థయతాఽనఘ ॥ ౧౧
సా త్వయా సమతిక్రాంతా ప్రతిజ్ఞా పురుషర్షభ ।
ప్రాప్తోసి పరమం లోకే యశః పరమసంమతం ॥ ౧౨
యచ్చ గంగావతరణం త్వయా కృతమరిందమ ।
అనేన చ భవా౯ ప్రాప్తః ధర్మస్యాయతనం మహత్ ॥ ౧౩
ప్లావయస్వ త్వమాత్మానం నరోత్తమ సదోచితే ।
సలిలే పురుషవ్యాఘ్ర శుచిః పుణ్యఫలో భవ ॥ ౧౪
పితామహానాం సర్వేషాం కురుష్వ సలిలక్రియాం ।
స్వస్తి తేఽస్తు గమిష్యామి స్వం లోకం గమ్యతాం నృప ॥ ౧౫

ఇత్యేవముక్త్వా దేవేశః సర్వలోకపితామహః ।
యథాగతం తథాఽగచ్ఛత్ దేవలోకం మహాయశాః ॥ ౧౬
భగీరథోపి రాజర్షిః కృత్వా సలిలముత్తమం ।
యథాక్రమం యథాన్యాయం సాగరాణాం మహాయశాః ॥ ౧౭
కృతోదకశ్శుచీ రాజా స్వపురం ప్రవివేశ హ ।
సమృద్ధార్థో రఘుశ్రేష్ఠ స్వరాజ్యం ప్రశశాస హ ॥ ౧౮
ప్రముమోద హ లోకస్తం నృపమాసాద్య రాఘవ ।
నష్టశోకస్సమృద్ధార్థః బభూవ విగతజ్వరః ॥ ౧౯
ఏష తే రామ గంగాయాః విస్తరోఽభిహితో మయా ।
స్వస్తి ప్రాప్నుహి భద్రం తే సంధ్యాకాలోఽతివర్తతే ॥ ౨౦
ధన్యం యశస్యమాయుష్యం పుత్ర్యం స్వర్గ్యమతీవ చ ।
యశ్శ్రావయతి విప్రేషు క్షత్రియేష్వితరేషు చ ॥ ౨౧
ప్రీయంతే పితరస్తస్య ప్రీయంతే దైవతాని చ ।
ఇదమాఖ్యానమవ్యగ్రః గంగాఽవతరణం శుభం ॥ ౨౨
యశ్శృణోతి చ కాకుత్స్థ సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్ ।
సర్వే పాపాః ప్రణశ్యంతి ఆయుః కీర్తిశ్చ వర్ధతే ॥ ౨౩

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - చతుశ్చత్వారింశస్సర్గః.

అథ పంచచత్వారింశస్సర్గః.

విశ్వామిత్రవచశ్శ్రుత్వా రాఘవస్సహలక్ష్మణః ।
విస్మయం పరమం గత్వా విశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ ॥ ౧

అత్యద్భుతమిదం బ్రహ్మన్ కథితం పరమం త్వయా ।
గంగాఽవతరణం పుణ్యం సాగరస్యాపి పూరణం ॥ ౨
తస్య సా శర్వరీ సర్వా సహ సౌమిత్రిణా తదా ।
జగామ చింతయానస్య విశ్వామిత్రకథాం శుభాం ॥ ౩
తతః ప్రభాతే విమలే విశ్వామిత్రం మహామునిం ।
ఉవాచ రాఘవో వాక్యం కృతాహ్నికమరిందమః ॥ ౪
గతా భగవతీ రాత్రిః శ్రోతవ్యం పరమం శ్రుతం ।
క్షణభూతేవ నో రాత్రిః సంవృత్తేయం మహాతపః ॥ ౫
ఇమాం చింతయతస్సర్వాం నిఖిలేన కథాం తవ ।
తరామ సరితాం శ్రేష్ఠాం పుణ్యాం త్రిపథగాం నదీం ॥ ౬
నౌరేషా హి సుఖాస్తీర్ణా ఋషీణాం పుణ్యకర్మణాం ।
భగవంతమిహ ప్రాప్తం జ్ఞాత్వా త్వరితమాగతా ॥ ౭
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్య మహాత్మనః ।
సంతారం కారయామాస సర్షిసంఘస్సరాఘవః ॥ ౮
ఉత్తరం తీరమాసాద్య సంపూజ్యర్షిగణం తదా ।
గంగాకూలే నివిష్టాస్తే విశాలాం దదృశుః పురీం ॥ ౯
తతో మునివరస్తూర్ణం జగామ సహరాఘవః ।
విశాలాం నగరీం రమ్యాం దివ్యాం స్వర్గోపమాం తదా ॥ ౧౦
అథ రామో మహాప్రాజ్ఞః విశ్వామిత్రం మహామునిం ।
పప్రచ్ఛ ప్రాంజలిర్భూత్వా విశాలాముత్తమాం పురీం ॥ ౧౧

కతరో రాజవంశోఽయం విశాలాయాం మహామునే ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి భద్రం తే పరం కౌతూహలం హి మే ॥ ౧౨
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రామస్య మునిపుంగవః ।
ఆఖ్యాతుం తత్ సమారేభే విశాలస్య పురాతనం ॥ ౧౩
శ్రూయతాం రామ శక్రస్య కథాం కథయతశ్శుభాం ।
అస్మిన్ దేశే తు యద్వృత్తం శృణు తత్త్వేన రాఘవ ॥ ౧౪
పూర్వం కృతయుగే రామ దితేః పుత్రా మహాబలాః ।
అదితేశ్చ మహాభాగ వీర్యవంతస్సుధార్మికాః ॥ ౧౫
తతస్తేషాం నరశ్రేష్ఠ బుద్ధిరాసీన్మహాత్మనాం ।
అమరా అజరాశ్చైవ కథం స్యామ నిరామయాః ॥ ౧౬
తేషాం చింతయతాం రామ బుద్ధిరాసీన్మహాత్మనాం ।
క్షీరోదమథనం కృత్వా రసం ప్రాప్స్యామ తత్ర వై ॥ ౧౭
తతో నిశ్చిత్య మథనం యోక్త్రం కృత్వా చ వాసుకిం ।
మంథానం మందరం కృత్వా మమంథురమితౌజసః ॥ ౧౮
అథ వర్షసహస్రేణ యోక్త్రసర్పశిరాంసి చ ।
వమంత్యతివిషం తత్ర దదంశుర్దశనైశ్శిలాః ॥ ౧౯
ఉత్పపాతాగ్నిసంకాశం హాలాహలమహావిషం ।
తేన దగ్ధం జగత్ సర్వం సదేవాసురమానుషం ॥ ౨౦
అథ దేవా మహాదేవం శంకరం శరణార్థినః ।
జగ్ముః పశుపతిం రుద్రం త్రాహి త్రాహీతి తుష్టువుః ॥ ౨౧

ఏవముక్తస్తతో దేవైః దేవదేవేశ్వరః ప్రభుః ।
ప్రాదురాసీత్తతోఽత్రైవ శంఖచక్రధరో హరిః ॥ ౨౨
ఉవాచైనం స్మితం కృత్వా రుద్రం శూలభృతం హరిః ।
దైవతైర్మథ్యమానే తు యత్పూర్వం సముపస్థితం ॥ ౨౩
తత్త్వదీయం సురశ్రేష్ఠ సురాణామగ్రజోఽసి యత్ ।
అగ్రపూజామిమాం మత్వా గృహాణేదం విషం ప్రభో ॥ ౨౪
ఇత్యుక్త్వా చ సురశ్రేష్ఠః తత్రైవాంతరధీయత ।
దేవతానాం భయం దృష్ట్వా శ్రుత్వా వాక్యం తు శార్ఙ్గిణః ॥
హాలాహలం విషం ఘోరం స జగ్రాహామృతోపమం ।
దేవాన్ విసృజ్య దేవేశః జగామ భగవాన్ హరః ॥ ౨౬
తతో దేవాసురాస్సర్వే మమంథూ రఘునందన ।
ప్రవివేశాథ పాతాళం మంథానః పర్వతోఽనఘ ॥ ౨౭
తతో దేవాస్సగంధర్వాః తుష్టువుర్మధుసూదనం ।
త్వం గతిస్సర్వభూతానాం విశేషేణ దివౌకసాం ॥ ౨౮
పాలయాస్మాన్ మహాబాహో గిరిముద్ధర్తుమర్హసి ।
ఇతి శ్రుత్వా హృషీకేశః కామఠం రూపమాస్థితః ॥ ౨౯
పర్వతం పృష్ఠతః కృత్వా శిశ్యే తత్రోదధౌ హరిః ।
పర్వతాగ్రం తు లోకాత్మా హస్తేనాక్రమ్య కేశవః ॥ ౩౦
దేవానాం మధ్యతః స్థిత్వా మమంథ పురుషోత్తమః ।
అథ వర్షసహస్రేణ సదండస్సకమండలుః ॥ ౩౧

పూర్వం ధన్వంతరిర్నామ అప్సరాశ్చ సువర్చసః ।
అప్సు నిర్మథనాదేవ రస స్తస్మాద్వర స్త్రియః ॥ ౩౨
ఉత్పేతుర్మనుజ శ్రేష్ఠ తస్మాదప్సరసోఽభవన్ ।
షష్టిః కోట్యోఽభవంస్తాసాం అప్సరాణాం సువర్చసాం ॥ ౩౩
అసంఖ్యేయాస్తు కాకుత్స్థ యాస్తాసాం పరిచారికాః ।
న తాః స్మ పరిగృహ్ణంతి సర్వే తే దేవదానవాః ॥ ౩౪
అప్రతిగ్రహణాత్తాశ్చ సర్వాస్సాధారణాః స్మృతాః ।
వరుణస్య తతః కన్యా వారుణీ రఘునందన ॥ ౩౫
ఉత్పపాత మహాభాగా మార్గమాణా పరిగ్రహం ।
దితేః పుత్రా న తాం రామ జగృహుర్వరుణాత్మజాం ॥ ౩౬
అదితేస్తు సుతా వీర జగృహుస్తామనిందితాం ।
అసురాస్తేన దైతేయాః సురాస్తేనాదితేస్సుతాః ॥ ౩౭
హృష్టాః ప్రముదితాశ్చాసన్ వారుణీగ్రహణాత్ సురాః ।
ఉచ్చైశ్శ్రవా హయశ్రేష్ఠః మణిరత్నం చ కౌస్తుభం ॥ ౩౮
ఉదతిష్ఠన్నర శ్రేష్ఠ తథైవామృతముత్తమం ।
అథ తస్య కృతే రామ మహానాసీత్ కులక్షయః ॥ ౩౯
అదితేస్తు తతః పుత్రాః దితేః పుత్రానసూదయన్ ।
ఏకతోఽభ్యాగమన్ సర్వే హ్యసురా రాక్షసైస్సహ ॥ ౪౦
యుద్ధమాసీన్మహాఘోరం వీర త్రైలోక్యమోహనం ।
యదా క్షయం గతం సర్వం తదా విష్ణుర్మహాబలః ॥ ౪౧

అమృతం సోఽపహరత్తూర్ణం మాయామాస్థాయ మోహినీం ।
యే గతాఽభిముఖం విష్ణుం అక్షయం పురుషోత్తమం ॥ ౪౨
సంపిష్టాస్తే తదా యుద్ధే విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
అదితేరాత్మజా వీరాః దితేః పుత్రాన్ నిజఘ్నిరే ॥ ౪౩
తస్మిన్ ఘోరే మహాయుద్ధే దైతేయాదిత్యయోర్భృశం ।
నిహత్య దితిపుత్రాంశ్చ రాజ్యం ప్రాప్య పురందరః ॥ ౪౪
శశాస ముదితో లోకాన్ సర్షిసంఘాన్ సచారణాన్ ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - పంచచత్వారింశస్సర్గః.

అథ షట్చత్వారింశస్సర్గః.

హతేషు తేషు పుత్రేషు దితిః పరమదుఃఖితా ।
మారీచం కాశ్యపం రామ భర్తారమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧
హతపుత్రాఽస్మి భగవన్ తవ పుత్రైర్మహాబలైః ।
శక్రహంతారమిచ్ఛామి పుత్రం దీర్ఘతపోర్జితం ॥ ౨
సాఽహం తపశ్చరిష్యామి గర్భం మే దాతుమర్హసి ।
బలవంతం మహేష్వాసం స్థితిజ్ఞం సమదర్శినం ॥ ౩
ఈశ్వరం శక్రహంతారం త్వమనుజ్ఞాతుమర్హసి ।
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా మారీచః కాశ్యపస్తదా ॥ ౪
ప్రత్యువాచ మహాతేజాః దితిం పరమదుఃఖితాం ।
ఏవం భవతు భద్రం తే శుచిర్భవ తపోధనే ॥ ౫

జనయిష్యసి పుత్రం త్వం శక్రహంతారమాహవే ।
పూర్ణేవర్షసహస్రె తు శుచిర్యది భవిష్యసి ॥ ౬
పుత్రం త్రైలోక్యభర్తారం మత్తస్త్వం జనయిష్యసి ।
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః పాణినా స మమార్జ తాం ॥ ౭
సమాలభ్య తతః స్వస్తీత్యుక్త్వా స తపసే యయౌ ।
గతే తస్మిన్నరశ్రేష్ఠ దితిః పరమహర్షితా ॥ ౮
కుశప్లవనమాసాద్య తపస్తేపే సుదారుణం ।
తపస్తస్యాం హి కుర్వంత్యాం పరిచర్యాం చకార హ ॥ ౯
సహస్రాక్షో నరశ్రేష్ఠ పరయా గుణసంపదా ।
అగ్నిం కుశాన్ కాష్ఠమపః ఫలం మూలం తథైవ చ ॥ ౧౦
న్యవేదయత్ సహస్రాక్షః యచ్చాన్యదపి కాంక్షితం ।
గాత్రసంవాహనైశ్చైవ శ్రమాపనయనైస్తథా ॥ ౧౧
శక్రస్సర్వేషు కాలేషు దితిం పరిచచార హ ।
అథ వర్షసహస్రే తు దశోనే రఘునందన ॥ ౧౨
దితిః పరమసంప్రీతా సహస్రాక్షమథాబ్రవీత్ ।
యాచితేన సురశ్రేష్ఠ తవ పిత్రా మహాత్మనా ॥ ౧౩
వరో వర్షసహస్రాంతె దత్తో మమ సుతం ప్రతి ।
తపశ్చరంత్యా వర్షాణి దశ వీర్యవతాం వర ॥ ౧౪
అవశిష్టాని భద్రం తే భ్రాతరం ద్రక్ష్యసె తతః ।
తమహం త్వత్కృతే పుత్ర సమాధాస్యే జయోత్సుకం ॥ ౧౫

త్రైలోక్యవిజయం పుత్రం సహ భోక్ష్యసి విజ్వరః ।
ఏవముక్త్వా దితిశ్శక్రం ప్రాప్తే మధ్యం దివాకరే ॥ ౧౬
నిద్రయాఽపహృతా దేవీ పాదౌ కృత్వాఽథ శీర్షతః ।
దృష్ట్వా తామశుచిం శక్రః పాదతః కృతమూర్ధజాం ॥ ౧౭
శిరస్థానే కృతౌ పాదౌ జహాస చ ముమోద చ ।
తస్యాశ్శరీరవివరం వివేశ చ పురందరః ॥ ౧౮
గర్భం చ సప్తధా రామ బిభేద పరమాత్మవాన్ ।
భిద్యమానస్తతో గర్భః వజ్రేణ శతపర్వణా ॥ ౧౯
రురోద సుస్వరం రామ తతో దితిరబుధ్యత ।
మా రుదో మా రుదశ్చేతి గర్భం శక్రోఽభ్యభాషత ॥ ౨౦
బిభేద చ మహాతేజాః రుదంతమపి వాసవః ।
న హంతవ్యో న హంతవ్యః ఇత్యేవం దితిరబ్రవీత్ ॥ ౨౧
నిష్పపాత తతశ్శక్రః మాతుర్వచనగౌరవాత్ ।
ప్రాంజలిర్వజ్రసహితః దితిం శక్రోఽభ్యభాషత ॥ ౨౨
అశుచిర్దేవి సుప్తాఽసి పాదయోః కృతమూర్ధజా ।
తదంతరమహం లబ్ధ్వా శక్రహంతారమాహవే ॥ ౨౩
అభిదం సప్తధా దేవి తన్మే త్వం క్షంతుమర్హసి ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే–షట్చత్వారింశస్సర్గః.

అథ సప్తచత్వారింశస్సర్గః.

సప్తధా తు కృతే గర్భే దితిః పరమదుఃఖితా ।
సహస్రాక్షం దురాధర్షం వాక్యం సానునయాఽబ్రవీత్ ॥ ౧
మమాపరాధాద్గర్భోఽయం సప్తధా విఫలీకృతః ।
నాపరాధోఽస్తి దేవేశ తవాత్ర బలసూదన ॥ ౨
ప్రియం తు కర్తుమిచ్ఛామి మమ గర్భవిపర్యయే ।
మారుతాం సప్తసప్తానాం స్థానపాలా భవంత్విమే ॥ ౩
వాతస్కంధా ఇమే సప్త చరంతు దివి పుత్రక ।
మరుతా ఇతి విఖ్యాతాః దివ్యరూపా మమాత్మజాః ॥ ౪
బ్రహ్మలోకం చరత్వేకః ఇంద్రలోకం తథా పరః ।
దివి వాయురితి ఖ్యాతః తృతీయోపి మహాయశాః ॥ ౫
చత్వారస్తు సురశ్రేష్ఠ దిశో వై తవ శాసనాత్ ।
సంచరిష్యంతు భద్రం తే దేవభూతా మమాత్మజాః ॥ ౬
త్వత్కృతేనైవ నామ్నా చ మారుతా ఇతి విశ్రుతాః ।
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా సహస్రాక్షః పురందరః ॥ ౭
ఉవాచ ప్రాంజలిర్వాక్యం దితిం బలనిషూదనః ।
సర్వమేతద్యథోక్తం తే భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౮
విచరిష్యంతి భద్రం తే దేవభూతాస్తవాత్మజాః ।
ఏవం తౌ నిశ్చయం కృత్వా మాతాపుత్రౌ తపోవనే ॥ ౯

జగ్మతుస్త్రిదివం రామ కృతార్థావితి నశ్శ్రుతం ।
ఏష దేశస్స కాకుత్స్థ మహేంద్రాధ్యుషితః పురా ॥ ౧౦
దితిం యత్ర తపస్సిద్ధాం ఏవం పరిచచార సః ।
ఇక్ష్వాకోస్తు నరవ్యాఘ్ర పుత్రః పరమధార్మికః ॥ ౧౧
అలంబుసాయాముత్పన్నః విశాల ఇతి విశ్రుతః ।
తేన చాసీదిహ స్థానే విశాలేతి పురీ కృతా ॥ ౧౨
విశాలస్య సుతో రామ హేమచంద్రో మహాబలః ।
సుచంద్ర ఇతి విఖ్యాతః హేమచంద్రాదనంతరః ॥ ౧౩
సుచంద్రతనయో రామ ధూమ్రాశ్వ ఇతి విశ్రుతః ।
ధూమ్రాశ్వతనయశ్చాపి సృంజయస్సమపద్యత ॥ ౧౪
సృంజయస్య సుతః శ్రీమాన్ సహదేవః ప్రతాపవాన్ ।
కుశాశ్వస్సహదేవస్య పుత్రః పరమధార్మికః ॥ ౧౫
కుశాశ్వస్య మహాతేజాః సోమదత్తః ప్రతాపవాన్ ।
సోమదత్తస్య పుత్రస్తు కాకుత్స్థ ఇతి విశ్రుతః ॥ ౧౬
తస్య పుత్రో మహాతేజాః సంప్రత్యేష పురీమిమాం ।
ఆవసత్యమరప్రఖ్యః సుమతిర్నామ దుర్జయః ॥ ౧౭
ఇక్ష్వాకోస్తు ప్రసాదేన సర్వే వైశాలికా నృపాః ।
దీర్ఘాయుషో మహాత్మానః వీర్యవంతస్సుధార్మికాః ॥ ౧౮
ఇహాద్య రజనీం రామ సుఖం వత్స్యామహే వయం ।
శ్వః ప్రభాతే నరశ్రేష్ఠ జనకం ద్రష్టుమర్హసి ॥ ౧౯

సుమతిస్తు మహాతేజాః విశ్వామిత్రముపాగతం ।
శ్రుత్వా నరవరశ్రేష్ఠః ప్రత్యుద్గచ్ఛన్మహాయశాః ॥ ౨౦
పూజాం చ పరమాం కృత్వా సోపాధ్యాయస్సబాంధవః ।
ప్రాంజలిః కుశలం పృష్ట్వా విశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ ॥ ౨౧
ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి యస్య మే విషయం మునిః ।
సంప్రాప్తో దర్శనం చైవ నాస్తి ధన్యతరో మయా ॥ ౨౨

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-సప్తచత్వారింశస్సర్గః.

అథ అష్టచత్వారింశస్సర్గః.

పృష్ట్వా తు కుశలం తత్ర పరస్పరసమాగమే ।
కథాంతే సుమతిర్వాక్యం వ్యాజహార మహామునిం ॥ ౧
ఇమౌ కుమారౌ భద్రం తే దేవతుల్యపరాక్రమౌ ।
గజసింహగతీ వీరౌ శార్దూలవృషభోపమౌ ॥ ౨
పద్మపత్రవిశాలాక్షౌ ఖడ్గతూణీధనుర్ధరౌ ।
అశ్వినావివ రూపేణ సముపస్థితయౌవనౌ ॥ ౩
యదృచ్ఛయైవ గాం ప్రాప్తౌ దేవలోకాదివామరౌ ।
కథం పద్భ్యామిహ ప్రాప్తౌ కిమర్థం కస్య వా మునే ॥ ౪
భూషయంతావిమం దేశం చంద్రసూర్యావివాంబరం ।
పరస్పరస్య సదృశౌ ప్రమాణేంగితచేష్టితైః ॥ ౫

కిమర్థం చ నరశ్రేష్ఠౌ సంప్రాప్తౌ దుర్గమే పథి ।
వరాయుధధరౌ వీరౌ శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః ॥ ౬
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా యథావృత్తం న్యవేదయత్ ।
సిద్ధాశ్రమనివాసం చ రాక్షసానాం వధం తథా ॥ ౭
విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా రాజా పరమహర్షితః ।
అతిథీ పరమౌ ప్రాప్తౌ పుత్రౌ దశరథస్య తౌ ॥ ౮
పూజయామాస విధివత్ సత్కారార్హౌ మహాబలౌ ।
తతః పరమసత్కారం సుమతేః ప్రాప్య రాఘవౌ ॥ ౯
ఉష్య తత్ర నిశామేకాం జగ్మతుర్మిథిలాం తతః ।
తాన్ దృష్ట్వా మునయస్సర్వే జనకస్య పురీం శుభాం ॥ ౧౦
సాధు సాధ్వితి శంసంతః మిథిలాం సమపూజయన్ ।
మిథిలోపవనే తత్ర ఆశ్రమం దృశ్య రాఘవః ॥ ౧౧
పురాణం నిర్జనం రమ్యం పప్రచ్ఛ మునిపుంగవం ।
శ్రీమదాశ్రమసంకాశం కిం న్విదం మునివర్జితం ॥ ౧౨
శ్రోతుమిచ్ఛామి భగవన్ కస్యాయం పూర్వ ఆశ్రమః ।
తచ్ఛ్రుత్వా రాఘవేణోక్తం వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ౧౩
ప్రత్యువాచ మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
హంత తే కథయిష్యామి శృణు తత్త్వేన రాఘవ ॥ ౧౪
యస్యైతదాశ్రమపదం శప్తం కోపాన్మహాత్మనా ।
గౌతమస్య నరశ్రేష్ఠ పూర్వమాసీన్మహాత్మనః ॥ ౧౫

ఆశ్రమో దివ్యసంకాశః సురైరపి సుపూజితః ।
స చేహ తప ఆతిష్ఠత్ అహల్యాసహితః పురా ॥ ౧౬
వర్షపూగానవేకాంశ్చ రాజపుత్ర మహాయశః ।
తస్యాంతరం విదిత్వా తు సహస్రాక్షశ్శచీపతిః ॥ ౧౭
మునివేషధరోఽహల్యాం ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
ఋతుకాలం ప్రతీక్షంతే నార్థినస్సుసమాహితే ॥ ౧౮
సంగమం త్వహమిచ్ఛామి త్వయా సహ సుమధ్యమే ।
మునివేషం సహస్రాక్షం విజ్ఞాయ రఘునందన ॥ ౧౯
మతిం చకార దుర్మేధాః దేవరాజకుతూహలాత్ ।
అథాబ్రవీత్ సురశ్రేష్ఠం కృతార్థేనాంతరాత్మనా ॥ ౨౦
కృతార్థాఽస్మి సురశ్రేష్ఠ గచ్ఛ శీఘ్రమితః ప్రభో ।
ఆత్మానం మాం చ దేవేశ సర్వదా రక్ష మానద ॥ ౨౧
ఇంద్రస్తు ప్రహసన్ వాక్యం అహల్యామిదమబ్రవీత్ ।
సుశ్రోణి పరితుష్టోఽస్మి గమిష్యామి యథాగతం ॥ ౨౨
ఏవం సంగమ్య తు తయా నిశ్చక్రామోటజాత్తతః ।
స సంభ్రమాత్ త్వరన్ రామ శంకితో గౌతమం ప్రతి ॥ ౨౩
గౌతమం సందదర్శాథ ప్రవిశంతం మహామునిం ।
దేవదానవదుర్ధర్షం తపోబలసమన్వితం ॥ ౨౪
తీర్థోదకపరిక్లిన్నం దీప్యమానమివానలం ।
గృహీతసమిధం తత్ర సకుశం మునిపుంగవం ॥ ౨౫

దృష్ట్వా సురపతిస్త్రస్తః వివర్ణవదనోఽభవత్ ।
అథ దృష్ట్వా సహస్రాక్షం మునివేషధరం మునిః ॥ ౨౬
దుర్వృత్తం వృత్తసంపన్నః రోషాద్వచనమబ్రవీత్ ।
మమ రూపం సమాస్థాయ కృతవానసి దుర్మతే ॥ ౨౭
అకర్తవ్యమిదం తస్మాత్ విఫలస్త్వం భవిష్యసి ।
గౌతమేనైవముక్తస్య సరోషేణ మహాత్మనా ॥ ౨౮
పేతతుర్వృషణౌ భూమౌ సహస్రాక్షస్య తత్క్షణాత్ ।
తథా శప్త్వా స వై శక్రం అహల్యామపి శప్తవాన్ ॥ ౨౯
ఇహ వర్షసహస్రాణి బహూని త్వం నివత్స్యసి ।
వాయుభక్షా నిరాహారా తప్యంతీ భస్మశాయినీ ॥ ౩౦
అదృశ్యా సర్వభూతానాం ఆశ్రమేఽస్మిన్ నివత్స్యసి ।
యదా చైతద్వనం ఘోరం రామో దశరథాత్మజః ॥ ౩౧
ఆగమిష్యతి దుర్ధర్షః తదా పూతా భవిష్యసి ।
తస్యాతిథ్యేన దుర్వృత్తే లోభమోహవివర్జితా ॥ ౩౨
మత్సకాశే ముదా యుక్తా స్వం వపుర్ధారయిష్యసి ।
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః గౌతమో దుష్టచారిణీం ॥ ౩౩
ఇమమాశ్రమముత్సృజ్య సిద్ధచారణసేవితే ।
హిమవచ్ఛిఖరే పుణ్యే తపస్తేపే మహాతపాః ॥ ౩౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – అష్టచత్వారింశస్సర్గః.

అథ ఏకోనపంచాశస్సర్గః.

అఫలస్తు తతశ్శక్రః దేవానగ్నిపురోధసః ।
అబ్రవీత్ త్రస్తవదనః సర్షిసంఘాన్ సచారణాన్ ॥ ౧
కుర్వతా తపసో విఘ్నం గౌతమస్య మహాత్మనః ।
క్రోధముత్పాద్య హి మయా సురకార్యమిదం కృతం ॥ ౨
అఫలోఽస్మి కృతస్తేన క్రోధాత్సా చ నిరాకృతా ।
శాపమోక్షేణ మహతా తపోఽస్యాపహృతం మయా ॥ ౩
తస్మాత్ సురవరాస్సర్వే సర్షిసంఘాస్సచారణాః ।
సురసాహ్యకరం సర్వే సఫలం కర్తుమర్హథ ॥ ౪
శతక్రతోర్వచః శ్రుత్వా దేవాస్సాగ్నిపురోగమాః ।
పితృదేవానుపేత్యాహుః సహ సర్వైర్మరుద్గణైః ॥ ౫
అయం మేషస్సవృషణః శక్రో హ్యవృషణః కృతః ।
మేషస్య వృషణౌ గృహ్య శక్రాయాశు ప్రయచ్ఛథ ॥ ౬
అఫలస్తు కృతో మేషః పరాం తుష్టిం ప్రదాస్యతి ।
భవతాం హర్షణార్థాయ యే చ దాస్యంతి మానవాః ॥ ౭
అగ్నేస్తు వచనం శ్రుత్వా పితృదేవాస్సమాగతాః ।
ఉత్పాట్య మేషవృషణౌ సహస్రాక్షే న్యవేశయన్ ॥ ౮
తదా ప్రభృతి కాకుత్స్థ పితృదేవాస్సమాగతాః ।
అఫలాన్ భుంజతే మేషాన్ ఫలైస్తేషామయోజయన్ ॥ ౯

ఇంద్రస్తు మేషవృషణః తదా ప్రభృతి రాఘవ ।
గౌతమస్య ప్రభావేన తపసశ్చ మహాత్మనః ॥ ౧౦
తదాగచ్ఛ మహాతేజ ఆశ్రమం పుణ్యకర్మణః ।
తారయైనాం మహాభాగాం అహల్యాం దేవరూపిణీం ॥ ౧౧
విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా రాఘవస్సహలక్ష్మణః ।
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య తమాశ్రమమథావిశత్ ॥ ౧౨
దదర్శ చ మహాభాగాం తపసా ద్యోతితప్రభాం ।
లోకైరపి సమాగమ్య దుర్నిరీక్ష్యాం సురాసురైః ॥ ౧౩
ప్రయత్నాన్నిర్మితాం ధాత్రా దివ్యాం మాయామయీమివ ।
సతుషారావృతాం సాభ్రాం పూర్ణచంద్రప్రభామివ ॥ ౧౪
ధూమేనాపి పరీతాంగీం దీప్తామగ్నిశిఖామివ ।
మధ్యేఽంభసో దురాధర్షాం దీప్తాం సూర్యప్రభామివ ॥ ౧౫
సా హి గౌతమవాక్యేన దుర్నిరీక్ష్యా బభూవ హ ।
త్రయాణామపి లోకానాం యావద్రామస్య దర్శనం ॥ ౧౬
శాపస్యాంతముపాగమ్య తేషాం దర్శనమాగతా ।
రాఘవౌ తు తతస్తస్యాః పాదౌ జగృహతుస్తదా ॥ ౧౭
స్మరంతీ గౌతమవచః ప్రతిజగ్రాహ సా చ తౌ ।
పాద్యమర్ఘ్యం తథాఽఽతిథ్యం చకార సుసమాహితా ॥ ౧౮
ప్రతిజగ్రాహ కాకుత్స్థః విధిదృష్టేన కర్మణా ।
పుష్పవృష్టిర్మహత్యాసీత్ దేవదుందుభినిస్వనైః ॥ ౧౯

గంధర్వాప్సరసాం చాపి మహానాసీత్ సమాగమః ।
సాధు సాధ్వితి దేవాస్తాం అహల్యాం సమపూజయన్ ॥ ౨౦
తపోబలవిశుద్ధాంగీం గౌతమస్య వశానుగాం ।
గౌతమోపి మహాతేజాః అహల్యాసహితస్సుఖీ ॥ ౨౧
రామం సంపూజ్య విధివత్ తపస్తేపే మహాతపాః ।
రామోపి పరమాం పూజాం గౌతమస్య మహామునేః ॥ ౨౨
సకాశాద్విధివత్ ప్రాప్య జగామ మిథిలాం తతః ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ఏకోనపంచాశస్సర్గః.

అథ పంచాశస్సర్గః.

తతః ప్రాగుత్తరాం గత్వా రామస్సౌమిత్రిణా సహ ।
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య యజ్ఞవాటముపాగమత్ ॥ ౧
రామస్తు మునిశార్దూలం ఉవాచ సహలక్ష్మణః ।
సాధ్వీ యజ్ఞసమృద్ధిర్హి జనకస్య మహాత్మనః ॥ ౨
బహూనీహ సహస్రాణి నానాదేశనివాసినాం ।
బ్రాహ్మణానాం మహాభాగ వేదాధ్యయనశాలినాం ॥ ౩
ఋషివాటాశ్చ దృశ్యంతే శకటీశతసంకులాః ।
దేశో విధీయతాం బ్రహ్మన్ యత్ర వత్స్యామహే వయం ॥ ౪
రామస్య వచనం శ్రుత్వా విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
నివేశమకరోద్దేశే వివిక్తే సలిలాయుతే ॥ ౫

విశ్వామిత్రమనుప్రాప్తం శ్రుత్వా స నృపతిస్తదా ।
శతానందం పురస్కృత్య పురోహితమనిందితం ॥ ౬
ప్రత్యుజ్జగామ సహసా వినయేన సమన్వితః ।
ఋత్విజోఽపి మహాత్మానః త్వర్ఘ్యమాదాయ సత్వరం ॥ ౭
విశ్వామిత్రాయ ధర్మేణ దదుర్మంత్రపురస్కృతం ।
ప్రతిగృహ్య చ తాం పూజాం జనకస్య మహాత్మనః ॥ ౮
పప్రచ్ఛ కుశలం రాజ్ఞః యజ్ఞస్య చ నిరామయం ।
స తాంశ్చాపి మునీన్ పృష్ట్వా సోపాధ్యాయపురోధసః ॥ ౯
యథాన్యాయం తతస్సర్వైః సమాగచ్ఛత్ ప్రహృష్టవత్ ।
అథ రాజా మునిశ్రేష్ఠం కృతాంజలిరభాషత ॥ ౧౦
ఆసనే భగవానాస్తాం సహైభిర్మునిపుంగవైః ।
జనకస్య వచః శ్రుత్వా నిషసాద మహామునిః ॥ ౧౧
పురోధా ఋత్విజశ్చైవ రాజా చ సహ మంత్రిభిః ।
ఆసనేషు యథాన్యాయం ఉపవిష్టాన్ సమంతతః ॥ ౧౨
దృష్ట్వా స నృపతిస్తత్ర విశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ ।
అద్య యజ్ఞసమృద్ధిర్మే సఫలా దైవతైః కృతా ॥ ౧౩
అద్య యజ్ఞఫలం ప్రాప్తం భగవద్దర్శనాన్మయా ।
ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి యస్య మే మునిపుంగవ ॥ ౧౪
యజ్ఞోపసదనం బ్రహ్మన్ ప్రాప్తోసి మునిభిస్సహ ।
ద్వాదశాహం తు బ్రహ్మర్షే శేషమాహుర్మనీషిణః ॥ ౧౫

తతో భాగార్థినో దేవాన్ ద్రష్టుమర్హసి కౌశిక ।
ఇత్యుక్త్వా మునిశార్దూలం ప్రహృష్టవదనస్తదా ॥ ౧౬
పునస్తం పరిపప్రచ్ఛ ప్రాంజలిః ప్రణతో నృపః ।
ఇమౌ కుమారౌ భద్రం తే దేవతుల్యపరాక్రమౌ ॥ ౧౭
గజసింహగతీ వీరౌ శార్దూలవృషభోపమౌ ।
పద్మపత్రవిశాలాక్షౌ ఖడ్గతూణీధనుర్ధరౌ ॥ ౧౮
అశ్వినావివ రూపేణ సముపస్థితయౌవనౌ ।
యదృచ్ఛయైవ గాం ప్రాప్తౌ దేవలోకాదివామరౌ ॥ ౧౯
కథం పద్భ్యామిహ ప్రాప్తౌ కిమర్థం కస్య వా మునే ।
వరాయుధధరౌ వీరౌ కస్య పుత్రౌ మహామునే ॥ ౨౦
భూషయంతావిమం దేశం చంద్రసూర్యావివాంబరం ।
పరస్పరస్య సదృశౌ ప్రమాణేంగితచేష్టితైః ॥ ౨౧
కాకపక్షధరౌ వీరౌ శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః ।
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా జనకస్య మహాత్మనః ॥ ౨౨
న్యవేదయన్మహాత్మానౌ పుత్రౌ దశరథస్య తౌ ।
సిద్ధాశ్రమనివాసం చ రాక్షసానాం వధం తథా ॥ ౨౩
తచ్చాగమనమవ్యగ్రం విశాలాయాశ్చ దర్శనం ।
అహల్యాదర్శనం చైవ గౌతమేన సమాగమం ॥ ౨౪
మహాధనుషి జిజ్ఞాసాం కర్తుమాగమనం తథా ।
ఏతత్సర్వం మహాతేజాః జనకాయ మహాత్మనే ॥ ౨౫
నివేద్య విరరామాథ విశ్వామిత్రో మహామునిః ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – పంచాశస్సర్గః.

అథ ఏకపంచాశస్సర్గః

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా విశ్వామిత్రస్య ధీమతః ।
హృష్టరోమా మహాతేజాః శతానందో మహాతపాః ॥ ౧
గౌతమస్య సుతో జ్యేష్ఠః తపసా ద్యోతితప్రభః ।
రామసందర్శనాదేవ పరం విస్మయమాగతః ॥ ౨
స తౌ నిషణ్ణౌ సంప్రేక్ష్య సుఖాసీనౌ నృపాత్మజౌ ।
శతానందో మునిశ్రేష్ఠం విశ్వామిత్రమథాబ్రవీత్ ॥ ౩
అపి తే మునిశార్దూల మమ మాతా యశస్వినీ ।
దర్శితా రాజపుత్రాయ తపో దీర్ఘముపాగతా ॥ ౪
అపి రామే మహాతేజాః మమ మాతా యశస్వినీ ।
వన్యైరుపాహరత్ పూజాం పూజార్హే సర్వదేహినాం ॥ ౫
అపి రామాయ కథితం యథావృత్తం పురాతనం ।
మమ మాతుర్మహాతేజః దైవేన దురనుష్ఠితం ॥ ౬
అపి కౌశిక భద్రం తే గురుణా మమ సంగతా ।
మమ మాతా మునిశ్రేష్ఠ రామసందర్శనాదితః ॥ ౭
అపి మే గురుణా రామః పూజితః కుశికాత్మజ ।
ఇహాగతో మహాతేజాః పూజాం ప్రాప్తో మహాత్మనః ॥ ౮
అపి శాంతేన మనసా గురుర్మే కుశికాత్మజ ।
ఇహాగతేన రామేణ ప్రయతేనాభివాదితః ॥ ౯

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
ప్రత్యువాచ శతానందం వాక్యజ్ఞో వాక్యకోవిదం ॥ ౧౦
నాతిక్రాంతం మునిశ్రేష్ఠ యత్కర్తవ్యం కృతం మయా ।
సంగతా మునినా పత్నీ భార్గవేణేవ రేణుకా ॥ ౧౧
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య విశ్వామిత్రస్య భాషితం ।
శతానందో మహాతేజాః రామం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౨
స్వాగతం తే నరశ్రేష్ఠ దిష్ట్యా ప్రాప్తోసి రాఘవ ।
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య మహర్షిమపరాజితం ॥ ౧౩
అచింత్యకర్మా తపసా బ్రహ్మర్షిరతులప్రభః ।
విశ్వామిత్రో మహాతేజాః వేత్స్యేనం పరమాం గతిం ॥ ౧౪
నాస్తి ధన్యతరో రామ త్వత్తోఽన్యో భువి కశ్చన ।
గోప్తా కుశికపుత్రస్తే యేన తప్తం మహత్తపః ॥ ౧౫
శ్రూయతాం చాభిధాస్యామి కౌశికస్య మహాత్మనః ।
యథాబలం యథావృత్తం తన్మే నిగదతః శృణు ॥ ౧౬
రాజాఽభూదేష ధర్మాత్మా దీర్ఘకాలమరిందమః ।
ధర్మజ్ఞః కృతవిద్యశ్చ ప్రజానాం చ హితే రతః ॥ ౧౭
ప్రజాపతిసుతశ్చాసీత్ కుశో నామ మహీపతిః ।
కుశస్య పుత్రో బలవాన్ కుశనాభస్సుధార్మికః ॥ ౧౮
కుశనాభసుతస్త్వాసీత్ గాధిరిత్యేవ విశ్రుతః ।
గాధేః పుత్రో మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహామునిః ॥ ౧౯

విశ్వామిత్రో మహాతేజాః పాలయామాస మేదినీం ।
బహువర్షసహస్రాణి రాజా రాజ్యమకారయత్ ॥ ౨౦
కదాచిత్తు మహాతేజాః యోజయిత్వా వరూథినీం ।
అక్షౌహిణీపరివృతః పరిచక్రామ మేదినీం ॥ ౨౧
నగరాణి సరాష్ట్రాణి సరితశ్చ తథా గిరీన్ ।
ఆశ్రమాన్ క్రమశో రామ విచరన్నాజగామ హ ॥ ౨౨
వసిష్ఠస్యాశ్రమపదం నానావృక్షసమాకులం ।
నానామృగగణాకీర్ణం సిద్ధచారణసేవితం ॥ ౨౩
దేవదానవగంధర్వైః కిన్నరైరుపశోభితం ।
ప్రశాంతహరిణాకీర్ణం ద్విజసంఘనిషేవితం ॥ ౨౪
బ్రహ్మర్షిగణసంకీర్ణం దేవర్షిగణసేవితం ।
తపశ్చరణసంసిద్ధైః అగ్నికల్పైర్మహాత్మభిః ॥ ౨౫
అబ్భక్షైర్వాయుభక్షైశ్చ శీర్ణపర్ణాశనైస్తథా ।
ఫలమూలాశనైర్దాంతైః జితరోషైర్జితేంద్రియైః ॥ ౨౬
ఋషిభిర్వాలఖిల్యైశ్చ జపహోమపరాయణైః ।
అన్యైర్వైఖానసైశ్చైవ సమంతాదుపశోభితం ॥ ౨౭
వసిష్ఠస్యాశ్రమపదం బ్రహ్మలోకమివాపరం ।
దదర్శ జయతాం శ్రేష్ఠః విశ్వామిత్రో మహాబలః ॥ ౨౮

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ఏకపంచాశస్సర్గః.

అథ ద్విపంచాశస్సర్గః.

స దృష్ట్వా పరమప్రీతః విశ్వామిత్రో మహాబలః ।
ప్రణతో వినయాద్వీరః వసిష్ఠం జపతాం వరం ॥ ౧
స్వాగతం తవ చేత్యుక్తః వసిష్ఠేన మహాత్మనా ।
ఆసనం చాస్య భగవాన్ వసిష్ఠో వ్యాదిదేశ హ ॥ ౨
ఉపవిష్టాయ చ తదా విశ్వామిత్రాయ ధీమతే ।
యథాన్యాయం మునివరః ఫలమూలాన్యుపాహరత్ ॥ ౩
ప్రతిగృహ్య తు తాం పూజాం వసిష్ఠాద్రాజసత్తమః ।
తపోగ్నిహోత్రశిష్యేషు కుశలం పర్యపృచ్ఛత్ ॥ ౪
విశ్వామిత్రో మహాతేజాః వనస్పతిగణే తథా ।
సర్వత్ర కుశలం చాహ వసిష్ఠో రాజసత్తమం ॥ ౫
సుఖోపవిష్టం రాజానం విశ్వామిత్రం మహాతపాః ।
పప్రచ్ఛ జపతాం శ్రేష్ఠః వసిష్ఠో బ్రహ్మణస్సుతః ॥ ౬
కచ్చిత్తే కుశలం రాజన్ కచ్చిద్ధర్మేణ రంజయన్ ।
ప్రజాః పాలయసే వీర రాజవృత్తేన ధార్మిక ॥ ౭
కచ్చిత్తే సంభృతా భృత్యాః కచ్చిత్తిష్ఠంతి శాసనే ।
కచ్చిత్తే విజితాస్సర్వే రిపవో రిపుసూదన ॥ ౮
కచ్చిద్బలేషు కోశేషు మిత్రేషు చ పరంతప ।
కుశలం తే నరవ్యాఘ్ర పుత్రపౌత్రే తవానఘ ॥ ౯

సర్వత్ర కుశలం రాజా వసిష్ఠం ప్రత్యుదాహరత్ ।
విశ్వామిత్రో మహాతేజాః వసిష్ఠం వినయాన్వితః ॥ ౧౦
కృత్వోభౌ సుచిరం కాలం ధర్మిష్ఠౌ తౌ కథాశ్శుభాః ।
ముదా పరమయా యుక్తౌ ప్రీయేతాం తౌ పరస్పరం ॥ ౧౧
తతో వసిష్ఠో భగవాన్ కథాంతే రఘునందన ।
విశ్వామిత్రమిదం వాక్యమువాచ ప్రహసన్నివ ॥ ౧౨
ఆతిథ్యం కర్తుమిచ్ఛామి బలస్యాస్య మహాబల ।
తవ చైవాప్రమేయస్య యథార్హం సంప్రతీచ్ఛ మే ॥ ౧౩
సత్క్రియాం తు భవానేతాం ప్రతీచ్ఛతు మయోద్యతాం ।
రాజా త్వమతిథిశ్రేష్ఠః పూజనీయః ప్రయత్నతః ॥ ౧౪
ఏవముక్తో వసిష్ఠేన విశ్వామిత్రో మహామతిః ।
కృతమిత్యబ్రవీద్రాజా ప్రియవాక్యేన మే త్వయా ॥ ౧౫
ఫలమూలేన భగవన్ విద్యతే యత్తవాశ్రమే ।
పాద్యేనాచమనీయేన భగవద్దర్శనేన చ ॥ ౧౬
సర్వథా చ మహాప్రాజ్ఞ పూజార్హేణ సుపూజితః ।
గమిష్యామి నమస్తేఽస్తు మైత్రేణేక్షస్వ చక్షుషా ॥ ౧౭
ఏవం బ్రువంతం రాజానం వసిష్ఠః పునరేవ హి ।
న్యమంత్రయత ధర్మాత్మా పునఃపునరుదారధీః ॥ ౧౮
బాఢమిత్యేవ గాధేయః వసిష్ఠం ప్రత్యువాచ హ ।
యథా ప్రియం భగవతః తథాఽస్తు మునిపుంగవ ॥ ౧౯

ఏవముక్తో మహాతేజాః వసిష్ఠో జపతాం వరః ।
ఆజుహావ తతః ప్రీతః కల్మాషీం ధూతకల్మషః ॥ ౨౦
ఏహ్యేహి శబలే క్షిప్రం శృణు చాపి వచో మమ ।
సబలస్యాస్య రాజర్షేః కర్తుం వ్యవసితోఽస్మ్యహం ॥ ౨౧
భోజనేన మహార్హేణ సత్కారం సంవిధత్స్వ మే ।
యస్య యస్య యథాకామం షడ్రసేష్వభిపూజితం ॥ ౨౨
తత్సర్వం కామధుక్ క్షిప్రం అభివర్ష కృతే మమ ।
రసేనాన్నేన పానేన లేహ్యచోష్యేణ సంయుతం ॥ ౨౩
అన్నానాం నిచయం సర్వం సృజస్వ శబలే త్వర ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ద్విపంచాశస్సర్గః.

అథ త్రిపంచాశస్సర్గః

ఏవముక్తా వసిష్ఠేన శబలా శత్రుసూదన ।
విదధే కామధుక్కామాన్ యస్య యస్య యథేప్సితం ॥ ౧
ఇక్షూన్ మధూంస్తథా లాజాన్ మైరేయాంశ్చ వరాసనాన్ ।
పానాని చ మహార్హాణి భక్ష్యాంశ్చోచ్చావచాంస్తథా ॥ ౨
ఉష్ణాఢ్యస్యౌదనస్యాత్ర రాశయః పర్వతోపమాః ।
మృష్టాన్నాని చ సూపాంశ్చ దధికుల్యాస్తథైవ చ ॥ ౩
నానాస్వాదురసానాం చ షాడబానాం తథైవ చ ।
భాజనాని సుపూర్ణాని గౌడాని చ సహస్రశః ॥ ౪

సర్వమాసీత్ సుసంతుష్టం హృష్టపుష్టజనాయుతం ।
విశ్వామిత్రబలం రామ వసిష్ఠేనాభితర్పితం ॥ ౫
విశ్వామిత్రోఽపి రాజర్షిః హృష్టః పుష్టస్తదాఽభవత్ ।
సాంతఃపురవరో రాజా సబ్రాహ్మణపురోహితః ॥ ౬
సామాత్యో మంత్రిసహితః సభృత్యః పూజితస్తదా ।
యుక్తః పరమహర్షేణ వసిష్ఠమిదమబ్రవీత్ ॥ ౭
పూజితోఽహం త్వయా బ్రహ్మన్ పూజార్హేణ సుసత్కృతః ।
శ్రూయతామభిధాస్యామి వాక్యం వాక్యవిశారద ॥ ౮
గవాం శతసహస్రేణ దీయతాం శబలా మమ ।
రత్నం హి భగవన్నేతత్ రత్నహారీ చ పార్థివః ॥ ౯
తస్మాన్మే శబలాం దేహి మమైషా ధర్మతో ద్విజ ।
ఏవముక్తస్తు భగవాన్ వసిష్ఠో మునిసత్తమః ॥ ౧౦
విశ్వామిత్రేణ ధర్మాత్మా ప్రత్యువాచ మహీపతిం ।
నాహం శతసహస్రేణ నాపి కోటిశతైర్గవాం ॥ ౧౧
రాజన్ దాస్యామి శబలాం రాశిభీ రజతస్య వా ।
న పరిత్యాగమర్హేయం మత్సకాశాదరిందమ ॥ ౧౨
శాశ్వతీ శబలా మహ్యం కీర్తిరాత్మవతో యథా ।
అస్యాం హవ్యం చ కవ్యం చ ప్రాణయాత్రా తథైవ చ ॥ ౧౩
ఆయత్తమగ్నిహోత్రం చ బలిర్హోమస్తథైవ చ ।
స్వాహాకారవషట్కారౌ విద్యాశ్చ వివిధాస్తథా ॥ ౧౪

ఆయత్తమత్ర రాజర్షే సర్వమేతన్న సంశయః ।
సర్వస్వమేతత్ సత్యేన మమ తుష్టికరీ సదా ॥ ౧౫
కారణైర్బహుభీ రాజన్ న దాస్యే శబలాం తవ ।
వసిష్ఠేనైవముక్తస్తు విశ్వామిత్రోఽబ్రవీత్తతః ॥ ౧౬
సంరబ్ధతరమత్యర్థం వాక్యం వాక్యవిశారదః ।
హైరణ్యకక్ష్యాన్ గ్రైవేయాన్సువర్ణాంకుశభూషితాన్ ॥౧౭
దదామి కుంజరాంస్తేఽహం సహస్రాణి చతుర్దశ ।
హైరణ్యానాం రథానాం తే శ్వేతాశ్వానాం చతుర్యుజాం ॥
దదామి తే శతాన్యష్టౌ కింకిణీకవిభూషితాన్ ।
హయానాం దేశజాతానాం కులజానాం మహౌజసాం ॥ ౧౯
సహస్రమేకం దశ చ దదామి తవ సువ్రత ।
నానావర్ణవిభక్తానాం వయస్థానాం తథైవ చ ॥ ౨౦
దదామ్యేకాం గవాం కోటిం శబలా దీయతాం మమ ।
యావదిచ్ఛసి రత్నం వా హిరణ్యం వా ద్విజోత్తమ ॥ ౨౧
తావద్దదామి తత్సర్వం శబలా దీయతాం మమ ।
ఏవముక్తస్తు భగవాన్ విశ్వామిత్రేణ ధీమతా ॥ ౨౨
న దాస్యామీతి శబలాం ప్రాహ రాజన్ కథంచన ।
ఏతదేవ హి మే రత్నం ఏతదేవ హి మే ధనం ॥ ౨౩
ఏతదేవ హి సర్వస్వం ఏతదేవ హి జీవితం ।
దర్శశ్చ పూర్ణమాసశ్చ యజ్ఞాశ్చైవాప్తదక్షిణాః ॥ ౨౪

ఏతదేవ హి మే రాజన్ వివిధాశ్చ క్రియాస్తథా ।
అదోమూలాః క్రియాస్సర్వాః మమ రాజన్ న సంశయః ॥ ౨౫
బహునా కిం ప్రలాపేన న దాస్యే కామదోహినీం ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-త్రిపంచాశస్సర్గః

అథ చతుఃపంచాశస్సర్గః.

కామధేనుం వసిష్ఠోపి యదా న త్యజతే మునిః ।
తదాఽస్య శబలాం రామ విశ్వామిత్రోఽన్వకర్షత ॥ ౧
నీయమానా తు శబలా రామ రాజ్ఞా మహాత్మనా ।
దుఃఖితా చింతయామాస రుదంతీ శోకకర్శితా ॥ ౨
పరిత్యక్తా వసిష్ఠేన కిమహం సుమహాత్మనా ।
యాఽహం రాజభృత్యైర్దీనా హ్రియేయం భృశదుఃఖితా ॥ ౩
కిం మయాఽపకృతం తస్య మహర్షేర్భావితాత్మనః ।
యన్మామనాగసం భక్తాం ఇష్టాం త్యజతి ధార్మికః ॥ ౪
ఇతి సా చింతయిత్వా తు వినిశ్వస్య పునఃపునః ।
నిర్ధూయ తాంస్తదా భృత్యాన్ శతశశ్శత్రుసూదన ॥ ౫
జగామానిలవేగేన పాదమూలం మహాత్మనః ।
శబలా సా రుదంతీ చ క్రోశంతీ చేదమబ్రవీత్ ॥ ౬
వసిష్ఠస్యాగ్రతః స్థిత్వా మేఘదుందుభిరావిణీ ।
భగవన్ కిం పరిత్యక్తా త్వయాఽహం బ్రహ్మణస్సుత ॥ ౭

యస్మాద్రాజభృతా మాం హి నయంతే త్వత్సకాశతః ।
ఏవముక్తస్తు బ్రహ్మర్షిః ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౮
శోకసంతప్తహృదయాం స్వసారమివ దుఃఖితాం ।
న త్వాం త్యజామి శబలే నాఽపి మేఽపకృతం త్వయా ॥ ౯
ఏష త్వాం నయతే రాజా బలాన్మత్తో మహాబలః ।
న హి తుల్యం బలం మహ్యం రాజా త్వద్య విశేషతః ॥ ౧౦
బలీ రాజా క్షత్రియశ్చ పృథివ్యాః పతిరేవ చ ।
ఇయమక్షౌహిణీ పూర్ణా సవాజిరథసంకులా ॥ ౧౧
హస్తిధ్వజసమాకీర్ణా తేనాసౌ బలవత్తరః ।
ఏవముక్తా వసిష్ఠేన ప్రత్యువాచ వినీతవత్ ॥ ౧౨
వచనం వచనజ్ఞా సా బ్రహ్మర్షిమమితప్రభం ।
న బలం క్షత్రియస్యాహుః బ్రాహ్మణో బలవత్తరః ॥ ౧౩
బ్రహ్మన్ బ్రహ్మబలం దివ్యం క్షత్రాత్తు బలవత్తరం ।
అప్రమేయబలం తుభ్యం న త్వయా బలవత్తరః ॥ ౧౪
విశ్వామిత్రో మహావీర్యః తేజస్తవ దురాసదం ।
నియుఙ్క్ష్వ మాం మహాభాగ త్వద్బ్రహ్మబలసంభృతాం ॥ ౧౫
తస్య దర్పబలం యత్తత్ నాశయామి దురాత్మనః ।
ఇత్యుక్తస్తు తయా రామ వసిష్ఠస్సుమహాయశాః ॥ ౧౬
సృజస్వేతి తదోవాచ బలం పరబలారుజం ।
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా సురభిస్సాఽసృజత్తదా ॥ ౧౭

తస్యా హుంభారవోత్సృష్టాః పప్లవాశ్శతశో నృప ।
నాశయంతి బలం సర్వం విశ్వామిత్రస్య పశ్యతః ॥ ౧౮
బలం భగ్నం తతో దృష్ట్వా రథేనాక్రమ్య కౌశికః ।
స రాజా పరమక్రుద్ధః రోషవిస్ఫారితేక్షణః ॥ ౧౯
పప్లవాన్నాశయామాస శస్త్రైరుచ్చావచైరపి ।
విశ్వామిత్రార్దితాన్ దృష్ట్వా పప్లవాంఛతశస్తదా ॥ ౨౦
భూయ ఏవాసృజత్ కోపాత్ శకాన్ యవనమిశ్రితాన్ ।
తైరాసీత్ సంవృతా భూమిః శకైర్యవనమిశ్రితైః ॥ ౨౧
ప్రభావద్భిర్మహావీర్యైః హేమకింజల్కసన్నిభైః ।
దీర్ఘాసిపట్టసధరైః హేమవర్ణాంబరావృతైః ॥ ౨౨
నిర్దగ్ధం తద్బలం సర్వం ప్రదీప్తైరివ పావకైః ।
తతోఽస్త్రాణి మహాతేజాః విశ్వామిత్రో ముమోచ హ ॥ ౨౩
తైస్తైర్యవనకాంభోజాః పప్లవాశ్చాకులీకృతాః ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-చతుఃపంచాశస్సర్గః.

అథ పంచపంచాశస్సర్గః.

తతస్తానాకులాన్ దృష్ట్వా విశామిత్రాస్త్రమోహితాన్ ।
వసిష్ఠశ్చోదయామాస కామధుక్ సృజ యోగతః ॥ ౧
తస్యా హుంభారవాజ్జాతాః కాంభోజా రవిసన్నిభాః ।
ఊధసస్త్వథ సంజాతాః పప్లవాశ్శస్త్రపాణయః ॥ ౨

యోనిదేశాచ్చ యవనాః శకృద్దేశాచ్ఛకాస్తథా ।
రోమకూపేషు చ మ్లేచ్ఛాః హారీతాస్సకిరాతకాః ॥ ౩
తైస్తైర్నిషూదితం సర్వం విశ్వామిత్రస్య తత్క్షణాత్ ।
సపదాతిగజం సాశ్వం సరథం రఘునందన ॥ ౪
దృష్ట్వా నిషూదితం సైన్యం వసిష్ఠేన మహాత్మనా ।
విశ్వామిత్రసుతానాం చ శతం నానావిధాయుధం ॥ ౫
అభ్యధావత్ సుసంక్రుద్ధం వసిష్ఠం జపతాం వరం ।
హుంకారేణైవ తాన్ సర్వాన్ దదాహ భగవానృషిః ॥ ౬
తే సాశ్వరథపాదాతాః వసిష్ఠేన మహాత్మనా ।
భస్మీకృతా ముహూర్తేన విశ్వామిత్రసుతాస్తదా ॥ ౭
దృష్ట్వా వినాశితాన్ పుత్రాన్ బలం చ సుమహాయశాః ।
సవ్రీడశ్చింతయాఽఽవిష్టః విశ్వామిత్రోఽభవత్తదా ॥ ౮
సముద్ర ఇవ నిర్వేగః భగ్నదంష్ట్ర ఇవోరగః ।
ఉపరక్త ఇవాదిత్యః సద్యో నిష్ప్రభతాం గతః ॥ ౯
హతపుత్రబలో దీనః లూనపక్ష ఇవ ద్విజః ।
హతదర్పో హతోత్సాహః నిర్వేదం సమపద్యత ॥ ౧౦
స పుత్రమేకం రాజ్యాయ పాలయేతి నియుజ్య చ ।
పృథివీం క్షత్రధర్మేణ వనమేవాన్వపద్యత ॥ ౧౧
స గత్వా హిమవత్పార్శ్వం కిన్నరోరగసేవితం ।
మహాదేవప్రసాదార్థం తపస్తేపే మహాతపాః ॥ ౧౨

కేనచిత్త్వథ కాలేన దేవేశో వృషభధ్వజః ।
దర్శయామాస వరదః విశ్వామిత్రం మహాబలం ॥ ౧౩
కిమర్థం తప్యసే రాజన్ బ్రూహి యత్తే వివక్షితం ।
వరదోఽస్మి వరో యస్తే కాంక్షితస్సోఽభిధీయతాం ॥ ౧౪
ఏవముక్తస్తు దేవేన విశ్వామిత్రో మహాతపాః ।
ప్రణిపత్య మహాదేవం ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౫
యది తుష్టో మహాదేవ ధనుర్వేదో మమానఘ ।
సాంగోపాంగోపనిషదః సరహస్యః ప్రదీయతాం ॥ ౧౬
యాని దేవేషు చాస్త్రాణి దానవేషు మహర్షిషు ।
గంధర్వయక్షరక్షస్సు ప్రతిభాంతు మమానఘ ॥ ౧౭
తవ ప్రసాదాద్భవతు దేవదేవ మమేప్సితం ।
ఏవమస్త్వితి దేవేశః వాక్యముక్త్వా గతస్తదా ॥ ౧౮
ప్రాప్య చాస్త్రాణి రాజర్షిః విశ్వామిత్రో మహాబలః ।
దర్పేణ మహతా యుక్తః దర్పపూర్ణోఽభవత్తదా ॥ ౧౯
వివర్ధమానో వీర్యేణ సముద్ర ఇవ పర్వణి ।
హతమేవ తదా మేనే వసిష్ఠమృషిసత్తమం ॥ ౨౦
తతో గత్వాఽఽశ్రమపదం ముమోచాస్త్రాణి పార్థివః ।
యైస్తత్తపోవనం సర్వం నిర్దగ్ధం చాస్త్రతేజసా ॥ ౨౧
ఉదీర్యమాణమస్త్రం తత్ విశ్వామిత్రస్య ధీమతః ।
దృష్ట్వా విప్రద్రుతాస్సర్వే మునయశ్శతశో దిశః ॥ ౨౨

వసిష్ఠస్య చ యే శిష్యాః తత్రైవ మృగపక్షిణః ।
విద్రవంతి భయాద్భీతాః నానాదిగ్భ్యస్సహస్రశః ॥ ౨౩
వసిష్ఠస్యాశ్రమపదం శూన్యమాసీన్మహాత్మనః ।
ముహూర్తమివ నిశ్శబ్దం ఆసీదిరిణసన్నిభం ॥ ౨౪
వదతో వై వసిష్ఠస్య మా భైరితి ముహుర్ముహుః ।
నాశయామ్యద్య గాధేయం నీహారమివ భాస్కరః ॥ ౨౫
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః వసిష్ఠో జపతాం వరః ।
విశ్వామిత్రం తదా వాక్యం సరోషమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨౬
ఆశ్రమం చిరసంవృద్ధం యద్వినాశితవానసి ।
దురాచారోఽసి తన్మూఢ తస్మాత్ త్వం న భవిష్యసి ॥ ౨౭
ఇత్యుక్త్వా పరమక్రుద్ధః దండముద్యమ్య సత్వరః ।
విధూమమివ కాలాగ్నిం యమదండమివాపరం ॥ ౨౮

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-పంచపంచాశస్సర్గః.

అథ షట్పంచాశస్సర్గః

ఏవముక్తో వసిష్ఠేన విశ్వామిత్రో మహాబలః ।
ఆగ్నేయమస్త్రముత్క్షిప్య తిష్ఠ తిష్ఠేతి చాబ్రవీత్ ॥ ౧
బ్రహ్మదండం సముత్క్షిప్య కాలదండమివాపరం ।
వసిష్ఠో భగవాన్ క్రోధాత్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨

క్షత్రబంధో స్థితోఽస్మ్యేషః యద్బలం తద్విదర్శయ ।
నాశయామ్యద్య తే దర్పం శస్త్రస్య తవ గాధిజ ॥ ౩
క్వ చ తే క్షత్రియబలం క్వ చ బ్రహ్మబలం మహత్ ।
పశ్య బ్రహ్మబలం దివ్యం మమ క్షత్రియపాంసన ॥ ౪
తస్యాస్త్రం గాధిపుత్రస్య ఘోరమాగ్నేయముద్యతం ।
బ్రహ్మదండేన తచ్ఛాంతం అగ్నేర్వేగ ఇవాంభసా ॥ ౫
వారుణం చైవ రౌద్రం చ ఐంద్రం పాశుపతం తథా ।
ఐషీకం చాపి చిక్షేప కుపితో గాధినందనః ॥ ౬
మానవం మోహనం చైవ గాంధర్వం స్వాపనం తథా ।
జృంభణం మాదనం చైవ సంతాపనవిలాపనే ॥ ౭
శోషణం దారణం చైవ వజ్రమస్త్రం సుదుర్జయం ।
బ్రహ్మపాశం కాలపాశం వారుణం పాశమేవ చ ॥ ౮
పైనాకాస్త్రం చ దయితం శుష్కార్ద్రే అశనీ ఉభే ।
దండాస్త్రమథ పైశాచం క్రౌంచమస్త్రం తథైవ చ ॥ ౯
ధర్మచక్రం కాలచక్రం విష్ణుచక్రం తథైవ చ ।
వాయవ్యం మథనం చైవ అస్త్రం హయశిరస్తథా ॥ ౧౦
శక్తిద్వయం చ చిక్షేప కంకాళం ముసలం తథా ।
వైద్యాధరం మహాస్త్రం చ కాలాస్త్రమథ దారుణం ॥ ౧౧
త్రిశూలమస్త్రం ఘోరం చ కాపాలమథ కంకణం ।
ఏతాన్యస్త్రాణి చిక్షేప సర్వాణి రఘునందన ॥ ౧౨

వసిష్ఠే జపతాం శ్రేష్ఠే తదద్భుతమివాభవత్ ।
తాని సర్వాణి దండేన గ్రసతే బ్రహ్మణస్సుతః ॥ ౧౩
తేషు శాంతేషు బ్రహ్మాస్త్రం క్షిప్తవాన్ గాధినందనః ।
తదస్త్రముద్యతం దృష్ట్వా దేవాస్సాగ్నిపురోగమాః ॥ ౧౪
దేవర్షయశ్చ సంభ్రాంతాః గంధర్వాస్సమహోరగాః ।
త్రైలోక్యమాసీత్ సంత్రస్తం బ్రహ్మాస్త్రే సముదీరితే ॥ ౧౫
తదప్యస్త్రం మహాఘోరం బ్రాహ్మం బ్రాహ్మేణ తేజసా ।
వసిష్ఠో గ్రసతే సర్వం బ్రహ్మదండేన రాఘవ ॥ ౧౬
బ్రహ్మాస్త్రం గ్రసమానస్య వసిష్ఠస్య మహాత్మనః ।
త్రైలోక్యమోహనం రౌద్రం రూపమాసీత్ సుదారుణం ॥ ౧౭
రోమకూపేషు సర్వేషు వసిష్ఠస్య మహాత్మనః ।
మరీచ్య ఇవ నిష్పేతుః అగ్నేర్ధూమాకులార్చిషః ॥ ౧౮
ప్రాజ్వలద్బ్రహ్మదండశ్చ వసిష్ఠస్య కరోద్యతః ।
విధూమ ఇవ కాలాగ్నిః యమదండ ఇవాపరః ॥ ౧౯
తతోఽస్తువన్ మునిగణాః వసిష్ఠం జపతాం వరం ।
అమోఘం తే బలం బ్రహ్మన్ తేజో ధారయ తేజసా ॥ ౨౦
నిగృహీతస్త్వయా బ్రహ్మన్ విశ్వామిత్రో మహాతపాః ।
ప్రసీద జపతాం శ్రేష్ఠ లోకాస్సంతు గతవ్యథాః ॥ ౨౧
ఏవముక్తో మహాతేజాః శమం చక్రే మహాతపాః ।
విశ్వామిత్రోఽపి నికృతః వినిశ్వస్యేదమబ్రవీత్ ॥ ౨౨

ధిగ్బలం క్షత్రియబలం బ్రహ్మతేజోబలం బలం ।
ఏకేన బ్రహ్మదండేన సర్వాస్త్రాణి హతాని మే ॥ ౨౩
తదేతత్ సమవేక్ష్యాహం ప్రసన్నేంద్రియమానసః ।
తపో మహత్ సమాస్థాస్యే యద్వై బ్రహ్మత్వకారణం ॥ ౨౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే షట్పంచాశస్సర్గః.

అథ సప్తపంచాశస్సర్గః.

తతస్సంతప్తహృదయః స్మరన్ నిగ్రహమాత్మనః ।
వినిశ్వస్య వినిశ్వస్య కృతవైరో మహాత్మనా ॥ ౧
స దక్షిణాం దిశం గత్వా మహిష్యా సహ రాఘవ ।
తతాప పరమం ఘోరం విశ్వామిత్రో మహత్తపః ॥ ౨
ఫలమూలాశనో దాంతః చకార సుమహత్తపః ।
అథాస్య జజ్ఞిరే పుత్రాః సత్యధర్మపరాయణాః ॥ ౩
హవిష్యందో మధుష్యందో దృఢనేత్రో మహారథః ।
పూర్ణే వర్షసహస్రే తు బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౪
అబ్రవీన్మధురం వాక్యం విశ్వామిత్రం తపోధనం ।
జితా రాజర్షిలోకాస్తే తపసా కుశికాత్మజ ॥ ౫
అనేన తపసా త్వాం తు రాజర్షిరితి విద్మహే ।
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః జగామ సహ దైవతైః ॥ ౬

త్రివిష్టపం బ్రహ్మలోకం లోకానాం పరమేశ్వరః ।
విశ్వామిత్రోఽపి తచ్ఛ్రుత్వా హ్రియా కించిదవాఙ్ముఖః ॥ ౭
దుఃఖేన మహతాఽఽవిష్టః సమన్యురిదమబ్రవీత్ ।
తపశ్చ సుమహత్తప్తం రాజర్షిరితి మాం విదుః ॥ ౮
దేవాస్సర్షిగణాస్సర్వే నాస్తి మన్యే తపఃఫలం ।
ఇతి నిశ్చిత్య మనసా భూయ ఏవ మహాతపాః ॥ ౯
తపశ్చచార కాకుత్స్థ పరమం పరమాత్మవాన్ ।
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు సత్యవాదీ జితేంద్రియః ॥ ౧౦
త్రిశంకురితి విఖ్యాతః ఇక్ష్వాకుకులవర్ధనః ।
తస్య బుద్ధిస్సముత్పన్నా యజేయమితి రాఘవ ॥ ౧౧
గచ్ఛేయం సశరీరేణ దేవానాం పరమాం గతిం ।
స వసిష్ఠం సమాహూయ కథయామాస చింతితం ॥ ౧౨
అశక్యమితి చాప్యుక్తః వసిష్ఠేన మహాత్మనా ।
ప్రత్యాఖ్యాతో వసిష్ఠేన స యయౌ దక్షిణాం దిశం ॥ ౧౩
తతస్తత్కర్మసిద్ధ్యర్థం పుత్రాంస్తస్య గతో నృపః ।
వాసిష్ఠా దీర్ఘతపసః తపో యత్ర హి తేపిరే ॥ ౧౪
త్రిశంకుస్సుమహాతేజాః శతం పరమభాస్వరం ।
వసిష్ఠపుత్రాన్ దదృశే తప్యమానాన్ యశస్వినః ॥ ౧౫
సోఽభిగమ్య మహాత్మానః సర్వానేవ గురోస్సుతాన్ ।
అభివాద్యానుపూర్వ్యేణ హ్రియా కించిదవాఙ్ముఖః ॥ ౧౬

అబ్రవీత్ సుమహాభాగాన్ సర్వానేవ కృతాంజలిః ।
శరణం వః ప్రపద్యేఽహం శరణ్యాన్ శరణాగతః ॥ ౧౭
ప్రత్యాఖ్యాతోఽస్మి భద్రం వః వసిష్ఠేన మహాత్మనా ।
యష్టుకామో మహాయజ్ఞం తదనుజ్ఞాతుమర్హథ ॥ ౧౮
గురుపుత్రానహం సర్వాన్ నమస్కృత్య ప్రసాదయే ।
శిరసా ప్రణతో యాచే బ్రాహ్మణాంస్తపసి స్థితాన్ ॥ ౧౯
తే మాం భవంతస్సిద్ధ్యర్థం యాజయంతు సమాహితాః ।
సశరీరో యథాఽహం హి దేవలోకమవాప్నుయాం ॥ ౨౦
ప్రత్యాఖ్యాతో వసిష్ఠేన గతిమన్యాం తపోధనాః ।
గురుపుత్రానృతే సర్వాన్ నాహం పశ్యామి కాంచన ॥ ౨౧
ఇక్ష్వాకూణాం హి సర్వేషాం పురోధాః పరమా గతిః ।
పురోధసస్తు విద్వాంసః తారయంతి సదా నృపాన్ ॥ ౨౨
తస్మాదనంతరం సర్వే భవంతో దైవతం మమ ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-సప్తపంచాశస్సర్గః.

అథ అష్టపంచాశస్సర్గః.

తతస్త్రిశంకోర్వచనం శ్రుత్వా క్రోధసమన్వితం ।
ఋషిపుత్రశతం రామ రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧
త్యాఖ్యాతో హి దుర్బుద్ధే గురుణా సత్యవాదినా ।
కథం సమతిక్రమ్య శాఖాంతరముపేయివాన్ ॥ ౨

ఇక్ష్వాకూణాం హి సర్వేషాం పురోధాః పరమో గురుః ।
న చాతిక్రమితుం శక్యం వచనం సత్యవాదినః ॥ ౩
అశక్యమితి చోవాచ వసిష్ఠో భగవానృషిః ।
తం వయం వై సమాహర్తుం క్రతుం శక్తాః కథం తవ ॥ ౪
బాలిశస్త్వం నరశ్రేష్ఠ గమ్యతాం స్వపురం పునః ।
యాజనే భగవాంఛక్తః త్రైలోక్యస్యాపి పార్థివ ॥ ౫
అవమానం చ తత్కర్తుం తస్య శక్ష్యామహే కథం ।
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా క్రోధపర్యాకులాక్షరం ॥ ౬
స రాజా పునరేవైతాన్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
ప్రత్యాఖ్యాతోఽస్మి గురుణా గురుపుత్రైస్తథైవ చ ॥ ౭
అన్యాం గతిం గమిష్యామి స్వస్తి వోఽస్తు తపోధనాః ।
ఋషిపుత్రాస్తు తచ్ఛ్రుత్వా వాక్యం ఘోరాభిసంహితం ॥ ౮
శేపుః పరమసంక్రుద్ధాః చండాలత్వం గమిష్యసి ।
ఏవముక్త్వా మహాత్మానః వివిశుస్తే స్వమాశ్రమం ॥ ౯
అథ రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాం రాజా చండాలతాం గతః ।
నీలవస్త్రధరో నీలః పరుషో ధ్వస్తమూర్ధజః ॥ ౧౦
చిత్యమాల్యానులేపశ్చ ఆయసాభరణోఽభవత్ ।
తం దృష్ట్వా మంత్రిణస్సర్వే త్యజ్య చండాలరూపిణం ॥ ౧౧
ప్రాద్రవన్ సహితా రామ పౌరా యేఽస్యానుగామినః ।
ఏకో హి రాజా కాకుత్స్థ జగామ పరమాత్మవాన్ ॥ ౧౨

దహ్యమానో దివారాత్రం విశ్వామిత్రం తపోధనం ।
విశ్వామిత్రస్తు తం దృష్ట్వా రాజానం విఫలీకృతం ॥ ౧౩
చండాలరూపిణం రామ మునిః కారుణ్యమాగతః ।
కారుణ్యాత్ స మహాతేజాః వాక్యం పరమధార్మికః ॥ ౧౪
ఇదం జగాద భద్రం తే రాజానం ఘోరరూపిణం ।
కిమాగమనకార్యం తే రాజపుత్ర మహాబల ॥ ౧౫
అయోధ్యాధిపతే వీర శాపాచ్చండాలతాం గతః ।
అథ తద్వాక్యమాజ్ఞాయ రాజా చండాలతాం గతః ॥ ౧౬
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం వాక్యజ్ఞో వాక్యకోవిదం ।
ప్రత్యాఖ్యాతోఽస్మి గురుణా గురుపుత్రైస్తథైవ చ ॥ ౧౭
అనవాప్యైవ తం కామం మయా ప్రాప్తో విపర్యయః ।
సశరీరో దివం యాయాం ఇతి మే సౌమ్య దర్శనం ॥ ౧౮
మయా చేష్టం క్రతుశతం తచ్చ నావాప్యతే ఫలం ।
అనృతం నోక్తపూర్వం మే న చ వక్ష్యే కదాచన ॥ ౧౯
కృచ్ఛ్రేష్వపి గతస్సౌమ్య క్షత్రధర్మేణ తే శపే ।
యజ్ఞైర్బహువిధైరిష్టం ప్రజా ధర్మేణ పాలితాః ॥ ౨౦
గురవశ్చ మహాత్మానః శీలవృత్తేన తోషితాః ।
ధర్మే ప్రయతమానస్య యజ్ఞం చాహర్తుమిచ్ఛతః ॥ ౨౧
పరితోషం న గచ్ఛంతి గురవో మునిపుంగవ ।
దైవమేవ పరం మన్యే పౌరుషం తు నిరర్థకం ॥ ౨౨

దైవేనాక్రమ్యతే సర్వం దైవం హి పరమా గతిః ।
తస్య మె పరమార్తస్య ప్రసాదమభికాంక్షతః ॥ ౨౩
కర్తుమర్హసి భద్రం తే దైవోపహతకర్మణః ।
నాన్యాం గతిం గమిష్యామి నాన్యశ్శరణమస్తి మే ॥ ౨౪
దైవం పురుషకారేణ నివర్తయితుమర్హసి ॥

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - అష్టపంచాశస్సర్గః.

అథ ఏకోనషష్టితమస్సర్గః.

ఉక్తవాక్యం తు రాజానం కృపయా కుశికాత్మజః ।
అబ్రవీన్మధురం వాక్యం సాక్షాచ్చండాలరూపిణం ॥ ౧
ఐక్ష్వాక స్వాగతం వత్స జానామి త్వాం సుధార్మికం ।
శరణం తే భవిష్యామి మా భైషీః నృపపుంగవ ॥ ౨
అహమామంత్రయే సర్వాన్ మహర్షీన్ పుణ్యకర్మణః ।
యజ్ఞసాహ్యకరాన్ రాజన్ తతో యక్ష్యసి నిర్వృతః ॥ ౩
గురుశాపకృతం రూపం యదిదం త్వయి వర్తతే ।
అనేన సహ రూపేణ సశరీరో గమిష్యసి ॥ ౪
హస్తప్రాప్తమహం మన్యే స్వర్గం తవ నరాధిప ।
యస్త్వం కౌశికమాగమ్య శరణ్యం శరణాగతః ॥ ౫
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః పుత్రాన్ పరమధార్మికాన్ ।
వ్యాదిదేశ మహాప్రాజ్ఞాన్ యజ్ఞసంభారకారణాత్ ॥ ౬

సర్వాన్ శిష్యాన్ సమాహూయ వాక్యమేతదువాచ హ ।
సర్వానృషిగణాన్ వత్సాః ఆనయధ్వం మమాజ్ఞయా ॥ ౭
సశిష్యసుహృదశ్చైవ సర్త్విజస్సబహుశ్రుతాన్ ।
యదన్యో వచనం బ్రూయాత్ మద్వాక్యబలచోదితః ॥ ౮
తత్సర్వమఖిలేనోక్తం మమాఖ్యేయమనాదృతం ।
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దిశో జగ్ముస్తదాజ్ఞయా ॥ ౯
ఆజగ్మురథ దేశేభ్యః సర్వేభ్యో బ్రహ్మవాదినః ।
తే చ శిష్యాస్సమాగమ్య మునిం జ్వలితతేజసం ॥ ౧౦
ఊచుశ్చ వచనం సర్వే సర్వేషాం బ్రహ్మవాదినాం ।
శ్రుత్వా తే వచనం సర్వే సమాయాంతి ద్విజాతయః ॥ ౧౧
సర్వదేశేషు చాగచ్ఛన్ వర్జయిత్వా మహోదయం ।
వాసిష్ఠం తచ్ఛతం సర్వం క్రోధపర్యాకులాక్షరం ॥ ౧౨
యదాహ వచనం సర్వం శృణు త్వం మునిపుంగవ ।
క్షత్రియో యాజకో యస్య చండాలస్య విశేషతః ॥ ౧౩
కథం సదసి భోక్తారః హవిస్తస్య సురర్షయః ।
బ్రాహ్మణా వా మహాత్మానః భుక్త్వా చండాలభోజనం ॥ ౧౪
కథం స్వర్గం గమిష్యంతి విశ్వామిత్రేణ పాలితాః ।
ఏతద్వచననైష్ఠుర్యం ఊచుస్సంరక్తలోచనాః ॥ ౧౫
వాసిష్ఠా మునిశార్దూల సర్వే తే సమహోదయాః ।
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా సర్వేషాం మునిపుంగవః ॥ ౧౬

క్రోధసంరక్తనయనః సరోషమిదమ బ్రవీత్ ।
యే దూషయంత్యదుష్టం మాం తప ఉగ్రం సమాస్థితం ॥ ౧౭
భస్మీభూతా దురాత్మానః భవిష్యంతి న సంశయః ।
అద్య తే కాలపాశేన నీతా వైవస్వతక్షయం ॥ ౧౮
సప్తజాతిశతాన్యేవ మృతపాస్సంతు సర్వశః ।
శ్వమాంసనియతాహారాః ముష్టికా నామ నిర్ఘృణాః ॥ ౧౯
వికృతాశ్చ విరూపాశ్చ లోకాననుచరంత్విమాన్ ।
మహోదయస్తు దుర్బుద్ధిః మామదూష్యం హ్యదూషయత్ ॥ ౨౦
దూషితస్సర్వలోకేషు నిషాదత్వం గమిష్యతి ।
ప్రాణాతిపాతనిరతః నిరనుక్రోశతాం గతః ॥ ౨౧
దీర్ఘకాలం మమ క్రోధాత్ దుర్గతిం వర్తయిష్యతి ।
ఏతావదుక్త్వా వచనం విశ్వామిత్రో మహాతపాః ॥ ౨౨
విరరామ మహాతేజాః ఋషిమధ్యే మహామునిః ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – ఏకోనషష్టితమస్సర్గః.

అథ షష్టితమస్సర్గః.

తపోబలహతాన్ కృత్వా వాసిష్ఠాన్ సమహోదయాన్ ।
ఋషిమధ్యే మహాతేజాః విశ్వామిత్రోఽభ్యభాషత ॥ ౧
అయమిక్ష్వాకుదాయాదః త్రిశంకురితి విశ్రుతః ।
ధర్మిష్ఠశ్చ వదాన్యశ్చ మాం చైవ శరణం గతః ॥ ౨

తేనానేన శరీరేణ దేవలోకజిగీషయా ।
యథాఽయం స్వశరీరేణ స్వర్గలోకం గమిష్యతి ॥ ౩
తథా ప్రవర్త్యతాం యజ్ఞః భవద్భిశ్చ మయా సహ ।
విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా సర్వ ఏవ మహర్షయః ॥ ౪
ఊచుస్సమేత్య సహితాః ధర్మజ్ఞా ధర్మసంహితం ।
అయం కుశికదాయాదః మునిః పరమకోపనః ॥ ౫
యదాహ వచనం సమ్యక్ ఏతత్కార్యం న సంశయః ।
అగ్నికల్పో హి భగవాన్ శాపం దాస్యతి రోషితః ॥ ౬
తస్మాత్ ప్రవర్త్యతాం యజ్ఞః సశరీరో యథా దివం ।
గచ్ఛేదిక్ష్వాకుదాయాదః విశ్వామిత్రస్య తేజసా ॥ ౭
తథా ప్రవర్త్యతాం యజ్ఞః సర్వే సమధితిష్ఠత ।
ఏవముక్త్వా మహర్షయః చక్రుస్తాస్తాః క్రియాస్తదా ॥ ౮
యాజకశ్చ మహాతేజాః విశ్వామిత్రోఽభవత్ క్రతౌ ।
ఋత్విజశ్చానుపూర్వ్యేణ మంత్రవన్మంత్రకోవిదాః ॥ ౯
చక్రుః కర్మాణి సర్వాణి యథాకల్పం యథావిధి ।
తతః కాలేన మహతా విశ్వామిత్రో మహాతపాః ॥ ౧౦
చకారావాహనం తత్ర భాగార్థం సర్వదేవతాః ।
నాభ్యాగమంస్తదాహూతాః భాగార్థం సర్వదేవతాః ॥ ౧౧
తతః క్రోధసమావిష్టః విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
స్రువముద్యమ్య సక్రోధః త్రిశంకుమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧౨

పశ్య మే తపసో వీర్యం స్వార్జితస్య నరేశ్వర ।
ఏష త్వాం సశరీరేణ నయామి స్వర్గమోజసా ॥ ౧౩
దుష్ప్రాపం సశరీరేణ దివం గచ్ఛ నరాధిప ।
స్వార్జితం కించిదప్యస్తి మయా హి తపసః ఫలం ॥ ౧౪
రాజన్ స్వతేజసా తస్య సశరీరో దివం వ్రజ ।
ఉక్తవాక్యే మునౌ తస్మిన్ సశరీరో నరేశ్వరః ॥ ౧౫
దివం జగామ కాకుత్స్థ మునీనాం పశ్యతాం తదా ।
దేవలోకగతం దృష్ట్వా త్రిశంకుం పాకశాసనః ॥ ౧౬
సహ సర్వైస్సురగణైః ఇదం వచనమబ్రవీత్ ।
త్రిశంకో గచ్ఛ భూయస్త్వం నాసి స్వర్గకృతాలయః ॥ ౧౭
గురుశాపహతో మూఢ పత భూమిమవాక్ఛిరాః ।
ఏవముక్తో మహేంద్రేణ త్రిశంకురపతత్ పునః ॥ ౧౮
విక్రోశమానస్త్రాహీతి విశ్వామిత్రం తపోధనం ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య క్రోశమానస్య కౌశికః ॥ ౧౯
రోషమాహారయత్తీవ్రం తిష్ఠ తిష్ఠేతి చాబ్రవీత్ ।
ఋషిమధ్యే స తేజస్వీ ప్రజాపతిరివాపరః ॥ ౨౦
సృజన్ దక్షిణమార్గస్థాన్ సప్తర్షీనపరాన్ పునః ।
నక్షత్రమాలామపరాం అసృజత్ క్రోధమూర్ఛితః ॥ ౨౧
దక్షిణాం దిశమాస్థాయ మునిమధ్యే మహాయశాః ।
సృష్ట్వా నక్షత్రవంశం చ క్రోధేన కలుషీకృతః ॥ ౨౨

అన్యమింద్రం కరిష్యామి లోకో వా స్యాదనింద్రకః ।
దైవతాన్యపి స క్రోధాత్ స్రష్టుం సముపచక్రమే ॥ ౨౩
తతః పరమసంభ్రాంతాః సర్షిసంఘాస్సురాసురాః ।
విశ్వామిత్రం మహాత్మానం ఊచుస్సానునయం వచః ॥ ౨౪
అయం రాజా మహాభాగ గురుశాపపరిక్షతః ।
సశరీరో దివం యాతుం నార్హత్యేవ తపోధన ॥ ౨౫
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా దేవానాం మునిపుంగవః ।
అబ్రవీత్ సుమహద్వాక్యం కౌశికస్సర్వదేవతాః ॥ ౨౬
సశరీరస్య భద్రం వః త్రిశంకోరస్య భూపతేః ।
ఆరోహణం ప్రతిజ్ఞాయ నానృతం కర్తుముత్సహే ॥ ౨౭
స్వర్గోఽస్తు సశరీరస్య త్రిశంకోరస్య శాశ్వతః ।
నక్షత్రాణి చ సర్వాణి మామకాని ధ్రువాణ్యథ ॥ ౨౮
యావల్లోకా ధరిష్యంతి తిష్ఠంత్వేతాని సర్వశః ।
మత్కృతాని సురాస్సర్వే తదనుజ్ఞాతుమర్హథ ॥ ౨౯
ఏవముక్తాస్సురాస్సర్వే ప్రత్యూచుర్మునిపుంగవం ।
ఏవం భవతు భద్రం తే తిష్ఠంత్వేతాని సర్వశః ॥ ౩౦
గగనే తాన్యనేకాని వైశ్వానరపథాద్బహిః ।
నక్షత్రాణి మునిశ్రేష్ఠ తేషు జ్యోతిష్షు జాజ్వలన్ ॥ ౩౧
అవాక్శిరాస్త్రిశంకుశ్చ తిష్ఠత్వమరసన్నిభః ।
అనుయాస్యంతి చైతాని జ్యోతీంషి నృపసత్తమం ॥ ౩౨

కృతార్థం కీర్తిమంతం చ స్వర్గలోకగతం యథా ।
విశ్వామిత్ర స్తు ధర్మాత్మా సర్వదేవై రభిష్టుతః ॥ 33
ఋషిభిశ్చ మహాతేజాః బాఢమిత్యాహ దేవతాః ।
తతో దేవా మహాత్మానః మునయశ్చ తపోధనాః ॥ 3౪
జగ్ముర్యథాగతం సర్వే యజ్ఞస్యాంతే నరోత్తమ ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – షష్టితమస్సర్గః.

అథ ఏకషష్టితమస్సర్గః.

విశ్వామిత్రో మహాత్మాఽథ ప్రస్థితాన్ ప్రేక్ష్య తానృషీన్ ।
అబ్రవీన్నరశార్దూలః సర్వాంస్తాన్ వనవాసినః ॥ ౧
మహాన్ విఘ్నః ప్రవృత్తోఽయం దక్షిణామాస్థితో దిశం ।
దిశమన్యాం ప్రపత్స్యామః తత్ర తప్స్యామహే తపః ॥ ౨
పశ్చిమాయాం విశాలాయాం పుష్కరేషు మహాత్మనః ।
సుఖం తపశ్చరిష్యామః పరం తద్ధి తపోవనం ॥ 3
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః పుష్కరేషు మహామునిః ।
తప ఉగ్రం దురాధర్షం తేపే మూలఫలాశనః ॥ ౪
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు అయోధ్యాధిపతిర్నృపః ।
అంబరీష ఇతి ఖ్యాతః యష్టుం సముపచక్రమే ॥ ౫
తస్య వై యజమానస్య పశుమింద్రో జహార హ ।
ప్రణష్టే తు పశౌ విప్రః రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౬

పశురద్య హృతో రాజన్ ప్రణష్టస్తవ దుర్నయాత్ ।
అరక్షితారం రాజానం ఘ్నంతి దోషా నరేశ్వర ॥ ౭
ప్రాయశ్చిత్తం మహద్ధ్యేతత్ నరం వా పురుషర్షభ ।
ఆనయస్వ పశుం శీఘ్రం యావత్ కర్మ ప్రవర్తతే ॥ ౮
ఉపాధ్యాయవచః శ్రుత్వా స రాజా పురుషర్షభ ।
అన్వియేష మహాబుద్ధిః పశుం గోభిస్సహస్రశః ॥ ౯
దేశాన్ జనపదాంస్తాంస్తాన్ నగరాణి వనాని చ ।
ఆశ్రమాణి చ పుణ్యాని మార్గమాణో మహీపతిః ॥ ౧౦
స పుత్రసహితం తాత సభార్యం రఘునందన ।
భృగుతుందే సమాసీనం ఋచీకం సందదర్శ హ ॥ ౧౧
తమువాచ మహాతేజాః ప్రణమ్యాభిప్రసాద్య చ ।
బ్రహ్మర్షిం తపసా దీప్తం రాజర్షిరమితప్రభః ॥ ౧౨
పృష్ట్వా సర్వత్ర కుశలం ఋచీకం తమిదం వచః ।
గవాం శతసహస్రేణ విక్రీణీషే సుతం యది ॥ ౧౩
పశోరర్థే మహాభాగ కృతకృత్యోఽస్మి భార్గవ ।
సర్వే పరిసృతా దేశాః యాజ్ఞియం న లభే పశుం ॥ ౧౪
దాతుమర్హసి మూల్యేన సుతమేకమితో మమ ।
ఏవముక్తో మహాతేజాః ఋచీకస్త్వబ్రవీద్వచః ॥ ౧౫
నాహం జ్యేష్ఠం నరశ్రేష్ఠ విక్రీణీయాం కథంచన ।
ఋచీకస్య వచః శ్రుత్వా తేషాం మాతా మహాత్మనాం ॥ ౧౬

ఉవాచ నరశార్దూలం అంబరీషం తపస్వినీ ।
అవిక్రేయం సుతం జ్యేష్ఠం భగవానాహ భార్గవః ॥ ౧౭
మమాపి దయితం విద్ధి కనిష్ఠం శునకం నృప ।
తస్మాత్ కనీయసం పుత్రం న దాస్యే తవ పార్థివ ॥ ౧౮
ప్రాయేణ హి నరశ్రేష్ఠ జ్యేష్ఠాః పితృషు వల్లభాః ।
మాతౄణాం తు కనీయాంసః తస్మాద్రక్షే కనీయసం ॥ ౧౯
ఉక్తవాక్యే మునౌ తస్మిన్ మునిపత్న్యాం తథైవ చ ।
శునశ్శేఫః స్వయం రామ మధ్యమో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౨౦
పితా జ్యేష్ఠమవిక్రేయం మాతా చాహ కనీయసం ।
విక్రీతం మధ్యమం మన్యే రాజన్ పుత్రం నయస్వ మాం ॥ ౨౧
గవాం శతసహస్రేణ శునశ్శేఫం నరేశ్వరః ।
గృహీత్వా పరమప్రీతః జగామ రఘునందన ॥ ౨౨
అంబరీషస్తు రాజర్షిః రథమారోప్య సత్వరః ।
శునశ్శేఫం మహాతేజాః జగామాశు మహాయశాః ॥ ౨౩

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – ఏకషష్టితమస్సర్గః.

అథ ద్విషష్టితమస్సర్గః.

శునశ్శేఫం నరశ్రేష్ఠ గృహీత్వా తు మహాయశాః ।
వ్యశ్రామ్యత్ పుష్కరే రాజా మధ్యాహ్నే రఘునందన ॥ ౧
తస్య విశ్రమమాణస్య శునశ్శేఫో మహాయశాః ।
పుష్కరక్షేత్రమాగమ్య విశ్వామిత్రం దదర్శ హ ॥ ౨

తపస్యంతమృషిభిస్సార్థం మాతులం పరమాతురః ।
వివర్ణవదనో దీనః తృష్ణయా చ శ్రమేణ చ ॥ 3
పపాతాంకే మునేరాశు వాక్యం చేదమువాచ హ ।
న మేఽస్తి మాతా న పితా జ్ఞాతయో బాంధవాః కుతః ॥ ౪
త్రాతుమర్హసి మాం సౌమ్య ధర్మేణ మునిపుంగవ ।
త్రాతా త్వం హి మునిశ్రేష్ఠ సర్వేషాం త్వం హి భావనః ॥ ౫
రాజా చ కృతకార్యస్స్యాత్ అహం దీర్ఘాయురవ్యయః ।
స్వర్గలోకముపాశ్నీయాం తపస్తప్త్వా హ్యనుత్తమం ॥ ౬
త్వం మే నాథో హ్యనాథస్య భవ భవ్యేన చేతసా ।
పితేవ పుత్రం ధర్మాత్మన్ త్రాతుమర్హసి కిల్బిషాత్ ॥ ౭
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా విశ్వామిత్రో మహాతపాః ।
సాంత్వయిత్వా బహువిధం పుత్రానిదమువాచ హ ॥ ౮
యత్కృతే పితరః పుత్రాన్ జనయంతి శుభార్థినః ।
పరలోకహితార్థాయ తస్య కాలోఽయమాగతః ॥ ౯
అయం మునిసుతో బాలః మత్తశ్శరణమిచ్ఛతి ।
అస్య జీవితమాత్రేణ ప్రియం కురుత పుత్రకాః ॥ ౧౦
సర్వే సుకృతకర్మాణః సర్వే ధర్మపరాయణాః ।
పశుభూతా నరేంద్రస్య తృప్తిమగ్నేః ప్రయచ్ఛత ॥ ౧౧
నాథవాంశ్చ శునశ్శేఫః యజ్ఞశ్చావిఘ్నితో భవేత్ ।
దేవతాస్తర్పితాశ్చ స్యుః మమ చాపి కృతం వచః ॥ ౧౨

మునేస్తు వచనం శ్రుత్వా మధుష్యందాదయస్సుతాః ।
సాభిమానం నరశ్రేష్ఠ సలీలమిదమబ్రువన్ ॥ ౧౩
కథమాత్మసుతాన్ హిత్వా త్రాయసేఽన్యసుతం విభో ।
అకార్యమివ పశ్యామః శ్వమాంసమివ భోజనె ॥ ౧౪
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా పుత్రాణాం మునిపుంగవః ।
క్రోధసంరక్తనయనః వ్యాహర్తుముపచక్రమే ॥ ౧౫
నిస్సాధ్వసమిదం ప్రోక్తం ధర్మాదపి విగర్హితం ।
అతిక్రమ్య తు మద్వాక్యం దారుణం రోమహర్షణం ॥ ౧౬
శ్వమాంసభోజినస్సర్వే వాసిష్ఠా ఇవ జాతిషు ।
పూర్ణం వర్షసహస్రం తు పృథివ్యామనువత్స్యథ ॥ ౧౭
కృత్వా శాపసమాయుక్తాన్ పుత్రాన్ మునివరస్తదా ।
శునశ్శేఫమువాచార్తం కృత్వా రక్షాం నిరామయాం ॥ ౧౮
పవిత్రపాశైరాసక్తః రక్తమాల్యానులేపనః ।
వైష్ణవం యూపమాసాద్య వాగ్భిరగ్నిముదాహర ॥ ౧౯
ఇమె తు గాథే ద్వే దివ్యే గాయేథా మునిపుత్రక ।
అంబరీషస్య యజ్ఞేఽస్మిన్ తతస్సిద్ధిమవాప్స్యసి ॥ ౨౦
శునశ్శేఫో గృహీత్వా తే ద్వే గాథే సుసమాహితః ।
త్వరయా రాజసింహం తం అంబరీషమువాచ హ ॥ ౨౧
రాజసింహ మహాసత్త్వ శీఘ్రం గచ్ఛావహే సదః ।
నిర్వర్తయస్వ రాజేంద్ర దీక్షాం చ సముపావిశ ॥ ౨౨

తద్వాక్యమృషిపుత్రస్య శ్రుత్వా హర్షసముత్సుకః ।
జగామ నృపతిశ్శీఘ్రం యజ్ఞవాటమతంద్రితః ॥ ౨౩
సదస్యానుమతే రాజా పవిత్రకృతలక్షణం ।
పశుం రక్తాంబరం కృత్వా యూపే తం సమబంధయత్ ॥ ౨౪
స బద్ధో వాగ్భిరగ్ర్యాభిః అభితుష్టావ వై సురౌ ।
ఇంద్రమింద్రానుజం చైవ యథావన్మునిపుత్రకః ॥ ౨౫
తతః ప్రీతస్సహస్రాక్షః రహస్యస్తుతితర్పితః ।
దీర్ఘమాయుస్తదా ప్రాదాత్ శునశ్శేఫాయ రాఘవ ॥ ౨౬
స చ రాజా నరశ్రేష్ఠ యజ్ఞస్య చ సమాప్తవాన్ ।
ఫలం బహుగుణం రామ సహస్రాక్షప్రసాదజం ॥ ౨౭
విశ్వామిత్రోఽపి ధర్మాత్మా భూయస్తేపే మహాతపాః ।
పుష్కరేషు నరశ్రేష్ఠ దశవర్షశతాని చ ॥ ౨౮

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే ద్విషష్టితమస్సర్గః.

అథ త్రిషష్టితమస్సర్గః.

పూర్ణే వర్షసహస్రే తు వ్రతస్నాతం మహామునిం ।
అభ్యాగచ్ఛన్ సురాస్సర్వే తపఃఫలచికీర్షవః ॥ ౧
అబ్రవీత్ సుమహాతేజాః బ్రహ్మా సురుచిరం వచః ।
ఋషిస్త్వమసి భద్రం తే స్వార్జితైః కర్మభిశ్శుభైః ॥ ౨

తమేవముక్త్వా దేవేశః త్రిదివం పునరభ్యగాత్ ।
విశ్వామిత్రో మహాతేజాః భూయస్తేపే మహత్తపః ॥ ౩
తతః కాలేన మహతా మేనకా పరమాఽప్సరాః ।
పుష్కరేషు నరశ్రేష్ఠ స్నాతుం సముపచక్రమే ॥ ౪
తాం దదర్శ మహాతేజాః మేనకాం కుశికాత్మజః ।
రూపేణాప్రతిమాం తత్ర విద్యుతం జలదే యథా ॥ ౫
దృష్ట్వా కందర్పవశగః మునిస్తామిదమబ్రవీత్ ।
అప్సరః స్వాగతం తేఽస్తు వస చేహ మమాశ్రమే ॥ ౬
అనుగృహ్ణీష్వ భద్రం తే మదనేన సుమోహితం ।
ఇత్యుక్తా సా వరారోహా తత్ర వాసమథాకరోత్ ॥ ౭
తపసా హి మహావిఘ్నః విశ్వామిత్రముపాగతః ।
తస్యాం వసంత్యాం వర్షాణి పంచ పంచ చ రాఘవ ॥ ౮
విశ్వామిత్రాశ్రమే రామ సుఖేన వ్యతిచక్రముః ।
అథ కాలే గతే తస్మిన్ విశ్వామిత్రో మహామునిః ॥ ౯
సవ్రీళ ఇవ సంవృత్తః చింతాశోకపరాయణః ।
బుద్ధిర్మునేస్సముత్పన్నా సామర్షా రఘునందన ॥ ౧౦
సర్వం సురాణాం కర్మైతత్ తపోఽపహరణం మహత్ ।
అహోరాత్రాపదేశేన గతాస్సంవత్సరా దశ ॥ ౧౧
కామమోహాభిభూతస్య విఘ్నోఽయం ప్రత్యుపస్థితః ।
వినిశ్వసన్మునివరః పశ్చాత్తాపేన దుఃఖితః ॥ ౧౨

భీతామప్సరసం దృష్ట్వా వేపంతీం ప్రాంజలిం స్థితాం ।
మేనకాం మధురైర్వాక్యైః విసృజ్య కుశికాత్మజః ॥ ౧౩
ఉత్తరం పర్వతం రామ విశ్వామిత్రో జగామ హ ।
స కృత్వా నైష్ఠికీం బుద్ధిం జేతుకామో మహాయశాః ॥ ౧౪
కౌశికీతీరమాసాద్య తపస్తేపే సుదారుణం ।
తస్య వర్షసహస్రం తు ఘోరం తప ఉపాసతః ॥ ౧౫
ఉత్తరే పర్వతే రామ దేవతానామభూద్భయం ।
ఆమంత్రయన్ సమాగమ్య సర్వే సర్షిగణాస్సురాః ॥ ౧౬
మహర్షిశబ్దం లభతాం సాధ్వయం కుశికాత్మజః ।
దేవతానాం వచశ్శ్రుత్వా సర్వలోకపితామహః ॥ ౧౭
అబ్రవీన్మధురం వాక్యం విశ్వామిత్రం తపోధనం ।
మహర్షే స్వాగతం వత్స తపసోగ్రేణ తోషితః ॥ ౧౮
మహత్త్వమృషిముఖ్యత్వం దదామి తవ కౌశిక ।
బ్రహ్మణస్స వచః శ్రుత్వా సర్వలోకేశ్వరస్య హ ॥ ౧౯
న విషణ్ణో న సంతుష్టః విశ్వామిత్రస్తపోధనః ।
ప్రాంజలిః ప్రణతో భూత్వా సర్వలోకపితామహం ॥ ౨౦
ప్రత్యువాచ తతో వాచం విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
బ్రహ్మర్షిశబ్దమతులం స్వార్జితైః కర్మభిశ్శుభైః ॥ ౨౧
యది మే భగవానాహ తతోఽహం విజితేంద్రియః ।
తమువాచ తతో బ్రహ్మా న తావత్త్వం జితేంద్రియః ॥ ౨౨

యతస్వ మునిశార్దూల ఇత్యుక్త్వా త్రిదివం గతః ।
విప్రస్థితేషు దేవేషు విశ్వామిత్రో మహామునిః ॥ ౨౩
ఊర్ధ్వబాహుర్నిరాలంబః వాయుభక్షస్తపశ్చరన్ ।
ఘర్మే పంచతపా భూత్వా వర్షాస్వాకాశసంశ్రయః ॥ ౨౪
శిశిరే సలిలస్థాయీ రాత్ర్యహాని తపోధనః ।
ఏవం వర్షసహస్రం హి తపో ఘోరముపాగమత్ ॥ ౨౫
తస్మిన్ సంతప్యమానే తు విశ్వామిత్రే మహామునౌ ।
సంభ్రమస్సుమహానాసీత్ సురాణాం వాసవస్య చ ॥ ౨౬
రంభామప్సరసం శక్రః సహ సర్వైర్మరుద్గణైః ।
ఉవాచాత్మహితం వాక్యం అహితం కౌశికస్య చ ॥ ౨౭

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-త్రిషష్టితమస్సర్గః.

అథ చతుష్షష్టితమస్సర్గః.

సురకార్యమిదం రంభే కర్తవ్యం సుమహత్ త్వయా ।
లోభనం కౌశికస్యేహ కామమోహసమన్వితం ॥ ౧
తథోక్తా సాఽప్సరా రామ సహస్రాక్షేణ ధీమతా ।
వ్రీళితా ప్రాంజలిర్వాక్యం ప్రత్యువాచ సురేశ్వరం ॥ ౨
అయం సురపతె ఘోరః విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
ఘోరముత్స్రజతే క్రోధం మయి దేవ న సంశయః ॥ ౩

తతో హి మే భయం దేవ ప్రసాదం కర్తుమర్హసి ।
ఏవముక్తస్తయా రామ రంభయా భీతయా తదా ॥ ౪
తామువాచ సహస్రాక్షః వేపమానాం కృతాంజలిం ।
మా భైషి రంభే భద్రం తే కురుష్వ మమ శాసనం ॥ ౫
కోకిలో హృదయగ్రాహీ మాధవే రుచిరద్రుమే ।
అహం కందర్పసహితః స్థాస్యామి తవ పార్శ్వతః ॥ ౬
త్వం హి రూపం బహుగుణం కృత్వా పరమభాస్వరం ।
తమృషిం కౌశికం రంభే భేదయస్వ తపస్వినం ॥ ౭
సా శ్రుత్వా వచనం తస్య కృత్వా రూపమనుత్తమం ।
లోభయామాస లలితా విశ్వామిత్రం శుచిస్మితా ॥ ౮
కోకిలస్య తు శుశ్రావ వల్గు వ్యాహరతః స్వనం ।
సంప్రహృష్టేన మనసా తత ఏనాముదైక్షత ॥ ౯
అథ తస్య చ శబ్దేన గీతేనాప్రతిమేన చ ।
దర్శనేన చ రంభాయాః మునిస్సందేహమాగతః ॥ ౧౦
సహస్రాక్షస్య తత్కర్మ విజ్ఞాయ మునిపుంగవః ।
రంభాం క్రోధసమావిష్టః శశాప కుశికాత్మజః ॥ ౧౧
యన్మాం లోభయసే రంభే కామక్రోధజయైషిణం ।
దశవర్షసహస్రాణి శైలీ స్థాస్యసి దుర్భగే ॥ ౧౨
బ్రాహ్మణస్సుమహాతేజాః తపోబలసమన్వితః ।
ఉద్ధరిష్యతి రంభే త్వాం మత్క్రోధకలుషీకృతాం ॥ ౧౩

ఏవముక్త్వా మహాతేజాః విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
అశక్నువన్ ధారయితుం క్రోధం సంతాపమాగతః ॥ ౧౪
తస్య శాపేన మహతా రంభా శైలీ తదాఽభవత్ ।
వచః శ్రుత్వా తు కందర్పః మహర్షేః స చ నిర్గతః ॥ ౧౫
కోపేన స మహాతేజాః తపోఽపహరణే కృతే ।
ఇంద్రియైరజితై రామ న లేభే శాంతిమాత్మనః ॥ ౧౬
బభూవాస్య మనశ్చింతా తపోఽపహరణే కృతే ।
నైవ క్రోధం గమిష్యామి న చ వక్ష్యే కథంచన ॥ ౧౭
అథవా నోచ్ఛ్వసిష్యామి సంవత్సరశతాన్యపి ।
అహం విశోషయిష్యామి హ్యాత్మానం విజితేంద్రియః ॥ ౧౮
తావద్యావద్ధి మే ప్రాప్తం బ్రాహ్మణ్యం తపసాఽఽర్జితం ।
అనుచ్ఛ్వసన్నభుంజానః తిష్ఠేయం శాశ్వతీస్సమాః ॥ ౧౯
న హి మే తప్యమానస్య క్షయం యాస్యంతి మూర్తయః ।
ఏవం వర్షసహస్రస్య దీక్షాం స మునిపుంగవః ॥ ౨౦
చకారాప్రతిమాం లోకే ప్రతిజ్ఞాం రఘునందన ।
ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-చతుష్షష్టితమస్సర్గః.

అథ పంచషష్టితమస్సర్గః.

అథ హైమవతీం రామ దిశం త్యక్త్వా మహామునిః ।
పూర్వాం దిశమనుప్రాప్య తపస్తేపే సుదారుణం ॥ ౧

మౌనం వర్షసహస్రస్య కృత్వా వ్రతమనుత్తమం ।
చకారాప్రతిమం రామ తపః పరమదుష్కరం ॥ ౨
పూర్ణే వర్షసహస్రే తు కాష్ఠభూతం మహామునిం ।
విఘ్నైర్బహుభిరాధూతం క్రోధో నాంతరమావిశత్ ॥ ౩
స కృత్వా నిశ్చయం రామ తప ఆతిష్ఠదవ్యయం ।
తస్య వర్షసహస్రస్య వ్రతే పూర్ణే మహావ్రతః ॥ ౪
భోక్తుమారబ్ధవానన్నం తస్మిన్ కాలే రఘూత్తమ ।
ఇంద్రో ద్విజాతిర్భూత్వా తం సిద్ధమన్నమయాచత ॥ ౫
తస్మై దత్వా తదా సిద్ధం సర్వం విప్రాయ నిశ్చితః ।
నిశ్శేషితేఽన్నే భగవాన్ అభుక్త్వైవ మహాతపాః ॥ ౬
న కించిదవదద్విప్రం మౌనవ్రతముపస్థితః ।
తథైవాసీత్ పునర్మౌనం అనుచ్ఛ్వాసం చకార హ ॥ ౭
అథ వర్షసహస్రం వై నోచ్ఛ్వసన్మునిపుంగవః ।
తస్యానుచ్ఛ్వసమానస్య మూర్ధ్ని ధూమో వ్యజాయత ॥ ౮
త్రైలోక్యం యేన సంభ్రాంతం ఆదీపితమివాభవత్ ।
తతో దేవాస్సగంధర్వాః పన్నగాసురరాక్షసాః ॥ ౯
మోహితాస్తేజసా తస్య తపసా మందరశ్మయః ।
కశ్మలోపహతాస్సర్వే పితామహమథాబ్రువన్ ॥ ౧౦
బహుభిః కారణైర్దేవ విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
లోభితః క్రోధితశ్చైవ తపసా చాభివర్ధతే ॥ ౧౧

న హ్యస్య వృజినం కించిత్ దృశ్యతే సూక్ష్మమప్యథ ।
న దీయతే యది త్వస్య మనసా యదభీప్సితం ॥ ౧౨
వినాశయతి త్రైలోక్యం తపసా సచరాచరం ।
వ్యాకులాశ్చ దిశస్సర్వాః న చ కించిత్ ప్రకాశతే ॥ ౧౩
సాగరాః క్షుభితాస్సర్వే విశీర్యంతే చ పర్వతాః ।
ప్రకంపతే చ పృథివీ వాయుర్వాతి భృశాకులః ॥ ౧౪
బ్రహ్మన్న ప్రతిజానీమో నాస్తికో జాయతే జనః ।
సంమూఢమివ త్రైలోక్యం సంప్రక్షుభితమానసం ॥ ౧౫
భాస్కరో నిష్ప్రభశ్చైవ మహర్షేస్తస్య తేజసా ।
బుద్ధిం న కురుతే యావత్ నాశే దేవ మహామునిః ॥ ౧౬
తావత్ ప్రసాద్యో భగవాన్ అగ్నిరూపో మహాద్యుతిః ।
కాలాగ్నినా యథా పూర్వం త్రైలోక్యం దహ్యతేఽఖిలం ॥ ౧౭
దేవరాజ్యం చికీర్షేత దీయతామస్య యన్మతం ।
తతస్సురగణాస్సర్వే పితామహపురోగమాః ॥ ౧౮
విశ్వామిత్రం మహాత్మానం మధురం వాక్యమబ్రువన్ ।
బ్రహ్మర్షే స్వాగతం తేఽస్తు తపసా స్మ సుతోషితాః ॥ ౧౯
బ్రాహ్మణ్యం తపసోగ్రేణ ప్రాప్తవానసి కౌశిక ।
దీర్ఘమాయుశ్చ తే బ్రహ్మన్ దదామి సమరుద్గణః ॥ ౨౦
స్వస్తి ప్రాప్నుహి భద్రం తే గచ్ఛ సౌమ్య యథాసుఖం ।
పితామహవచః శ్రుత్వా సర్వేషాం చ దివౌకసాం ॥ ౨౧

కృత్వా ప్రణామం ముదితః వ్యాజహార మహామునిః ।
బ్రాహ్మణ్యం యది మే ప్రాప్తం దీర్ఘమాయుస్తథైవ చ ॥
ఓంకారశ్చ వషట్కారః వేదాశ్చ వరయంతు మాం ।
క్షత్రవేదవిదాం శ్రేష్ఠః బ్రహ్మవేదవిదామపి ॥ ౨౩
బ్రహ్మపుత్రో వసిష్ఠో మాం ఏవం వదతు దేవతాః ।
యద్యయం పరమః కామః కృతో యాంతు సురర్షభాః ॥ ౨౪
తతః ప్రసాదితో దేవైః వసిష్ఠో జపతాం వరః ।
సఖ్యం చకార బ్రహ్మర్షిః ఏవమస్త్వితి చాబ్రవీత్ ॥ ౨౫
బ్రహ్మర్షిస్త్వం న సందేహః సర్వం సంపత్స్యతే తవ ।
ఇత్యుక్త్వా దేవతాశ్చాపి సర్వా జగ్ముర్యథాగతం ॥ ౨౬
విశ్వామిత్రోఽపి ధర్మాత్మా లబ్ధ్వా బ్రాహ్మణ్యముత్తమం ।
పూజయామాస బ్రహ్మర్షిం వసిష్ఠం జపతాం వరం ॥ ౨౭
కృతకామో మహీం సర్వాం చచార తపసి స్థితః ।
ఏవం త్వనేన బ్రాహ్మణ్యం ప్రాప్తం రామ మహాత్మనా ॥ ౨౮
ఏష రామ మునిశ్రేష్ఠః ఏష విగ్రహవాంస్తపః ।
ఏష ధర్మపరో నిత్యం వీర్యస్యైష పరాయణం ॥ ౨౯
ఏవముక్త్వా మహాతేజాః విరరామ ద్విజోత్తమః ।
శతానందవచః శ్రుత్వా రామలక్ష్మణసన్నిధౌ ॥ ౩౦
జనకః ప్రాంజలిర్వాక్యం ఉవాచ కుశికాత్మజం ।
ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి యస్య మే మునిపుంగవ ॥ ౩౧

యజ్ఞం కాకుత్స్థసహితః ప్రాప్తవానసి ధార్మిక ।
పావితో౽హం త్వయా బ్రహ్మన్ దర్శనేన మహామునే ॥ ౩౨
విశ్వామిత్ర మహాభాగ బ్రహ్మర్షీణాం వరోత్తమ ।
గుణా బహువిధాః ప్రాప్తాః తవ సందర్శనాన్మయా ॥ ౩౩
విస్తరేణ చ తే బ్రహ్మన్ కీర్త్యమానం మహత్తపః ।
శ్రుతం మయా మహాతేజః రామేణ చ మహాత్మనా ॥ ౩౪
సదస్యైః ప్రాప్య చ సదః శ్రుతాస్తే బహవో గుణాః ।
అప్రమేయం తపస్తుభ్యం అప్రమేయం చ తే బలం ॥ ౩౫
అప్రమేయా గుణాశ్చైవ నిత్యం తే కుశికాత్మజ ।
పితామహస్య చ యథా యథా చైవ హ్యుమాపతేః ॥ ౩౬
తృప్తిరాశ్చర్యభూతానాం కథానాం నాస్తి మే విభో ।
కర్మకాలో మునిశ్రేష్ఠ లంబతే రవిమండలం ॥ ౩౭
శ్వః ప్రభాతే మహాతేజాః ద్రష్టుమర్హసి మాం పునః ।
స్వాగతం తపతాం శ్రేష్ఠ మామనుజ్ఞాతుమర్హసి ॥ ౩౮
ఏవముక్తో మునివరః ప్రశస్య పురుషర్షభం ।
విససర్జాశు జనకం ప్రీతం ప్రీతమనాస్తదా ॥ ౩౯
ఏవముక్త్వా మునిశ్రేష్ఠం వైదేహో మిథిలాధిపః ।
ప్రదక్షిణం చకారాశు సోపాధ్యాయస్సబాంధవః ॥ ౪౦
విశ్వామిత్రో౽పి ధర్మాత్మా సహరామస్సలక్ష్మణః ।
స్వవాటమభిచక్రామ పూజ్యమానో మహర్షిభిః ॥ ౪౧

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే–పంచషష్టితమస్సర్గః.

అథ షట్షష్టితమస్సర్గః.

తతః ప్రభాతే విమలే కృతకర్మా నరాధిపః ।
విశ్వామిత్రం మహాత్మానం ఆజుహావ సరాఘవం ॥ ౧
తమర్చయిత్వా ధర్మాత్మా శాస్త్రదృష్టేన కర్మణా ।
రాఘవౌ చ మహాత్మానౌ తదా వాక్యమువాచ హ ॥ ౨
భగవన్ స్వాగతం తేఽస్తు కిం కరోమి తవానఘ ।
భవానాజ్ఞాపయతు మాం ఆజ్ఞాప్యో భవతా హ్యహం ॥ ౩
ఏవముక్తస్స ధర్మాత్మా జనకేన మహాత్మనా ।
ప్రత్యువాచ మునిర్వీరం వాక్యం వాక్యవిశారదః ॥ ౪
పుత్రౌ దశరథస్యేమౌ క్షత్రియౌ లోకవిశ్రుతౌ ।
ద్రష్టుకామౌ ధనుశ్శ్రేష్ఠం యదేతత్ త్వయి తిష్ఠతి ॥ ౫
ఏతద్దర్శయ భద్రం తే కృతకామౌ నృపాత్మజౌ ।
దర్శనాదస్య ధనుషః యథేష్టం ప్రతియాస్యతః ॥ ౬
ఏవముక్తస్తు జనకః ప్రత్యువాచ మహామునిం ।
శ్రూయతామస్య ధనుషః యదర్థమిహ తిష్ఠతి ॥ ౭
దేవరాత ఇతి ఖ్యాతః నిమేష్షష్ఠో మహీపతిః ।
న్యాసోఽయం తస్య భగవన్ హస్తే దత్తో మహాత్మనా ॥ ౮
దక్షయజ్ఞవధే పూర్వం ధనురాయమ్య వీర్యవాన్ ।
రుద్రస్తు త్రిదశాన్ రోషాత్ సలీలమిదమబ్రవీత్ ॥ ౯

యస్మాద్భాగార్థినో భాగాన్ నాకల్పయత మే సురాః ।
వరాంగాణి మహార్హాణి ధనుషా శాతయామి వః ॥ ౧౦
తతో విమనసస్సర్వే దేవా వై మునిపుంగవ ।
ప్రసాదయంతి దేవేశం తేషాం ప్రీతో౽భవద్భవః ॥ ౧౧
ప్రీతియుక్తస్స సర్వేషాం దదౌ తేషాం మహాత్మనాం ।
తదేతద్దేవదేవస్య ధనూరత్నం మహాత్మనః ॥ ౧౨
న్యాసభూతం తదా న్యస్తం అస్మాకం పూర్వకే విభో ।
అథ మే కృషతః క్షేత్రం లాంగలాదుత్థితా మయా ॥ ౧౩
క్షేత్రం శోధయతా లబ్ధా నామ్నా సీతేతి విశ్రుతా ।
భూతలాదుత్థితా సా తు వ్యవర్ధత మమాత్మజా ॥ ౧౪
వీర్యశుల్కేతి మే కన్యా స్థాపితేయమయోనిజా ।
భూతలాదుత్థితాం తాం తు వర్ధమానాం మమాత్మజాం ॥ ౧౫
వరయామాసురాగమ్య రాజానో మునిపుంగవ ।
తేషాం వరయతాం కన్యాం సర్వేషాం పృథివీక్షితాం ॥ ౧౬
వీర్యశుల్కేతి భగవన్ న దదామి సుతామహం ।
తతస్సర్వే నృపతయః సమేత్య మునిపుంగవ ॥ ౧౭
మిథిలామభ్యుపాగమ్య వీర్యజిజ్ఞాసవస్తదా ।
తేషాం జిజ్ఞాసమానానాం వీర్యం ధనురుపాహృతం ॥ ౧౮
న శేకుర్గ్రహణే తస్య ధనుషస్తోలనే౽పి వా ।
తేషాం వీర్యవతాం వీర్యం అల్పం జ్ఞాత్వా మహామునే ॥ ౧౯

ప్రత్యాఖ్యాతా నృపతయః తన్నిబోధ తపోధన ।
తతః పరమకోపేన రాజానో మునిపుంగవ ॥ ౨౦
న్యరుంధన్ మిథిలాం సర్వే వీర్యసందేహమాగతాః ।
ఆత్మానమవధూతం తే విజ్ఞాయ నృపపుంగవాః ॥ ౨౧
రోషేణ మహతా విష్టాః పీడయన్ మిథిలాం పురీం ।
తతస్సంవత్సరే పూర్ణే క్షయం యాతాని సర్వశః ॥ ౨౨
సాధనాని మునిశ్రేష్ఠ తతోఽహం భృశదుఃఖితః ।
తతో దేవగణాన్ సర్వాన్ తపసాఽహం ప్రసాదయం ॥ ౨౩
దదుశ్చ పరమప్రీతాః చతురంగబలం సురాః ।
తతో భగ్నా నృపతయః హన్యమానా దిశో యయుః ॥ ౨౪
అవీర్యా వీర్యసందిగ్ధాః సామాత్యాః పాపకర్మణః ।
తదేతన్మునిశార్దూల ధనుః పరమభాస్వరం ॥ ౨౫
రామలక్ష్మణయోశ్చాపి దర్శయిష్యామి సువ్రత ।
యద్యస్య ధనుషో రామః కుర్యాదారోపణం మునే ॥ ౨౬
సుతామయోనిజాం సీతాం దద్యాం దాశరథేరహం ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – షట్షష్టితమస్సర్గః.

———o———

అథ సప్తషష్టితమస్సర్గః.

జనకస్య వచః శ్రుత్వా విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
ధనుర్దర్శయ రామాయ ఇతి హోవాచ పార్థివం ॥ ౧

తతస్స రాజా జనకః సామంతాన్ వ్యాదిదేశ హ ।
ధనురానీయతాం దివ్యం గంధమాల్యవిభూషితం ॥ ౨
జనకేన సమాదిష్టాః సచివాః ప్రావిశన్ పురీం ।
తద్ధనుః పురతః కృత్వా నిర్జగ్ముః పార్థివాజ్ఞయా ॥ ౩
నృణాం శతాని పంచాశత్ వ్యాయతానాం మహాత్మనాం ।
మంజూషామష్టచక్రాం తాం సమూహుస్తే కథంచన ॥ ౪
తామాదాయ తు మంజూషాం ఆయసీం యత్ర తద్ధనుః ।
సురోపమం తే జనకం ఊచుః నృపతిమంత్రిణః ॥ ౫
ఇదం ధనుర్వరం రాజన్ పూజితం సర్వరాజభిః ।
మిథిలాధిప రాజేంద్ర దర్శనీయం యదిచ్ఛసి ॥ ౬
తేషాం నృపో వచః శ్రుత్వా కృతాంజలిరభాషత ।
విశ్వామిత్రం మహాత్మానం తౌ చోభౌ రామలక్ష్మణౌ ॥ ౭
ఇదం ధనుర్వరం బ్రహ్మన్ జనకైరభిపూజితం ।
రాజభిశ్చ మహావీర్యైః అశక్తైః పూరితుం పురా ॥ ౮
నైతత్ సురగణాస్సర్వే నాసురా న చ రాక్షసాః ।
గంధర్వయక్షప్రవరాః సకిన్నరమహోరగాః ॥ ౯
క్వ గతిర్మానుషాణాం తు ధనుషోఽస్య ప్రపూరణే ।
ఆరోపణే సమాయోగే వేపనే తోలనేఽపి వా ॥ ౧౦
తదేతద్ధనుషాం శ్రేష్ఠం ఆనీతం మునిపుంగవ ।
దర్శయైతన్మహాభాగ అనయో రాజపుత్రయోః ॥ ౧౧

విశ్వామిత్రస్తు ధర్మాత్మా శ్రుత్వా జనకభాషితం ।
వత్స రామ ధనుః పశ్య ఇతి రాఘవమబ్రవీత్ ॥ ౧౨
బ్రహ్మర్షేర్వచనాద్రామః యత్ర తిష్ఠతి తద్ధనుః ।
మంజూషాం తామపావృత్య దృష్ట్వా ధనురథాబ్రవీత్ ॥ ౧౩
ఇదం ధనుర్వరం బ్రహ్మన్ సంస్పృశామీహ పాణినా ।
యత్నవాంశ్చ భవిష్యామి తోలనే పూరణేఽపి వా ॥ ౧౪
బాఢమిత్యేవ తం రాజా మునిశ్చ సమభాషత ।
లీలయా స ధనుర్మధ్యే జగ్రాహ వచనాన్మునేః ॥ ౧౫
పశ్యతాం నృసహస్రాణాం బహూనాం రఘునందనః ।
ఆరోపయత్ స ధర్మాత్మా సలీలమివ తద్ధనుః ॥ ౧౬
ఆరోపయిత్వా ధర్మాత్మా పూరయామాస తద్ధనుః ।
తద్బభంజ ధనుర్మధ్యే నరశ్రేష్ఠో మహాయశాః ॥ ౧౭
తస్య శబ్దో మహానాసీత్ నిర్ఘాతసమనిస్వనః ।
భూమికంపశ్చ సుమహాన్ పర్వతస్యేవ దీర్యతః ॥ ౧౮
నిపేతుశ్చ నరాస్సర్వే తేన శబ్దేన మోహితాః ।
వర్జయిత్వా మునివరం రాజానం తౌ చ రాఘవౌ ॥ ౧౯
ప్రత్యాశ్వస్తే జనే తస్మిన్ రాజా విగతసాధ్వసః ।
ఉవాచ ప్రాంజలిర్వాక్యం వాక్యజ్ఞో మునిపుంగవం ॥ ౨౦
భగవన్ దృష్టవీర్యో మే రామో దశరథాత్మజః ।
అత్యద్భుతమచింత్యం చ న తర్కితమిదం మయా ॥ ౨౧

జనకానాం కులే కీర్తిం ఆహరిష్యతి మే సుతా ।
సీతా భర్తారమాసాద్య రామం దశరథాత్మజం ॥ ౨౨
మమ సత్యా ప్రతిజ్ఞా చ వీర్యశుల్కేతి కౌశిక ।
సీతా ప్రాణైర్బహుమతా దేయా రామాయ మే సుతా ॥ ౨౩
భవతోఽనుమతే బ్రహ్మన్ శీఘ్రం గచ్ఛంతు మంత్రిణః ।
మమ కౌశిక భద్రం తే అయోధ్యాం త్వరితా రథైః ॥ ౨౪
రాజానం ప్రశ్రితైర్వాక్యైః ఆనయంతు పురం మమ ।
ప్రదానం వీర్యశుల్కాయాః కథయంతు చ సర్వశః ॥ ౨౫
మునిగుప్తౌ చ కాకుత్స్థౌ కథయంతు నృపాయ వై ।
ప్రీయమాణం తు రాజానం ఆనయంతు సుశీఘ్రగాః ॥ ౨౬
కౌశికశ్చ తథేత్యాహ రాజా చాభాష్య మంత్రిణః ।
అయోధ్యాం ప్రేషయామాస ధర్మాత్మా కృతశాసనాన్ ॥ ౨౭
యథావృత్తం సమాఖ్యాతుం ఆనేతుం చ నృపం తదా ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - సప్తషష్టితమస్సర్గః.

అథ అష్టషష్టితమస్సర్గః.

జనకేన సమాదిష్టాః దూతాస్తే క్లాంతవాహనాః ।
త్రిరాత్రముషితా మార్గే తేఽయోధ్యాం ప్రావిశన్ పురీం ॥ ౧
రాజ్ఞో భవనమాసాద్య ద్వారస్థానిదమబ్రువన్ ।
శీఘ్రం నివేద్యతాం రాజ్ఞే దూతాన్నో జనకస్య చ ॥ ౨

ఇత్యుక్తా ద్వారపాలాస్తే రాఘవాయ న్యవేదయన్ ।
తే రాజవచనాద్దూతాః రాజవేశ్మ ప్రవేశితాః ॥ 3
దదృశుర్దేవసంకాశం వృద్ధం దశరథం నృపం ।
బద్ధాంజలిపుటాస్సర్వే దూతా విగతసాధ్వసాః ॥ ౪
రాజానం ప్రయతా వాక్యం అబ్రువన్ మధురాక్షరం ।
మైథిలో జనకో రాజా సాగ్నిహోత్రపురస్కృతం ॥ ౫
కుశలం చావ్యయం చైవ సోపాధ్యాయపురోహితం ।
ముహుర్ముహుర్మధురయా స్నేహసంయుక్తయా గిరా ॥ ౬
జనకస్త్వాం మహారాజః పృచ్ఛతే సపురస్సరం ।
పృష్ట్వా కుశలమవ్యగ్రం వైదేహో మిథిలాధిపః ॥ ౭
కౌశికానుమతే వాక్యం భవంతమిదమబ్రవీత్ ।
పూర్వం ప్రతిజ్ఞా విదితా వీర్యశుల్కా మమాత్మజా ॥ ౮
రాజానశ్చ కృతామర్షాః నిర్వీర్యా విముఖీకృతాః ।
సేయం మమ సుతా రాజన్ విశ్వామిత్రపురస్సరైః ॥ ౯
యదృచ్ఛయాఽఽగతైర్వీరైః నిర్జితా తవ పుత్రకైః ।
తచ్చ రాజన్ ధనుర్దివ్యం మధ్యే భగ్నం మహాత్మనా ॥ ౧౦
రామేణ హి మహారాజ మహత్యాం జనసంసది ।
అస్మై దేయా మయా సీతా వీర్యశుల్కా మహాత్మనే ॥ ౧౧
ప్రతిజ్ఞాం కర్తుమిచ్ఛామి తదనుజ్ఞాతుమర్హసి ।
సోపాధ్యాయో మహారాజ పురోహితపురస్సరః ॥ ౧౨

శీఘ్రమాగచ్ఛ భద్రం తే ద్రష్టుమర్హసి రాఘవౌ ।
ప్రీతిం చ మమ రాజేంద్ర నిర్వర్తయితుమర్హసి ॥ ౧౩
పుత్రయోరుభయోరేవ ప్రీతిం త్వమపి లప్స్యసే ।
ఏవం విదేహాధిపతిః మధురం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౪
విశ్వామిత్రాభ్యనుజ్ఞాతః శతానందమతే స్థితః ।
ఇత్యుక్త్వా విరతా దూతాః రాజగౌరవశంకితాః ॥ ౧౫
దూతవాక్యం తు తచ్ఛ్రుత్వా రాజా పరమహర్షితః ।
వసిష్ఠం వామదేవం చ మంత్రిణోఽన్యాంశ్చ సోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౬
గుప్తః కుశికపుత్రేణ కౌసల్యానందవర్ధనః ।
లక్ష్మణేన సహ భ్రాత్రా విదేహేషు వసత్యసౌ ॥ ౧౭
దృష్టవీర్యస్తు కాకుత్స్థః జనకేన మహాత్మనా ।
సంప్రదానం సుతాయాస్తు రాఘవే కర్తుమిచ్ఛతి ॥ ౧౮
యది వో రోచతే వృత్తం జనకస్య మహాత్మనః ।
పురీం గచ్ఛామహే శీఘ్రం మా భూత్కాలస్య పర్యయః ॥ ౧౯
మంత్రిణో బాఢమిత్యాహుః సహ సర్వైర్మహర్షిభిః ।
సుప్రీతశ్చాబ్రవీద్రాజా శ్వో యాత్రేతి స మంత్రిణః ॥ ౨౦
మంత్రిణస్తాం నరేంద్రస్య రాత్రిం పరమసత్కృతాః ।
ఊషుస్తే ముదితాస్సర్వే గుణైస్సర్వైస్సమన్వితాః ॥ ౨౧

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – అష్టషష్టితమస్సర్గః.

అథ ఏకోనసప్తతితమస్సర్గః.

తతో రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాం సోపాధ్యాయస్సబాంధవః ।
రాజా దశరథో హృష్టః సుమంత్రమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧
అద్య సర్వే ధనాధ్యక్షాః ధనమాదాయ పుష్కలం ।
వ్రజంత్వగ్రే సువిహితాః నానారత్నసమన్వితాః ॥ ౨
చతురంగం బలం చాపి శీఘ్రం నిర్యాతు సర్వశః ।
మమాజ్ఞాసమకాలం చ యానయుగ్యమనుత్తమం ॥ ౩
వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలిరథ కాశ్యపః ।
మార్కండేయస్సుదీర్ఘాయుః ఋషిః కాత్యాయనస్తథా ॥ ౪
ఏతే ద్విజాః ప్రయాంత్వగ్రే స్యందనం యోజయస్వ మే ।
యథా కాలాత్యయో న స్యాత్ దూతా హి త్వరయంతి మాం॥ ౫
వచనాత్తు నరేంద్రస్య సా సేనా చతురంగిణీ ।
రాజానమృషిభిస్సార్ధం వ్రజంతం పృష్ఠతోఽన్వగాత్ ॥ ౬
గత్వా చతురహం మార్గం విదేహానభ్యుపేయివాన్ ।
రాజా తు జనకః శ్రీమాన్ శ్రుత్వా పూజామకల్పయత్ ॥ ౭
తతో రాజానమాసాద్య వృద్ధం దశరథం నృపం ।
జనకో ముదితో రాజా హర్షం చ పరమం యయౌ ॥ ౮
ఉవాచ చ నరశ్రేష్ఠః నరశ్రేష్ఠం ముదాఽన్వితః ।
స్వాగతం తే మహారాజ దిష్ట్యా ప్రాప్తోసి రాఘవ ॥ ౯

పుత్రయోరుభయోః ప్రీతిం లప్స్యసే వీర్యనిర్జితాం ।
దిష్ట్యా ప్రాప్తో మహాతేజాః వసిష్ఠో భగవానృషిః ॥ ౧౦
సహ సర్వైర్ద్విజశ్రేష్ఠైః దేవైరివ శతక్రతుః ।
దిష్ట్యా మే నిర్జితా విఘ్నాః దిష్ట్యా మే పూజితం కులం ॥ ౧౧
రాఘవైస్సహ సంబంధాత్ వీర్యశ్రేష్ఠైర్మహాత్మభిః ।
శ్వః ప్రభాతే నరేంద్రేంద్ర నిర్వర్తయితుమర్హసి ॥ ౧౨
యజ్ఞస్యాంతే నరశ్రేష్ఠ వివాహమృషిసమ్మతం ।
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా ఋషిమధ్యే నరాధిపః ॥ ౧౩
వాక్యం వాక్యవిదాం శ్రేష్ఠః ప్రత్యువాచ మహీపతిం ।
ప్రతిగ్రహో దాతృవశః శ్రుతమేతన్మయా పురా ॥ ౧౪
యథా వక్ష్యసి ధర్మజ్ఞ తత్కరిష్యామహే వయం ।
ధర్మిష్ఠం చ యశస్యం చ వచనం సత్యవాదినః ॥ ౧౫
శ్రుత్వా విదేహాధిపతిః పరం విస్మయమాగతః ।
తతస్సర్వే మునిగణాః పరస్పరసమాగమే ॥ ౧౬
హర్షేణ మహతా యుక్తాః తాం నిశామవసన్ సుఖం ।
అథ రామో మహాతేజాః లక్ష్మణేన సమం యయౌ ॥ ౧౭
కౌశికం చ పురస్కృత్య పితుః పాదావుపాస్పృశత్ ।
రాజా చ రాఘవౌ పుత్రౌ నిశామ్య పరిహర్షితః ॥ ౧౮
ఉవాస పరమప్రీతః జనకేన సుపూజితః ।
జనకోపి మహాతేజాః క్రియాం ధర్మేణ తత్త్వవిత్ ॥ ౧౯

యజ్ఞస్య చ సుతాభ్యాం చ కృత్వా రాత్రిమువాస హ ।
ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-ఏకోనసప్తతితమస్సర్గః.

అథ సప్తతితమస్సర్గః.

తతః ప్రభాతే జనకః కృతకర్మా మహర్షిభిః ।
ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః శతానందం పురోహితం ॥ ౧
భ్రాతా మమ మహాతేజాః యవీయానతిధార్మికః ।
కుశధ్వజ ఇతి ఖ్యాతః పురీమధ్యవసచ్ఛుభాం ॥ ౨
వార్యాఫలకపర్యంతాం పిబన్నిక్షుమతీం నదీం ।
సాంకాశ్యాం పుణ్యసంకాశాం విమానమివ పుష్పకం ॥ ౩
తమహం ద్రష్టుమిచ్ఛామి యజ్ఞగోప్తా స మే మతః ।
ప్రీతిం సోపి మహాతేజాః ఇమాం భోక్తా మయా సహ ॥ ౪
ఏవముక్తే తు వచనే శతానందస్య సన్నిధౌ ।
ఆగతాః కేచిదవ్యగ్రాః జనకస్తాన్ సమాదిశత్ ॥ ౫
శాసనాత్తు నరేంద్రస్య ప్రయయుశ్శీఘ్రవాజిభిః ।
సమానేతుం నరవ్యాఘ్రం విష్ణుమింద్రాజ్ఞయా యథా ॥ ౬
సాంకాశ్యాం తే సమాగత్య దదృశుశ్చ కుశధ్వజం ।
న్యవేదయన్ యథావృత్తం జనకస్య చ చింతితం ॥ ౭
తద్వృత్తం నృపతిః శ్రుత్వా దూతశ్రేష్ఠైర్మహాబలైః ।
ఆజ్ఞయాఽథ నరేంద్రస్య ఆజగామ కుశధ్వజః ॥ ౮

స దదర్శ మహాత్మానం జనకం ధర్మవత్సలం ।
సోఽభివాద్య శతానందం రాజానం చాపి ధార్మికం ॥ ౯
రాజార్హం పరమం దివ్యం ఆసనం చాధ్యరోహత ।
ఉపవిష్టావుభౌ తౌ తు భ్రాతరావతితేజసౌ ॥ ౧౦
ప్రేషయామాసతుర్వీరౌ మంత్రిశ్రేష్ఠం సుదామనం ।
గచ్ఛ మంత్రిపతే శీఘ్రం ఐక్ష్వాకుమమితప్రభం ॥ ౧౧
ఆత్మజైస్సహ దుర్ధర్షం ఆనయస్వ సమంత్రిణం ।
ఔపకార్యాం స గత్వా తు రఘూణాం కులవర్ధనం ॥ ౧౨
దదర్శ శిరసా చైనం అభివాద్యేదమబ్రవీత్ ।
అయోధ్యాధిపతే వీర వైదేహో మిథిలాధిపః ॥ ౧౩
స త్వాం ద్రష్టుం వ్యవసితః సోపాధ్యాయపురోహితం ।
మంత్రిశ్రేష్ఠవచః శ్రుత్వా రాజా సర్షిగణస్తదా ॥ ౧౪
సబంధురగమత్తత్ర జనకో యత్ర వర్తతే ।
స రాజా మంత్రిసహితః సోపాధ్యాయస్సబాంధవః ॥ ౧౫
వాక్యం వాక్యవిదాం శ్రేష్ఠః వైదేహమిదమబ్రవీత్ ।
విదితం తే మహారాజ ఇక్ష్వాకుకులదైవతం ॥ ౧౬
వక్తా సర్వేషు కృత్యేషు వసిష్ఠో భగవానృషిః ।
విశ్వామిత్రాభ్యనుజ్ఞాతః సహసర్వైర్మహర్షిభిః ॥ ౧౭
ఏష వక్ష్యతి ధర్మాత్మా వసిష్ఠో మే యథాక్రమం ।
ఏవముక్త్వా నరశ్రేష్ఠే రాజ్ఞాం మధ్యే మహాత్మనాం ॥ ౧౮

తూష్ణీంభూతే దశరథే వసిష్ఠో భగవానృషిః ।
ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞః వైదేహమ్ సపురోధసం ॥ ౧౯
అవ్యక్తప్రభవో బ్రహ్మా శాశ్వతో నిత్య అవ్యయః ।
తస్మాన్మరీచిస్సంజజ్ఞే మరీచేః కాశ్యపస్సుతః ॥ ౨౦
వివస్వాన్ కాశ్యపాజ్జజ్ఞే మనుర్వైవస్వతః స్మృతః ।
మనుః ప్రజాపతిః పూర్వం ఇక్ష్వాకుస్తు మనోస్సుతః ॥ ౨౧
తమిక్ష్వాకుమయోధ్యాయాం రాజానం విద్ధి పూర్వకమ్ ।
ఇక్ష్వాకోస్తు సుతః శ్రీమాన్ కుక్షిరిత్యేవ విశ్రుతః ॥ ౨౨
కుక్షేరథాత్మజః శ్రీమాన్ వికుక్షిరుదపద్యత ।
వికుక్షేస్తు మహాతేజాః బాణః పుత్రః ప్రతాపవాన్ ॥ ౨౩
బాణస్య తు మహాతేజాః అనరణ్యః ప్రతాపవాన్ ।
అనరణ్యాత్ పృథుర్జజ్ఞే త్రిశంకుస్తు పృథోస్సుతః ॥ ౨౪
త్రిశంకోరభవత్ పుత్రః దుందుమారో మహాయశాః ।
దుందుమారాన్మహాతేజాః యువనాశ్వో మహాబలః ॥ ౨౫
యువనాశ్వసుతస్త్వాసీత్ మాంధాతా పృథివీపతిః ।
మాంధాతుస్తు సుతః శ్రీమాన్ సుసంధిరుదపద్యత ॥ ౨౬
సుసంధేరపి పుత్రౌ ద్వౌ ధ్రువసంధిః ప్రసేనజిత్ ।
యశస్వీ ధ్రువసంధేస్తు భరతో నామ నామతః ॥ ౨౭
భరతాత్తు మహాతేజాః అసితో నామ జాతవాన్
యస్యైతే ప్రతిరాజానః ఉదపద్యంత శత్రవః ॥ ౨౮

హైహయాః త్తాలజంఘాశ్చ శూరాశ్చ శశిబిందవః ।
తాంస్తు స ప్రతియుధ్యన్ వై యుద్ధే రాజా ప్రవాసితః ॥ ౨౯
హిమవంతముపాగమ్య భృగుప్రస్రవణేఽవసత్ ।
అసితోఽల్పబలో రాజా మంత్రిభిస్సహితస్తదా ॥ ౩౦
ద్వే చాస్య భార్యే గర్భిణ్యౌ బభూవతురితి శ్రుతం ।
ఏకా గర్భవినాశాయ సపత్న్యై సగరం దదౌ ॥ ౩౧
తతశ్శైలవరం రమ్యం బభూవాభిరతో మునిః ।
భార్గవశ్చ్యవనో నామ హిమవంతముపాశ్రితః ॥ ౩౨
తత్రైకా తు మహాభాగా భార్గవం దేవవర్చసం ।
వవందే పద్మపత్రాక్షీ కాంక్షంతీ సుతమాత్మనః ॥ ౩౩
తమృషిం సాఽభ్యుపాగమ్య కాళిందీ చాభ్యవాదయత్ ।
స తామభ్యవదద్విప్రః పుత్రేప్సుం పుత్రజన్మని ॥ ౩౪
తవ కుక్షౌ మహాభాగే సుపుత్రస్సుమహాబలః ।
మహావీర్యో మహాతేజాః అచిరాత్ సంజనిష్యతి ॥ ౩౫
గరేణ సహితః శ్రీమాన్ మా శుచః కమలేక్షణే ।
ఏవముక్త్వా మహాభాగా అసితే స్వర్గతే సతి ॥ ౩౬
విధాయ చేతో నృపతౌ విద్యుల్లేఖేవ సుప్రభా ।
చ్యవనం తు నమస్కృత్య రాజపుత్రీ పతివ్రతా ॥ ౩౭
పతిశోకాతురా తస్మాత్ పుత్రం దేవీ వ్యజాయత ।
సపత్న్యా తు గరస్తస్యై దత్తో గర్భజిఘాంసయా ॥ ౩౮

సహ తేన గరేణైవ జాతస్స సగరోఽభవత్ ।
సగరస్యాసమంజస్తు అసమంజాత్తథాఽంశుమాన్ ॥ ౩౯
దిలీపోఽంశుమతః పుత్రః దిలీపస్య భగీరథః ।
భగీరథాత్కకుత్స్థశ్చ కకుత్స్థస్య రఘుస్సుతః ॥ ౪౦
రఘోస్తు పుత్రస్తేజస్వీ ప్రవృద్ధః పురుషాదకః ।
కల్మాషపాదో హ్యభవత్ తస్మాజ్జాతస్తు శంఖణః ॥ ౪౧
సుదర్శనశ్శంఖణస్య అగ్నివర్ణస్సుదర్శనాత్ ।
శీఘ్రగస్త్వగ్నివర్ణస్య శీఘ్రగస్య మరుస్సుతః ॥ ౪౨
మరోః ప్రశుశ్రుకస్త్వాసీత్ అంబరీషః ప్రశుశ్రుకాత్ ।
అంబరీషస్య పుత్రోఽభూత్ నహుషః పృథివీపతిః ॥ ౪౩
నహుషస్య యయాతిస్తు నాభాగస్తు యయాతిజః ।
నాభాగస్య బభూవాజః అజాద్దశరథోఽభవత్ ॥ ౪౪
అస్మాద్దశరథాజ్జాతౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ।
ఆదివంశవిశుద్ధానాం రాజ్ఞాం పరమధర్మిణాం ॥ ౪౫
ఇక్ష్వాకుకులజాతానాం వీరాణాం సత్యవాదినాం ।
రామలక్ష్మణయోరర్థే త్వత్సుతే వరయే నృప ॥ ౪౬
సదృశాభ్యాం నరశ్రేష్ఠ సదృశే దాతుమర్హసి ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-సప్తతితమస్సర్గః

అథ ఏకసప్తతితమస్సర్గః

ఏవం బ్రువాణం జనకః ప్రత్యువాచ కృతాంజలిః ।
శ్రోతుమర్హసి భద్రం తే కులం నః పరికీర్తితం ॥ ౧
ప్రదానే హి మునిశ్రేష్ఠ కులం నిరవశేషతః ।
వక్తవ్యం కులజాతేన తన్నిబోధ మహామునే ॥ ౨
రాజాఽభూత్త్రిషు లోకేషు విశ్రుతస్స్వేన కర్మణా ।
నిమిః పరమధర్మాత్మా సర్వసత్త్వవతాం వరః ॥ ౩
తస్య పుత్రో మిథిర్నామ మిథిలా యేన నిర్మితా ।
ప్రథమో జనకో నామ జనకాదప్యుదావసుః ॥ ౪
ఉదావసోస్తు ధర్మాత్మా జాతో వై నందివర్ధనః ।
నందివర్ధనపుత్రస్తు సుకేతుర్నామ నామతః ॥ ౫
సుకేతోరపి ధర్మాత్మా దేవరాతో మహాబలః ।
దేవరాతస్య రాజర్షేః బృహద్రధ ఇతి స్మృతః ॥ ౬
బృహద్రధస్య శూరోఽభూత్ మహావీరః ప్రతాపవాన్ ।
మహావీరస్య ధృతిమాన్ సుధృతిస్సత్యవిక్రమః ॥ ౭
సుధృతేరపి ధర్మాత్మా దృష్టకేతుస్సుధార్మికః ।
దృష్టకేతోస్తు రాజర్షేః హర్యశ్వ ఇతి విశ్రుతః ॥ ౮
హర్యశ్వస్య మరుః పుత్రః మరోః పుత్రః ప్రతింధకః ।
ప్రతింధకస్య ధర్మాత్మా రాజా కీర్తిరధస్సుతః ॥ ౯

పుత్రః కీర్తిరథస్యాపి దేవమీఢ ఇతి స్మృతః ।
దేవమీఢస్య విబుధః విబుధస్య మహీధ్రకః ॥ ౧౦
మహీధ్రకసుతో రాజా కీర్తిరాతో మహాబలః ।
కీర్తిరాతస్య రాజర్షేః మహారోమా వ్యజాయత ॥ ౧౧
మహారోమ్ణస్తు ధర్మాత్మా స్వర్ణరోమా వ్యజాయత ।
స్వర్ణరోమ్ణస్తు రాజర్షేః హ్రస్వరోమా వ్యజాయత ॥ ౧౨
తస్య పుత్రద్వయం జజ్ఞే ధర్మజ్ఞస్య మహాత్మనః ।
జ్యేష్ఠోఽహమనుజో భ్రాతా మమ వీరః కుశధ్వజః ॥ ౧౩
మాం తు జ్యేష్ఠం పితా రాజ్యే సోఽభిషిచ్య నరాధిపః ।
కుశధ్వజం సమావేశ్య భారం మయి వనం గతః ॥ ౧౪
వృద్ధే పితరి స్వర్యాతే ధర్మేణ ధురమావహం ।
భ్రాతరం దేవసంకాశం స్నేహాత్ పశ్యన్ కుశధ్వజం ॥ ౧౫
కస్యచిత్త్వథ కాలస్య సాంకాశ్యాదగమత్ పురాత్ ।
సుధన్వా వీర్యవాన్ రాజా మిథిలామవరోధకః ॥ ౧౬
స చ మే ప్రేషయామాస శైవం ధనురనుత్తమం ।
సీతా కన్యా చ పద్మాక్షీ మహ్యం వై దీయతామితి ॥ ౧౭
తస్యాప్రదానాద్బ్రహ్మర్షే యుద్ధమాసీన్మయా సహ ।
స హతోఽభిముఖో రాజా సుధన్వా తు మయా రణే ॥ ౧౮
నిహత్య తం మునిశ్రేష్ఠ సుధన్వానం నరాధిపం ।
సాంకాశ్యే భ్రాతరం వీరం అభ్యషించం కుశధ్వజం ॥ ౧౯

కనీయానేష మే భ్రాతా అహం జ్యేష్ఠో మహామునే ।
దదామి పరమప్రీతః వధ్వౌ తే మునిపుంగవ ॥ ౨౦
సీతాం రామాయ భద్రం తే ఊర్మిళాం లక్ష్మణాయ చ ।
వీర్యశుల్కాం మమ సుతాం సీతాం సురసుతోపమాం ॥ ౨౧
ద్వితీయామూర్మిళాం చైవ త్రిర్దదామి న సంశయః ।
దదామి పరమప్రీతః వధ్వౌ తే రఘునందన ॥ ౨౨
రామలక్ష్మణయో రాజన్ గోదానం కారయస్వ హ ।
పితృకార్యం చ భద్రం తే తతో వైవాహికం కురు ॥ ౨౩
మఘా హ్యద్య మహాబాహో తృతీయే దివసే ప్రభో ।
ఫల్గున్యాముత్తరే రాజన్ తస్మిన్ వైవాహికం కురు ॥ ౨౪
రామలక్ష్మణయో రాజన్ దానం కార్యం సుఖోదయం ।

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే – ఏకసప్తతితమస్సర్గః.

అథ ద్విసప్తతితమస్సర్గః.

తముక్తవంతం వైదేహం విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
ఉవాచ వచనం వీరం వసిష్ఠసహితో నృపం ॥ ౧
అచింత్యాన్యప్రమేయాని కులాని నరపుంగవ ।
ఇక్ష్వాకూణాం విదేహానాం నైషాం తుల్యోఽస్తి కశ్చన ॥ ౨
సదృశో ధర్మసంబంధః సదృశో రూపసంపదా ।
రామలక్ష్మణయో రాజన్ సీతా చోర్మిళయా సహ ॥ ౩

వక్తవ్యం చ నరశ్రేష్ఠ శ్రూయతాం వచనం మమ ।
భ్రాతా యవీయాన్ ధర్మజ్ఞ ఏష రాజా కుశధ్వజః ॥ ౪
అస్య ధర్మాత్మనో రాజన్ రూపేణాప్రతిమం భువి ।
సుతాద్వయం నరశ్రేష్ఠ పత్న్యర్థం వరయామహే ॥ ౫
భరతస్య కుమారస్య శత్రుఘ్నస్య చ ధీమతః ।
వరయామస్సుతే రాజన్ తయోరర్థే మహాత్మనోః ॥ ౬
పుత్రా దశరథస్యేమే రూపయౌవనశాలినః ।
లోకపాలోపమాస్సర్వే దేవతుల్యపరాక్రమాః ॥ ౭
ఉభయోరపి రాజేంద్ర సంబంధేనానుబధ్యతాం ।
ఇక్ష్వాకోః కులమవ్యగ్రం భవతః పుణ్యకర్మణః ॥ ౮
విశ్వామిత్రవచః శ్రుత్వా వసిష్ఠస్య మతే తదా ।
జనకః ప్రాంజలిర్వాక్యం ఉవాచ మునిపుంగవౌ ॥ ౯
కులం ధన్యమిదం మన్యే యేషాం నో మునిపుంగవౌ ।
సదృశం కులసంబంధం యదాజ్ఞాపయథః స్వయం ॥ ౧౦
ఏవం భవతు భద్రం వః కుశధ్వజసుతే ఇమే ।
పత్న్యౌ భజేతాం సహితౌ శత్రుఘ్నభరతావుభౌ ॥ ౧౧
ఏకాహ్నా రాజపుత్రీణాం చతసృణాం మహామునే ।
పాణీన్ గృహ్ణంతు చత్వారః రాజపుత్రా మహాబలాః ॥ ౧౨
ఉత్తరే దివసే బ్రహ్మన్ ఫల్గునీభ్యాం మనీషిణః ।
వైవాహికం ప్రశంసంతి భగో యత్ర ప్రజాపతిః ॥ ౧౩

ఏవముక్త్వా వచస్సౌమ్యం ప్రత్యుత్థాయ కృతాంజలిః ।
ఉభౌ మునివరౌ రాజా జనకో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౪
పరో ధర్మః కృతో మహ్యం శిష్యోఽస్మి భవతోస్సదా ।
ఇమాన్యాసనముఖ్యాని ఆసాతాం మునిపుంగవౌ ॥ ౧౫
యథా దశరథస్యేయం తథాఽయోధ్యా పురీ మమ ।
ప్రభుత్వే నాస్తి సందేహః యథార్హం కర్తుమర్హథ ॥ ౧౬
తథా బ్రువతి వైదేహే జనకే రఘునందనః ।
రాజా దశరథో హృష్టః ప్రత్యువాచ మహీపతిం ॥ ౧౭
యువామసంఖ్యేయగుణౌ భ్రాతరౌ మిథిలేశ్వరౌ ।
ఋషయో రాజసంఘాశ్చ భవద్భ్యామభిపూజితాః ॥ ౧౮
స్వస్తి ప్రాప్నుహి భద్రం తే గమిష్యామి స్వమాలయం ।
శ్రాద్ధకర్మాణి సర్వాణి విధాస్యామీతి చాబ్రవీత్ ॥ ౧౯
తమాపృష్ట్వా నరపతిం రాజా దశరథస్తదా ।
మునీంద్రౌ తౌ పురస్కృత్య జగామాశు మహాయశాః ॥ ౨౦
స గత్వా నిలయం రాజా శ్రాద్ధం కృత్వా విధానతః ।
ప్రభాతే కాల్యముత్థాయ చక్రే గోదానముత్తమం ॥ ౨౧
గవాం శతసహస్రాణి బ్రాహ్మణేభ్యో నరాధిపః ।
ఏకైకశో దదౌ రాజా పుత్రానుద్దిశ్య ధర్మతః ॥ ౨౨
సువర్ణశృంగాస్సంపన్నాః సవత్సాః కాంస్యదోహనాః ।
గవాం శతసహస్రాణి చత్వారి పురుషర్షభః ॥ ౨౩

విత్తమన్యచ్చ సుబహు ద్విజేభ్యో రఘునందనః ।
దదౌ గోదానముద్దిశ్య పుత్రాణాం పుత్రవత్సలః ॥ ౨౪
స సుతైః కృతగోదానైః వృతస్తు నృపతిస్తదా ।
లోకపాలైరివాభాతి వృతస్సౌమ్యః ప్రజాపతిః ॥ ౨౫

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే - ద్విసప్తతితమస్సర్గః.

అథ త్రిసప్తతితమస్సర్గః.

యస్మింస్తు దివసే రాజా చక్రే గోదానముత్తమం ।
తస్మింస్తు దివసే శూరః యుధాజిత్ సముపేయివాన్ ॥ ౧
పుత్రః కేకయరాజస్య సాక్షాద్భరతమాతులః ।
దృష్ట్వా పృష్ట్వా చ కుశలం రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨
కేకయాధిపతీ రాజా స్నేహాత్ కుశలమబ్రవీత్ ।
యెషాం కుశలకామోసి తేషాం సంప్రత్యనామయం ॥ ౩
స్వస్రీయం మమ రాజేంద్ర ద్రష్టుకామో మహీపతే ।
తదర్థముపయాతోఽహం అయోధ్యాం రఘునందన ॥ ౪
శ్రుత్వా త్వహమయోధ్యాయాం వివాహార్థం తవాత్మజాన్ ।
మిథిలాముపయాతాంస్తు త్వయా సహ మహీపతే ॥ ౫
త్వరయాఽభ్యుపయాతోఽహం ద్రష్టుకామః స్వసుస్సుతం ।
అథ రాజా దశరథః ప్రియాతిథిముపస్థితం ॥ ౬

దృష్ట్వా పరమసత్కారైః పూజార్హం సమపూజయత్ ।
తతస్తాముషితో రాత్రిం సహ పుత్రైర్మహాత్మభిః ॥ ౭
ప్రభాతే పునరుత్థాయ కృత్వా కర్మాణి కర్మవిత్ ।
ఋషీంస్తదా పురస్కృత్య యజ్ఞవాటముపాగమత్ ॥ ౮
యుక్తే ముహూర్తే విజయే సర్వాభరణభూషితైః ।
భ్రాతృభిస్సహితో రామః కృతకౌతుకమంగళః ॥ ౯
వసిష్ఠం పురతః కృత్వా మహర్షీనపరానపి ।
పితుస్సమీపమాశ్రిత్య తస్థౌ భ్రాతృభిరావృతః ॥ ౧౦
వసిష్ఠో భగవానేత్య వైదేహమిదమబ్రవీత్ ।
రాజా దశరథో రాజన్ కృతకౌతుకమంగళైః ॥ ౧౧
పుత్రైర్నరవరశ్రేష్ఠ దాతారమభికాంక్షతే ।
దాతృప్రతిగ్రహీతృభ్యాం సర్వార్థాః ప్రభవంతి హి ॥ ౧౨
స్వధర్మం ప్రతిపద్యస్వ కృత్వా వైవాహ్యముత్తమం ।
ఇత్యుక్తః పరమోదారః వసిష్ఠేన మహాత్మనా ॥ ౧౩
ప్రత్యువాచ మహాతేజాః వాక్యం పరమధర్మవిత్ ।
కః స్థితః ప్రతిహారో మే కస్యాజ్ఞా సంప్రతీక్ష్యతే ॥ ౧౪
స్వగృహే కో విచారోఽస్తి యథా రాజ్యమిదం తవ ।
కృతకౌతుకసర్వస్వాః వేదిమూలముపాగతాః ॥ ౧౫
మమ కన్యా మునిశ్రేష్ఠ దీప్తా వహ్నేరివార్చిషః ।
సజ్జోఽహం త్వత్ప్రతీక్షోఽస్మి వేద్యామస్యాం ప్రతిష్ఠితః ॥ ౧౬

అవిఘ్నం కురుతాం రాజా కిమర్థమవలంబతే ।
తద్వాక్యం జనకేనోక్తం శ్రుత్వా దశరథస్తదా ॥ ౧౭
ప్రవేశయామాస సుతాన్ సర్వాన్ ఋషిగణానపి ।
తతో రాజా విదేహానాం వసిష్ఠమిదమబ్రవీత్ ॥ ౧౮
కారయస్వ ఋషే సర్వం ఋషిభిస్సహ ధార్మిక ।
రామస్య లోకరామస్య క్రియాం వైవాహికీం విభో ॥ ౧౯
తథేత్యుక్త్వా తు జనకం వసిష్ఠో భగవానృషిః ।
విశ్వామిత్రం పురస్కృత్య శతానందం చ ధార్మికం ॥ ౨౦
ప్రపామధ్యే తు విధివత్ వేదిం కృత్వా మహాతపాః ।
అలంచకార తాం వేదిం గంధపుష్పైస్సమంతతః ॥ ౨౧
సువర్ణపాలికాభిశ్చ ఛిద్రకుంభైశ్చ సాంకురైః ।
అంకురాఢ్యైశ్శరావైశ్చ ధూపపాత్రైస్సధూపకైః ॥ ౨౨
శంఖపాత్రైః స్రువైః స్రుగ్భిః పాత్రైరర్ఘ్యాభిపూరితైః ।
లాజపూర్ణైశ్చ పాత్రీభిః అక్షతైరభిసంస్కృతైః ॥ ౨౩
దర్భైస్సమైస్సమాస్తీర్య విధివన్మంత్రపూర్వకం ।
అగ్నిమాధాయ వేద్యాం తు విధిమంత్రపురస్కృతం ॥ ౨౪
జుహావాగ్నౌ మహాతేజాః వసిష్ఠో భగవానృషిః ।
తతస్సీతాం సమానీయ సర్వాభరణభూషితాం ॥ ౨౫

శ్రీ సీతాకల్యాణఘట్టః.

సమక్షమగ్నేస్సంస్థాప్య రాఘవాభిముఖే తదా ।
అబ్రవీజ్జనకో రాజా కౌసల్యానందవర్ధనం ॥ ౨౬
ఇయం సీతా మమ సుతా సహధర్మచరీ తవ ।
ప్రతీచ్ఛ చైనాం భద్రం తే పాణిం గృహ్ణీష్వ పాణినా ॥ ౨౭
పతివ్రతా మహాభాగా ఛాయేవానుగతా సదా ।
ఇత్యుక్త్వా ప్రాక్షిపద్రాజా మంత్రపూతం జలం తదా ॥ ౨౮
సాధు సాధ్వితి దేవానాం ఋషీణాం వదతాం తదా ।
దేవదుందుభినిర్ఘోషః పుష్పవర్షో మహానభూత్ ॥ ౨౯
ఏవం దత్త్వా తదా సీతాం మంత్రోదకపురస్కృతాం ।
అబ్రవీజ్జనకో రాజా హర్షేణాభిపరిప్లుతః ॥ ౩౦
లక్ష్మణాగచ్ఛ భద్రం తే ఊర్మిళాముద్యతాం మయా ।
ప్రతీచ్ఛ పాణిం గృహ్ణీష్వ మా భూత్కాలస్య పర్యయః ॥ ౩౧
తమేవముక్త్వా జనకః భరతం చాభ్యభాషత ।
గృహాణ పాణిం మాండవ్యాః పాణినా రఘునందన ॥ ౩౨
శత్రుఘ్నం చాపి ధర్మాత్మా అబ్రవీజ్జనకేశ్వరః ।
శ్రుతకీర్త్యా మహాబాహో పాణిం గృహ్ణీష్వ పాణినా ॥ ౩౩
సర్వే భవంతస్సౌమ్యాశ్చ సర్వే సుచరితవ్రతాః ।
పత్నీభిస్సంతు కాకుత్స్థాః మాభూత్కాలస్య పర్యయః ॥ ౩౪

జనకస్య వచః శ్రుత్వా పాణీన్ పాణిభిరస్పృశన్ ।
చత్వారస్తే చతసృణాం వసిష్ఠస్య మతే స్థితాః ॥ ౩౫
అగ్నిం ప్రదక్షిణీకృత్య వేదిం రాజానమేవ చ ।
ఋషీంశ్చైవ మహాత్మానః సభార్యా రఘుసత్తమాః ॥ ౩౬
యథోక్తేన తదా చక్రుః వివాహం విధిపూర్వకం ।
కాకుత్స్థైశ్చ గృహీతేషు లలితేషు చ పాణిషు ॥ ౩౭
పుష్పవృష్టిర్మహత్యాసీత్ అంతరిక్షాత్ సుభాస్వరా ।
దివ్యదుందుభినిర్ఘోషైః గీతవాదిత్రనిస్వనైః ॥ ౩౮
ననృతుశ్చాప్సరస్సంఘాః గంధర్వాశ్చ జగుః కలం ।
వివాహే రఘుముఖ్యానాం తదద్భుతమదృశ్యత ॥ ౩౯
ఈదృశే వర్తమానే తు తూర్యోద్ఘుష్టనినాదితే ।
త్రిరగ్నిం తే పరిక్రమ్య ఊహుర్భార్యాం మహౌజసః ॥ ౪౦
అథోపకార్యాం జగ్ముస్తే సభార్యా రఘునందనాః ।
రాజాఽప్యనుయయౌ పశ్యన్ సర్షిసంఘస్సబాంధవః ॥ ౪౧

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-త్రిసప్తతితమస్సర్గః.

అథ చతుస్సప్తతితమస్సర్గః.

అథ రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాం విశ్వామిత్రో మహామునిః ।
ఆపృష్ట్వా తౌ చ రాజానౌ జగామోత్తరపర్వతం ॥ ౧

ఆశీర్భిః పూరయిత్వా చ కుమారాంశ్చ సరాఘవాన్ ।
విశ్వామిత్రే గతే రాజా వైదేహం మిథిలాధిపం ॥ ౨
ఆపృష్ట్వాఽథ జగామాశు రాజా దశరథః పురీం ।
గచ్ఛంతం తం తు రాజానం అన్వగచ్ఛన్నరాధిపః ॥ ౩
అథ రాజా విదేహానాం దదౌ కన్యాధనం బహు ।
గవాం శతసహస్రాణి బహూని మిథిలేశ్వరః ॥ ౪
కంబళానాం చ ముఖ్యానాం క్షౌమకోట్యంబరాణి చ ।
హస్త్యశ్వరథపాదాతం దివ్యరూపం స్వలంకృతం ॥ ౫
దదౌ కన్యాపితా తాసాం దాసీదాసమనుత్తమం ।
హిరణ్యస్య సువర్ణస్య ముక్తానాం విద్రుమస్య చ ॥ ౬
దదౌ పరమసంహృష్టః కన్యాధనమనుత్తమం ।
దత్త్వా బహుధనం రాజా సమనుజ్ఞాప్య పార్థివం ॥ ౭
ప్రవివేశ స్వనిలయం మిథిలాం మిథిలేశ్వరః ।
రాజాఽప్యయోధ్యాధిపతిః సహ పుత్రైర్మహాత్మభిః ॥ ౮
ఋషీన్ సర్వాన్ పురస్కృత్య జగామ సబలానుగః ।
గచ్ఛంతం తం నరవ్యాఘ్రం సర్షిసంఘం సరాఘవం ॥ ౯
ఘోరాః స్మ పక్షిణో వాచః వ్యాహరంతి తతస్తతః ।
భౌమాశ్చైవ మృగాస్సర్వే గచ్ఛంతి స్మ ప్రదక్షిణం ॥ ౧౦
తాన్ దృష్ట్వా రాజశార్దూలః వసిష్ఠం పర్యపృచ్ఛత ।
అసౌమ్యాః పక్షిణో ఘోరాః మృగాశ్చాపి ప్రదక్షిణాః ॥ ౧౧

కిమిదం హృదయోత్కంపి మనో మమ విషీదతి ।
రాజ్ఞో దశరథస్యైతత్ శ్రుత్వా వాక్యం మహానృషిః ॥ ౧౨
ఉవాచ మధురాం వాణీం శ్రూయతామస్య యత్ఫలం ।
ఉపస్థితం భయం ఘోరం దివ్యం పక్షిముఖాచ్చ్యుతం ॥ ౧౩
మృగాః ప్రశమయంత్యేతే సంతాపస్త్యజ్యతామయం ।
తేషాం సంవదతాం తత్ర వాయుః ప్రాదుర్బభూవ హ ॥ ౧౪
కంపయన్ పృథివీం సర్వాం పాతయాంశ్చ ద్రుమాన్ శుభాన్ ।
తమసా సంవృతస్సూర్యః సర్వా న ప్రబభుర్దిశః ॥ ౧౫
భస్మనా చావృతం సర్వం సమ్మూఢమివ తద్బలం ।
వసిష్ఠశ్చర్షయశ్చాన్యే రాజా చ ససుతస్తదా ॥ ౧౬
ససంజ్ఞా ఇవ తత్రాసన్ సర్వమన్యద్విచేతనం ।
తస్మింస్తమసి ఘోరే తు భస్మచ్ఛన్నేవ సా చమూః ॥ ౧౭
దదర్శ భీమసంకాశం జటామండలధారిణం ।
భార్గవం జామదగ్న్యం తం రాజరాజవిమర్దినం ॥ ౧౮
కైలాసమివ దుర్ధర్షం కాలాగ్నిమివ దుస్సహం ।
జ్వలంతమివ తేజోభిః దుర్నిరీక్ష్యం పృథగ్జనైః ॥ ౧౯
స్కంధే చాసజ్య పరశుం ధనుర్విద్యుద్గణోపమం ।
ప్రగృహ్య శరముఖ్యం చ త్రిపురఘ్నం యథా శివం ॥ ౨౦
తం దృష్ట్వా భీమసంకాశం జ్వలంతమివ పావకం ।
వసిష్ఠప్రముఖా విప్రా జపహోమపరాయణాః ॥ ౨౧

సంగతా మునయస్సర్వే సంజజల్పురథో మిథః ।
కచ్చిత్పితృవధామర్షీ క్షత్రం నోత్సాదయిష్యతి ॥ ౨౨
పూర్వం క్షత్రవధం కృత్వా గతమన్యుర్గతజ్వరః ।
క్షత్రస్యోత్సాదనం భూయః న ఖల్వస్య చికీర్షితం ॥ ౨౩
ఏవముక్త్వాఽర్ఘ్యమాదాయ-భార్గవం భీమదర్శనం ।
ఋషయో రామ రామేతి వచో మధురమబ్రువన్ ॥ ౨౪
ప్రతిగృహ్య తు తాం పూజాం ఋషిదత్తాం ప్రతాపవాన్ ।
రామం దాశరథిం రామః జామదగ్న్యోఽభ్యభాషత ॥ ౨౫

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-చతుస్సప్తతితమస్సర్గః.

అథ పంచసప్తతితమస్సర్గః.

రామ దాశరథే రామ వీర్యం తే శ్రూయతేఽద్భుతం ।
ధనుషో భేదనం చైవ నిఖిలేన మయా శ్రుతం ॥ ౧
తదద్భుతమచింత్యం చ భేదనం ధనుషస్త్వయా ।
తచ్ఛ్రుత్వాఽహమనుప్రాప్తః ధనుర్గృహ్యాపరం శుభం ॥ ౨
తదిదం ఘోరసంకాశం జామదగ్న్యం మహద్ధనుః ।
పూరయస్వ శరేణైవ స్వబలం దర్శయస్వ చ ॥ ౩
తదహం తే బలం దృష్ట్వా ధనుషోఽస్య ప్రపూరణే ।
ద్వంద్వయుద్ధం ప్రదాస్యామి వీర్యశ్లాఘ్యస్య రాఘవ ॥ ౪

తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాజా దశరథ స్తదా ।
విషణ్ణవదనో దీనః ప్రాంజలిర్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౫
క్షత్రరోషాత్ ప్రశాంత స్త్వం బ్రాహ్మణశ్చ మహాయశాః ।
బాలానాం మమ పుత్రాణాం అభయం దాతుమర్హసి ॥ ౬
భార్గవాణాం కులే జాతః స్వాధ్యాయవ్రతశాలినాం ।
సహస్రాక్షే ప్రతిజ్ఞాయ శస్త్రం నిక్షి ప్తవానసి ॥ ౭
స త్వం ధర్మపరో భూత్వా కాశ్యపాయ వసుంధరాం ।
దత్వా వనముపాగమ్య మహేంద్రకృత కేతనః ॥ ౮
మమ సర్వవినాశాయ సంప్రా ప్త స్త్వం మహామునే ।
న చైక స్మిన్ హతే రామే సర్వే జీవామహే వయం ॥ ౯
బ్రువత్యేవం దశరథే జామదగ్న్యః ప్రతాపవాన్ ।
అనాదృత్యైవ తద్వాక్యం రామమేవాభ్యభాషత ॥ ౧౦
ఇమే ద్వే ధనుషీ శ్రేష్ఠే దివ్యే లోకాభివిశ్రుతే ।
దృఢే బలవతీ ముఖ్యే సుకృతే విశ్వకర్మణా ॥ ౧౧
అతిసృష్టం సురై రేకం త్ర్యంబకాయ యుయుత్సవే ।
త్రిపురఘ్నం నరశ్రేష్ఠ భగ్నం కాకుత్ స్థ యత్త్వయా ॥ ౧౨
ఇదం ద్వితీయం దుర్ధర్షం విష్ణోర్ద త్తం సురోత్తమైః ।
తదిదం వైష్ణవం రామ ధనుః పరమభాస్వరం ॥ ౧౩
సమానసారం కాకుత్ స్థ రౌద్రేణ ధనుషా త్విదం ।
తదా తు దేవతాస్సర్వాః పృచ్ఛంతి స్మ పితామహం ॥ ౧౪

శితికంఠస్య విష్ణోశ్చ బలాబలనిరీక్షయా ।
అభిప్రాయం తు విజ్ఞాయ దేవతానాం పితామహః ॥ ౧౫
విరోధం జనయామాస తయోస్సత్యవతాం వరః ।
విరోధే చ మహద్యుద్ధం అభవద్రోమహర్షణం ॥ ౧౬
శితికంఠస్య విష్ణోశ్చ పరస్పరజయైషిణోః ।
తదా తు జృంభితం శైవం ధనుర్భీమపరాక్రమం ॥ ౧౭
హుంకారేణ మహాదేవః స్తంభితోఽథ త్రిలోచనః ।
దేవైస్తదా సమాగమ్య సర్షిసంఘైస్సచారణైః ॥ ౧౮
యాచితౌ ప్రశమం తత్ర జగ్మతుస్తౌ సురోత్తమౌ ।
జృంభితం తద్ధనుర్దృష్ట్వా శైవం విష్ణుపరాక్రమైః ॥ ౧౯
అధికం మేనిరే విష్ణుం దేవాస్సర్షిగణాస్తదా ।
ధనూ రుద్రస్తు సంక్రుద్ధః విదేహేషు మహాయశాః ॥ ౨౦
దేవరాతస్య రాజర్షేర్దదౌ హస్తే ససాయకం ।
ఇదం చ వైష్ణవం రామ ధనుః పరపురంజయం ॥ ౨౧
ఋచీకే భార్గవే ప్రాదాత్ విష్ణుస్సంన్యాసముత్తమం ।
ఋచీకస్తు మహాతేజాః పుత్రస్యాప్రతికర్మణః ॥ ౨౨
పితుర్మమ దదౌ దివ్యం జమదగ్నేర్మహాత్మనః ।
న్యస్తశస్త్రే పితరి మే తపోబలసమన్వితే ॥ ౨౩
అర్జునో విదధే మృత్యుం ప్రాకృతాం బుద్ధిమాస్థితః ।
వధమప్రతిరూపం తు పితుః శ్రుత్వా సుదారుణం ॥ ౨౪

క్షత్రముత్సాదయన్ రోషాత్ జాతం జాతమనేకశః ।
పృథివీం చాఖిలాం ప్రాప్య కాశ్యపాయ మహాత్మనే ॥ ౨౪
యజ్ఞస్యాంతే తదా రామ దక్షిణాం పుణ్యకర్మణే ।
దత్త్వా మహేంద్రనిలయః తపోబలసమన్వితః ॥ ౨౫
స్థితోఽస్మి తస్మిం స్తపస్యన్త్వై సుసుఖం సురసేవితే
అద్య తూత్తమవీర్యేణ త్వయా రామ మహాబల ॥ ౨౬
శ్రుతవాన్ ధనుషో భేదం తతోఽహం ద్రుతమాగతః ।
తదిదం వైష్ణవం రామ పితృపైతామహం మహత్ ॥ ౨౭
క్షత్రధర్మం పురస్కృత్య గృహ్ణీష్వ ధనురుత్తమం ।
యోజయస్వ ధనుశ్శ్రేష్ఠే శరం పరపురంజయం ॥ ౨౮
యది శక్నోషి కాకుత్స్థ ద్వంద్వం దాస్యామి తే తతః ॥

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే-పంచసప్తతితమస్సర్గః.

అథ షట్సప్తతితమస్సర్గః.

శ్రుత్వా తజ్జామదగ్న్యస్య వాక్యం దాశరథిస్తదా ।
గౌరవాద్యంత్రితకథః పితూ రామమథాబ్రవీత్ ॥ ౧
శ్రుతవానస్మి యత్కర్మ కృతవానసి భార్గవ ।
అనురుంధ్యామహే బ్రహ్మన్ పితురానృణ్యమాస్థితః ॥ ౨
వీర్యహీనమివాశక్తం క్షత్రధర్మేణ భార్గవ ।
అవజానాసి మే తేజః పశ్య మేఽద్య పరాక్రమం ॥ ౩

ఇత్యుక్త్వా రాఘవః క్రుద్ధః భార్గవస్య శరాసనం ।
శరం చ ప్రతిజగ్రాహ హస్తాల్లఘుపరాక్రమః ॥ ౪
ఆరోప్య స ధనూ రామః శరం సజ్యం చకార హ ।
జామదగ్న్యం తతో రామం రామః క్రుద్ధోఽబ్రవీద్వచః ॥ ౫
బ్రాహ్మణోసీతి పూజ్యో మే విశ్వామిత్రకృతేన చ ।
తస్మాచ్ఛక్తో న తే రామ మోక్తుం ప్రాణహరం శరం ॥ ౬
ఇమాం పాదగతిం రామ తపోబలసమార్జితాన్ ।
లోకానప్రతిమాన్ వా తే హనిష్యామి యదీచ్ఛసి ॥ ౭
న హ్యయం వైష్ణవో దివ్యః శరః పరపురంజయః ।
మోఘః పతతి వీర్యేణ బలదర్పవినాశనః ॥ ౮
వరాయుధధరం రామం ద్రష్టుం సర్షిగణాస్సురాః ।
పితామహం పురస్కృత్య సమేతాస్తత్ర సంఘశః ॥ ౯
గంధర్వాప్సరసశ్చైవ సిద్ధచారణకిన్నరాః ।
యక్షరాక్షసనాగాశ్చ తద్ద్రష్టుం మహదద్భుతం ॥ ౧౦
జడీకృతే తదా లోకే రామే వరధనుర్ధరే ।
నిర్వీర్యో జామదగ్న్యోఽసౌ రామో రామముదైక్షత ॥ ౧౧
తేజోఽభిహతవీర్యత్వాత్ జామదగ్న్యో జడీకృతః ।
రామం కమలపత్రాక్షం మందం మందమువాచ హ ॥ ౧౨
కాశ్యపాయ మయా దత్తా యదా పూర్వం వసుంధరా ।
విషయే మే న వస్తవ్యం ఇతి మాం కాశ్యపోఽబ్రవీత్ ॥ ౧౩

సోఽహం గురువచః కుర్వన్ పృథివ్యాం న వసె నిశాం ।
కృతా ప్రతిజ్ఞా కాకుత్స్థ కృతా భూః కాశ్యపస్య హి ॥ ౧౪
తదిమాం త్వం గతిం వీర హంతుం నార్హసి రాఘవ ।
మనోజవం గమిష్యామి మహేంద్రం పర్వతోత్తమం ॥ ౧౫
లోకాస్త్వప్రతిమా రామ నిర్జితాస్తపసా మయా ।
జహి తాన్ శరముఖ్యేన మా భూత్కాలస్య పర్యయః ॥ ౧౬
అక్షయం మధుహంతారం జానామి త్వాం సురేశ్వరం ।
ధనుషోఽస్య పరామర్శాత్ స్వస్తి తేఽస్తు పరంతప ॥ ౧౭
ఏతే సురగణాస్సర్వే నిరీక్షంతే సమాగతాః ।
త్వామప్రతిమకర్మాణం అప్రతిద్వంద్వమాహవే ॥ ౧౮
న చేయం మమ కాకుత్స్థ వ్రీళా భవితుమర్హతి ।
త్వయా త్రైలోక్యనాథేన యదహం విముఖీకృతః ॥ ౧౯
శరమప్రతిమం రామ మోక్తుమర్హసి సువ్రత ।
శరమోక్షే గమిష్యామి మహేంద్రం పర్వతోత్తమం ॥ ౨౦
తథా బ్రువతి రామే తు జామదగ్న్యే ప్రతాపవాన్ ।
రామో దాశరథిః శ్రీమాన్ చిక్షేప శరముత్తమం ॥ ౨౧
స హతాన్ దృశ్య రామేణ స్వాన్ లోకాంస్తపసాఽఽర్జితాన్ ।
జామదగ్న్యో జగామాశు మహేంద్రం పర్వతోత్తమం ॥ ౨౨
తతో వితిమిరాస్సర్వాః దిశశ్చోపదిశస్తథా ।
సురాస్సర్షిగణా రామం ప్రశశంసురుదాయుధం ॥ ౨౩

రామం దాశరథిం రామః జామదగ్న్యః ప్రశస్య చ ।
తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా జగామాత్మగతిం ప్రభుః ॥ ౨౪

ఇతి శ్రీమద్బాలకాండే షట్సప్తతితమస్సర్గః

అథ సప్తసప్తతితమస్సర్గః.

గతే రామే ప్రశాంతాత్మా రామో దాశరథిర్ధనుః ।
వరుణాయాప్రమేయాయ దదౌ హస్తే ససాయకం ॥ ౧
అభివాద్య తతో రామః వసిష్ఠప్రముఖానృషీన్ ।
పితరం విహ్వలం దృష్ట్వా ప్రోవాచ రఘునందనః ॥ ౨
జామదగ్న్యో గతో రామః ప్రయాతు చతురంగిణీ ।
అయోధ్యాభిముఖీ సేనా త్వయా నాథేన పాలితా ॥ ౩
సందిశస్వ మహారాజ సేనాం త్వచ్ఛాసనే స్థితాం ।
శాసనం కాంక్షతే సేనా చాతకాళిర్జలం యథా ॥ ౪
రామస్య వచనం శ్రుత్వా రాజా దశరథస్సుతం ।
బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య మూర్ధ్ని చాఘ్రాయ రాఘవం ॥ ౫
గతో రామ ఇతి శ్రుత్వా హృష్టః ప్రముదితో నృపః ।
పునర్జాతం తదా మేనే పుత్రమాత్మానమేవ చ ॥ ౬
చోదయామాస తాం సేనాం జగామాశు తతః పురీం ।
పతాకాధ్వజినీం రమ్యాం తూర్యోద్ఘుష్టనినాదితాం ॥ ౭

సిక్తరాజపథాం రమ్యాం ప్రకీర్ణకుసుమోత్కరాం ।
రాజప్రవేశసుముఖైః పౌరైర్మంగళవాదిభిః ॥ ౮
సంపూర్ణాం ప్రావిశద్రాజా జనౌఘైస్సమలంకృతాం ।
పౌరైః ప్రత్యుద్గతో దూరం ద్విజైశ్చ పురవాసిభిః ॥ ౯
పుత్రైరనుగతః శ్రీమాన్ శ్రీమద్భిశ్చ మహాయశాః ।
ప్రవివేశ గృహం రాజా హిమవత్సదృశం పునః ॥ ౧౦
ననంద సజనో రాజా గృహే కామైస్సుపూజితః ।
కౌసల్యా చ సుమిత్రా చ కైకేయీ చ సుమధ్యమా ॥ ౧౧
వధూప్రతిగ్రహే యుక్తా యాశ్చాన్యా రాజయోషితః ।
తతస్సీతాం మహాభాగాం ఊర్మిళాం చ యశస్వినీం ॥ ౧౨
కుశధ్వజసుతే చోభే జగృహుర్నృపపత్నయః ।
మంగళాలాపనైశ్చైవ శోభితాః క్షౌమవాససః ॥ ౧౩
దేవతాయతనాన్యాశు సర్వాస్తాః ప్రత్యపూజయన్ ।
అభివాద్యాభివాద్యాంశ్చ సర్వా రాజసుతాస్తదా ॥ ౧౪
స్వం స్వం గృహమథాసాద్య కుబేరభవనోపమం ।
గోభిర్ధనైశ్చ ధాన్యైశ్చ తర్పయిత్వా ద్విజోత్తమాన్ ॥ ౧౫
రేమిరే ముదితాస్సర్వాః భర్తృభిస్సహితా రహః ।
కుమారాశ్చ మహాత్మానో వీర్యేణాప్రతిమా భువి ॥ ౧౬
కృతదారాః కృతాస్త్రాశ్చ సధనాస్ససుహృజ్జనాః ।
శుశ్రూషమాణాః పితరం వర్తయంతి నరర్షభాః ॥ ౧౭

కాలే కాలే తు నీతిజ్ఞాః తోషయంతో గురుం గుణైః ।
కస్యచిత్త్వథ కాలస్య రాజా దశరథస్సుతం ॥ ౧౮
భరతం కైకయీపుత్రం అబ్రవీద్రఘునందనః ।
అయం కేకయరాజస్య పుత్రో వసతి పుత్రక ॥ ౧౯
త్వాం నేతుమాగతో వీర యుధాజిన్మాతులస్తవ ।
ప్రార్థితస్తేన ధర్మజ్ఞ మిథిలాయామహం తథా ॥ ౨౦
ఋషిమధ్యే తు తస్య త్వం ప్రీతిం కర్తుమిహార్హసి ।
శ్రుత్వా దశరథస్యైతత్ భరతః కైకయీసుతః ॥ ౨౧
అభివాద్య గురుం రామం పరిష్వజ్య చ లక్ష్మణం ।
గమనాయాభిచక్రామ శత్రుఘ్నసహితస్తదా ॥ ౨౨
ఆపృచ్ఛ్య పితరం శూరః రామం చాక్లిష్టకారిణం ।
మాతౄశ్చాపి నరశ్రేష్ఠః శత్రుఘ్నసహితో యయౌ ॥ ౨౩
గతే తు భరతే రామః లక్ష్మణశ్చ మహాబలః ।
పితరం దేవసంకాశం పూజయామాసతుస్తదా ॥ ౨౪
పితురాజ్ఞాం పురస్కృత్య పౌరకార్యాణి సర్వశః ।
చకార రామో ధర్మాత్మా ప్రియాణి చ హితాని చ ॥ ౨౫
మాతృభ్యో మాతృకార్యాణి కృత్వా పరమయంత్రితః ।
గురూణాం గురుకార్యాణి కాలే కాలేఽన్వవైక్షత ॥ ౨౬
ఏవం దశరథః ప్రీతః బ్రాహ్మణా నైగమాస్తదా ।
రామస్య శీలవృత్తేన సర్వే విషయవాసినః ॥ ౨౭

తేషామతియశా లోకే రామస్సత్యపరాక్రమః ।
స్వయంభూరివ భూతానాం బభూవ గుణవత్తరః ॥ ౨౭
రామస్తు సీతయా సార్ధం విజహార బహూనృతూన్ ।
మనస్వీ తద్గతస్తస్యాః నిత్యం హృది సమర్పితః ॥ ౨౮
ప్రియా తు సీతా రామస్య దారాః పితృకృతా ఇతి ।
గుణాద్రూపగుణాచ్చాపి ప్రీతిర్భూయోఽభ్యవర్ధత ॥ ౨౯
తస్యాశ్చ భర్తా ద్విగుణం హృదయే పరివర్తతే ।
అంతర్జాతమపి వ్యక్తం ఆఖ్యాతి హృదయం హృదా ॥ ౩౦
తస్య భూయో విశేషేణ మైథిలీ జనకాత్మజా ।
దేవతాభిస్సమా రూపే సీతా శ్రీరివ రూపిణీ ॥ ౩౧
తయా సరాజర్షిసుతోఽభిరామయా
సమేయివానుత్తమరాజకన్యయా ।
అతీవ రామశ్శుశుభేఽతికామయా
విభుశ్శ్రియా విష్ణురివామరేశ్వరః ॥ ౩౩

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే శ్రీమద్వాల్మీకీయే
చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం సంహితాయాం శ్రీమద్బాలకాండే
సప్తసప్తతితమస్సర్గః.

కాకపక్షధరం దేవం వనమాలావిభూషితం ।
శ్రీరామం బాలకం ధ్యాయేత్ బాలకాణ్డే మునీశ్వర ॥
ఇతి బాలకాండః.